

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Η Σύγκρουση Ρόλων Φύλου σε στρέιτ και γκέι άνδρες: Μια οιονεί πειραματική, κοινωνιογνωστική και κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Κωνσταντίνος Χρήστος Δαουλτζής

Αθήνα, 2022

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», στο πλαίσιο της Πράξης «Ενίσχυση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού μέσω της υλοποίησης διδακτορικής έρευνας» (MIS-5000432), που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τριμελής Επιτροπή

Παναγιώτης Κορδούτης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (επιβλέπων)

Σουλτάνα Μαντόγλου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Αργυρώ Βατάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Ο πίνακας του εξωφύλλου είναι του Heinrich Friedrich Füger, με τίτλο «Ζευς ένθρονος» (Jupiter Enthroned) και ολοκληρώθηκε το 1818.

Copyright © Κωνσταντίνος Χρήστος Δαουλιτζής, 2022

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διδακτορικής διατριβής εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διδακτορικής διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνωμών του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Η επιτυχής εκπόνηση της παρούσας διδακτορικής διατριβής δε θα ήταν εφικτή χωρίς την αδιάκοπη υποστήριξη, υλική και μη, τις πολύτιμες συμβουλές και την καθοδήγηση αρκετών σημαντικών σε μένα προσώπων και ιδρυμάτων.

Αρχικά, να ευχαριστήσω τα πιο κοντινά μου πρόσωπα, τους γονείς μου, τον αδερφό μου, το Νικόλα, τον Παναγιώτη, την Ευτυχία και τον Χρήστο για την απεριόριστη κατανόηση που έδειξαν αυτά τα χρόνια δίχως να μετριάσουν καθόλου την υποστήριξη και την αγάπη τους.

Ευχαριστώ το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών για την οικονομική ενίσχυση της διατριβής, χωρίς την οποία θα ήταν σχεδόν αδύνατη η διεξαγωγή των επιμέρους ερευνών της.

Ευχαριστώ την Καθηγήτρια Άννα Μαντόγλου για την πολύτιμη βοήθειά της στο σχεδιασμό και την υλοποίηση πολλών μερών της διατριβής που αφορούσαν την κοινωνιοψυχολογική διάσταση που τόσο καλά κατέχει.

Ευχαριστώ την επίκουρη Καθηγήτρια Αργυρώ Βατάκη για τις εύστοχες υποδείξεις της κατά το σχεδιασμό των κοινωνιογνωστικών και πειραματικών ερευνών της διατριβής, καθώς και μέλη από το εργαστήριό της και τις πολύτιμες οδηγίες και τη συνεργασία τους σε καίρια σημεία: τον υπ. Διδάκτορα Βασίλη Θανόπουλο που με βοήθησε στην κατασκευή των γνωστικών πειραμάτων με τη χρήση του προγράμματος OpenSesame που χειρίζεται τόσο επιδέξια και τον μεταδιδάκτορα Φώτη Φωτιάδη για τα ανεκτίμητα σταχυολογήματα της γνώσης του που χρησιμοποίησα στην κοινωνιογνωστική διερεύνηση της σύγκρουσης ρόλων φύλου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή του τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, Παναγιώτη Κορδούτη, ο ρόλος του οποίου αν και ξεκίνησε τυπικά ως κύριου επόπτη μεταλλάχθηκε σε μέντορα, καθώς χωρίς τις ακριβείς οδηγίες και την πείρα του δε θα είχαν περατωθεί οι πολύπλοκοι ερευνητικοί σχεδιασμοί των επιμέρους ερευνών. Ευχαριστώ τον Δρ. Κορδούτη για την συνεχή πίστη του στο άγνωστο μέχρι στιγμής φαινόμενο στην Ελλάδα της Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου και τις ευκαιρίες προσωπικής βελτίωσης, ανάπτυξης ερευνητικής σκέψης αλλά και ακαδημαϊκής ανέλιξης που μου παρείχε. Τον ευχαριστώ θερμά και τον θεωρώ συνταξιδιώτη αυτού του άλλοτε ευχάριστου και ζωντανού και άλλοτε ανυπόφορα απαιτητικού και εξελισσόμενου αργά ταξιδιού που ξεκίνησε ως ένα αχνό και ασαφές περίγραμμα και κατέληξε μια πολυσχιδής προσέγγιση, η οποία εύχομαι να μείνει παρακαταθήκη στη μελλοντική διερεύνηση των ρόλων φύλου του άνδρα, των αόρατων αιτιών και των ορατών συνεπειών τους.

*Στους παππούδες μου,
Άγγελο και Δήμητρα
για το πάθος της γνώσης που μου εμφύσησαν*

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	14
Κεφάλαιο 1^ο: Η ταυτότητα στρέιτ και γκέι ανδρών	21
Η ανάπτυξη ταυτότητας στρέιτ ανδρών.....	21
Η ανάπτυξη ταυτότητας γκέι ανδρών	30
Παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη και έκφραση της ανδρικής ταυτότητας	38
Κεφάλαιο 2^ο: Το θεωρητικό πλαίσιο της ΣΡΦ στους άνδρες και συναφείς έννοιες.....	43
Η ιδεολογία της αρρενωπότητας και η θεωρία του Pleck.....	44
Η Σύγκρουση Ρόλων Φύλου	48
Κεφάλαιο 3^ο: Ο αντίκτυπος της ΣΡΦ σε ενδοατομικό και διαπροσωπικό επίπεδο	58
ΣΡΦ, σεξουαλικός προσανατολισμός και σχεσιακή ικανοποίηση.....	61
ΣΡΦ και αλεξιθυμία	67
Η παρούσα διατριβή	71
Μέρος πρώτο: Προκαταρκτικές έρευνες	76
Πρώτη έρευνα: Κατασκευή και έλεγχος ψυχομετρικών ιδιοτήτων της Μέτρησης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών (ΜΕΤΣΑ).....	77
Εισαγωγή	77
Μέθοδος.....	78
Αποτελέσματα.....	86
Συζήτηση	100
Δεύτερη έρευνα: Στάθμιση και έλεγχος της Σύντομης Κλίμακας της ΣΡΦ (GRC-SF).....	102
Εισαγωγή	102
Μέθοδος.....	102
Αποτελέσματα.....	105
Συζήτηση	1198
Μέρος δεύτερο: Οιονεί πειραματική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ	121
Τρίτη έρευνα: Η επίδραση του πλαισίου στη σύγκρουση ρόλων φύλου.....	122
Εισαγωγή	122
Μέθοδος.....	123
Αποτελέσματα.....	133
Συζήτηση	140
Μέρος τρίτο: Η κοινωνιογνωστική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ	141
Τέταρτη έρευνα: Πιλοτική έρευνα για την αξιολόγηση των εικόνων ΣΕΡΦΑ.....	142
Εισαγωγή	142
Μέθοδος.....	143

Αποτελέσματα.....	149
Συζήτηση	158
Πέμπτη έρευνα: Μια εικόνα, χίλιες λέξεις, χίλια συναισθήματα; Ένας πειραματικός έλεγχος της επίδρασης της ΣΡΦ στην αναγνώριση συναισθημάτων.....	159
Εισαγωγή	159
Μέθοδος.....	160
Αποτελέσματα.....	168
Συζήτηση	178
Μέρος τέταρτο: Η κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ.....	1809
Έκτη έρευνα: Σχέσεις των διαστάσεων της στρέιτ ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών κατά Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε ένα μοντέλο διαδρομών	181
Εισαγωγή	181
Μέθοδος.....	182
Αποτελέσματα.....	1887
Συζήτηση	1944
Έβδομη έρευνα: Σχέσεις των διαστάσεων της γκέι ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών κατά Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε ένα μοντέλο διαδρομών	196
Εισαγωγή	1965
Μέθοδος.....	197
Αποτελέσματα.....	203
Συζήτηση	210
Όγδοη έρευνα: Αντιλήψεις των γκέι ανδρών απέναντι στην αρρενωπότητα, στον αντίκτυπο των πεποιθήσεων της ελληνικής κοινωνίας και της αυτοαποκάλυψης στις ερωτικές τους σχέσεις.....	211
Εισαγωγή	211
Μέθοδος.....	211
Αποτελέσματα.....	214
Συζήτηση	224
Γενική Συζήτηση.....	225
Συμπεράσματα και επίλογος	2891
Βιβλιογραφία	289
Παράρτημα Α (Πρώτο μέρος, δεύτερη έρευνα)	355
Παράρτημα Β (Δεύτερο μέρος, τρίτη έρευνα)	357
Παράρτημα Γ1 (Τρίτο μέρος, τέταρτη και πέμπτη έρευνα).....	362
Παράρτημα Γ2 (Τρίτο μέρος, τέταρτη και πέμπτη έρευνα).....	363
Παράρτημα Γ3 (Τρίτο μέρος, πέμπτη έρευνα)	363

Περιεχόμενα πινάκων

Πίνακας 1: Αρχικά λήμματα (LGBIS), τελικά λήμματα (ΜΕΤΣΑ) και μετάφραση	81
Πίνακας 2: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	87
Πίνακας 3: Ανάλυση παραγόντων για το εργαλείο ΜΕΤΣΑ.....	89
Πίνακας 4: Αποτελέσματα της CFA για το εργαλείο ΜΕΤΣΑ	90
Πίνακας 5: Συσχετίσεις των παραγόντων της κλίμακας ΜΕΤΣΑ με MCS BSRI.....	92
Πίνακας 6: Μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης.....	94
Πίνακας 7: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	96
Πίνακας 8: Δείκτες α του Cronbach και ανάλυση των Spearman-Brown (ΜΕΤΣΑ).....	98
Πίνακας 9: Συσχετίσεις μεταξύ λημμάτων της ΜΕΤΣΑ (έλεγχος – επανέλεγχος).....	99
Πίνακας 10: Συσχετίσεις μεταξύ λημμάτων και συνολικής βαθμολογίας κάθε παράγοντα .	100
Πίνακας 11: Δημογραφικά χαρακτηριστικά	107
Πίνακας 12: t-test ανεξάρτητων μετρήσεων για τις διαφορές στρέιτ και γκέι ανδρών	108
Πίνακας 13: Παράλληλη ανάλυση για στρέιτ και γκέι άνδρες.....	109
Πίνακας 14α: Ανάλυση παραγόντων για τους στρέιτ άνδρες.....	111
Πίνακας 14β: Ανάλυση παραγόντων για τους γκέι άνδρες	111
Πίνακας 15: Αποτελέσματα Επιβεβαιωτικής Ανάλυσης για στρέιτ και γκέι άνδρες	112
Πίνακας 16: Φορτίσεις παραγόντων στην Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων.....	113
Πίνακας 17: Μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης.....	115
Πίνακας 18: Δείκτες α του Cronbach για τους τέσσερις παράγοντες της ΣΡΦ	117
Πίνακας 19: Συσχετίσεις μεταξύ παραγόντων για κάθε ομάδα συμμετεχόντων.....	118
Πίνακας 20: Συσχετίσεις μετά από έλεγχο του σεξουαλικού προσανατολισμού.....	119
Πίνακας 21: Κλίμακες και ποιοτικές έρευνες για την κατασκευή των ΣΡΦ βινιετών	125
Πίνακας 22: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	127
Πίνακας 23: Κύριες επιδράσεις και αλληλεπιδράσεις της μικτής ANOVA.....	134
Πίνακας 24: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	143
Πίνακας 25: Αξιολόγηση φωτογραφιών από τους ερευνητές και τους συμμετέχοντες	149
Πίνακας 26: Αξιολόγηση σθένους, διέγερσης και ανησυχίας για τη ΣΕΡΦΑ.....	152
Πίνακας 27: Διαφορές σθένους, διέγερσης και ανησυχίας μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών .	153
Πίνακας 28: Μεγέθη επίδρασης για τις διαφορές μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών	155
Πίνακας 29: Διαφορές σθένους, διέγερσης και ανησυχίας χαμηλής και υψηλής ΣΡΦ	156
Πίνακας 30: Μεγέθη επίδρασης των διαφορών μεταξύ χαμηλής και υψηλής ΣΡΦ	157

Πίνακας 31: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	162
Πίνακας 32: Ακρίβεια απαντήσεων των συμμετεχόντων στις πειραματικές συνθήκες	169
Πίνακας 32: Μοντέλο 4*2*4 εντός συμμετεχόντων ANOVA και ANCOVA.....	170
Πίνακας 33: t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (φωτογραφίες RE)	173
Πίνακας 34: t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (φωτογραφίες SPC)	174
Πίνακας 35: t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (φωτογραφίες RABBM)	175
Πίνακας 36: t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (φωτογραφίες CBWFR)	177
Πίνακας 37: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	182
Πίνακας 38: Δείκτης α του Cronbach για τα εργαλεία της παρούσας έρευνας.....	186
Πίνακας 39: Μέσοι όροι, Τυπικές αποκλίσεις και Συσχετίσεις μεταβλητών της έρευνας....	189
Πίνακας 40: Αποτελέσματα μοντέλου ανάλυσης διαδρομών.....	192
Πίνακας 41: Δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων	197
Πίνακας 42: Δείκτης α του Cronbach για τα εργαλεία της παρούσας έρευνας.....	201
Πίνακας 43: Μέσοι όροι, Τυπικές αποκλίσεις και Συσχετίσεις μεταβλητών της έρευνας....	204
Πίνακας 44: Αποτελέσματα μοντέλου ανάλυσης διαδρομών.....	207
Πίνακας 45: Η διαδικασία κωδικοποίησης των δύο βημάτων (two-step coding)	215

Περιεχόμενα γραφημάτων

Γράφημα 1. Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διατριβής	72
Γράφημα 2. Αποτελέσματα CFA για την Κλίμακα ΜΕΤΣΑ	91
Γράφημα 3 ^α . Μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων για τους στρέιτ άνδρες	114
Γράφημα 3 ^β . Μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων για τους γκέι άνδρες	115
Γράφημα 4. Διαδικασία έρευνας.....	131
Γράφημα 5. Διαφορές στην RE (ΣΡΦ) για κάθε βινιέτα ΣΡΦ.....	136
Γράφημα 6. Διαφορές στην SPC (ΣΡΦ) για κάθε βινιέτα ΣΡΦ.....	137
Γράφημα 7. Διαφορές στην RABBM (ΣΡΦ) για κάθε βινιέτα ΣΡΦ	138
Γράφημα 8. Διαφορές στην CBWFR (ΣΡΦ) για κάθε βινιέτα	138
Γράφημα 9. Αλληλουχία και χρονισμός των ερεθισμάτων του πειράματος	148
Γράφημα 10. Σειρά παρουσίας των πειραματικών συνθηκών	167
Γραφήματα 11α / 11β. Αποτελέσματα 4*2*4 ANOVA επαναλαμβανόμενων μετρήσεων...	171
Γράφημα 12. ΣΡΦ και διαφορές στην σχεσιακή ικανοποίηση και στην ποιότητα σχέσης ...	191
Γράφημα 13. Το μοντέλο διαδρομών για τους στρέιτ άνδρες	193
Γράφημα 14. ΣΡΦ και διαφορές στην σχεσιακή ικανοποίηση και στην ποιότητας σχέσης..	206
Γράφημα 15. Ανάλυση διαδρομών για την πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης	208

Περίληψη

Η άκριτη υιοθέτηση κοινωνικά επιθυμητών ρόλων φύλου από στρέιτ και γκέι άνδρες σύμφωνα με τα πρότυπα της ιδεολογίας αρρενωπότητας ρυθμίζει τη σεξουαλική ταυτότητα, επιφέρει μια σειρά από αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες και οδηγεί τους άνδρες στην έκφραση χαρακτηριστικών συμπεριφορικών μοτίβων που εκφράζουν Σύγκρουση Ρόλων Φύλου (ΣΡΦ), μια έννοια που ποτέ πριν δεν εξετάστηκε σε ελληνικό πληθυσμό. Στη σχετική βιβλιογραφία, έχουν προσδιοριστεί οι αρνητικές συνέπειες της ΣΡΦ τόσο σε ενδοατομικό όσο και σε διαπροσωπικό επίπεδο, αλλά η συντριπτική πλειοψηφία των ερευνών ακολούθησε συστηματικό σχεδιασμό με χορήγηση εργαλείων αυτοαναφοράς.

Για την περαιτέρω διερεύνηση της έννοιας της ΣΡΦ, μελετήθηκαν: (α) οι διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας των στρέιτ και γκέι ανδρών με κατασκευή ενός καινούργιου εργαλείου για τη μέτρηση της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών, (β) η πιθανή επίδραση του πλαισίου αναφοράς στην εκδήλωση συμπεριφορικών μοτίβων της ΣΡΦ με την κατασκευή βινιετών που κάθε μία αντανakλούσε ένα ξεχωριστό πλαίσιο αναφοράς, (γ) τα γνωστικά χαρακτηριστικά και η επεξεργασία συναισθημάτων που συνδέεται με την ΣΡΦ με την κατασκευή μιας βάσης δεδομένων αποτελούμενη από οπτικά ερεθίσματα και (δ) ο αντίκτυπος της ΣΡΦ στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης και της σχεσιακής ικανοποίησης. Για το λόγο αυτό, διεξήχθησαν 8 εμπειρικές έρευνες κατά τα έτη 2018 – 2021, επτά ποσοτικές και μία ποιοτική και αρχικά συμμετείχαν συνολικά 5,236 άτομα από τα οποία αναλύθηκαν τα δεδομένα των 3,990 συμμετεχόντων.

Τα αποτελέσματα φαίνεται να στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό το μοντέλο της παρούσας διατριβής, το οποίο για πρώτη φορά στη σχετική βιβλιογραφία παρουσιάζει την αρχική κοινωνικοποίηση των ρόλων φύλου και το οικογενειακό πλαίσιο με την έννοια της ταυτότητας, της σεξουαλικότητας, τη ΣΡΦ και τον αντίκτυπό της σε ενδοατομικό και διαπροσωπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, αρχικά εμφανίζονται οι διεργασίες κοινωνικοποίησης ρόλων φύλου κυρίως μέσω του οικογενειακού περιβάλλοντος και δευτερευόντως από άλλα περιβάλλοντα, όπως το σχολικό, οι παρέες συνομηλίκων, συμμαθητές και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον. Στη συνέχεια, ενώ αναπτύσσεται παράλληλα η κοινωνική και ατομική ταυτότητα, αναδύονται οι έννοιες του πραγματικού εαυτού και τις πραγματικής αρρενωπότητας, οι οποίες ρυθμίζονται από τα προβαλλόμενα πρότυπα της ιδεολογίας της αρρενωπότητας. Το αναπτυσσόμενο άτομο διερευνά διαφορετικές ταυτότητες και εντέλει δεσμεύεται σε μία την οποία εξατομικεύει. Οι διαφορετικές αυτές ταυτότητες εξαρτώνται από τη σεξουαλική ταυτότητα του ατόμου η οποία κυρίως ορίζεται από το σεξουαλικό προσανατολισμό. Σε περίπτωση που το άτομο δε διερευνήσει ή / και δεν εξατομικεύσει την ταυτότητά του αλλά υιοθετεί άκριτα την

ταυτότητα του άνδρα όπως ορίζεται από το κοινωνικό περιβάλλον (υιοθέτηση κοινωνικής ταυτότητας εις βάρος της προσωπικής) το άτομο πιθανώς να αρχίζει να αναπτύσσει Σύγκρουση Ρόλων Φύλου. Η ΣΡΦ μεταξύ των άλλων αρνητικών επιπτώσεων σε ενδοατομικό επίπεδο, επηρεάζει τις διαστάσεις αναγνώρισης / έκφρασης των συναισθημάτων των άλλων καθώς και τις γνωστικές στρατηγικές που χρησιμοποιεί στην κωδικοποίηση και έκφραση των συναισθημάτων του (αλεξιθυμία). Τα χαρακτηριστικά της αλεξιθυμίας επηρεάζουν το άτομο και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις (ποιοτικά χαρακτηριστικά και σχεσιακή ικανοποίηση), ενώ το σύγχρονο κοινωνικό περιβάλλον της Ελλάδας επιτείνει ακόμη περισσότερο την έκφραση ΣΡΦ, μέσω του επιβαλλόμενου ετεροσεξισμού που ενισχύει φαινόμενα ομοφοβίας στο γενικό πληθυσμό και αυτοστίγματος στους γκέι άνδρες.

Τα αποτελέσματα της παρούσας διατριβής μπορούν να ενημερώσουν την υπάρχουσα διεθνή βιβλιογραφία, παρέχοντας νέα δεδομένα για τον αντίκτυπο της ΣΡΦ στον τρόπο επεξεργασίας συναισθημάτων και στη συμπεριφορά του άνδρα στα πλαίσια μιας στενής ερωτικής σχέσης. Σε μια εποχή όπου η επιθετική συμπεριφορά απέναντι σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και σε γυναίκες, αλλά και οι γυναικοκτονίες, παρατηρούνται ολοένα και συχνότερα θεωρείται επιτακτική η ανάγκη για τον περιορισμό της ομοφοβίας, την απεμπλοκή του άνδρα από τα στερεότυπα φύλου και την προαγωγή υγιών διαπροσωπικών σχέσεων. Τα ευρήματα αυτά μπορούν να εμπλουτίσουν τόσο την περαιτέρω έρευνα αυτών των φαινομένων στον τομέα της Ψυχολογίας και άλλων επιστημονικών κλάδων όπως η Κοινωνιολογία αλλά και να αξιοποιηθούν στην κλινική πράξη με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση κατάλληλων ψυχοθεραπευτικών παρεμβάσεων.

Λέξεις – κλειδιά: Σύγκρουση Ρόλων Φύλου, Σεξουαλική ταυτότητα, Πλαίσιο αναφοράς, Οπτικά ερεθίσματα, Αλεξιθυμία, Αναγνώριση συναισθημάτων προσώπου, Ποιότητα σχέσης, Στρέιτ και γκέι άνδρες

Abstract

The adoption and expression of socially desirable gender roles by straight and gay men instinctively as imposed by the standards of masculinity ideology regulates sexual identity, has several negative psychological consequences, and drives men to express distinctive behavioural patterns (Gender Role Conflict, GRC); a phenomenon that has never been examined in the Greek population up to date. In the relevant literature, the negative consequences of GRC have been identified both at the intrapersonal and interpersonal level, but most studies have implemented a correlational design and including self-report psychometric tools.

To further explore GRC, the following were investigated: (a) the dimensions of sexual identity of straight and gay men, by constructing a new tool for measuring the identity of straight men; (b) the potential impact of the context in manifesting GRC, by constructing vignettes, each reflected a different context; (c) the emotional processing of men with GRC, by constructing a database of visual stimuli; (d) the impact of GRC on relationship quality and satisfaction. For investigating all the above, 8 empirical studies were conducted during the years 2018 - 2021, seven quantitative and one qualitative and initially a total sum of 5,236 people participated from which the data of 3,990 participants were analysed.

The results seem to largely support the model of the present dissertation, which for the first time in the relevant literature illustrates the association between the socialization of gender roles, identity, and sexuality, GRC and its consequences both at intrapersonal and interpersonal level. According to this model, the processes of socialization of gender roles appear first mainly in the family environment and secondarily in other social environments, such as school, peer groups and neighbourhoods. Then, while the social and individual identity are developed simultaneously, the concepts of the real self and the real masculinity emerge, as well as the socially projected gender roles stereotypes, governed by the ideology of masculinity. The developing person explores different identities and eventually commits to one and personalizes it to better reflect the true self. These different identities depend on the sexual identity which is mainly defined by the sexual orientation. If the person does not explore and / or does not personalize his identity but indiscriminately adopts the “masculine identity” as defined by the social environment (adoption of social identity at the expense of the personal) the person is likely to manifest GRC. Among other negative effects at interpersonal level, GRC negatively affects the processes of recognizing emotions of others as well as the cognitive strategies to encode and express emotions (alexithymia). Alexithymia affects the interpersonal relationships (quality

components and satisfaction), while the modern Greek society further fosters the development and manifestation of GRC, through the imposed heterosexist environment that reinforces homophobia in the general population and self-stigma in gay men.

The results of the present dissertation can update the existing international literature, providing new data on the impact of GRC on emotional processing and the behaviour of men in their intimate relationships. As today, hostility against LGBTQI + individuals and women, as well as femicides, are conspicuous, the need to reduce homophobia, overcome gender stereotypes and promote healthy interpersonal relationships is of utmost essence. These findings can inform both future studies in the field of Psychology and other scientific disciplines such as Sociology and can be also utilized in clinical settings by designing and implementing appropriate psychotherapeutic interventions.

Keywords: Gender Role Conflict; Sexual Identity; GRC context; Visual Stimuli; Alexithymia; Face emotion recognition; Relationship Quality; Straight and Gay Men

Εισαγωγή

Οι άνθρωποι έχουν χαρακτηριστεί ήδη από την αρχαία ελληνική γραμματεία και τον Αριστοτέλη ως κοινωνικά όντα, καθώς διαθέτουν τόσο ενδοατομικές όσο και διαπροσωπικές δεξιότητες, ικανά να νοιώθουν και να μοιράζονται καθώς αναζητούν, συνάπτουν και διατηρούν στενές διαπροσωπικές σχέσεις (Perlman & Fehr, 1987). Η σχετική βιβλιογραφία έχει ερευνήσει ένα ευρύ φάσμα χαρακτηριστικών των διαφορετικών ειδών σχέσης και τις τελευταίες δεκαετίες ολοένα και περισσότερα γίνονται γνωστά για τους πιθανούς λόγους και τις πιθανές δυσκολίες που αποτρέπουν ένα άτομο από τη δημιουργία σύναψης σχέσεων καθώς και τα αίτια για τις δυσκολίες που βιώνουν στη διατήρησή τους (Fitness, 2001· Peplau & Fingerhut, 2007). Για τους στρέιτ και γκέι άνδρες ειδικά, προηγούμενες έρευνες υπογραμμίζουν πιθανές δυσκολίες σύναψης στενών ερωτικών σχέσεων, με πιθανώς κυριότερο αίτιο την προσδιοριζόμενη έννοια της αρρενωπότητας και τη στάση των ανδρών ανεξαρτήτου σεξουαλικού προσανατολισμού σε αυτήν (Sánchez, 2006· Sánchez et al., 2010).

Στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και σε ορισμένες αναπτυγμένες χώρες της Δύσης υπάρχουν κυρίαρχες παραδοσιακές κοινωνικές προσδοκίες για την αρρενωπότητα που έχουν τις ρίζες σε μια υποκειμενική και αναχρονιστική αντίληψη για το τι πρέπει να συνιστά την ανδρική ταυτότητα (Pleck, 1995). Σε συνάφεια με τις ιδέες του Pleck και περιγράφοντας την παραδοσιακή αυτή έννοια της αρρενωπότητας, ο Brannon (1976) προσδιόρισε τέσσερις κύριους άξονες κοινωνικής συμπεριφοράς για τους άνδρες: (α) δεν πρέπει να είναι θηλυπρεπείς, (β) πρέπει να γίνονται σεβαστοί και να θαυμάζονται τόσο από γυναίκες αλλά κυρίως από άλλους άνδρες, (γ) να μη δείχνουν φόβο και (δ) να αναζητούν τον κίνδυνο και την περιπέτεια. Ο πιο σημαντικός παράγοντας για τον προσδιορισμό της αποκαλούμενης «αρρενωπής συμπεριφοράς» όπως έχει προσδιοριστεί από πλήθος ερευνών φαίνεται να είναι ο φόβος της θηλυκότητας και η αναπόφευκτη αποφυγή του οτιδήποτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως θηλυπρεπές (π.χ. Garlinger, 1999· McCreary, 1994· O'Neil et al., 1986).

Ο φόβος της θηλυκότητας / θηλυπρέπειας κατέχει κεντρική θέση και στη θεωρία του O'Neil (2008), ο οποίος υποθέτει ότι οι παραδοσιακοί ρόλοι του φύλου οδηγεί τους άνδρες να εκφράζουν τέσσερα κύρια συμπεριφορικά μοτίβα. Σύμφωνα με τα μοτίβα αυτά, οι άνδρες πρέπει να: (α) μην εκφράζουν τα συναισθήματά τους, (β) να είναι επιτυχημένοι και ανταγωνιστικοί, κατακτώντας ολοένα και περισσότερη κοινωνική δύναμη και βελτιώνοντας την κοινωνική τους θέση ανταγωνιζόμενοι τους άλλους, (γ) να περιορίζουν την εκδήλωση στοργικών συμπεριφορών προς άλλους άνδρες και (δ) οι πράξεις τους πρέπει να στοχεύουν στην εργασία/ καριέρα ακόμη και αν είναι εις βάρος της προσωπικής και οικογενειακής τους ζωής. Η έκφραση αυτών των συμπεριφορικών μοτίβων και η άκριτη υιοθέτησή τους από τους άνδρες συνιστά την παραδοσιακή αρρενωπότητα (Fleming et al., 2014). Αν και μπορεί να υπάρχει συγκεκριμένη ιδεολογία και πρότυπα που απορρέουν από την παραδοσιακή αρρενωπότητα, οι Thompson και Pleck (1995) πρότειναν ότι δεν υπάρχει ένας μοναδικός τύπος αρρενωπότητας. Αντίθετα, υπάρχουν πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις στο θέμα της αρρενωπότητας που ποικίλλουν μεταξύ των διάφορων πολιτιστικών και φυλετικών ομάδων και κάθε ομάδα προσδιορίζει το πρότυπο του άνδρα διαφορετικά (Thompson & Pleck, 1987).

Καθώς σε αρκετές περιπτώσεις η υιοθέτηση των προτύπων της αρρενωπότητας γίνεται άκριτα, προκύπτουν μια σειρά από αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες για τους ίδιους τους άνδρες αλλά και τους οικείους τους. Μία από αυτές τις αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες είναι η Σύγκρουση Ρόλων Φύλου (ΣΡΦ). Η ΣΡΦ (O'Neil et al., 1986) συνιστά μια ψυχολογική κατάσταση στην οποία οι κοινωνικοποιημένοι ρόλοι των φύλων έχουν αρνητικές συνέπειες για το ίδιο το άτομο ή για τους άλλους (O'Neil et al., 1995). Αυτό συνήθως προκύπτει από την εμφάνιση άκαμπτων, σεξιστικών, ή υπερβολικά περιοριστικών ρόλων στους άνδρες (O'Neil et al., 1995). Συγκεκριμένα, έρευνες σε στρέιτ άντρες έχουν καταδείξει (όπως αναφέρθηκαν και παραπάνω) τέσσερα συγκεκριμένα συμπεριφορικά και μετρήσιμα μοτίβα (O'Neil, et al., 1995) που συνιστούν τη ΣΡΦ: (α) Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (Restrictive Emotionality,

RE), (β) Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός (Success – Power – Competition, SPC), (γ) Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών (Restrictive Affectionate Behavior Between Men, RABBM) και (δ) Σύγκρουση μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (Conflict Between Work and Family Relations, CBWFR). Η βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι η σύγκρουση ρόλων φύλου στους στρείτ άνδρες συσχετίζεται (μεταξύ άλλων) θετικά με την αύξηση της κατάθλιψης (Good & Mintz, 1990), του άγχους (Sharpe & Heppner, 1991) και δυσκολιών στη σύναψη στενών ερωτικών σχέσεων (Fischer & Good, 1997).

Στην ίδια κατεύθυνση, βρέθηκαν και τα ευρήματα για τους γκέι άνδρες (Sanchez et al., 2009). Μια χαρακτηριστική έρευνα είναι του Sanchez και των συνεργατών του, οι οποίοι σε ένα δείγμα 618 ομοφυλόφιλων εξέτασαν τη σχέση μεταξύ της σύγκρουσης ρόλων του ανδρικού φύλου, την αυτοαποκάλυψη του σεξουαλικού τους προσανατολισμού και τα συνεπακόλουθα συναισθήματά τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στους γκέι άνδρες, εκτός από τη ΣΡΦ και η απόφαση της αυτοαποκάλυψης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διατήρηση στενών ερωτικών σχέσεων. Όσο λιγότερο ένας γκέι αποκαλύπτει τον σεξουαλικό του προσανατολισμό, τόσο περιορίζει την έκφραση των συναισθημάτων του, της στοργικής συμπεριφοράς του προς τους άλλους άντρες και συνεπακόλουθα αντιμετωπίζει προβλήματα στη σύναψη στενών σχέσεων. Στην ίδια έρευνα προσδιορίστηκαν και πέντε μεταβλητές που συνδέονται άμεσα με τη ΣΡΦ: (α) η «συνολική αυτοαποκάλυψη» (global outness), (β) η «αυτοπροσδιορισμένη αρρενωπότητα» (self-identified masculinity), (γ) ο «αρνητικός αυτοπροσδιορισμός» (negative self-identity), (δ) η «σημασία της επιδεικνυόμενης αρρενωπότητας» (importance of appearing masculine) και (ε) η «διάρκεια που το άτομο έχει αυτοαποκαλύψει τον σεξουαλικό του προσανατολισμό» (length of outness). Από όλες τις παραπάνω μεταβλητές, φαίνεται ότι το χρονικό διάστημα το οποίο έχει περάσει από την πρώτη αυτοαποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού και ο αριθμός των ατόμων στα οποία το άτομο έχει αυτοαποκαλυφθεί να αποτελούν τους πιο σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες της ΣΡΦ· όσο μεγαλύτερο είναι το

χρονικό διάστημα και σε όσα λιγότερα άτομα του κοινωνικού περιβάλλοντος έχει αυτοαποκαλυφθεί ο γκέι άνδρας, τόσο περισσότερο πιθανό είναι να εμφανίσει ΣΡΦ.

Άλλα ευρήματα έδειξαν ότι ο αρνητικός αυτοπροσδιορισμός προέβλεψε τον περιορισμό της συναισθηματικής έκφρασης, τις δυσκολίες σύναψης στενών ερωτικών ομόφυλων σχέσεων, όπως και τη δυσκολία εξισορρόπησης των εργασιακών και οικογενειακών σχέσεων (Sanchez et al., 2009). Επιπροσθέτως, ο ίδιος παράγοντας βρέθηκε να έχει μεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα στην αποδοχή ή όχι του σεξουαλικού προσανατολισμού και τη συνολική ΣΡΦ. Με άλλα λόγια, όταν δεν λαμβάνεται υπόψη η επίδραση του αρνητικού αυτοπροσδιορισμού, όσο πιο «ανοιχτός» είναι κάποιος δηλώνοντας με σαφήνεια το σεξουαλικό του προσανατολισμό, τόσο λιγότερη σύγκρουση αντιμετωπίζει όσον αφορά την ανδρική του ταυτότητα.

Ενώ διαφαίνεται μια γραμμική σχέση μεταξύ διαστάσεων γκέι ταυτότητας, αυτοαποκάλυψης και ΣΡΦ, η σχέση τους μάλλον είναι κυκλική. Όπως η αυτοαποκάλυψη προβλέπει τη ΣΡΦ, με τον ίδιο τρόπο και η ΣΡΦ επιφέρει αρνητικές συνέπειες τόσο για την ψυχολογική ευημερία των γκέι ανδρών (Shepard, 2001) όσο για την ταυτότητά τους και τη διαμόρφωση ερωτικών σχέσεων (Pascoe, 2005· Rice, 2006). Ένα μέρος της βιβλιογραφίας δείχνει πως οι νεότεροι γκέι άνδρες αντιμετωπίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό ΣΡΦ από ότι οι μεγαλύτερης σε ηλικία ή οι στρέιτ, ενώ άλλες έρευνες υποστηρίζουν το αντίθετο (βλ. παρακάτω). Οι γκέι άνδρες επίσης αναφέρουν περισσότερα προβλήματα στην έκφραση της συναισθηματικότητάς τους, θυμό, άγχος και κατάθλιψη, ενώ παρουσιάζουν χαμηλότερη αυτοεκτίμηση από τους γκέι που εκφράζουν πιο ανοιχτά τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό και είναι σε σχέση. Ο Shepard (2001) προτείνει ότι ο πιο σημαντικός παράγοντας σύγκρουσης ρόλων που αντιμετωπίζουν οι γκέι άνδρες είναι η περιοριστική συμπεριφορά έκφρασης στοργής σε άλλους άνδρες, η οποία φαίνεται να επηρεάζει τους γκέι άνδρες ήδη από την εφηβεία (Pascoe, 2011), όταν διάφορα ζητήματα ταυτότητας δεν επιλύονται και οι πρώιμες εμπειρίες στενών ερωτικών σχέσεων με άλλους άνδρες δεν είναι θετικές.

Εντούτοις, παρά τις διαφορές που έχουν καταγραφεί μεταξύ των στρέιτ και γκέι αναφορικά με τη σύναψη σχέσεων, οι Elizur και Mintzer (2003) τονίζουν και τις διάφορες ομοιότητες που παρουσιάζουν ως προς την ποιότητα των σχέσεων τους. Οι ερευνητές σε ένα δείγμα 121 γκέι ανδρών εξέτασαν τόσο τους γενικούς όσο και τους ενδοατομικούς / διαπροσωπικούς παράγοντες ως παράγοντες πρόβλεψης της διάρκειας και της ικανοποίησης των σχέσεων που συνάπτουν. Το ερευνητικό τους μοντέλο διαδρομών (path model) εξήγησε την επίδραση παραγόντων στη σύναψη σχέσεων και κατέληξε πως η κοινωνική υποστήριξη, η αποδοχή των εαυτού και οι προηγούμενες εμπειρίες στη σύναψη σχέσεων είναι παράγοντες που επηρεάζουν εξίσου και τους στρέιτ άνδρες. Καταλήγοντας, το μοντέλο εξέτασε και βρήκε ότι η αυτό-αποδοχή διαμεσολαβεί στην σχέση μεταξύ του αυτοπροσδιορισμού και της αποδοχής των φίλων με την ποιότητα της σχέσης και επιπλέον η μεταβλητή του εισοδήματος φαίνεται να επιδρά άμεσα στην ποιότητα της σχέσης.

Αν και αρκετές έρευνες έχουν συνδέσει τις διαστάσεις της γκέι ταυτότητας με τη ΣΡΦ και τον αρνητικό αντίκτυπο που επιφέρουν στις στενές ερωτικές σχέσεις, ο ακριβής τρόπος σύνδεσής τους είναι ασαφής. Ενδεχομένως λέξη κλειδί να αποτελεί η έννοια της αλεξιθυμίας. Σύμφωνα με πλήθος ερευνών (Fischer & Good, 1997· Hayashi, 1999· Levant et al., 2014· Levant et al., 2006· Levant et al., 2003· McGlenn, 2020· McGill, 2011) ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο για τη μειωμένη σχεσιακή ικανοποίηση αποτελούν οι σταθερά χαμηλές βαθμολογίες της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας κυρίως για τους στρέιτ άνδρες και οι σταθερά χαμηλές βαθμολογίες της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών κυρίως για τους γκέι άνδρες. Ο αρνητικός αυτός αντίκτυπος στις ερωτικές σχέσεις από τη ΣΡΦ πιθανώς να διαμεσολαβείται από την αδυναμία ακριβούς αναγνώρισης των συναισθημάτων του ίδιου του ατόμου ή κάποιας άλλης διάστασης της αλεξιθυμίας (βλ. 3^ο Κεφάλαιο).

Ο αρνητικός αντίκτυπος της ΣΡΦ στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις βρίσκεται σταθερά στις εμπειρικές έρευνες, αν και στις περισσότερες έρευνες που εξέτασαν την επίδραση της ΣΡΦ στη σύναψη σχέσεων δεν αποσαφήνισαν το είδος της στενής διαπροσωπικής σχέσης. Ορισμένες έρευνες έχουν προσπαθήσει να κατηγοριοποιήσουν τις σχέσεις και ένας τρόπος κατηγοριοποίησης με βάση τα δομικά στοιχεία τους προτάθηκε από τον Sternberg (1986). Σύμφωνα με τη θεωρία του Sternberg (τριγωνική θεωρία), η αγάπη έχει τρία συστατικά στοιχεία: (α) την Εγγύτητα (Intimacy), η οποία περιλαμβάνει τις κοινές εμπειρίες – δραστηριότητες, της αυτοαποκάλυψης και της κοινής πορείας / συμφωνίας με τον/ την σύντροφο σε μια ερωτική σχέση, (β) το Πάθος (Passion), που περιλαμβάνει το ρομαντισμό, τη σεξουαλική έλξη και τη σεξουαλική δραστηριότητα και (γ) τη Δέσμευση (Commitment), η οποία περιλαμβάνει, βραχυπρόθεσμα, την απόφαση ο ένας να αγαπάει τον άλλο και, μακροπρόθεσμα, τη δέσμευση να διατηρηθεί αυτή η αγάπη. Η συνολική αντιληπτή δυναμική της αγάπης εξαρτάται από την μεγαλύτερη ή μικρότερη ενεργοποίηση αυτών των τριών συστατικών στοιχείων, και το είδος της αγάπης εξαρτάται από την αλληλεπίδρασή τους (βλ. και Κεφάλαιο 3^ο). Προηγούμενες έρευνες (Acker & Davis, 1992· Hendrick et al., 1988) προτείνουν ότι η τριγωνική θεωρία παρέχει μια μάλλον περιεκτική βάση για την κατανόηση της φύσης της αγάπης που αναπτύσσεται στις στενές ερωτικές σχέσεις.

Συμπερασματικά, καθώς όλο και περισσότερα κράτη νομιμοποιούν τους ομοφυλοφιλικούς γάμους, ενώ παράλληλα αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερα δικαιώματα στη ΛΟ-ΑΤΚΙ+ κοινότητα, παρατηρούνται επίσης περισσότερες πρακτικές που στοχεύουν στην ισότητα, όπως και σημαντική μείωση των προκαταλήψεων. Παρόλα αυτά, στην αμερικανική κουλτούρα όπως και σε χώρες σαν την Ελλάδα, το μίσος για τους μη στρέιτ και η ομοφοβία ενώ πρέπει να αντιμετωπίζεται έννομα και δραστικά από το πολιτικό σύστημα πολλές φορές δεν εφαρμόζεται λόγω της κοινής γνώμης η οποία στα πλαίσια αυτής της διατριβής θεωρείται ως ένας από τους βασικούς λόγους για τη διατήρηση της πίστης των «προτύπων της

αρρενωπότητας» και οι σαφείς, διακριτοί ρόλοι φύλων. Για παράδειγμα ακόμη και σε ανεπτυγμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ, στον τομέα του εργασιακού χώρου δεν υπάρχει προστασία για τους γκέι εργαζόμενους από διακρίσεις στην πρόσληψη, απόλυση ή μορφές παρενόχλησης, όταν δεν προσπαθούν να «αποκρύψουν την ταυτότητά τους» (Gates & Mitchell, 2013). Η ύπαρξη των φαινομένων αυτών στη διεθνή βιβλιογραφία και ο μικρός αριθμός ελληνικών ερευνών είναι ισχυρή ένδειξη για την ανάγκη να κατανοηθεί ο ρόλος της Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου (ΣΡΦ) σε στρέιτ και γκέι άνδρες και του τρόπου που η ΣΡΦ συσχετίζεται τόσο με ενδοατομικά χαρακτηριστικά όσο και με διαπροσωπικές δεξιότητες για τον περιορισμό της ομοφοβίας και την προαγωγή υγιών διαπροσωπικών σχέσεων, με ευρήματα χρήσιμα τόσο για την περαιτέρω εξέταση αυτών των φαινομένων υπό το πρίσμα της επιστήμης της Ψυχολογίας όσο και άλλων επιστημονικών κλάδων όπως η Κοινωνιολογία και οι Πολιτικές Επιστήμες. Τέλος, τα ευρήματα αυτά θα μπορούσα να χρησιμοποιηθούν στην κλινική πράξη σε συνδυασμό με ήδη αποτελεσματικές παρεμβάσεις όπως «Η θεραπεία μέσα από ένα ταξίδι ρόλων φύλου του άνδρα» (Gender role journey therapy with men· O'Neil, 2015), οι οποίες στοχεύουν στην υιοθέτηση θετικών προτύπων αρρενωπότητας.

Συνεπακόλουθα, η παρούσα διδακτορική διατριβή δομείται σε τέσσερις κύριες ενότητες ερευνών για τη διερεύνηση: (α) των διαστάσεων της ταυτότητας των στρέιτ και γκέι ανδρών, (β) της πιθανής επίδρασης του πλαισίου αναφοράς στην εκδήλωση συμπεριφορών της ΣΡΦ, (γ) των γνωστικών χαρακτηριστικών και επεξεργασίας συναισθημάτων που συνδέεται με την ΣΡΦ και (δ) των ενδοατομικών χαρακτηριστικών – διαπροσωπικών σχέσεων. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα ερευνών εξετάζονται οι διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας με τη δημιουργία μιας νέας κλίμακας ενώ ελέγχθηκαν και στατιστικά οι ψυχομετρικές ιδιότητες της κλίμακας για τη ΣΡΦ. Στο δεύτερο μέρος, εξετάζεται το πλαίσιο της ΣΡΦ μέσα από την κατασκευή και χορήγηση βινιετών όπου απεικονίζονται διαφορετικά πλαίσια αναφοράς (οικογένεια, σχέσεις με φίλους κτλ.), για να διαπιστωθεί αν η παρατηρούμενη σύγκρουση εξαρτάται

από συγκεκριμένα περιβάλλοντα ή παραμένει αμετάβλητη, επεκτείνοντας τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών και ως μια απόπειρα να καλυφθεί η ανάγκη για έρευνες πλαισίου όπως υπογράμμισε ο O'Neil (2015). Στην τρίτη ενότητα ερευνών, ερευνάται η ΣΡΦ ως γνωστικό φαινόμενο και η πιθανή σχέση της με χαρακτηριστικά αναγνώρισης συναισθημάτων των άλλων και αλεξιθυμίας, σε πειραματική συνθήκη που εμπλέκει: (α) την κατασκευή και την εξέταση στα πλαίσια πιλοτικής έρευνας εικόνων που απεικονίζουν τη ΣΡΦ και (β) πείραμα σε Η/Υ (συμπεριφορικές μετρήσεις) για τη διερεύνηση της σχέσης ΣΡΦ και αλεξιθυμίας. Τέλος, στο τέταρτο μέρος, διερευνάται με τη χρήση ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας η ΣΡΦ σε στρέιτ και γκέι άνδρες διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης / ομοφυλόφιλης ταυτότητας και υποκειμενικές αντιλήψεις των συμμετεχόντων για την αρρενωπότητά τους ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των σχέσεων κατά Sternberg (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση) και τη σχεσιακή ικανοποίηση, διευρύνοντας και εξετάζοντας την εφαρμογή των ευρημάτων των Elizur & Mintzer (2003) στον ελληνικό πληθυσμό (Βλ. και σχετική ενότητα καθώς και «Η παρούσα διατριβή»).

Κεφάλαιο 1^ο: Η ταυτότητα στρέιτ και γκέι ανδρών

Η ανάπτυξη ταυτότητας στρέιτ ανδρών

Ενώ πολλές έρευνες έχουν διερευνήσει τις κοινωνικοψυχολογικές διαδικασίες σχηματισμού σεξουαλικής ταυτότητας πολλών μη στρέιτ ανδρών και τις στάσεις των στρέιτ ατόμων απέναντί τους, λίγες μόνο μελέτες έχουν αξιολογήσει τις διαδικασίες σχηματισμού της σεξουαλικής ετεροφυλόφιλης ταυτότητας. Σπάνια η σεξουαλική ταυτότητα των στρέιτ αποτελεί το κύριο επίκεντρο της έρευνας, καθώς συνήθως αντιμετωπίζονται ως «μια μονολιθική, σταθερή ομάδα με προβλέψιμες στάσεις για τους μη ετεροφυλόφιλους και μια σταθερή σαφή αίσθηση της δικής τους ετεροφυλόφιλης ταυτότητας» (Eliason, 1995, σελ. 821). Ακόμη όμως και οι ελάχιστες αυτές έρευνες που υπάρχουν εστιάζουν αφενός σχεδόν εξ ολοκλήρου στις διεργασίες ανάπτυξης

της ταυτότητας σε αντιδιαστολή με την ανάπτυξη ταυτότητας των σεξουαλικών μειονοτήτων, αλλά επίσης συντηρούν την ιδέα ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο «τυποποιημένος» και «εξ ορισμού» σεξουαλικός προσανατολισμός. Μια τέτοια ιδέα προτείνει ότι η σεξουαλική ταυτότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων είναι ο αποκλίνων σεξουαλικός προσανατολισμός που πρέπει να αξιολογηθεί περαιτέρω, οδηγώντας σε *«προκατάληψη ετεροφυλόφιλου σεξουαλικού προσανατολισμού»* τόσο στη θεωρία όσο και στην έρευνα (Brammer, 2012). Ειδικά στην έρευνα, μία ακόμη ένδειξη προκατάληψης αποτελεί η κατασκευή των αντίστοιχων ψυχομετρικών εργαλείων για τη διερεύνηση της σεξουαλικής ταυτότητας.

Παρόλο που αναπτύχθηκαν πολλά εργαλεία μέτρησης για την ταυτότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων (π.χ., η «Κλίμακα Ταυτότητας Λεσβιών, Γκέι και Μπάι», Lesbian, Gay and Bisexual Identity Scale από τους Mohr & Kendra, 2011· η «Κλίμακα Ταυτότητας Κουίρ», Genderqueer Identity Scale από τους McGuire et al., 2019) μόνο δύο τέτοια εργαλεία μέτρησης για τη διερεύνηση της στρέιτ ταυτότητας έχουν εντοπιστεί. Αυτά τα εργαλεία περιλαμβάνουν την κλίμακα των Martinez και Smith (2019) για τη μέτρηση τεσσάρων διαφορετικών τύπων ετεροφυλόφιλων ταυτοτήτων αλλά μόνο σε σχέση με τις μειονότητες σεξουαλικού προσανατολισμού και την κλίμακα των Simoni και Walters (2001) που βασίστηκαν στο μοντέλο του Helms (1990) για τις «Στάσεις της Λευκής Φυλετικής Ταυτότητας» (White Racial Identity Attitudes, WRIAS). Αυτές οι κλίμακες μέτρησης, παρόλο που βασίζονται στη θεωρία και έχουν χρησιμοποιηθεί κάποιες φορές στη σχετική βιβλιογραφία, δεν έχουν ελεγχθεί επαρκώς ως προς τις ψυχομετρικές τους ιδιότητες ή εστιάζουν αποκλειστικά στην ανάπτυξη της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας σε σχέση με τις σεξουαλικές μειονότητες ή δίδουν υπερβολική έμφαση στα κοινωνικά προνόμια που προσφέρει ο ετεροσεξισμός. Σύμφωνα με τον Herek (2004) ο ετεροσεξισμός αντανάκλα τα κοινωνικά πλεονεκτήματα ή προνόμια που παρέχονται στους στρέιτ με βάση την αντίληψη ότι ο ετεροφυλοφιλικός προσανατολισμός αποτελεί τη μόνη φυσική σεξουαλική ταυτότητα ή έκφραση. Για αυτούς τους λόγους, η περαιτέρω εμβάθυνση στις

διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας τόσο θεωρητικά όσο και ερευνητικά με την κατασκευή πρόσθετων κλιμάκων μέτρησης της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας κρίνεται απαραίτητη.

Ο Adams (1992) πρότεινε ότι η ταυτότητα είναι ένα εσωτερικευμένο και μεταγνωστικό σύστημα (δηλαδή το άτομο έχει πληροφορίες για τη δική του γνωστική δομή και είναι σε θέση να οργανώσει αυτή τη δομή – για μια λεπτομερή ανασκόπηση των μεταγνωστικών συστημάτων βλ. Akturk & Sahin, 2011) το οποίο μπορεί να ρυθμιστεί από το ίδιο το άτομο. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο της ταυτότητας, πολλές διαστάσεις του εαυτού είναι γνωστές από το άτομο, το οποίο τις ορίζει και τις διαχειρίζεται. Ο Adams έδωσε έμφαση στην ταυτότητα ως οργανωμένη ψυχική δομή και στη διάκριση μεταξύ των εσωτερικών διεργασιών (εσωτερικός εαυτός) και των εξωτερικών (εξωτερικός –κοινωνικός– εαυτός ο οποίος παρουσιάζεται στο κοινωνικό σύνολο). Οι εσωτερικές διεργασίες που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη της ταυτότητας είναι οι πεποιθήσεις, οι αξίες, το φύλο, η φυλή, η εθνικότητα και οι εξωτερικές είναι η κοινωνική τάξη, το πολιτισμικό υπόβαθρο και η παράδοση (π.χ. Berzonsky et al., 2011) βάσει των οποίων το άτομο δημιουργεί την προσωπική έννοια εαυτού τόσο της δικής του όσο και των άλλων.

Μια κεντρικής σημασίας διεργασία στη διαμόρφωση της ταυτότητας είναι επίσης η επίγνωση και η μοιρασμένη, σε διαπροσωπικό επίπεδο, γνώση της ίδιας της σεξουαλικότητας του ατόμου. Η σεξουαλικότητα χρησιμοποιείται συχνά σε εναλλαγή με τις έννοιες «σεξουαλικός προσανατολισμός» και «σεξουαλική ταυτότητα» (Worthington, 2004). Ωστόσο, η σεξουαλική ταυτότητα είναι ένας ευρύτερος όρος που περιλαμβάνει τις έννοιες και τους παράγοντες που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα (Schreier & Lassiter, 2010) με τον σεξουαλικό προσανατολισμό να αποτελεί μια έννοια κλειδί στον προσδιορισμό της ταυτότητας (LeVay, 1994). Ο σεξουαλικός προσανατολισμός ορίζεται ανάλογα *«με το φύλο εκείνο για το οποίο το άτομο έλκεται τόσο σεξουαλικά όσο και ρομαντικά»* (American Psychological Association, 2012 όπως αναφέρεται στους Moleiro & Pinto, 2015, σελ. 1). Εδράζοντας σε αυτό το μάλλον βιολογικό

και συχνά σταθερό χαρακτηριστικό, η σεξουαλική ταυτότητα εξελίσσεται πιο ρευστά καθώς διαμορφώνεται κατά τη διάρκεια της ζωής από κοινωνικούς, ιστορικούς, ενδοατομικούς και διαπροσωπικούς παράγοντες (π.χ. Stein, 1997), όπως οι κοινωνικά κατασκευασμένοι και επιβλημένοι ρόλοι φύλου και οι πολιτισμικοί – ηθικοί κανόνες. Αυτοί οι παράγοντες βοηθούν το άτομο να δημιουργήσει ένα προσωπικό σύστημα αξιών γύρω από τη σεξουαλικότητά του (Masters et al., 1994), ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό του προσανατολισμό, ενώ εκτιμώνται και παράγοντες όπως η έλξη, η στοργή, η σεξουαλική διέγερση και η παρατηρούμενη συμπεριφορά των άλλων (Schreier & Lassiter, 2010). Το σύστημα αυτό αναπτύσσεται ενώ το άτομο ολοένα και περισσότερο αντιλαμβάνεται τη σεξουαλικότητα και τη σεξουαλική του ταυτότητα (Worthington et al., 2002). Το τελευταίο ουσιαστικό σημείο στη σεξουαλική ταυτότητα είναι ο διαχωρισμός μεταξύ προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητας. Η προσωπική ταυτότητα υποδηλώνει την εσωτερική εμπειρία και κατανόηση του σεξουαλικού προσανατολισμού του ατόμου ενώ η δημόσια ταυτότητα αντανακλά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα εκφράζουν κοινωνικά τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό (Hoffman, 2004). Ο Mohr (2002) προτείνει ότι η προσωπική και η δημόσια ταυτότητα αλληλεπιδρούν για να επηρεάσουν την περαιτέρω ανάπτυξη της σεξουαλικής ταυτότητας.

Η διάκριση μεταξύ προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητας γίνεται περισσότερο σαφής, λαμβάνοντας υπόψη τα θεωρητικά μοντέλα των Fassinger και Miller (1997) για το σχηματισμό σεξουαλικής ταυτότητας μειονοτήτων, του Marcia (1987) για τις έννοιες της εξερεύνησης και της δέσμευσης και του μοντέλου του Worthington (2002) που δίνει έμφαση και στους δύο τύπους ταυτότητας ως δύο παράλληλες διεργασίες που επηρεάζει η μία την άλλη, όπως και στην προσέγγιση του Mohr (2002). Από τη μια πλευρά, η ανάπτυξη προσωπικής ταυτότητας περιλαμβάνει την αναγνώριση και την αποδοχή των σεξουαλικών αναγκών, των αξιών και του σεξουαλικού προσανατολισμού και, από την άλλη, η ανάπτυξη κοινωνικής ταυτότητας περιλαμβάνει την αναγνώριση του εαυτού του ως μέλους μιας ομάδας ατόμων με

παρόμοιες σεξουαλικές ταυτότητες και στάσεις απέναντι στις ομάδες χαρακτηριζόμενες από διαφορετικές σεξουαλικές ταυτότητες, καθώς και μειονότητες. Τα δύο κύρια συστατικά της διερεύνησης και της δέσμευσης που καθορίζουν τόσο την προσωπική όσο και την κοινωνική ταυτότητα προκύπτουν από πέντε σχετικά διαχωριζόμενες φάσεις ή καταστάσεις (statuses) ανάπτυξης ταυτότητας: (α) Ανεξερευνήτη δέσμευση (unexplored commitment), δηλαδή υιοθέτηση μιας συγκεκριμένης ταυτότητας χωρίς το άτομο να έχει διερευνήσει πιθανές εναλλακτικές ταυτότητες, (β) Ενεργή εξερεύνηση (active exploration), όπου το άτομο ενεργά εξερευνά διάφορες ταυτότητες, (γ) Διάχυση (diffusion), όπου το άτομο υιοθετεί διαφορετικές ταυτότητες συγχρόνως χωρίς όμως να δεσμεύεται ουσιαστικά σε καμία, (δ) Εμβάθυνση και δέσμευση (deepening and commitment), όπου το άτομο έχει εξερευνήσει εναλλακτικές ταυτότητες, έχει καταλήξει σε μία και την υιοθετεί ουσιαστικά, ενώ δεσμεύεται στην απρόσκοπτη έκφραση αυτής της ταυτότητας και (ε) Σύνθεση (synthesis), όπου το άτομο συνθέτει διαφορετικές ταυτότητες για να διαμορφώσει εντέλει τη δική του (βλ. επίσης θεωρία του Marcia παρακάτω). Αν και το μοντέλο προορίζεται να περιγράψει αναπτυξιακά φαινόμενα, δεν αποκλείεται κάποιες από αυτές τις φάσεις ή καταστάσεις να επαναλαμβάνονται ή να επανεξετάζονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής κάθε ατόμου, ακόμη και με κυκλικό τρόπο. Με βάση τα παραπάνω, οι διεργασίες που συνιστούν αυτές τις φάσεις ή καταστάσεις θα πρέπει να θεωρούνται ως ευέλικτες και ρευστές τις οποίες βιώνει και ρυθμίζει το άτομο καθώς αναπτύσσει τη σεξουαλική του ταυτότητα και ανάλογα με τη ρύθμιση αυτή να προκύπτουν διαφορετικά αποτελέσματα.

Οι έννοιες της εξερεύνησης και της δέσμευσης είναι βασικές και στο μοντέλο του Marcia (1987) για την Ανάπτυξη της Σεξουαλικής Ταυτότητας (Sexual Identity Development, SID). Η ανάπτυξη της σεξουαλικής ταυτότητας πιστεύεται ότι διέπεται από πολλούς παράγοντες όπως η βιολογία, οι κοινωνικές επιρροές (συμμόρφωση με το ρόλο φύλου, γνώση και στάσεις γύρω από το σεξ, σεξουαλικές αξίες και σεξουαλικές συμπεριφορές), οι νόρμες φύλου και οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης, το πολιτισμικό περιβάλλον (δηλαδή ένα σύνολο

πεποιθήσεων, παραδόσεων και αξιών), η θρησκεία και η συστηματική ομοαρνητικότητα (προκατάληψη απέναντι στις σεξουαλικές μειονότητες και αίσθηση του ατόμου ότι βρίσκεται σε προνομιούχο θέση λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού – για μία συστηματική ανασκόπηση των εμπειρικών ερευνών γύρω από την ομοαρνητικότητα, βλ. και Berg et al., 2016). Για τη διαμόρφωση της σεξουαλικής ταυτότητας, η εξερεύνηση και η δέσμευση φαίνεται να είναι ουσιαστικής σημασίας και μπορούν να προκύψουν τέσσερις πιθανές καταστάσεις ή στάδια: (α) Διάχυση (Diffusion, δηλαδή το άτομο δεν έχει ενεργή αίσθηση ταυτότητας και δεν έχει προβεί σε καμία εξερεύνηση ή δέσμευση οποιαδήποτε ταυτότητας), (β) Πρόωρη παγίωση (Foreclosure, δηλαδή το άτομο έχει αποδεχθεί μια ταυτότητα που επιβάλλεται από άλλο άτομο ή από την κοινωνία, χωρίς καμία εξερεύνηση και έχει δεσμευτεί σε αυτήν την ταυτότητα χωρίς κριτική σκέψη), (γ) Μορατόριο (Moratorium, δηλαδή το άτομο βρίσκεται σε ενεργό στάδιο εξερεύνησης μιας ταυτότητας, αλλά χωρίς να έχει εκφράσει ακόμη δέσμευση για κάποια ταυτότητα) και (δ) Επίτευξη (Achievement, δηλαδή μετά τη διαδικασία του μορατόριο, το άτομο είχε δεσμευτεί συνειδητά για μια συγκεκριμένη ταυτότητα). Για τους στρέιτ ειδικά, το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο αντανακλάται στο μοντέλο της Ανάπτυξης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας (Heterosexual Identity Development, HID).

Ο Mohr (2002) όρισε την ετεροφυλόφιλη ταυτότητα ως το «*προϊόν της αλληλεπίδρασης μεταξύ των γνωστικών σχημάτων για το σεξουαλικό προσανατολισμό των ατόμων και των κινήτρων τους να εκπληρώσουν τις βασικές ανάγκες για κοινωνική αποδοχή και συνέπεια των ψυχολογικών διεργασιών*» (σελ. 492). Κατά τη δεκαετία του 1990 και στην ίδια γραμμή με τη θεωρία του Marcia, ο Sullivan (1998) βασίστηκε στο μοντέλο για την ανάπτυξη της φυλετικής ταυτότητας (π.χ. Hardiman & Jackson, 1992) και περιέγραψε πέντε στάδια στα πλαίσια της Ανάπτυξης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας, τα οποία χαρακτηρίζονται από τις διαστάσεις της αυξανόμενης επίγνωσης και της πολυπλοκότητας. Τα πέντε αυτά στάδια ξεκινούν από την «Αφέλεια» (Naiveté) ως την αρχική κατάσταση μη διαμορφωμένης ταυτότητας, την

«Αποδοχή» (Acceptance) ταυτότητας χωρίς να είναι ακόμη εξατομικευμένη, την «Αντίσταση» (Resistance) στην μη εξατομικευμένη ταυτότητα, τον «Επαναπροσδιορισμό» (Redefinition) της ταυτότητας με βάση τις ατομικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά και την «Εσωτερίκευση» (Internalization) της ταυτότητας. Αργότερα, το 2000 οι ερευνητές (Mohr, 2002; Worthington & Mohr, 2002; Worthington et al., 2002) επέκτειναν και εμπλούτισαν το μοντέλο της Ανάπτυξης της Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας από τις διαθέσιμες θεωρίες σεξουαλικότητας (Kinsey et al., 1953; Klein, 1990) και τα παραδοσιακά μοντέλα ανάπτυξης σεξουαλικής ταυτότητας (π.χ. Cass, 1979· Eliason, 1995· Marcia, 1987). Ο Worthington και οι συνεργάτες του (2002) και ο Mohr (2002) παρουσιάζουν δύο ανεξάρτητα μοντέλα της Ανάπτυξης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας που ενσωματώνουν θεωρητικά μοντέλα ανάπτυξης ταυτότητας ομάδων με την μεγαλύτερη αντιπροσώπευση στον πληθυσμό (Helms, 1990). Υπό αυτό το πρίσμα, οι διεργασίες της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας μπορεί να προσιδιάζουν την ανάπτυξη λευκής φυλετικής ταυτότητας, καθώς μπορεί να υπάρχουν κοινές καταστάσεις ή φάσεις ανάπτυξης φυλετικής ταυτότητας που βιώνουν όλα τα άτομα Καυκάσιας φυλής, οι οποίες ενδεχομένως οδηγούνται από την πλήρη έλλειψη συνειδητοποίησης στην πλήρη αναγνώριση των προνομίων που απολαμβάνουν λόγω της φυλετικής τους ταυτότητας αλλά και της μεροληψίας που βιώνουν άτομα με διαφορετική φυλετική ταυτότητα (Simoni & Walters, 2001). Το πολυδιάστατο μοντέλο των Worthington και συνεργατών (2002) περιλαμβάνει επίσης αναπτυξιακές καταστάσεις και βιοψυχοκοινωνικές επιρροές της ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας, οι οποίες συχνά παραβλέπονται στα παραδοσιακά μοντέλα (Hoffman, 2004). Ο Worthington και οι συνεργάτες του πρότειναν επιπλέον ότι η Ανάπτυξη Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας μπορεί να χαρακτηρίζεται από μια σύνθεση των διαδικασιών ανάπτυξης ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας μέσα σε ένα βιοψυχοκοινωνικό πλαίσιο (Hoffman, 2004), λαμβάνοντας δηλαδή υπόψιν τόσο τους βιολογικούς παράγοντες όσο και τα στοιχεία προσωπικότητας του ατόμου.

Επεκτείνοντας και αποσαφηνίζοντας τη συνένωση των διαδικασιών ανάπτυξης ταυτότητας λαμβάνοντας υπόψιν τόσο κοινωνικούς, ψυχολογικούς, αλλά και βιολογικούς παράγοντες, ο Haizlip (2009) περιέγραψε περαιτέρω την ανάπτυξη της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας προσδιορίζοντας τέσσερις αναπτυξιακές διαστάσεις της. Οι διαστάσεις αυτές περιλαμβάνουν: (α) τις εγγενείς αποκρίσεις του ατόμου βάσει προσανατολισμού (δηλαδή, αναγνώριση και επέκταση βιολογικών συμπεριφορών και εγγενείς παρορμήσεις που σχετίζονται με τη σεξουαλικότητα), (β) προ-εννοιολογικές διεργασίες ετεροφυλόφιλης ταυτότητας (που συμβαίνουν πριν από την ανάπτυξη της ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας και αποτελούνται από «αυθόρμητες συμπεριφορές» των ατόμων που ασυνείδητα κάνουν χρήση των κοινωνικών κυρίως προνομίων τους και εν μέρει ή εξ ολοκλήρου ενεργητική ή παθητική προσπάθεια εννοιολόγησης της ταυτότητας), (γ) ανάπτυξη ετεροφυλόφιλης σεξουαλικής ταυτότητας (μέρος της συνολικής ταυτότητας όπως την αντιλαμβάνεται το άτομο) και (δ) ταύτιση (δηλαδή επίτευξη ταυτότητας κατασκευασμένης από το άτομο η οποία συμφωνεί με τα πρότυπα του ετεροφυλόφιλου προσανατολισμού). Αυτές οι διαδικασίες εντέλει οδηγούν σε τρεις διακριτές και διαφορετικές ποιότητες ταυτότητας: (α) αλληλεξαρτώμενη ετεροφυλοφιλία (interdependent heterosexuality), ανεξάρτητη ετεροφυλοφιλία (independent heterosexuality) και ανεπίλυτη ετεροφυλοφιλία (unresolved heterosexuality). Η αλληλοεξαρτώμενη ετεροφυλοφιλία αντανακλά συγκλίνουσες και εν παραλλήλω διεργασίες ανάπτυξης πολλαπλών πλευρών της συνολικής ταυτότητας ή επιμέρους ταυτοτήτων, όπως η πνευματική / θρησκευτική ταυτότητα, η ταυτότητα φύλου, η κοινωνική ταυτότητα και η φυλετική/ εθνοτική ταυτότητα. Επειδή αυτές οι ταυτότητες αναπτύσσονται ταυτόχρονα και το άτομο βρίσκεται σε μια διαρκή εξερεύνηση, ορισμένες ταυτότητες μπορεί να απορριφθούν έναντι άλλων ή να τροποποιηθούν κατάλληλα, ανάλογα με το ποια πτυχή της ταυτότητας θεωρείται πιο σημαντική από το άτομο, λαμβάνοντας υπόψιν το πλαίσιο και τη χρονική στιγμή. Η ανεξάρτητη ετεροφυλοφιλία αντανακλά το σύστημα αξιών σχετικών με τη σεξουαλικότητα των στρέιτ που προσδιορίζεται ανεξάρτητα και έχει κατεξοχήν

σημασία για το άτομο. Η ποιότητα αυτή της ταυτότητας της ετεροφυλοφιλίας και το σύστημα των αξιών που εκφράζεται είναι περιεκτικό χωρίς ιδιαίτερο βάθος και δεν εξαρτάται από άλλες πτυχές της ταυτότητας κάποιου εν αντιθέσει με την αλληλεξαρτώμενη ετεροφυλοφιλία. Τέλος, η ανεπίλυτη ετεροφυλοφιλία αντανακλά τα άτομα που εξερευνούν τόσο γνωστικά και συμπεριφορικά την ταυτότητά τους στα πλαίσια του ετεροφυλόφιλου προσανατολισμού και κατά τη διάρκεια αυτής της εξερεύνησης ανακαλύπτουν ότι η σεξουαλικότητα τους μπορεί να σχετίζεται στενότερα με άλλον μη ετεροφυλόφιλο προσανατολισμό· ωστόσο για διάφορους λόγους συνεχίζουν να αυτοπροσδιορίζονται ως στρέιτ, απορρίπτοντας οποιαδήποτε εναλλακτική σεξουαλική ταυτότητα.

Τα περισσότερα από αυτά τα μοντέλα, όπως του Mohr (2002) και των Worthington και συνεργατών (2002) όπως παρουσιάστηκαν παραπάνω, εξακολουθούν να είναι κυρίως θεωρητικά χωρίς να έχουν συστηματικά αποδειχθεί και προκύπτουν από συστηματικές ανασκοπήσεις της βιβλιογραφίας. Εντούτοις, ορισμένα μοντέλα όπως του Marcia έχουν ήδη αξιολογηθεί εμπειρικά σε αρκετές έρευνες (π.χ. Shepler, 2012· Meeus et al., 2012), ενώ το μοντέλο του Marcia ειδικά έχει επεκταθεί μέσω αποτελεσμάτων ποιοτικών ερευνών όπως του Eliason (1995) όπου 26 στρέιτ φοιτητές ανέφεραν πώς διαμορφώθηκαν οι σεξουαλικές τους ταυτότητες και πώς επηρεάζουν την καθημερινή τους ζωή. Προέκυψαν έξι θέματα κοινά μεταξύ των συμμετεχόντων: (α) δεν σκέφτηκαν ποτέ τη σεξουαλική τους ταυτότητα, (β) η ετεροφυλοφιλία είναι προϊόν της κοινωνίας, (γ) το αυτό-προσδιοριζόμενο φύλο (gender) καθορίζει τη σεξουαλική ταυτότητα, (δ) επίκτητη έναντι εγγενούς φύσης της σεξουαλικότητας, (ε) καμία εναλλακτική ταυτότητα ετεροφυλοφιλίας εκτός από το κυρίαρχο κοινωνικό πρότυπο και (στ) η επιρροή της θρησκείας στη διαμόρφωση ταυτότητας. Βάσει των αποτελεσμάτων της ποιοτικής αλλά και των συναφών θεωριών, φαίνεται ότι η ανάπτυξη της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας σχετίζεται τόσο με την επιταγή υιοθέτησης ενός άκαμπτου προτύπου αφενός και αφετέρου με την απόλαυση των προνομίων κυρίως σε κοινωνικά περιβάλλοντα λόγω του σεξουαλικού

προσανατολισμού. Παρά τα κοινωνικά (και όχι μόνο) προνόμια που απολαμβάνουν οι στρέιτ άνδρες, πολλοί από τους παράγοντες που ρυθμίζουν την ανάπτυξη της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας φαίνεται να είναι κοινοί και στην ανάπτυξη της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, ενώ η διάκριση μεταξύ της προσωπικής και της κοινωνικής ταυτότητας γίνεται ακόμη πιο έντονη στους γκέι άνδρες.

Η ανάπτυξη ταυτότητας γκέι ανδρών

Εν αντιθέσει με την ετεροφυλόφιλη ταυτότητα, για την οποία έχουν προταθεί κυρίως θεωρητικά μοντέλα, για τη διαμόρφωση της ομοφυλόφιλης ταυτότητας τα διαφορετικά μοντέλα όπως προέκυψαν ιδίως τις δεκαετίες του '70 και του '80 έχουν διερευνηθεί επαρκώς και εμπειρικά (Cass, 1979· Coleman, 1982· Hencken & O'Dowd, 1977· Lee, 1977· McLellan, 1977· Plummer, 1975· Schafer, 1976· Schultz, 1976· Troiden, 1977· Weinberg, 1977). Τα μοντέλα αυτά διαφέρουν ως προς τον αριθμό των αναπτυξιακών φάσεων ή σταδίων που προτείνονται για την ολοκλήρωση της ομοφυλόφιλης ταυτότητας. Εντούτοις, μοιράζονται τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της διαμόρφωσης ταυτότητας τα οποία είναι ως εξής: (α) αυξημένη αποδοχή της ομοφυλόφιλης ταυτότητας / σεξουαλικού προσανατολισμού, (β) ενίσχυση της θετικής εικόνας ως προς την ταυτότητα, (γ) αυξημένη επαφή με γκέι άτομα τόσο σε προσωπικό όσο και κοινωνικό επίπεδο, (δ) αυξανόμενη επιθυμία να αποκαλύψει το άτομο τον σεξουαλικό προσανατολισμό του και (ε) σύνθεση της ομοφυλόφιλης ταυτότητας με άλλες ταυτότητες, σχηματίζοντας τη συνολική ιδέα για τον εαυτό.

Στο ίδιο πλαίσιο, στα τέλη της δεκαετίας του '70, η Cass διαμόρφωσε τη θεωρία της για τα στάδια διαμόρφωσης της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, βάσει των κλινικών της παρατηρήσεων σε γκέι άνδρες (1979). Η τελική της πρόταση, το μοντέλο της αυτοαποκάλυψης (coming-out model) αντιμετώπισε πολλές από τις αδυναμίες που παρουσίαζαν τα προγενέστερα μοντέλα, τα οποία βασίζονταν σε αναδρομικές αφηγήσεις των συμμετεχόντων για τα

στάδια διαμόρφωσης της ταυτότητας τους. Εντούτοις, η Cass προσδιόρισε με σαφήνεια τις ψυχολογικές διεργασίες που συντελούνται από το στάδιο προ-ομοφυλοφιλικής ταυτότητας στη διαμόρφωση ομοφυλόφιλης ταυτότητας και της αυτό-αποκάλυψης της ταυτότητας αυτής, οι οποίες αντανακλώνται στο «*Μοντέλο Διαμόρφωσης Ομοφυλόφιλης Ταυτότητας*» (Homosexual Identity Formation Model, HIF).

Το Μοντέλο για τη διαμόρφωση της ομοφυλόφιλης ταυτότητας γενικά αποτελείται από έξι στάδια. Τα στάδια αυτά είναι: (α) της σύγχυσης ταυτότητας (identity confusion), (β) της σύγκριση ταυτότητας (identity comparison), (γ) της ανοχής ταυτότητας (identity tolerance), (δ) της αποδοχής ταυτότητας (identity acceptance), (ε) της υπερηφάνειας για την ταυτότητα (identity pride) και (στ) της σύνθεσης ταυτότητας (identity synthesis). Σε κάθε ένα από τα έξι στάδια παρατηρούνται διακριτές συμπεριφορές και η ανάπτυξη της ομοφυλόφιλης ταυτότητας παρουσιάζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τα αντίστοιχα μοντέλα της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας, κατά τα οποία το άτομο από το στάδιο της άγνοιας αναπτύσσεται για να καταλήξει στο στάδιο της πλήρους συνειδητοποίησης, ενώ και στα μοντέλα ανάπτυξης της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας κρίσιμο ρόλο διαδραματίζουν οι έννοιες της εξερεύνησης και της δέσμευσης.

Στο πρώτο στάδιο, το άτομο αντιλαμβάνεται ότι η συμπεριφορά του (ενέργειες, συναισθήματα, σκέψεις) μπορεί να χαρακτηριστεί ως ομοφυλόφιλη. Η συνειδητοποίηση αυτή προκαλεί σημαντική σύγχυση καθώς η προηγούμενη ταυτότητα που σχετίζεται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό (πρώτο στάδιο) αμφισβητείται από το άτομο, προκαλώντας άγχος και στρες, αμηχανία ως προς την αποδοχή συγκεκριμένης σεξουαλικής ταυτότητας και υπερευαισθησία ιδίως για τα αρνητικά σχόλια των άλλων. Σε αυτό το στάδιο, το άτομο μπορεί να αποκλείσει την περαιτέρω ανάπτυξη της ταυτότητάς του. Εάν δεν υπάρξει αποκλεισμός, το άτομο με συγκεκριμένη σεξουαλική ταυτότητα περνάει στο δεύτερο στάδιο, τη σύγκριση ταυτότητας. Σε κάθε στάδιο, ο αποκλεισμός, δηλαδή η απόφαση του ίδιου του ατόμου να μην προχωρήσει περαιτέρω στην ανάπτυξη ταυτότητας είναι πιθανός, επιφέροντας αρνητικές συνέπειες, τόσο

σε διαπροσωπικό όσο και ενδοατομικό επίπεδο οι οποίες είναι χειρότερες στα πρώτα στάδια ανάπτυξης της ταυτότητας και λιγότερο επιζήμιοι στα τελευταία στάδια.

Στο δεύτερο στάδιο, το άτομο έχοντας αποδεχθεί την πιθανότητα της ομοφυλόφιλης ταυτότητάς του, προσπαθεί να χειριστεί το αίσθημα της κοινωνικής απομόνωσης που προκύπτει καθώς γίνεται όλο και περισσότερο συνειδητή η διαφορά μεταξύ του εαυτού του και των άλλων (Cass, 1979). Προσπαθεί να δώσει μια εξήγηση σε αυτό που του συμβαίνει ή προσπαθεί να αρνηθεί ότι η ομοφυλοφιλία αποτελεί την κεντρική του ταυτότητα. Κάθε απόφαση απαιτεί διαφορετικές γνωστικές και συμπεριφορικές στρατηγικές είτε για να αποδεχτεί το άτομο την πιθανότητα να είναι γκέι είτε να αρνηθεί εντελώς μια τέτοια πιθανότητα. Όταν δεν υπάρχει αποκλεισμός ταυτότητας, το άτομο μπορεί να σκέπτεται να σχετιστεί με γκέι άτομα για να μειώσει την κοινωνική αποξένωση που βιώνει.

Στο τρίτο στάδιο, η αίσθηση της αποξένωσης αυξάνεται και αναζητούνται κοινωνικές επαφές και με άλλα άτομα του ίδιου σεξουαλικού προσανατολισμού για να μειωθεί το αίσθημα της μοναξιάς (Cox & Gallois, 1996). Σε αυτό το στάδιο οι επαφές με άλλα γκέι άτομα συχνά θεωρούνται ως απαραίτητες και όχι επιθυμητές, καθώς το άτομο ακόμη βρίσκεται σε φάση που ανέχεται χωρίς να αρχίσει να αποδέχεται την ομοφυλόφιλη σεξουαλική του ταυτότητα. Η ποιότητα των κοινωνικών επαφών με άλλα γκέι άτομα αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα που οδηγεί σε διαφορετικές μορφές συμπεριφοράς, ανάλογα με το αν η επαφή γίνεται αντιληπτή ως θετική ή αρνητική. Εάν δεν υπάρχει αποκλεισμός ταυτότητας, η δέσμευση του ατόμου απέναντι στην ομοφυλόφιλη ταυτότητά του αυξάνεται.

Το τέταρτο στάδιο χαρακτηρίζεται από αυξημένες επαφές με άλλα γκέι άτομα, ενώ ο ομοφυλόφιλος σεξουαλικός προσανατολισμός αρχίζει να θεωρείται από το άτομο ως φυσιολογικός (Sophie, 1986). Οι επαφές αυτές ενθαρρύνουν μια πιο θετική άποψη για την ομοφυλοφιλία και οδηγούν σε σταδιακή διαμόρφωση ενός δικτύου γκέι φίλων. Στο στάδιο αυτό αρχίζει να συντελείται και επιλεκτική αυτοαποκάλυψη ιδιαίτερα σε στενούς φίλους και

συγγενείς. Σε γενικές γραμμές, σε αυτό το στάδιο επικρατεί μια ηρεμία και σιγουριά του ατόμου απέναντι στην ταυτότητά του, καθώς τα κρίσιμα ερωτήματα έχουν ήδη επιλυθεί.

Το πέμπτο στάδιο χαρακτηρίζεται από υπερηφάνεια για την ομοφυλόφιλη ταυτότητα ενώ ταυτόχρονα οι στρέιτ αντιμετωπίζονται με υποτίμηση και εχθρότητα λόγω του στιγματισμού που δέχεται το γκέι άτομο από το άμεσο κοινωνικό του περιβάλλον. Ο θυμός για τον στιγματισμό των γκέι ατόμων οδηγεί σε πιο ευρεία αυτοαποκάλυψη και σκόπιμη αντιπαράθεση με τους μη γκέι προκειμένου να προωθηθεί η ισότητα μεταξύ των δύο αυτών πληθυσμιακών ομάδων. Όταν η αποκάλυψη ενός μειονοτικού σεξουαλικού προσανατολισμού έχει ως αποτέλεσμα μια απροσδόκητη θετική αντίδραση εκ μέρους ενός στρέιτ ατόμου, το γκέι άτομο αναγνωρίζει την ασυνέπεια των σκέψεων του και προχωράει στο τελικό στάδιο της διαμόρφωσης της σεξουαλικής ταυτότητας.

Στο έκτο και τελευταίο στάδιο επέρχεται η πλήρης αποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας του γκέι ατόμου. Το άτομο συγχωνεύει τη σεξουαλική του ταυτότητα με άλλες πτυχές του εαυτού του. Με αυτόν τον τρόπο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός γίνεται μόνο ένα μέρος του εαυτού του και δεν συνεχίζει να αποτελεί κεντρικό στοιχείο γύρω από το οποίο αναπτύσσονται και οι υπόλοιπες πτυχές της ταυτότητάς του. Η ανάγκη για διαρκή αυτοαποκάλυψη μειώνεται όπως και η σκόπιμη αντιπαράθεση με μη γκέι άτομα, καθώς ο υποκειμενικά αντιληπτός διαχωρισμός μεταξύ του ατόμου και των άλλων με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό φθίνει.

Το μοντέλο αυτό βασίζεται εκτός από τις κλινικές παρατηρήσεις της Cass και στη Θεωρία Διαπροσωπικής Συμφωνίας (Interpersonal Congruence Theory), η οποία αναφέρεται στη συμφωνία μεταξύ ενδοπροσωπικών συνθηκών και το περιβάλλον των διαπροσωπικών σχέσεων. Η θεωρία της διαπροσωπικής συμφωνίας όπως διατυπώθηκε από τους Secord και Backman (1961) και στη συνέχεια αναπτύχθηκε από τον Backman (1985), συνδέεται με τις έννοιες «Διαπροσωπικό Πλέγμα» (Interpersonal Matrix) και «Συμφωνία Πλέματος» (Matrix

Congruency). Οι έννοιες αυτές γενικά αναφέρονται στη συμφωνία που πρέπει να παρουσιάζεται μεταξύ των ενδοατομικών χαρακτηριστικών του ατόμου και σε σχέση με το εξωτερικό (κοινωνικό) του περιβάλλον, χωρίς να υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις (Backman & Secord, 1962· Buckley et al., 2008· Rogers, 1957 όπως αναφέρεται στους Kolden et al., 2018). Η αλλαγή και η σταθερότητα στην ανθρώπινη συμπεριφορά εξαρτώνται από τη συνοχή ή μη που υπάρχει μεταξύ του ατόμου και του περιβάλλοντός του (Secord & Bachman, 1961, 1974· Secord et al., 1964). Το κίνητρο για αλλαγή και ανάπτυξη προκύπτει από την ανάγκη για βελτίωση της ασυμφωνίας που δημιουργεί κάθε στάδιο διαπροσωπικά και σε σχέση με την κοινωνία (Cox & Gallois, 1996). Τα άτομα είτε προχωρούν προοδευτικά από το ένα στάδιο σε επόμενο, είτε παραμένουν σε ένα συγκεκριμένο στάδιο χωρίς ανάπτυξη, είτε απορρίπτουν την ταυτότητά τους, εμποδίζοντας οποιαδήποτε περαιτέρω διεργασία σχηματισμού ομοφυλόφιλης ταυτότητας (Cass, 1984).

Βασική διάσταση της θεωρίας διαπροσωπικής συμφωνίας αποτελεί η σχέση μεταξύ της σταθερότητας και της αλλαγής στη συμπεριφορά των ατόμων, η οποία ρυθμίζεται από τη στάση των άλλων. Ο Backman (1985) τροποποίησε αυτή την προσέγγιση, θεωρώντας ότι η αρχική σύλληψη της θεωρίας διακρινόταν από υπερβολική έμφαση στην επίδραση των άλλων για τον αυτοπροσδιορισμό και στο ρόλο διαφόρων διεργασιών για την επίτευξη σταθερότητας, παραμερίζοντας τα ατομικά χαρακτηριστικά και έννοιες όπως η αυτοβελτίωση. Επιπλέον, ο Backman υποστήριξε ότι η υπερβολική εστίαση στην προσπάθεια του ατόμου να διατηρήσει τη συνάφεια μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος, απέκλειε τη δυναμική των διαπροσωπικών (και ερωτικών) σχέσεων. Έτσι, ο Backman πρότεινε ως επιπλέον μεταβλητή την αξιολόγηση της προκύπτουσας (ερωτικής ή άλλου είδους) σχέσης και των ταυτοτήτων των δύο συμβαλλόμενων σε αυτή ως μοναδικές που απορρέουν από τις προσπάθειες των δύο συντρόφων να δημιουργήσουν, να διατηρήσουν και μερικές φορές να αλλάζουν συνειδητά τον εαυτό τους και τον χαρακτήρα της μεταξύ τους σχέσης.

Ενώ η νέα θεώρηση για τις σχέσεις μεταξύ του εαυτού και του κοινωνικού περιβάλλοντος θα μπορούσαν να εξηγήσουν σε ένα μεγάλο βαθμό την ταυτότητα των στρέιτ ανδρών, στους γκέι, η ανάπτυξη της σεξουαλικής τους ταυτότητας συχνά είναι πολύπλοκη και δύσκολη διεργασία και δεν ακολουθεί τη θεωρία της συμφωνίας. Σε αντίθεση με τα μέλη άλλων μειονοτικών ομάδων (π.χ. εθνοτικές και φυλετικές μειονότητες), οι άνδρες αυτοί δεν ανατρέφονται σε μια κοινότητα (ή και κοινωνία) με όμοιούς τους, οι οποίοι αναγνωρίζουν την ταυτότητά τους και την ενισχύουν και υποστηρίζουν. Σύμφωνα με τους Rosario, Schrimshaw, Hunter και Braun (2006), τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα γενικά συνήθως γεννιούνται και ανατρέφονται σε κοινότητες που είτε αγνοούν είτε είναι ανοιχτά εχθρικές προς τις σεξουαλικές μειονότητες. Επειδή η ανάπτυξη της σεξουαλικής ταυτότητας είναι μια διεργασία για την οποία τα άτομα αυτά είναι απροετοίμαστα και συνήθως δεν υποστηρίζονται από το πλαίσιο της ή ακόμη χειρότερα στιγματίζονται, οι διεργασίες αυτές συχνά χαρακτηρίζονται από ασυνέπεια ή ασυμφωνία μεταξύ των συναισθηματικών, γνωστικών και συμπεριφορικών μοτίβων. Επομένως, και οι γκέι άνδρες (όπως και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα γενικά) συμπεριφέρονται κατά τρόπο που δε συνάδει πάντα με το υποκείμενο συναίσθημα / σκέψεις ή και την ταυτότητα, ιδίως κατά τα πρώτα στάδια διαμόρφωσης της ομοφυλόφιλης ταυτότητας.

Ωστόσο, σύμφωνα με τη θεωρία της διαπροσωπικής συμφωνίας, τα άτομα επιδιώκουν να επιτύχουν συμφωνία μεταξύ συναισθήματος, σκέψεων και συμπεριφορών, καθώς η ασυμφωνία έχει βρεθεί πως επιφέρει ψυχολογική ένταση, δυσφορία και άλλα έντονα αρνητικά συναισθήματα (Devos & Banaji, 2003· Eagly & Chaiken, 1998· Festinger, 1957· Fiske & Taylor, 1991· Harmon-Jones & Mills, 1999). Επομένως, τα συναισθήματα και οι σκέψεις του γκέι άνδρα για άτομα του ίδιου φύλου τον ωθεί να υιοθετήσει εντέλει μια ταυτότητα σύμφωνη με αυτά τα ομοφυλόφιλα συναισθήματα και τις αντίστοιχες ομοφυλόφιλες συμπεριφορές. Με παρόμοιο τρόπο, ο αυτοπροσδιορισμός ενός άνδρα ως γκέι μπορεί να τον οδηγήσει να εκδηλώνει σεξουαλικές συμπεριφορές συμβατές με αυτή την ταυτότητα αν και η ασυμφωνία μεταξύ

ταυτότητας και εξωτερικής – παρατηρούμενης – συμπεριφοράς αποτελεί συχνό φαινόμενο. Χρησιμοποιώντας τις θεωρίες του Marcia (1987) και Wothrington et al. (2002), η ατομική ταυτότητα (ρυθμιζόμενη από το σεξουαλικό προσανατολισμό) και η κοινωνική (ρυθμιζόμενη από τα κοινωνικά πρότυπα) μπορεί να διαφοροποιείται σε τέτοιο βαθμό, με αποτέλεσμα οι άνδρες αυτοί να προτιμούν να δεσμευτούν σε μια ταυτότητα άκριτα χωρίς διερεύνηση για να αποφύγουν την ψυχολογική δυσφορία που επιφέρει μια τέτοια απόκλιση.

Πράγματι, η ασυμφωνία μεταξύ της ομοφυλόφιλης ταυτότητας και της ετεροφυλόφιλης συμπεριφοράς έχει προταθεί από τον Higgins (2002) για να εξηγήσει την καθοριστική μετάβαση από ετεροφυλόφιλη σε ομοφυλόφιλη σεξουαλική συμπεριφορά, ώστε να εξαιρεθεί η ασυμφωνία μεταξύ ταυτότητας και συμπεριφοράς. Παρόλα αυτά, όπως βρήκαν και η Rosario με τους συνεργάτες της (2006) οι διαφορές στον σεξουαλικό προσανατολισμό και τη σεξουαλική συμπεριφορά μεταξύ σταθερά γκέι νέων ανδρών και ανδρών που μεταβαίνουν σταδιακά προς την υιοθέτηση ομοφυλοφιλικής ταυτότητας υποδηλώνουν ότι, ακόμη και μετά την υιοθέτηση ομοφυλόφιλης ταυτότητας, διαφορές μεταξύ της νέας ταυτότητας και των επακόλουθων σεξουαλικών προτιμήσεων και της παρατηρούμενης συμπεριφοράς εξακολουθούν να υπάρχουν. Ο βασικότερος ίσως ενδεχόμενος λόγος όπως προκύπτουν έμμεσα από τη βιβλιογραφία ίσως να είναι ότι πολλοί γκέι άνδρες και ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα αρχίζουν να αναπτύσσουν τη σεξουαλική τους ταυτότητα με βάση τον κοινωνικά επιθυμητό ετεροφυλόφιλο σεξουαλικό προσανατολισμό και έτσι να προκύπτει η ασυμφωνία μεταξύ των τριών διαστάσεων, του συναισθήματος, των σκέψεων και της συμπεριφοράς.

Πιθανώς, καθοριστικός παράγοντας για τη λύση της ασυμφωνίας μεταξύ ταυτότητας, σεξουαλικού προσανατολισμού και παρατηρούμενης συμπεριφοράς να είναι η αυτοαποκάλυψη (coming-out). Στα τελικά στάδια ανάπτυξης της σεξουαλικής ταυτότητας των γκέι ατόμων, αρχίζει να παγιώνεται η αυτοαποκάλυψη, για την οποία έχουν προταθεί πολλά θεωρητικά μοντέλα (Cass, 1979· Chapman & Brannock, 1987· Fassinger & Miller, 1997· Minton &

McDonald, 1984· Morris, 1997· Rosario et al., 2006). Αυτά τα θεωρητικά μοντέλα περιγράφουν μια διαδικασία σχηματισμού ταυτότητας και ένταξης του ατόμου σε ένα κοινωνικό περιβάλλον, καθώς το άτομο προσπαθεί να διατηρήσει τη συμφωνία μεταξύ του σεξουαλικού προσανατολισμού του (φύλο ατόμων για τα οποία έλκεται σεξουαλικά, σκέψεις και φαντασιώσεις), της σεξουαλικής συμπεριφοράς και της σεξουαλικής ταυτότητας. Ο σχηματισμός ταυτότητας συνίσταται στην συνειδητοποίηση του εκάστοτε ατόμου για το σεξουαλικό του προσανατολισμό, αρχίζοντας να αναρωτιέται για τη σεξουαλική του ταυτότητα και διερευνώντας την αναδυόμενη ομοφυλόφιλη ταυτότητά του μέσω της συμμετοχής του σε κοινωνικές δραστηριότητες που σχετίζονται με άλλα γκέι ή γενικά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ή και σεξουαλικές δραστηριότητες (Cass, 1979· Chapman & Brannock, 1987· Morris, 1997· Troiden, 1989).

Από την άλλη μεριά, η ένταξη του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύνολο ή μια ομάδα με ορατή τη σεξουαλική του ταυτότητα ενισχύει την ενσωμάτωση και παγίωση της ομοφυλόφιλης ταυτότητας ενδοατομικά. Αυτό γίνεται εμφανές όταν το άτομο που αποδέχεται την ομοφυλόφιλη ταυτότητά του, αρχίζει να επιλύει αισθήματα εσωτερικευμένης ομοφοβίας μετατρέποντας τις αρνητικές του στάσεις σε θετικές, ενώ αρχίζει να αισθάνεται άνετα με την ιδέα ότι και άλλοι άνθρωποι γνωρίζουν για το σεξουαλικό του προσανατολισμό (Morris, 1997). Ο σχηματισμός ταυτότητας και η ενσωμάτωση εμπλέκονται σε μια αμοιβαία διαδικασία. Μοιράζονται μερικές κοινές συνιστώσες, όπως οι κοινωνικές δραστηριότητες που σχετίζονται με γκέι άτομα, οι οποίες προσδιορίζονται τόσο ως διαμεσολαβητές όσο και ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της ταυτότητας με την πάροδο του χρόνου. Στην προσπάθεια αυτή του ατόμου αφενός να διαμορφώσει εσωτερικά τη σεξουαλική του ταυτότητα και αφετέρου να ενσωματωθεί σε μια κοινωνική ομάδα, η ΣΡΦ που περιγράφεται στο επόμενο κεφάλαιο, αποτελεί κρίσιμη διάσταση, καθώς μπορεί να διευκολύνει (χαμηλή ΣΡΦ) ή να εμποδίζει (υψηλή ΣΡΦ) τις διεργασίες ενσωμάτωσης και ένταξης.

Παράγοντες που επιδρούν στην ανάπτυξη και έκφραση της ανδρικής ταυτότητας

Αν και έχουν περιγραφεί λεπτομερώς οι επιμέρους διεργασίες για την ανάπτυξη της ετεροφυλόφιλης και ομοφυλόφιλης ταυτότητας, δεν έχουν παρουσιαστεί αναλυτικά οι κοινωνικό-πολιτιστικοί παράγοντες που προηγούνται και επηρεάζουν τη διαμόρφωση της ανδρικής ταυτότητας και των συμπεριφορών που παρατηρούνται μετέπειτα κατά την ενήλικη ζωή. Στην υπάρχουσα βιβλιογραφία έχουν καταγραφεί οι τρόποι της κοινωνικοποίησης των ρόλων φύλου και η ανάπτυξη της επιθυμίας για υιοθέτηση και έκφραση κοινωνικά χαρακτηριζόμενων «αρρενωπών συμπεριφορών» ήδη από την πρώιμη παιδική ηλικία, συνεχίζοντας μέχρι την εφηβεία και την πρώτη ενήλικη ζωή. Αρκετοί παράγοντες κοινωνικοποίησης έχουν αναγνωρισθεί από τους ερευνητές ως βασικές επιρροές, με την οικογένεια, τις ομάδες συνομηλίκων και το σχολείο να προσδιορίζονται ως οι σημαντικότεροι παράγοντες ανάπτυξης της ανδρικής ταυτότητας (Harper et al., 2005· Kimmel et al., 2004· Kimmel & Messner, 2010).

Επιρροή της οικογένειας. Στο δυτικό πολιτισμό, η παραδοσιακή δομή της οικογένειας προσδιορίζει την κοινωνικοποίηση των παιδιών με βάση το γενετήσιο φύλο (sex · Kimmel & Messner, 2010). Η διαδικασία αυτή συνεπάγεται την ενίσχυση των κανόνων συμπεριφοράς οι οποίες χαρακτηρίζονται τυπικά ως «ανδρικές» και «γυναικείες» με διακριτό τρόπο σε αγόρια και κορίτσια. Τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, μαθαίνουν τις προσδοκίες της απόδοσης των ρόλων φύλου μέσω των άμεσων και έμμεσων μηνυμάτων που λαμβάνουν από τους γονείς τους, καθώς επίσης και μέσω παρατήρησης και μίμησης των συμπεριφορών και αλληλεπιδράσεων με τον γονέα του ίδιου φύλου, ο οποίος είναι επίσης πιθανό να εκφράζει τυπικούς ρόλους φύλου (MacNaughton, 2006). Τα παιδιά μαθαίνουν καθ' όλη τη διάρκεια της ανάπτυξής τους ότι οι δουλειές του σπιτιού για παράδειγμα συνδέονται πολιτιστικά με τη γυναίκα και τη θηλυπρέπεια. Αντίθετα, ο άντρας και η αρρενωπότητα συνδέεται με καθήκοντα που αντιπροσωπεύουν τη φυσική ρώμη, τη δύναμη και την εξουσία. Συνδυαστικά, τα αγόρια ενθαρρύνονται να περνούν περισσότερο χρόνο με τον πατέρα τους, ενώ τα κορίτσια με τη μητέρα τους.

Οι αλληλεπιδράσεις που χαρακτηρίζουν τις σχέσεις πατέρα-γιου είναι ιδιαίτερα κρίσιμης σημασίας κατά τη διαδικασία κοινωνικοποίησης των ρόλων φύλου. Οι τρόποι με τους οποίους ο πατέρας διαμορφώνει την ταυτότητα φύλου του γιου του, εδράζεται στη δική του αντίληψη για τους ρόλους φύλου (Harris & Harper, 2010). Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, συνήθως η αντίληψη του πατέρα για την αρρενωπότητα και τους ρόλους φύλου του άνδρα επηρεάζεται έντονα από τις παραδοσιακές, κοινωνικά κατασκευασμένες προσδοκίες. Ως εκ τούτου, ο Harper (2004) υποστήριξε ότι *«κανένας πατέρας δεν θέλει το γιο του μεγαλώνοντας να τον αποκαλούν 'κοπελιά', 'αδερφή' ή 'πούστης' - όροι που συνήθως συνδέονται με αγόρια που αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν επιτυχώς στα παραδοσιακά πρότυπα της αρρενωπότητας»* (σελ. 92).

Οι προσδοκίες ενός πατέρα ενισχύονται μέσω των καθημερινών αλληλεπιδράσεών του με το γιο του και αντανakλάται στον τύπο των παιχνιδιών που του αγοράζει, στα παιχνίδια που του διδάσκει και στις στρατηγικές που χρησιμοποιεί για να τον τιμωρήσει ή να τον επιβραβεύσει με βάση τη συμφωνία ή μη της συμπεριφοράς του απέναντι στους ρόλους του φύλου του (Harper, 2004). Ο πατέρας είναι επίσης υπεύθυνος για την εμπλοκή του γιου του σε αθλήματα, πολεμικές τέχνες και άλλες κοινωνικές δραστηριότητες που είναι δημοφιλείς μεταξύ των αγοριών. Αυτές οι δραστηριότητες, σε συνδυασμό με την πίεση από τον πατέρα να ακολουθούνται απαρέγκλιτα οι ρόλοι φύλου σύμφωνα με τις στερεοτυπικές νόρμες, οδηγούν τα αγόρια στην εσωτερίκευση των «αρρενωπών αξιών»: δηλαδή της ανταγωνιστικότητας, της σωματικής αντοχής και της φυσικής επιθετικότητας. Δεδομένου ότι αυτές οι δραστηριότητες και οι αλληλεπιδράσεις με άλλους συχνά παρατηρούνται σε χώρους όπου κυριαρχούν αγόρια και άνδρες (γήπεδα, αθλητικές ομάδες κοκ), τα αγόρια μαθαίνουν επίσης τη χρήση της γλώσσας, το κυρίαρχο πρότυπο πατριαρχίας και των κοινωνικών προνομίων που απολάμβαναν οι άνδρες ιδίως τον προηγούμενο αιώνα (Griffin, 1998).

Ομάδες συνομηλίκων. Οι συνομηλικοί έχει βρεθεί επίσης στη βιβλιογραφία να επιδρούν στην διαμόρφωση ταυτότητας φύλου των αγοριών. Οι αλληλεπιδράσεις με αγόρια συνομηλίκους ενισχύουν τις πρώτες επαφές ενός αγοριού σχετικά με τους ρόλους φύλου που καλείται να εφαρμόσει και τα χαρακτηριστικά αρρενωπότητας που μαθαίνονται κυρίως στα πλαίσια της οικογένειας. Ο Harris (1998) ισχυρίστηκε ότι η επιρροή των αγοριών συνομηλίκων στην υιοθέτηση των ρόλων φύλου είναι πιο έντονη από την επίδραση των γονέων. Ομοίως, οι Josselson και Harway (2012) περιγράφουν έναν κώδικα συμπεριφοράς στα αγόρια, ο οποίος περιορίζει τη συναισθηματική έκφραση μεταξύ τους. Σε περίπτωση που παραβιάζεται αυτός ο κώδικας, τότε ένα αγόρι αποκαλείται «κοπελιά», «αδερφή» ή «πούστης» και αντιλαμβάνεται τους χαρακτηρισμούς αυτούς ως ιδιαίτερα προσβλητικούς ήδη από μικρή ηλικία. Ως εκ τούτου, πολλά αγόρια συμμορφώνονται με τις προσδοκίες των συνομηλίκων τους εκφράζοντας συμπεριφορές και στάσεις που ίσως έρχονται σε αντίθεση με αυτές που το ίδιο αγόρι κρίνει ως κατάλληλες και επιθυμητές, προκειμένου να αποφύγει τους χαρακτηρισμούς αυτούς από το άμεσο κοινωνικό του περιβάλλον.

Η συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες –στοιχείο κλειδί και στην αλληλεπίδραση του αγοριού με τον πατέρα– επίσης επιφέρει τεράστιο αντίκτυπο στις αλληλεπιδράσεις ενός αγοριού με τους συνομηλίκους του. Ο αθλητισμός συνιστά ένα πλαίσιο αναφοράς για τα αγόρια ώστε να συνηθίσουν και να αναπαραγάγουν συμπεριφορές που διέπονται από τη σωματική ρώμη, την κυριαρχία και την ανταγωνιστικότητα (Griffin, 1998). Οι Martin and Harris (2006) έδειξαν ότι τα αγόρια που μπορούν να τρέξουν ταχύτερα, να κάνουν τις πιο μακρινές ρίψεις και να χτυπάνε πιο δυνατά επιδοκιμάζονται από τους συνομηλίκους, οι οποίοι τους σέβονται ως «αρχηγούς» και τους τοποθετούν στην κορυφή της κοινωνικής ιεραρχίας. Αντίθετα, τα αγόρια που δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερο ταλέντο στα αθλήματα και εκείνα που αισθάνονται άβολα να αλληλεπιδρούν σε χώρους που υπάρχουν πολλά αγόρια ή άνδρες, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα αποδοχής από τους συνομηλίκους τους, ενώ συχνά αποτελούν στόχους

κακοποίησης και εκφοβισμού. Τέλος, οι Gilbert και Gilbert (1998) σημείωσαν ότι οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των αγοριών εντείνονται και εντέλει διαμορφώνονται και από τη γενική συμπεριφορά τους στο σχολικό περιβάλλον.

Το σχολείο ως χώρος κοινωνικοποίησης ρόλων φύλου. Οι «πρακτικές αρρενωποίησης» αγοριών, όπως χαρακτηρίζονται από τον Swain (2005), ακόμη και στον 21^ο αιώνα εφαρμόζονται σε μεγάλο βαθμό σε πολλά σχολεία του δυτικού πολιτισμού. Τα σχολικά μαθήματα και τα άμεσα ή έμμεσα μηνύματα που διατυπώνονται στα πλαίσια της τάξης και σχετίζονται με τους ρόλους φύλου έχοντας ως αποδέκτες αγόρια και κορίτσια είναι αξιοσημείωτα συνεπή με αυτά που προβάλλονται εντός του οικογενειακού πλαισίου και τις παρέες συνομηλίκων. Αν και η σχολική/ ακαδημαϊκή επιτυχία θα έπρεπε να είναι μεταξύ των κυρίαρχων στόχων του σχολείου, η σχετική έρευνα δείχνει ότι πολλά αγόρια επιδίδονται περισσότερο σε δραστηριότητες για την επίτευξη της παραδοσιακής ανδρικής ταυτότητας σε βάρος των επιδόσεων. Ακόμη περισσότερο, η επίτευξη της ανδρικής ταυτότητας και η σχολική επιτυχία θεωρούνται ως εν γένει ασυμβίβαστοι ρόλοι, καθώς οι διαδικασίες κοινωνικοποίησης των ρόλων του ανδρικού φύλου αποτρέπουν τα αγόρια να ασχολούνται σε μεγάλο βαθμό με τη μάθηση και τη συσσώρευση γνώσεων, η οποία ταυτίζεται με τη θηλυπρέπεια (Swain, 2005).

Η ανάπτυξη και έκφραση ανδρικής ταυτότητας καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη ιδίως κατά τα χρόνια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γυμνάσιο και λύκειο) κατά τα οποία η ενασχόληση με τα αθλήματα και η έντονη έκφραση ετεροφυλόφιλου προσανατολισμού αποτελούν τους σημαντικότερους δείκτες της αρρενωπότητας. Η ενασχόληση με τα αθλήματα και η αλληλεπίδραση του παιδιού ή του εφήβου με άλλα αγόρια ή άνδρες σε συγκεκριμένα πλαίσια φαίνεται ότι από την πρώτη παιδική ηλικία μέχρι και την εφηβεία να είναι καθοριστικός παράγοντας. Όπως και σε προηγούμενα αναπτυξιακά στάδια έτσι και στην εφηβεία, τα πιο δημοφιλή αγόρια στο σχολείο είναι αυτά που θεωρούνται χαλαρά και άνετα, επιδίδονται σε ένα ή πολλά αθλήματα (κυρίως ποδόσφαιρο και πολεμικές τέχνες) και αναγνωρίζονται

αδιαμφισβήτητα ως στρέιτ. Ιδίως τα έφηβα αγόρια που έχουν φήμη (ακόμη και αν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα) για σεξουαλικές δραστηριότητες με κορίτσια θεωρούνται ακόμη και πρότυπα από τους συνομηλίκους τους (Davis & Jordan, 1994). Έτσι, η επιθυμία για αύξηση της δημοτικότητάς τους με την επίδειξη αρρενωπών συμπεριφορών καθίσταται ένα σημαντικό κίνητρο για την επίδιωξη περαιτέρω σεξουαλικών δραστηριοτήτων με κορίτσια και τη δημοσιοποίηση των δραστηριοτήτων αυτών με τους συνομηλίκους τους. Συνεπώς, το σεξ και τα κορίτσια είναι συχνά τα θέματα που απασχολούν τις συζητήσεις μεταξύ των εφήβων αγοριών και μπορεί να τα οδηγήσουν σε σεξιστικές συμπεριφορές. Υπάρχει έντονη κοινωνική πίεση να συμμετάσχουν τα αγόρια σε αυτές τις συνομιλίες και όσοι επιλέγουν να μην το κάνουν, αμφισβητούνται ως προς την πλήρη επίτευξη της ανδρικής τους ταυτότητας από τους συνομηλίκους.

Τα πρότυπα αυτά των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παραμένουν και μετέπειτα στη ζωή των αγοριών και διέπουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Ο Ludeman (2004) ισχυρίστηκε ότι (σελ. 79-80):

«Αν η διαδικασία κοινωνικοποίησης των ρόλων του ανδρικού φύλου πράγματι διαμορφώνει ή περιορίζει τις συναισθηματικές δεξιότητες και τη γενική ανάπτυξη αγοριών και ανδρών, τότε φαίνεται πιθανό ότι οι απαιτήσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος του πανεπιστημίου θα φέρουν μια σειρά από προκλήσεις για τους άντρες που κατά την εφηβική τους ηλικία υιοθετούσαν άκριτα τους ρόλους φύλου τους».

Οι παρατηρήσεις του Ludeman στάθηκαν καθοριστικές ώστε να διερευνηθούν περαιτέρω οι τρόποι με τους οποίους τα παραδοσιακά πρότυπα της κοινωνικοποίησης των ανδρών εμποδίζουν ή δυσχεραίνουν τη δημιουργία στενών διαπροσωπικών σχέσεων και την ακαδημαϊκή επιτυχία στα μετέπειτα χρόνια ανάπτυξής τους ως νεαροί ενήλικες.

Οι παραπάνω προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα νεαρά αγόρια και οι έφηβοι, ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού, γίνονται ακόμη πιο πιεστικές στην

περίπτωση των γκέι ανδρών και γενικά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Καθώς μεγαλώνουν κατά κύριο λόγο σε περιβάλλοντα, όπως της Ελλάδας, όπου οι κοινωνικές συνθήκες δεν ευνοούν την απρόσκοπτη ανάπτυξη σεξουαλικής ταυτότητας άλλης από την ετεροφυλόφιλη, η διαμόρφωση της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, παράλληλα με την υιοθέτηση των ρόλων φύλου όπως προσδιορίζονται κοινωνικά, δημιουργεί επιπλέον άγχος στους άνδρες. Γι' αυτό το λόγο, πολλές φορές παρατηρείται μια σύγκρουση μεταξύ των κοινωνικών προτύπων για τους ρόλους φύλου (κοινωνική ταυτότητα) και της προσωπικής ταυτότητας και ανακύπτει μια σειρά από αρνητικές επιπτώσεις, όπως περιγράφεται και στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 2^ο: Το θεωρητικό πλαίσιο της Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου στους άνδρες και συναφείς έννοιες

Η Σύγκρουση Ρόλων Φύλου (ΣΡΦ, Gender Role Conflict – GRC) ορίζεται ως μια ψυχολογική κατάσταση στην οποία οι κοινωνικοποιημένοι ρόλοι του ανδρικού φύλου φέρουν αρνητικές συνέπειες για το ίδιο το άτομο και τους γύρω του (O'Neil, 2008). Ένα άτομο συνήθως εκδηλώνει ΣΡΦ όταν η υιοθέτηση άκαμπτων, σεξιστικών ή περιοριστικών ρόλων που συνδέεται με το ανδρικό φύλο έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό, την υποτίμηση ή ακόμη και την αμφισβήτηση του εαυτού ή / και των άλλων (O'Neil 1981b). Μέχρι στιγμής έχουν διεξαχθεί πάνω από 300 έρευνες, κυρίως στους άνδρες, για τη σύνδεση μεταξύ της ΣΡΦ και διάφορων παραγόντων της ψυχολογικής ευημερίας και η σύνδεση αυτή έχει σαφώς προσδιοριστεί. Στις έρευνες αυτές έχει βρεθεί (μεταξύ των άλλων) αρνητική συσχέτιση της ΣΡΦ με την αυτοεκτίμηση, θετική συσχέτιση με το άγχος και την κατάθλιψη (O'Neil, 2008).

Η θεωρία της ΣΡΦ βασίστηκε και τεκμηριώθηκε πάνω σε μια σειρά θεωρητικών μελετών (O'Neil 1981a, 1981b). Αυτές οι μελέτες περιγράφουν ένα μοντέλο που προσδιορίζει τη ΣΡΦ ως μια *«αλληλεπίδραση μεταξύ περιβαλλοντικών και βιολογικών παραγόντων που προάγουν ορισμένες αξίες συνδεδεμένες με το ανδρικό φύλο [ή όπως αναφέρει ο O'Neil, masculine*

mystique] και το φόβο της θηλυπρέπειας» (O’Neil, 2008, σελ. 361). Καθώς οι έννοιες συνδεμένες με την αποκαλούμενη «ιδεολογία του άρρενος» και θα αναφέρεται στο εξής ως ιδεολογία της αρρενωπότητας (*masculine ideology*) -ή ακόμη πιο συγκεκριμένα με την έννοια ηγεμονική αρρενωπότητα (*hegemonic masculinity*)- έχουν πρωταρχική σημασία στην κατανόηση της ΣΡΦ, όπως και για τον ρόλο των φύλων θα περιγραφούν στις επόμενες ενότητες αναλυτικά.

Η Ιδεολογία της αρρενωπότητας και η θεωρία του Pleck

Η θεωρία στην οποία εδράζεται η ΣΡΦ έχει τις ρίζες της στις φεμινιστικές αντιλήψεις για την κοινωνική κατασκευή του φύλου. Ο Pleck (1995) υποστηρίζει ότι η αρρενωπότητα και η θηλυκότητα είναι κοινωνικά κατασκευασμένες έννοιες και αντανακλούν τους ρόλους φύλου. Οι σύγχρονοι ρόλοι φύλων είναι συχνά αντιφατικοί και ασυνεπείς από τόπο σε τόπο –ακόμη και στο ίδιο πολιτιστικό περιβάλλον– και από εποχή σε εποχή, αλλά υπάρχουν συγκεκριμένα θέματα τα οποία θεωρούνται «κυρίαρχα». Ο Pleck θεωρεί ότι τα θέματα αυτά λειτουργούν ως στερεότυπα φύλου και διαμορφώνουν τα πρότυπα και τους κανόνες που συνθέτουν την έννοια της «ιδεολογίας της αρρενωπότητας». Βασιζόμενος στην προσέγγιση του Goffman για το κοινωνικό στίγμα, ο Pleck περιγράφει την τρέχουσα ιδεολογία της αρρενωπότητας με βάση τις παρατηρήσεις του για τους ρόλους φύλου του άνδρα (1995, σελ. 13):

«Σχεδόν σε κάθε περίπτωση, υπάρχει μόνο ένα πλήρης αναπτυγμένος και κοινά αποδεκτός άνδρας στην Αμερική: ένας νέος, παντρεμένος, λευκός, αστός, βόρειος, ετεροφυλόφιλος, προτεστάντης, υποστηρικτής της παραδοσιακής σχολικής εκπαίδευσης, πλήρως απασχολούμενος, με υγιή επιδερμίδα και βάρος και συγκεκριμένο ύψος και κατέχει ένα πρόσφατο ρεκόρ σε κάποιο άθλημα. Κάθε Αμερικανός άντρας τείνει να κοιτάζει τον κόσμο από αυτή την οπτική, υποστηρίζοντας έτσι την πεποίθηση ότι υπάρχει ένα κοινό

σύστημα αξιών. Οποιοσδήποτε άνδρας δεν πληροί αυτές τις προϋποθέσεις με οποιονδήποτε τρόπο είναι πιθανό να δει τον εαυτό του ως ανάξιο, ελλιπή και κατώτερο».

Ο Pleck (1995) θεωρεί ότι μέσω στερεοτύπων όπως αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, το πολιτισμικό περιβάλλον μεταδίδει από άτομο σε άτομο και μέσα από ιστορικές περιόδους τις επικρατούσες απόψεις για την αρρενωπότητα και τους ρόλους που καλούνται να διαδραματίσουν τα δύο κυρίαρχα φύλα. Τα άτομα που συμμετέχουν ενεργά σε αυτή τη διαδικασία (γονείς, συνομήλικοι, σχολείο) αλλά και τα άτομα που θεωρούνται από τα νεαρά αγόρια αυθεντίες κάθε τύπου επιβάλλουν κανόνες για την πρέπουσα συμπεριφορά φύλου η οποία ειδικά για τους ρόλους του άνδρα ελάχιστα διαφοροποιείται στις χώρες του Δυτικού κόσμου. Ο Pleck επικρίνει την ιδεολογία της αρρενωπότητας και υποστηρίζει ότι *«δημιουργεί άμεσα τραύμα στην κοινωνικοποίηση του ανδρικού φύλου»* (σελ. 20). Ισχυρίζεται ότι η πραγματική ή φανταστική παραβίαση των κανόνων που επιβάλλει η ιδεολογία της αρρενωπότητας οδηγεί μερικούς άνδρες να υιοθετούν άκριτα και να εκφράζουν τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και να προβαίνουν σε ακραίες συμπεριφορές, όπως επιθετικότητα και αδιάκοπο ανταγωνισμό με τους άλλους για να «υπερασπιστούν» ακόμη περισσότερο την εσωτερική αλλά και κοινωνική εικόνα του ανδρισμού τους.

Σε περίπτωση παραβίασης αυτών των κανονιστικών ρόλων φύλου, ο Pleck (1995) τονίζει ότι η «παραβίαση» επιφέρει σοβαρές συνέπειες. Η έννοια της «παραβίασης» μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, *«αγόρια ανεπαρκή στον αθλητισμό, ομοφυλόφιλους εφήβους, αρρενωπούς ενήλικους άνδρες οι οποίοι με διεστραμμένο τρόπο επιδεικνύουν τον ανδρισμό τους και άνδρες ανίκανους να υποστηρίξουν -κυρίως οικονομικά- τις οικογένειες που δημιουργούν»* (Pleck, 1995, σελ. 13). Οι παραβιάσεις αυτές οδηγούν σε κοινωνικές απορρίψεις κάθε είδους και αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες, όπως η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η αίσθηση της ανεπάρκειας ή / και κατωτερότητας, ανάμεσα σε πολλές άλλες (βλ. και 3^ο κεφάλαιο).

Συνδυάζοντας τα παραπάνω, η ιδεολογία της αρρενωπότητας αναφέρεται στην υιοθέτηση των πολιτιστικών πεποιθήσεων ενός άνδρα συνδεδεμένες με την αξία της αρρενωπότητας και τους παραδοσιακά ορισμένους ανδρικούς ρόλους (Good & Wood, 1995). Επεκτείνοντας τα χαρακτηριστικά που ανέφερε ο Pleck στο πλαίσιο της δυτικής κουλτούρας, η κοινωνικοποίηση των ανδρών φέρει χαρακτηριστικά όπως ο στωικισμός, η ανεξαρτησία, η φυσική αντοχή, η κοινωνική κυριαρχία, η περιοριστική συναισθηματική έκφραση, ο ανταγωνισμός μεταξύ άλλων ανδρών και η αποφυγή οποιασδήποτε συμπεριφοράς μπορεί να χαρακτηριστεί ως θηλυπρεπής (Brannon & Juni 1984· Connell & Messerschmidt, 2005· Levant et al., 2007· Levant, 2011· Mahalik et al., 2003).

Εν αντιθέσει με τις τοποθετήσεις του Pleck, ο Levant (1996) δεν αποδέχεται ότι υπάρχει ένα ενιαίο πρότυπο αρρενωπότητας ούτε ότι το πρότυπο αυτό έχει σταθερά χαρακτηριστικά και παραμένει αναλλοίωτο από εποχή σε εποχή και από κοινωνία σε κοινωνία. Αντίθετα, ο Levant υποστηρίζει ότι επειδή η αρρενωπότητα αποτελεί μια κοινωνική κατασκευή, τα ιδανικά χαρακτηριστικά της ανδρικής ταυτότητας μπορεί να διαφέρουν μεταξύ ανδρών διαφορετικής κοινωνικής τάξης, φυλής, εθνοτικής ομάδας, σεξουαλικού προσανατολισμού, αναπτυξιακών σταδίων και από εποχή σε εποχή. Σε ένα συνδυασμό των δύο αυτών προσεγγίσεων, η προσέγγιση του Pleck ενδεχομένως να αναφέρεται στην παραδοσιακή αντίληψη της αρρενωπότητας, η οποία εξακολουθεί να υφίσταται σε χώρες όπως η Ελλάδα, ενώ η προσέγγιση του Levant ίσως να αφορά πιο σύγχρονες έννοιες της αρρενωπότητας οι οποίες άρχισαν να αναδύονται μετά την αποδόμηση του φύλου που άρχισε να συντελείται από τη δεκαετία του 1970.

Συμπερασματικά, οι θεωρίες για την παραδοσιακή ιδεολογία της αρρενωπότητας προτείνουν ότι οι άνδρες υιοθετούν και διατηρούν μια συγκεκριμένη κοινωνική ταυτότητα, η οποία αντανακλά τα βασικά χαρακτηριστικά που αναμένεται κοινωνικά να έχουν οι άνδρες: ψυχική ανθεκτικότητα, περιορισμένη συναισθηματικότητα, κυριαρχία και επαγγελματική επιτυχία, ετεροφυλόφιλο σεξουαλικό προσανατολισμό και αποφυγή οτιδήποτε μπορεί να

χαρακτηριστεί ως θηλυπρεπές (Chu et al., 2005· McCreary et al., 2005). Η κοινωνική κατασκευή της αρρενωπότητας υπό αυτή την έννοια περιλαμβάνει την υποστήριξη μιας δυαδικής προσέγγισης για το φύλο, όπου η αρρενωπότητα μπορεί να υπάρχει μόνο σε αντιδιαστολή προς τη θηλυκότητα (Connell, 1995). Αυτές οι προσεγγίσεις όμως παρά το γεγονός ότι εξηγούν διάφορες συμπεριφορές, τείνουν να αγνοούν την ποικιλομορφία της ανθρώπινης συμπεριφοράς, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών (Cornwell & Lindisfarne, 1994). Η πίστη ότι η κυριαρχία των ανδρών οφείλεται σε ανώτερα – βιολογικά ή κοινωνικά προερχόμενα – χαρακτηριστικά του φύλου τους δημιουργεί μια ψευδή ιεραρχία, ενώ μπορεί να αποβεί καταπιεστική σε άνδρες που δεν την ενστερνίζονται. Αυτή η μορφή καταπίεσης μπορεί να εμφανίζεται με πολλούς τρόπους και εκφράζεται κυρίως μέσα από την έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας.

Ηγεμονική αρρενωπότητα. Ενώ η ιδεολογία της αρρενωπότητας εμπεριέχει αρκετά κοινωνιολογικά στοιχεία, η ηγεμονική αρρενωπότητα υποδηλώνει την κυρίαρχη έκφραση του ρόλου φύλου του άνδρα μέσα στα πλαίσια ενός δεδομένου πολιτισμού σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Connell, 1995). Όπως υπογραμμίζουν οι Connell και Messerschmidt (2005, σελ. 832) η έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας αποτυπώνεται στην έκφραση «ποια χαρακτηριστικά είναι εκείνα που κάνουν το σωστό άνδρα σήμερα». Ο Connell (1995) για να προσδιορίσει την ηγεμονική αρρενωπότητα, βασίστηκε στην έννοια της ηγεμονίας του Antonio Gramsci, σύμφωνα με την οποία συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτισμικές διαδικασίες βοηθούν ορισμένα πολιτικά κόμματα να κερδίζουν και να διατηρούν τη δύναμη και τον έλεγχο. Ο Connell (1995, 2003) πίστευε στην ύπαρξη κυρίαρχης αρρενωπότητας που νομιμοποίησε και εγκαθίδρυσε την ανδρική υπεροχή σε πλήθος κοινωνικών ομάδων, ενώ φαίνεται να εκπροσωπεί και το συμφέρον ολόκληρης της κοινωνίας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ηγεμονικής αρρενωπότητας αποτελεί η ιστορία της νοτίου Αφρικής σύμφωνα με την οποία οι λευκοί ετεροφυλόφιλοι άνδρες ενσαρκώνουν την

έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας, λόγω της κοινώς αποδεκτής υπεροχής τους έναντι των γυναικών, των μη στρέιτ και των διάφορων εθνοτικών ομάδων και μειονοτήτων (Adams & Govender, 2008). Ωστόσο, όπως παρατήρησαν οι Cornwell & Lindisfarne (1994) η ηγεμονική αρρενωπότητα δεν είναι σταθερή στο χρόνο ή από κοινωνία σε κοινωνία, αλλά ρυθμίζεται από κοινωνικό-πολιτισμικές αλλαγές. Οι σημαντικότερες από αυτές τις αλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο είναι η χειραφέτηση των γυναικών, η διάκριση μεταξύ των ρόλων φύλου που παύει να είναι διακριτή και η αναγνώριση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Οι εξελίξεις αυτές των τελευταίων δεκαετιών ενδεχομένως να έχουν οδηγήσει σε ενίσχυση της ιδεολογίας της αρρενωπότητας, λόγω της πίστης στην ηγεμονική αρρενωπότητα και στην (προκαθορισμένη) κοινωνική κυρίως θέση που πρέπει να κατέχουν οι άνδρες και οι γυναίκες.

Ενώ πιθανώς η έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας να επιβεβαιώνεται σε αρκετές κοινωνικές συνθήκες, είναι περισσότερο θεωρητική και δε διευκρινίζει τον τρόπο που η υιοθέτηση συγκεκριμένων πτυχών της ιδεολογίας της αρρενωπότητας αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης αρνητικών συμπτωμάτων τόσο σωματικά όσο και ψυχολογικά (Beaglaioich et al., 2014). Σε αντίθεση με τα κανονιστικά μοντέλα (όπως για παράδειγμα η ιδεολογία της αρρενωπότητας), η έννοια της ηγεμονικής αρρενωπότητας ενώ έχει διατυπωθεί για να προσδιορίσει καλύτερα τη στάση των ανδρών απέναντι στην ιδεολογία της αρρενωπότητας, δεν επαρκεί για να εξηγήσει τους λόγους όπου οι άνδρες μπορεί να υιοθετούν σε αρκετές περιπτώσεις άκριτα τους ρόλους φύλου με αρκετά αρνητικές συνέπειες τόσο για τους ίδιους όσο και για τα άτομα στο άμεσο κοινωνικό τους περιβάλλον. Με βάση όλα τα παραπάνω, στην παρούσα διατριβή θα χρησιμοποιείται η έννοια της «ιδεολογίας της αρρενωπότητας» και όχι η «ηγεμονική αρρενωπότητα».

Η Σύγκρουση Ρόλων Φύλου

Η επίδραση τόσο της ιδεολογίας της αρρενωπότητας όσο και της ηγεμονικής αρρενωπότητας στους άνδρες οδηγεί αρχικά σε αρνητικά συναισθήματα ενδοατομικά. Το θεωρητικό και

ερευνητικό μοντέλο της ΣΡΦ και τα ευρήματα για το στρες που συνδέεται με τους ρόλους φύλου αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα για τον αρνητικό αντίκτυπο που επιφέρουν οι κοινωνικά επιβαλλόμενοι ρόλοι φύλου. Όπως θα αναφερθεί και στη συνέχεια, τα ευρήματα αυτά επικεντρώνονται στο βαθμό της αντιληπτής σύγκρουσης μεταξύ των εσωτερικευμένων ή υιοθετημένων ρόλων φύλου και του εξωτερικού περιβάλλοντος (O'Neil et al., 1995).

Αρχικά, το «Πρότυπο Εξώθησης σε υιοθέτηση Ρόλων Φύλου» (Gender Role Strain Paradigm – GRSP· Pleck, 1995) αποτελεί μια κοινωνική ψυχολογική έννοια που παρουσιάζει δέκα χαρακτηριστικά αναφορικά με τους κανόνες ρόλων φύλου. Κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι: «Οι ρόλοι φύλου καθορίζονται λειτουργικά από τα στερεότυπα και τις νόρμες ρόλων φύλου», «Η παραβίαση των κανόνων ρόλων φύλου οδηγεί σε αρνητικές συνέπειες για την ψυχική υγεία» και «Η παραβίαση των κανόνων ρόλων φύλου επιφέρει πιο σοβαρές συνέπειες για τους άνδρες παρά για τις γυναίκες». Σε αυτά τα χαρακτηριστικά υπάρχουν τρεις ευρύτερες έννοιες που προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτιστικά πρότυπα της αρρενωπότητας (ιδεολογία της αρρενωπότητας), όπως εφαρμόζονται στην κοινωνικοποίηση των φύλων, επιφέρουν αρνητικές συνέπειες για τους άνδρες (Pleck, 1995). Αυτές οι έννοιες είναι η «Απόκλιση από τους Ρόλους Φύλου» (Gender Role Discrepancy), το «Τραύμα σχετιζόμενο με τους Ρόλους Φύλου» (Gender Role Trauma) και η «Δυσλειτουργικότητα συνδεδεμένη με τους Ρόλους Φύλου» (Gender Role Dysfunction).

Σύμφωνα με την «Απόκλιση από τους Ρόλους Φύλου», τα άτομα προσπαθούν να συμμορφωθούν -σε διαφορετικό βαθμό- με τα στερεότυπα που επικρατούν για τον άνδρα και η μη συμμόρφωση με αυτά τα προδιαγεγραμμένα πρότυπα μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές εσωτερικευμένες απόψεις για τον εαυτό ενώ η αρνητική κοινωνική ανατροφοδότηση από το εξωτερικό περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει την αυτοεκτίμηση και την ψυχολογική ευημερία του ατόμου (Pleck, 1995). Το «Τραύμα σχετιζόμενο με τους Ρόλους Φύλου» αντανακλά τις εγγενώς τραυματικές εμπειρίες των ανδρών κατά την κοινωνικοποίησή τους και τη συμμόρφωσή τους

με τους ρόλους φύλου και ιδίως με την ιδεολογία της αρρενωπότητας (Levant, 2011). Ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι τραυματικές εμπειρίες των γκέι ανδρών, λόγω της κοινωνικοποίησής τους σε μια αμιγώς ετεροσεξιστική κοινωνία (Harrison, 1995). Τέλος, η «*Δυσλειτουργικότητα συνδεδεμένη με τους Ρόλους Φύλου*», προτείνει ότι τα κοινωνικά επιθυμητά και αποδεκτά χαρακτηριστικά που συνδέονται με τους ρόλους του άνδρα (αποφυγή θηλυπρέπειας, ομοφοβία και επιθετική συμπεριφορά) μπορεί να επιφέρει αρνητικές συνέπειες είτε για τους ίδιους τους άνδρες είτε για τους γύρω τους, καθώς πολλά από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι εγγενώς αρνητικά και δυσλειτουργικά. Ο O'Neil (2008) ανέφερε ότι αυτή η έννοια ίσως παρουσιάζει τη μεγαλύτερη θεωρητική συνάφεια με την ΣΡΦ, διότι «*συνεπάγεται αρνητικές επιπτώσεις από την άκριτη υιοθέτηση περιοριστικών κανόνων που επιβάλλουν οι ρόλοι φύλου*» (σελ. 366).

Στη βιβλιογραφία έχουν καταγραφεί πολυάριθμες περιπτώσεις στις οποίες παρατηρείται ΣΡΦ (Beaglaioich et al., 2014). Οι άνδρες συνήθως παρουσιάζουν αυξημένη ΣΡΦ όταν βιώνουν μία ή περισσότερες από τις παρακάτω επτά περιπτώσεις. Πρώτον, βρίσκονται σε μεταβατική κατάσταση υιοθέτησης ρόλων φύλου ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη διαχείριση των καθηκόντων τους κατά την προσωπική τους ανάπτυξη. Δεύτερον, μπορεί να αποκλίνουν ή και να παραβιάζουν τους κανόνες ρόλων φύλου που συνδέονται άρρηκτα με την ιδεολογία της αρρενωπότητας. Τρίτον, μπορεί να αποπειρώνται ή να μην ανταποκρίνονται επιτυχώς στους ρόλους φύλων σύμφωνα με τους κανόνες της ιδεολογίας της αρρενωπότητας. Τέταρτον, μπορεί να παρατηρούν διαφορές μεταξύ των εκτιμήσεών τους για τον πραγματικό και τον ιδανικό εαυτό τους, ο οποίος βασίζεται στα στερεότυπα για τους ρόλους φύλου και την ιδεολογία της αρρενωπότητας. Πέμπτο, οι άνδρες μπορεί να υποτιμήσουν, να περιορίσουν ή και να αγνοήσουν τον πραγματικό εαυτό τους επειδή θεωρούν ότι δεν ανταποκρίνεται στα πρότυπα ιδεολογίας της αρρενωπότητας. Έκτο, μπορεί να έχουν υποτιμήσει, περιορίσει ή και εξαναγκάσει άλλους να συμμορφωθούν ή να αποκλίνουν από την ιδεολογία της αρρενωπότητας. Τέλος, οι

άνδρες μπορεί να εμφανίζουν ΣΡΦ λόγω προσωπικής υποτίμησης, αυτό-περιορισμού ή και εξαναγκασμού από άλλους εξαιτίας της απόκλισης ή της άκριτης συμμόρφωσής τους με τους κανόνες της ιδεολογίας της αρρενωπότητας (O'Neil, 2008). Αυτές οι επτά περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν, ομαδοποιήθηκαν από τον ίδιο τον O'Neil σε τέσσερις κατηγορίες: (α) Η ΣΡΦ που προκύπτει από μετάβαση μεταξύ ρόλων φύλου, (β) η ΣΡΦ που βιώνεται ενδοπροσωπικά χωρίς απαραίτητα να υπάρχει συμπεριφορική έκφραση, (γ) η ΣΡΦ που εκφράζεται προς τους άλλους και (δ) η ΣΡΦ που βιώνεται εξαιτίας των άλλων (O'Neil, 1990).

Ανεξάρτητα από την κατηγορία, η ΣΡΦ γενικά χαρακτηρίζεται από υποτίμηση, περιορισμούς συμπεριφοράς και παραβίαση εαυτού. Ο O'Neil (2008) υποστηρίζει ότι η υποτίμηση από τους άλλους και οι θετικές ή αρνητικές εκτιμήσεις για τον εαυτό ανακύπτουν ανάλογα με τη συμμόρφωση ή την απόκλιση από τις ιδιότητες που χαρακτηριστικά αναφέρονται ως παραδοσιακή (ή ηγεμονική) αρρενωπότητα. Οι περιορισμοί συμπεριφοράς στα πλαίσια των ρόλων φύλου συνιστούν είτε αυτοπεριορισμό είτε περιορισμό των άλλων ως προς την έκφραση αυθόρμητης συμπεριφοράς και στην έκφραση στερεοτύπων και κανόνων που υπαγορεύονται από την ιδεολογία της αρρενωπότητας. Οι παραβιάσεις εαυτού αντανακλούν παραβιάσεις ρόλων φύλου και συνήθως παρατηρούνται όταν το άτομο βλάπτει τον εαυτό του ή τους άλλους (ή βλάπτεται από τους άλλους) σε περιπτώσεις μεγάλης απόκλισης αλλά και πλήρους συμμόρφωσης με τους κανόνες ρόλων φύλου όπως υπαγορεύονται από την ιδεολογία της αρρενωπότητας (O'Neil 2008).

Τα αγόρια και οι άνδρες ποικίλλουν ως προς το βαθμό στον οποίο υποστηρίζουν διάφορες πτυχές της επιβαλλόμενης αρρενωπότητας, η οποία εντέλει οδηγεί σε πολύπλευρο συμπεριφορικό -και όχι μόνο- περιορισμό και εσωτερική σύγκρουση (O'Neil et al., 1986). Με άλλα λόγια, όπως υπογραμμίζουν και οι O'Neil et al. (1986): *«οι άνδρες που περιγράφουν τον εαυτό τους να διαφέρει από τους άλλους που έχουν τυπικά χαρακτηριστικά ρόλων φύλου μπορεί να παρουσιάσουν διάφορες πτυχές σύγκρουσης ρόλων φύλου»* (σελ. 339). Η εμπειρία βιώματος

ΣΡΦ εξαρτάται από ένα πλήθος παραγόντων, που περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό των στερεοτύπων για τους ρόλους φύλου από την εκάστοτε κοινωνία, την ηλικία του ατόμου και τη σημασία που αποδίδει στους ρόλους φύλου η ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει το άτομο (Kahn, 2009).

Η ΣΡΦ θεωρήθηκε ότι περιέχει στοιχεία που σχετίζονται με την κοινωνικοποίηση των ρόλων φύλου και με το φόβο της θηλυπρέπειας (O'Neil 1981b). Τα στοιχεία αυτά είναι: (α) Περιοριστική Συναισθηματικότητα, (β) Περιοριστική Συμπεριφορά εκδήλωσης στοργής και σεξουαλικού ενδιαφέροντος, (γ) Ομοφοβία, (δ) Έλεγχος του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος, επιβολή ισχύος και θέματα ανταγωνισμού μεταξύ ανδρών, (ε) Εμμονή με τα επιτεύγματα και την επιτυχία και (στ) Προβλήματα που σχετίζονται με την υγεία. Κάθε ένα από αυτά τα στοιχεία σύμφωνα με τον O'Neil αποτελούν έκφραση (συμπεριφορικά μοτίβα) της ΣΡΦ.

Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (Restricted Emotionality, RE). Η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα ορίζεται ως η δυσκολία του ατόμου να εκφράσει το ίδιο τα συναισθήματά του ή αρνείται στους άλλους το δικαίωμα να εκφράζονται συναισθηματικά (O'Neil 1981b). Οι άνδρες με Περιορισμένη Συναισθηματικότητα παρουσιάζουν δυσκολία να μειώσουν ή να εγκαταλείψουν τον έλεγχο των συναισθημάτων τους καθώς τους προκαλεί ένα αίσθημα ευαλωτότητας απέναντι στον εαυτό τους, τους άλλους και τις νέες εμπειρίες. Αυτή η αδυναμία προέρχεται επίσης από το γεγονός ότι οι άνδρες αυτοί δυσκολεύονται στην αυτοαποκάλυψη, στην αναγνώριση των συναισθημάτων των ίδιων ή των άλλων και στην επεξεργασία της πολυπλοκότητας των διαπροσωπικών τους σχέσεων.

Περιοριστική Συμπεριφορά εκδήλωσης στοργής και σεξουαλικού ενδιαφέροντος (Restrictive Sexual and Affectionate Behavior). Η Περιοριστική Συμπεριφορά εκδήλωσης στοργής και σεξουαλικού ενδιαφέροντος αναφέρεται στην ύπαρξη περιορισμένων τρόπων έκφρασης στοργικών συμπεριφορών και σεξουαλικού ενδιαφέροντος προς τους άλλους (O'Neil 1981b). Οι άνδρες αυτοί, όπως υποστηρίζει ο O'Neil στην ίδια έρευνα, ίσως αδυνατούν να

εκφράζουν πιο «θηλυπρεπείς» ή «θηλυκές» πλευρές τους που συνδέονται με την ποικιλομορφία έκφρασης σεξουαλικών συμπεριφορών και συμπεριφορών αγάπης, ακολουθώντας με άκαμπτο τρόπο κανόνες που ορίζουν την ανδρική συμπεριφορά όπως και να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τα στερεότυπα ρόλων φύλου.

Ομοφοβία. Η ομοφοβία υποδηλώνει φόβο του ατόμου απέναντι στα μη στρέιτ άτομα ή μια παράλογη ανησυχία απέναντι στον οποιοδήποτε άνδρα που μπορεί να φαίνεται γκέι. Η ομοφοβία μπορεί να εμποδίσει τη συναισθηματική οικειότητα μεταξύ στρέιτ ανδρών και ενδεχομένως να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο στην αυτοαποκάλυψη και συντροφικότητα μεταξύ στρέιτ ανδρών (O'Neil 1981b). Η ομοφοβία ειδικά στους γκέι άνδρες επιφέρει και μία σειρά από άλλα προβλήματα όπως ψυχολογική δυσφορία, δυσκολία στη σύναψη ερωτικών σχέσεων και μειωμένη σεξουαλική ικανοποίηση (βλ. και 3^ο κεφάλαιο).

Έλεγχος κοινωνικού περιβάλλοντος, επιβολή ισχύος και ανταγωνισμός. Ο έλεγχος του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος, η επιβολή ισχύος και τα θέματα ανταγωνισμού μεταξύ ανδρών σχετίζονται με την κοινωνικοποίηση των ανδρών και υπαγορεύονται από την κοινωνική επιταγή να κυριαρχούν, να ελέγχουν και να υποτάσσουν τους άλλους είτε άνδρες είτε γυναίκες προκειμένου να διατηρήσουν την εξουσία και το ρόλο του άνδρα (ηγεμονική αρρενωπότητα) στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Το κόστος αυτής της τάσης για κυριαρχία, έλεγχο και ανταγωνιστικότητα είναι συνήθως υψηλό για τους άνδρες στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια αυτογνωσίας, ειλικρίνειας, αυθορμητισμού και ελευθερία συναισθηματικής έκφρασης, εξαιτίας της διαρκούς ανάγκης για αυτοπαρακολούθηση (αυτοέλεγχο) και έλεγχο των διαπροσωπικών τους σχέσεων (Thomas, 2005).

Εμμονή με τα επιτεύγματα. Η Εμμονή με τα επιτεύγματα και την επιτυχία αναφέρεται στην ανησυχία των ανδρών για θέματα σχετικά με την εργασία τους και την υπερβολική εστίασή τους σε αυτήν για να παγιώσουν την αίσθηση ότι «είναι πραγματικοί άνδρες» (O'Neil 1981α).

Η Εμμονή με τα επιτεύγματα παρατηρείται μέσα από τον ανταγωνισμό του ατόμου με τους

άλλους, χρησιμοποιώντας τεχνικές επίδειξης δύναμης και ελέγχου και αποδεικνύοντας συνεχώς τις ικανότητές του. Οι συμπεριφορές αυτές μερικές φορές μπορεί να συνοδεύονται από ανεξέλεγκτο φόβο για την αποτυχία, από εργασιομανία και αυξημένο άγχος και εντέλει από συναισθηματικά και σωματικά προβλήματα (O’Neil 1981β).

Προβλήματα που σχετίζονται με την υγεία. Τα προβλήματα της υγείας μπορεί να περιλαμβάνουν τη διατροφή, την άσκηση, τη χαλάρωση και τη διαχείριση του στρες. Πολλοί άνδρες έχουν κοινωνικοποιηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αγνοούν συμπτώματα ασθενειών τα οποία μπορεί να οδηγήσουν σε χρόνια προβλήματα υγείας, καθώς στερεοτυπικά αντιμετωπίζονται ως ακούραστοι με αστείρευτη ενέργεια και φυσική ρώμη. Ο Fasteau (1974) χαρακτήρισε αυτά τα στερεότυπα ως «*Η ανδρική μηχανή*» (The Male Machine). Επιπρόσθετα, ο φόβος της θηλυπρέπειας επιτείνει τους ψυχολογικούς μηχανισμούς και απομακρύνει τους άνδρες από το να ασχοληθούν με όποια συμπτώματα μπορεί να φανερώνουν ασθένεια, καθώς σε αυτή την περίπτωση πρέπει να παραδεχτούν την αδυναμία τους, την εξάρτηση και την ευαλωτότητά τους μπροστά σε άλλους (Goldberg, 1979). Η σχέση αυτή μεταξύ των άκαμπτων κοινωνικών προτύπων για τους ρόλους του άνδρα και της κακής σωματικής υγείας έχει αναφερθεί από πλήθος ερευνητών (Brown, 2015· Fasteau, 1974· Eisler & Blalock, 1991· Eisler & Skidmore, 1987· Goldberg, 1979· Harrington et al., 2021· Thompkins & Rando, 2003) και χαρακτηρίζεται ως «στρες φύλου» (gender stress) αναδεικνύοντας την ανάγκη για τον καλύτερο προσδιορισμό και την πρόληψη ή τη θεραπεία της ΣΡΦ.

Για να προσδιοριστεί καλύτερα η ΣΡΦ, οι O’Neil et al. (1986) δημιούργησαν την Κλίμακα Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου (37 ερωτήσεις) που αναδεικνύει τέσσερα συμπεριφορικά μοτίβα σύγκρουσης: (α) Περιοριστική συναισθηματική έκφραση (Περιοριστική Συναισθηματικότητα, RE), (β) Υπερβολική εστίαση στην επιτυχία, την ισχύ και τον ανταγωνισμό (Success – Power – Competition, SPC), (γ) Περιορισμένη έκφραση συναισθημάτων προς τους άνδρες (Περιοριστική Στοργική Συμπεριφορά Μεταξύ Ανδρών – Restrictive Affectionate Behavior

Between Men, RABBM) και (δ) Σύγκρουση μεταξύ εργασίας και οικογενειακών σχέσεων (Conflict Between Work and Family Relations, CBWFR) (Berger et al., 2005). Αργότερα, αναπτύχθηκε μια σύντομη έκδοση (Gender Role Conflict-Short Form· Wester et al., 2012) που περιείχε 16 ερωτήσεις, με τέσσερις ανά μοτίβο. Η βαθμολογία και στα δύο ψυχομετρικά εργαλεία (το αρχικό των 37 ερωτήσεων αλλά και των 16) υπολογίζεται χρησιμοποιώντας μια εξαβάθμια κλίμακα Likert. Η Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ, που χρησιμοποιείται και στην παρούσα διατριβή, έχει μεταφραστεί και σταθμιστεί σε πάνω από 20 γλώσσες, με καλά τεκμηριωμένη εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής (σταθερή δομή τεσσάρων παραγόντων) (π.χ. Englar-Carlson & Vandiver, 2002· O'Neil et al., 1986), η οποία έχει βρεθεί και μέσω επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης (Confirmatory Factor Analysis, CFA) (π.χ. Faria, 2000· Herdman et al., 2012), ενώ η εσωτερική συνάφεια (αξιοπιστία) επίσης έχει βρεθεί υψηλή (O'Neil, 2015). Εκτός από την Κλίμακα Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου, από τις πιο χρησιμοποιούμενες κλίμακες είναι η «Κλίμακα Ρόλων Φύλου του Άνδρα» (Male Role Norms Scale· Thompson & Pleck, 1987), η «Καταγραφή Συμμόρφωσης με τα Άρρενωπά Πρότυπα» (Conformity to Masculine Norms Inventory· Mahalik et al., 2003), η «Καταγραφή Κανόνων του Ανδρικού Ρόλου» (Male Role Norms Inventory· Levant et al., 1992) και η «Κλίμακα Άγχους Ρόλων Φύλου του Άνδρα» (Masculine Gender-Role Stress scale· Eisler & Skidmore, 1987).

Τα τέσσερα μοτίβα όπως προσδιορίζονται από το εργαλείο των O'Neil et al. (1986) είναι ζωτικής σημασίας στη θεωρία της ΣΡΦ και αποτελούν μια συντομευμένη εκδοχή των συμπεριφορών που συνδέονται με τη σύγκρουση. Το πρώτο μοτίβο (Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, RE) περιγράφει την αποφυγή των ανδρών να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και την ανάγκη τους για παρακολούθηση – έλεγχο των δικών τους συναισθηματικών καταστάσεων, καθώς αποφεύγουν να χαρακτηριστούν θηλυπρεπείς ή γκέι (π.χ. Sánchez et al., 2010· Zurbriggen, 2010). Το δεύτερο μοτίβο (Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, SPC) αντανάκλα την επιθυμία των ανδρών για την αναζήτηση επιτυχίας και δύναμης μέσω του ανταγωνισμού

κυρίως με άλλους άνδρες. Το μοτίβο της Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς Μεταξύ Ανδρών (RABBM) απεικονίζει την περιοριστική συναισθηματική συμπεριφορά προς άλλους άνδρες, συμπεριλαμβάνοντας τη σωματική επαφή, την αυτοαποκάλυψη των σκέψεων και των συναισθημάτων και εντέλει την αποφυγή της ουσιαστικής επικοινωνίας, για να αποφευχθεί ο χαρακτηρισμός του ατόμου ως θηλυπρεπές και γκέι (Wester et al., 2007). Τέλος, το μοτίβο της Σύγκρουσης Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (CBWFR) αντιπροσωπεύει την αδυναμία ενός ατόμου να ισορροπήσει την προσωπική και την επαγγελματική ζωή. Η ποιότητα του προσωπικού ελεύθερου χρόνου και οι σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους υπονομεύονται από την υπερβολική έμφαση στην εργασία και την καριέρα. Αυτά τα μοτίβα αποτελούν προκύπτουν όχι μόνο από την ιδεολογία της αρρενωπότητας αλλά και από το φόβο των ανδρών για τη θηλυκότητα / θηλυπρέπεια, επηρεάζοντας τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις τους σε διάφορα κοινωνικά περιβάλλοντα (O'Neil, 2008).

Η έκταση και η συχνότητα της εκδήλωσης αυτών των μοτίβων της ΣΡΦ ενδεχομένως εξαρτάται από το πλαίσιο αναφοράς, καθώς σε ορισμένα πλαίσια η ΣΡΦ πιθανώς να εκδηλώνεται σε μεγαλύτερο βαθμό. Σύμφωνα με τον O'Neil (2015), ο οποίος βασίστηκε σε προηγούμενες έρευνες και θεωρίες για την ψυχολογία των ανδρών, περιγράφει επτά διαφορετικούς τομείς για τη ΣΡΦ οι οποίοι έχουν κυρίως θεωρητική τεκμηρίωση. Οι τομείς αυτοί είναι: (1) η ηλικία όπως απεικονίζεται στο αναπτυξιακό στάδιο του ατόμου, η πιθανότητα επίλυσης «αναπτυξιακών καθηκόντων» (developmental tasks) και η εμπειρία μιας ποικιλίας ρόλων φύλου, (2) οι προσωπικές σχέσεις και πρότυπα αλληλεπίδρασης, συμπεριλαμβανομένων της οικογένειας, των φίλων, του/ της ερωτικού συντρόφου και σημαντικών άλλων, (3) ο βαθμός έκθεσης και συμμόρφωσης με την ιδεολογία της αρρενωπότητας (δηλαδή υιοθέτηση των χαρακτηριστικών της περιορισμένης συναισθηματικότητας, της ρώμης και της αυτοδυναμίας, καθώς και των προτύπων για την αποφυγή θηλυκότητας / θηλυπρέπειας: Thompson & Pleck, 1987), (4) οι μεταβλητές ψυχολογικής και σωματικής υγείας, (5) οι διαφορετικοί παράγοντες, όπως η

φυλή ή η εθνικότητα, το πολιτιστικό υπόβαθρο, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, η θρησκεία, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και τα ζητήματα ιδεολογίας της αρρενωπότητας που σχετίζονται με αυτούς τους παράγοντες· (6) σωματική και ψυχολογική ευαλωτότητα των ανδρών που ενδεχομένως οδηγεί σε κάθε μορφής βία, καταπίεση και κακοποίηση κάθε είδους και τέλος (7) προσεγγίσεις ψυχοθεραπείας και ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την επίλυση ή/ και την πρόληψη της ΣΡΦ. Σύμφωνα με τον O'Neil (2015, σ. 213): *«Αυτοί οι επτά τομείς παρέχουν μια διευρυμένη θεωρητική βάση για την κατανόηση των πιθανών συνιστωσών και μεσολαβητών της ΣΡΦ στους άνδρες και της εμπειρίας των ανδρών σε συγκεκριμένες καταστάσεις»*. Ωστόσο, αν και κάποιες από τις παραπάνω μεταβλητές έχουν εξεταστεί σε εμπειρικές έρευνες (π.χ. σωματική – ψυχολογική βία, εθνοτικό περιβάλλον και σεξουαλικός προσανατολισμός), τα περισσότερα πλαίσια αναφοράς δεν έχουν ελεγχθεί.

Εν κατακλείδι, υπάρχει μια τεράστια ποικιλία εμπειρικών μελετών στις οποίες εφαρμόστηκαν συσχετιστικοί ερευνητικοί σχεδιασμοί (correlational designs) για την αξιολόγηση τόσο των κλιμάκων μέτρησης της ΣΡΦ όσο και της σχέσης της ΣΡΦ με άλλες ψυχολογικές και δημογραφικού τύπου μεταβλητές, σε ενδοατομικό και διαπροσωπικό επίπεδο. Ωστόσο, παρά τα εντυπωσιακά, έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα που έχουν ανακύψει, η ΣΡΦ και ο αντίκτυπός της δεν έχει επαρκώς διερευνηθεί. Η ΣΡΦ έχει βρεθεί να συνδέεται κυρίως με ζητήματα ταυτότητας και με πολυάριθμα αρνητικά συναισθήματα, καθώς φαίνεται να προκύπτει από το στρες και το άγχος του ατόμου να υιοθετήσει και να εκφράσει κοινωνικά επιθυμητούς ρόλους φύλου. Στη συνέχεια, παρατηρείται ακόμη περισσότερο στρες και άγχος στο άτομο λόγω της διατήρησης της υιοθέτησης και έκφρασης των ρόλων φύλου, συντελώντας σε έναν φαύλο κύκλο. Επομένως για τον καλύτερο προσδιορισμό της φύσης της ΣΡΦ και των παραγόντων που τη διέπουν, ένας διαφορετικός ερευνητικός σχεδιασμός από τον συσχετιστικό και η εμπειρική τεκμηρίωση και άλλων μερών της θεωρίας για τη ΣΡΦ (π.χ. πλαίσιο αναφοράς) κρίνεται απαραίτητος. Εκτός από τον προσδιορισμό της ίδια της φύσης της ΣΡΦ εξίσου σημαντικός

κρίνεται και ο αντίκτυπός της τόσο σε ενδοατομικό όσο και σε διαπροσωπικό επίπεδο, ο οποίος περιγράφεται στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 3^ο: Ο αντίκτυπος της ΣΡΦ σε ενδοατομικό και διαπροσωπικό επίπεδο

Τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ (Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, Περιορισμένη Στοργική Συμπεριφορά μεταξύ Ανδρών, Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων) μπορούν είτε ανεξάρτητα είτε σε συνδυασμό να επηρεάσουν αρνητικά τη σωματική και ψυχολογική υγεία των ανδρών. Η ηγεμονική αρρενωπότητα, η ιδεολογία της αρρενωπότητας και τα επακόλουθα στερεότυπα των ρόλων φύλου προβάλλουν τους άνδρες ως άκαμπτους, ασταμάτητα εργασιομανείς χωρίς αποτυχίες που τα όρια αντοχών τους θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως υπεράνθρωπα. Έτσι, πολλοί άνδρες έχουν κοινοποιηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αγνοούν τα σωματικά συμπτώματα που οδηγούν σε οξείες ασθένειες ή χρόνια προβλήματα υγείας (Ο'Neil 1981a). Με αυτό τον τρόπο, η ΣΡΦ σε ενδοατομικό επίπεδο εκτός από τις ψυχολογικές συνέπειες που θα αναφερθούν παρακάτω μπορεί να επηρεάζει αρνητικά και τη σωματική υγεία, καθώς οι άνδρες με ΣΡΦ τείνουν να αγνοούν προβλήματα υγείας, θεωρώντας τα λιγότερο σοβαρά ή απειλητικά ή και αποφεύγοντας σε αρκετές περιπτώσεις να ζητούν μια ιατρική συμβουλή ή να υποβάλλονται σε ιατρικές εξετάσεις. Τις προηγούμενες δεκαετίες, η σχετική βιβλιογραφία έδειξε ότι ειδικά η περιορισμένη συναισθηματικότητα που συνιστά ΣΡΦ μπορεί να οδηγήσει σε στρες, σωματικό πόνο και εντέλει ασθένεια (π.χ. Blashill & Hughes, 2009). Αυτό που μένει να αποσαφηνιστεί είναι το κατά πόσο ευθύνεται η ΣΡΦ *per se* ή συνδεόμενες με αυτήν έννοιες όπως το άγχος, το οποίο προοδευτικά όντως μπορεί να οδηγήσει σε ασθένεια και να μειώσει το προσδόκιμο ζωής (Harrison, 1978· Rosenman et al., 1976· Thoresen, 1980), ευθύνεται για την έκπτωση της σωματικής υγείας στους άνδρες αυτούς.

Αναφορικά με τα ψυχολογικά προβλήματα ανεξαρτήτως έντασης, η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα μαζί με την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής μεταξύ Ανδρών φαίνεται να αποτελούν έννοιες κλειδιά (Wester et al., 2007). Συγκεκριμένα, οι έρευνες δείχνουν ότι η υψηλή ΣΡΦ στους στρέιτ άνδρες συσχετίζεται θετικά με: (α) την αύξηση των καταθλιπτικών συμπτωμάτων (Good & Mintz, 1990), (β) το άγχος (Sharpe & Heppner, 1991), (γ) την επιθετικότητα με σεξουαλικά κίνητρα (Levant & Brooks, 1997) και (δ) τη δυσπιστία απέναντι στη σύντροφο και το φιλικό περιβάλλον, τη διάσπαση προσοχής και την εχθρική συμπεριφορά (Mahalik et al., 1998). Επιπλέον, η υψηλή ΣΡΦ συσχετίζεται με: (α) μειωμένη αυτοεκτίμηση (Sharpe & Heppner, 1991), (β) μειωμένη ικανοποίηση από το γάμο (Campbell & Snow, 1992· Good et al., 1989· Robertson & Fitzgerald, 1992) και (δ) περιορισμένη έκφραση συναισθημάτων (O'Neil et al., 1986· Stillson et al., 1991).

Οι Blazina, Eddins, BurrIDGE και Settle (2007) υπέθεσαν ότι πολλές από αυτές τις αρνητικές συνέπειες στην ψυχολογική ευημερία των στρέιτ ανδρών είναι αποτέλεσμα μιας σειράς αποτυχιών στις διαπροσωπικές τους σχέσεις, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν έναν «αρρενωπό» εαυτό που ενστερνίζεται τα βασικά χαρακτηριστικά της ιδεολογίας της αρρενωπότητας (Βλ. Κεφάλαιο 2^ο) και χαρακτηρίζεται από συναισθηματική αποστασιοποίηση, αποφυγή της εγγύτητας και αμυντική στάση που απομακρύνει το άτομο από τους γύρω του (Blazina et al., 2007). Πράγματι, οι Jolliff και Horne (1999) παρατήρησαν ότι «ένα από τα πιο οδυνηρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνδρες αυτοί είναι η έλλειψη φίλων» (σελ. 11) και ότι για πολλούς άνδρες η συμπεριφορά τους αυτή λόγω της ΣΡΦ, τους οδηγεί σταδιακά στη δημιουργία σχέσεων εικονικής εμπιστοσύνης που με την πάροδο του χρόνου χαρακτηρίζονται ως «κενές φιλίες» (σελ. 11). Αντ' αυτού, πρότειναν ένα μοντέλο ανάπτυξης μιας «προσαρμοστικής αρρενωπότητας» (Jolliff & Horne, 1999· Horne et al., 1996) κατά το οποίο οι άνδρες, μέσω υγιών και ουσιαστικών σχέσεων εμπιστοσύνης, αναπτύσσουν μια αίσθηση αρρενωπότητας, την οποία ενσωματώνουν στην ευρύτερη ταυτότητά τους χωρίς να την υιοθετούν άκριτα. Ο Blazina

και οι συνεργάτες του (2007) περιγράφουν την ανάπτυξη αυτή της προσαρμοστικής αρρενωπότητας ως μια ένδειξη ώριμης αλληλεπίδρασης με τον περίγυρό τους, η οποία αναπτύσσεται μέσω των σχέσεων με τους άλλους και βασίζεται σε υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις που διέπονται από εμπιστοσύνη και ειλικρινή αποδοχή.

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία έχει διερευνήσει τη σημασία αυτών των υγιών σχέσεων εμπιστοσύνης στους ενήλικες, κυρίως στους νεαρούς ενήλικες (π.χ. Parke, 1994) αλλά για τα παιδιά λείπει μια αντίστοιχη έρευνα – μία έλλειψη αρκετά σημαντική για να προσδιοριστούν οι απαρχές της επίδρασης της αρρενωπότητας κατά την πρόωμη ανάπτυξη ταυτότητας. Οι έρευνες που εξετάζουν εμπειρικά τις κοινωνικές σχέσεις των νεαρών ενηλίκων αφορούν τις ικανότητες προσαρμογής τους στα κοινωνικοποιημένα κοινωνικά μηνύματα ρόλων φύλου στα οποία εκτίθενται καθημερινά μέσω πολλών και διαφορετικών διαύλων. Μια τέτοια έρευνα των Wester, Christianson, Vogel και Wei (2007) έδειξε τα ίδια αποτελέσματα με παλαιότερες προσεγγίσεις (π.χ. Messerschmidt, 1993) άλλα και μεταγενέστερες (π.χ. Reed, 2018) ενισχύοντας τη διαχρονικότητα του αντικτύπου των αυστηρών κοινωνικών κανόνων για τους ρόλους φύλου. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών έδειξαν ότι πολλοί στρέιτ άνδρες υιοθετούν άκριτα πτυχές της παραδοσιακής ιδεολογίας της αρρενωπότητας και ενδεχομένως βιώνουν υψηλή ΣΡΦ. Μεταξύ των κοινών χαρακτηριστικών τους συγκαταλέγεται η μοναχικότητα, η στωικότητα και η αποφυγή σε πολλές περιπτώσεις της δημιουργίας ή και της διατήρησης στενών διαπροσωπικών σχέσεων (Hawley, 1993).

Συνολικά, βάσει της βιβλιογραφίας, η ΣΡΦ δημιουργεί δυσφορία στους άνδρες και εσωτερικές συγκρούσεις, ενώ επιφέρει μια σειρά από αρνητικές συνέπειες για το ίδιο το άτομο και τον κοινωνικό του περίγυρο. Συναφείς έρευνες έχουν χρησιμοποιήσει τη Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ (Gender Role Conflict Scale, GRCS) (O’Neil et al., 1986) προτείνοντας ένα εννοιολογικό μοντέλο για τη σύνδεση της ΣΡΦ με αρνητικά συναισθήματα και έκπτωση της ψυχολογικής ευεξίας. Τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ έχουν συσχετιστεί με: χαμηλή αυτοεκτίμηση (Cournoyer

& Mahalik, 1995), σεξουαλικό προσανατολισμό (Simonsen et al., 2000), αυξημένα επίπεδα άγχους (Sharpe & Heppner, 1991), νευρωτισμό (Mahalik et al., 1998), υψηλότερα ποσοστά κατάθλιψης και άγχους (Cournoyer & Mahalik, 1995· Good & Wood, 1995· Sharpe & Heppner, 1991), υψηλότερα ποσοστά κατάχρησης ουσιών (Blazina & Watkins, 1996), εχθρική και άκαμπτη συμπεριφορά στις διαπροσωπικές τους σχέσεις (Mahalik, 2000), εκδήλωση συμπεριφορών εκφοβισμού (Fragoso & Kashubeck, 2000· Kim et al., 1996), αισθήματα ντροπής (Thompkins & Rando, 2003), μειωμένη σχεσιακή ικανοποίηση και κακή ποιότητα στενών διαπροσωπικών σχέσεων (Sharpe & Heppner, 1991).

ΣΡΦ, σεξουαλικός προσανατολισμός και σχεσιακή ικανοποίηση

Η μειωμένη σχεσιακή ικανοποίηση και ο αρνητικός αντίκτυπος στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, είναι κοινό πρόβλημα στους στρέιτ άνδρες που υιοθετούν άκριτα τα πρότυπα της ιδεολογίας της αρρενωπότητας (ηγεμονική αρρενωπότητα) (Pleck et al., 1993· Sinn, 1997· Truman et al., 1996). Οι Burn και Ward (2005) αξιολόγησαν το βαθμό που η «παραδοσιακή αρρενωπότητα» επηρεάζει την ποιότητα σχέσεων τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες συντρόφους τους και βρήκαν ότι η συμμόρφωση με τα παραδοσιακά πρότυπα αρρενωπότητας σχετίζονται αρνητικά με τη σχεσιακή ικανοποίηση τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες που αντιλαμβάνονταν ότι ο σύντροφός τους συμμορφωνόταν με τα παραδοσιακά πρότυπα αρρενωπότητας ήταν λιγότερο ικανοποιημένες από τη σχέση τους και ανέφεραν ότι πολλές φορές η επικοινωνία τους ήταν φτωχή ενώ η συναισθηματική αποστασιοποίηση ερμηνευόταν συχνά από τις γυναίκες ως απώλεια του ενδιαφέροντος προς αυτές με ενδεχόμενη απιστία. Από την άλλη, οι άνδρες ανέφεραν επίσης λιγότερη ικανοποίηση από τη σχέση τους, ενώ ταυτόχρονα παρουσίαζαν υψηλή βαθμολογία σε μετρήσεις της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας. Αντίθετα, σε περιπτώσεις όπου γυναίκες αντιλαμβάνονταν μικρότερη συμμόρφωση του συντρόφου τους στους ρόλους

φύλου και μικρότερη ΣΡΦ ανέφεραν μεγαλύτερη σχεσιακή ικανοποίηση (Rochlen & Mahalik, 2004).

Εκτός από την μειωμένη ποιότητα σχέσης και τη σχεσιακή ικανοποίηση, οι άνδρες που παρουσιάζουν συμμόρφωση στους ρόλους φύλου ενδεχομένως να εκδηλώνουν και βία στις σχέσεις τους. Οι Fitzpatrick et al. (2004) εξετάζοντας την σχέση μεταξύ ηγεμονικής αρρενωπότητας και χαρακτηριστικών της «*επιθετικότητας προς τον ερωτικό σύντροφο*» (intimate partner aggression) σε 250 προπτυχιακούς φοιτητές, άνδρες και γυναίκες, βρήκαν ότι η συμμόρφωση στους ρόλους φύλου συνδεόταν αρνητικά με όλες τις μετρήσεις ποιότητας σχέσης και θετικά με την «*ψυχολογική κακοποίηση*» (psychological abuse), την «*ψυχολογική θυματοποίηση*» (psychological victimization), τη «*σωματική κακοποίηση*» (physical abuse), τη «*σωματική θυματοποίηση*» (physical victimization) και τις «*στάσεις απέναντι στην επιθετικότητα*» (attitudes toward aggression). Στους άνδρες αυτή η σχέση μεταξύ συμμόρφωσης στους ρόλους φύλου και μορφών επιθετικότητας παρουσίασε σε όλες τις αναλύσεις σταθερά θετική συσχέτιση ενώ στις γυναίκες αυτή η σχέση ήταν μεταβαλλόμενη, καθώς διαπιστωνόταν θετική σχέση με κάποιες μορφές επιθετικότητας και αρνητική με κάποιες άλλες. Συμπερασματικά, τα εμπειρικά ευρήματα δείχνουν στα άτομα με ετεροφυλόφιλο προσανατολισμό, η συμπερίληψη της μεταβλητής του φύλου μπορεί να είναι κρίσιμης σημασίας για την σαφέστερη και πιο αντιπροσωπευτική εικόνα των σχέσεων μεταξύ της άκριτης συμμόρφωσης στους ρόλους φύλου, των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης αλλά και των μορφών επιθετικότητας που ενδεχομένως παρουσιάζονται μεταξύ των συντρόφων.

Ειδικά για την ποιότητα σχέσης, ο O'Neil και οι συνεργάτες του (1986) διερεύνησαν αρκετά τον αντίκτυπο της σύγκρουσης όπως προκύπτει από τη συμμόρφωση στους ρόλους φύλου βρίσκοντας σταθερά αρνητική συσχέτιση (βλ. επίσης O'Neil et al., 1995· O'Neil, 2008). Εξετάζοντας τόσο την σχεσιακή ικανοποίηση αλλά και την ικανοποίηση μέσα στο γάμο, η υψηλότερη ΣΡΦ σχετιζόταν με χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης τόσο στους στρέιτ

(Campbell & Snow 1992· Sharpe et al., 1995) όσο και στους γκέι άνδρες (Wester et al., 2005). Οι Wade και Donis (2007) διαπίστωσαν ότι η παραδοσιακή ιδεολογία της αρρενωπότητας και η υψηλή βαθμολογία στη ΣΡΦ, ειδικά στα μοτίβα της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών, σχετίζεται με χαμηλότερη σχεσιακή ικανοποίηση στους γκέι άνδρες. Επιπλέον, οι υψηλότερες βαθμολογίες στα μοτίβα αυτά καθώς και στη ΣΡΦ γενικά έχουν σχετιστεί θετικά με τη συχνή εναλλαγή συντρόφων (Sánchez et al., 2009). Εντούτοις, η συμμόρφωση στους ρόλους φύλου από τους γκέι άνδρες και η σύνδεσή της με ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης σπάνια έχουν εξεταστεί στη βιβλιογραφία, λόγω των εξ ορισμού μη παραδοσιακών -τυπικών- συμπεριφορών των γκέι ανδρών απέναντι στην αρρενωπότητα.

Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, οι γκέι άνδρες θεωρούνται λιγότερο «παραδοσιακοί», καθώς τους απασχολούν λιγότερο θέματα αρρενωπότητας και τυπικής συμπεριφοράς εν αντιθέσει με τους στρέιτ άνδρες (Bailey et al., 1997· Lippa & Tan, 2001). Η θεωρούμενη από τη σχετική βιβλιογραφία λιγότερη ενασχόληση με την ιδεολογία της αρρενωπότητας αντανακλάται και στις ερωτικές τους σχέσεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται από περισσότερη ελευθερία και μη διακριτούς ρόλους μεταξύ των συντρόφων (π.χ. Huston & Schwartz 2002· Replau, 1993) σε σύγκριση με τις σχέσεις των στρέιτ ανδρών. Αν και όπως παρουσιάστηκε παραπάνω, η ιδεολογία της αρρενωπότητας επηρεάζει αρνητικά την ποιότητα και την ικανοποίηση της σχέσης στους στρέιτ άνδρες, τότε ενδεχομένως η απόκλιση από τις μη παραδοσιακές συμπεριφορές της αρρενωπότητας που εκδηλώνουν οι γκέι άνδρες να επιφέρει το αντίθετο αποτέλεσμα· στις γκέι σχέσεις ίσως η ποιότητα της σχέσης να είναι καλύτερη και η σχεσιακή ικανοποίηση υψηλότερη από ότι στις στρέιτ σχέσεις, λόγω της χαμηλής συμμόρφωσης με τους ρόλους φύλου. Ακόμη και έτσι όμως, ίσως μια τέτοια υπόθεση να είναι κάπως ασαφής ειδικά αναφορικά με την ποιότητα της σχέσης. Η ποιότητα της σχέσης, αν και έχει προσδιοριστεί στη βιβλιογραφία με βάση την ποιότητα επικοινωνίας, την εγγύτητα και την ανταλλαγή

συναισθημάτων, έχει συνδεθεί και με την αυτοεπαλήθευση και την αυτοβελτίωση. Επιπλέον, ερευνητές όπως ο Farooqi (2014), εισήγαγαν και τα πρότυπα αλληλεπίδρασης, συναισθηματικής και οικονομικής υποστήριξης από το σύντροφο ως ρυθμιστικοί παράγοντες της ποιότητας της σχέσης. Αν και όλα τα παραπάνω αποτελούν σημαντικές μεταβλητές, στην παρούσα διατριβή χρησιμοποιήθηκε ένα πιο σαφές και ενιαίο θεωρητικό και ερευνητικό πλαίσιο για τον προσδιορισμό της ποιότητας σχέσης – η τριγωνική θεωρία του Sternberg.

Σύμφωνα με την «*Τριγωνική Θεωρία της Αγάπης*» (Triangular Theory of Love) του Sternberg (1986), η αγάπη αποτελείται από τρία ποιοτικά στοιχεία ή συστατικά, αυτά της «*Εγγύτητας*» (Intimacy), του «*Πάθους*» (Passion) και της «*Δέσμευσης*» (Commitment). Η Εγγύτητα αναφέρεται στα συναισθήματα της οικειότητας, στην αίσθηση ότι το άτομο μοιράζεται κοινά ενδιαφέροντα και στόχους με το σύντροφο και στην ποιότητα της επικοινωνίας τους. Το δεύτερο στοιχείο του Πάθους περιλαμβάνει τη σεξουαλική επιθυμία, τις φαντασιώσεις, τη ρομαντική και τη σεξουαλική επαφή με το σύντροφο. Τέλος, το στοιχείο της Δέσμευσης περιλαμβάνει τη συνειδητοποίηση του ατόμου ότι είναι ερωτευμένο και δεσμεύεται απέναντι στον εαυτό του και το σύντροφο να διατηρήσει την σχέση του (Kordoutis, 2004).

Στους στρέιτ άνδρες, ο τύπος και η ποιότητα της σχέσης καθορίζεται εξίσου από τα τρία προαναφερθέντα συστατικά (Sternberg, 1986), τα οποία όταν συνδυάζονται μπορούν να οδηγήσουν σε διαφορετικούς τύπους αγάπης. Αυτοί οι τύποι, σύμφωνα με τον Sternberg, είναι 8: (1) «*Μη αγάπης*» (Nonlove), όταν απουσιάζουν και τα τρία συστατικά, (2) «*Αγάπη αρέσκειας*» (Liking), όταν υπάρχει μόνο Εγγύτητα, (3) «*Εμμονικό πάθος*» (Infatuated love), όταν υπάρχει μόνο Πάθος, (4) «*Άδεια αγάπη*» (Empty love), όταν υπάρχει μόνο Δέσμευση, (5) «*Ρομαντική αγάπη*» (Romantic love), όταν υπάρχει η Εγγύτητα και το Πάθος, (6) «*Συντροφική αγάπη*» (Companionate love), όταν υπάρχει η Εγγύτητα και η Δέσμευση, (7) «*Ανώριμη αγάπη*» (Fatuous love), όταν υπάρχει Πάθος και Δέσμευση και (8) «*Ολοκληρωμένη αγάπη*» (Consummate love), όταν υπάρχουν ταυτόχρονα όλα τα συστατικά. Συνήθως στα στρέιτ

άτομα, η χρονολογική σειρά που αναπτύσσονται και εκδηλώνονται τα στοιχεία αυτά είναι αρχικά η Εγγύτητα και το Πάθος με μεγαλύτερη έμφαση στην Εγγύτητα ενώ λίγο αργότερα στα πλαίσια της γνωριμίας αρχίζει το Πάθος να αυξάνεται, ενώ τέλος παρουσιάζεται η Δέσμευση καθώς το ζευγάρι τείνει να περνάει περισσότερο χρόνο μαζί (Lemieux, 1996).

Από την άλλη πλευρά, στους γκέι άνδρες η τυπική χρονολογική σειρά ανάπτυξης – εμφάνισης των συστατικών αυτών φαίνεται να είναι διαφορετική σύμφωνα με την ποιοτική έρευνα των Brown, Ramirez και Schniering (2013). Οι γκέι άνδρες αρχικά θα πρέπει να ξεπεράσουν τη σύγκρουση μεταξύ της ανδρικής ταυτότητας όπως έχει αναπτυχθεί με βάση τα κοινωνικά πρότυπα για τους ρόλους φύλου και του ομοφυλόφιλου προσανατολισμού τους, ο οποίος συνήθως θεωρείται ασύμβατος (Szymanski & Carr, 2008) και στη συνέχεια με την επίλυση αυτής της αρχικής σύγκρουσης τα τρία συστατικά μπορούν να εκφραστούν. Συνολικά, η διαδικασία αυτή επιμερίζεται σε τέσσερα στάδια: (1) Αντιμετώπιση της ασυμβατότητας μεταξύ ομοφυλόφιλου προσανατολισμού και ανδρικής ταυτότητας και συνειδητή ή ασυνείδητη «προετοιμασία» για την αρχή έκφρασης Εγγύτητας, (2) Διερεύνηση της σεξουαλικής συμβατότητας με τον πιθανό σύντροφο και επικράτηση του Πάθους, (3) Ταυτόχρονη έκφραση Εγγύτητας και Πάθους, η οποία χαρακτηρίζει τον πειραματισμό στη σχέση με στόχο την εύρεση του καταλληλότερου λειτουργικά για το ζευγάρι τύπου σχέσης – οι διαφορετικοί τύποι σχέσεων συνήθως διερευνώνται πολύ αργότερα στους στρέιτ– και (4) Δημιουργία σχέσης Δέσμευσης, που συνδυάζει και τα τρία συστατικά. Με βάση τα παραπάνω, αξίζει να σημειωθεί ότι η ομοφυλοφιλική ταυτότητα φαίνεται να είναι ζωτικής σημασίας για το σχηματισμό, τη διαμόρφωση και τη διατήρηση στενών ερωτικών σχέσεων.

Στη βιβλιογραφία, η ομοφυλόφιλη ταυτότητα και ιδίως συγκεκριμένες διαστάσεις της αν και δεν έχουν διερευνηθεί σε σχέση με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης ή συστατικά κατά Sternberg, έχουν συνδεθεί με μειωμένη Εγγύτητα και εντέλει σχεσιακή ικανοποίηση. Λιγότερο ικανοποιημένοι από τις σχέσεις τους φαίνεται να είναι εκείνοι που έχουν αυξημένο

κίνητρο απόκρυψης του σεξουαλικού τους προσανατολισμού και ταυτότητας, αδυνατούν να επιβεβαιώσουν την ταυτότητά τους (Pepping et al., 2018) και υποφέρουν από εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα (Mohr & Daly, 2016), δηλαδή την συνήθως ασυνείδητη εσωτερίκευση των κοινωνικών προτύπων για το βιολογικό και κοινωνικό φύλο που αποτελεί μέρος της αυτοεικόνας τους (Meyer, 1995) και οδηγεί τα άτομα σε αρνητικά συναισθήματα για τον εαυτό όταν αναγνωρίζει το δικό του σεξουαλικό προσανατολισμό ως μη ετεροφυλόφιλο. Συνολικά για τη σύνδεση μεταξύ διαστάσεων της ομοφυλόφιλης ταυτότητας και των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης, όπως προτείνουν ο Gemberling και οι συνεργάτες (2015) στοιχείο κλειδί για την καλύτερη επικοινωνία με το σύντροφο, την περισσότερη Εγγύτητα και εντέλει τη μεγαλύτερη σχεσιακή ικανοποίηση, χρειάζεται μια «ασφαλής ΛΟΑ ταυτότητα» (Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφιφυλόφιλοι· ΛΟΑ) η οποία ορίζεται με βάση την υψηλότερη αποδοχή ταυτότητας και τη λιγότερη αβεβαιότητα και ανωτερότητα ταυτότητας. Περιληπτικά, ένα ΛΟΑ άτομο αναμένεται να έχει περισσότερη αποδοχή της σεξουαλικής του ταυτότητας και ταυτόχρονα λιγότερη αβεβαιότητα για το τι συνιστά αυτήν την ταυτότητα, ενώ πρέπει να αποφεύγεται η αίσθηση ανωτερότητας της δικής του σεξουαλικής ταυτότητας έναντι άλλων για να επιτυγχάνει καλύτερης ποιότητας και πιο ουσιαστικές επαφές, οι οποίες εντέλει ωφελούν τις ερωτικές του σχέσεις.

Αν και δεν υπάρχουν έρευνες που να έχουν μελετήσει αντίστοιχα τις διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας και των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης, κάποιοι ερευνητές (Kurdek, 1998· Lippa & Tan, 2001· Means-Christensen et al., 2003· Wade & Donis, 2007) συνέκριναν γκέι και στρέιτ άνδρες και δεν βρήκαν διαφορές στην υποκειμενική ποιότητα των ερωτικών τους σχέσεων. Ενδεχομένως η σύνδεση μεταξύ των διαστάσεων της ταυτότητας και των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης να μην είναι γραμμική αλλά να μεσολαβείται από τη ΣΡΦ και την ιδεολογία της αρρενωπότητας. Αρκετοί ερευνητές (π.χ., Naranjo, 2001· Shepard, 2001· Van Hyfte & Rabinowitz, 2001) έχουν βρει ότι τόσο οι γκέι όσο και οι στρέιτ

άνδρες επηρεάστηκαν ομοίως από την ιδεολογία της αρρενωπότητας και βρήκαν παρόμοια αποτελέσματα ως προς την έκφραση στοιχείων που παραδοσιακά θεωρούνται αρρενωπά και ως προς την ποιότητα της σχέσης τους. Οι τρεις αυτές έρευνες βρήκαν επίσης υψηλή ΣΡΦ και στις δύο ομάδες, αν και το δείγμα των στρέιτ ανδρών έδειξε υψηλότερη ΣΡΦ από τους γκέι. Πιθανώς ο ίδιος αντίκτυπος στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης μεταξύ των δύο αυτών πληθυσμών να οφείλεται στο ότι και οι δύο πληθυσμοί βρέθηκαν με υψηλή ΣΡΦ και άρα ο αντίκτυπος της σύγκρουσης στις διαπροσωπικές τους σχέσεις να ρυθμίζεται από τη ΣΡΦ και όχι από το σεξουαλικό προσανατολισμό όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

Ενδεχομένως έννοια κλειδί στην εξήγηση της σχέσης μεταξύ ΣΡΦ και έκπτωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση) και εντέλει μειωμένης σχεσιακής ικανοποίησης να αποτελεί η αλεξιθυμία και η αδυναμία αναγνώρισης των συναισθημάτων των άλλων. Σύμφωνα με πλήθος ερευνών (Fischer & Good, 1997· Hayashi, 1999· Levant et al., 2014· Levant et al, 2006· Levant et al., 2003· McGlenn, 2020· McGill, 2011), ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο για τη μειωμένη σχεσιακή ικανοποίηση αποτελούν οι σταθερά χαμηλές βαθμολογίες της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας κυρίως για τους στρέιτ άνδρες και οι σταθερά χαμηλές βαθμολογίες της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών κυρίως για τους γκέι άνδρες. Ο αρνητικός αυτός αντίκτυπος στις ερωτικές σχέσεις από τη ΣΡΦ πιθανώς να διαμεσολαβείται από την αδυναμία σωστής αναγνώρισης συναισθημάτων ή κάποιας άλλης διάστασης της αλεξιθυμίας.

ΣΡΦ και αλεξιθυμία

Η αλεξιθυμία περιγράφηκε αρχικά ως ψυχοσωματική διαταραχή (Nemiah et al., 1976· Sifneos, 1973) και αναφέρεται: (α) στη δυσκολία του ατόμου να αναγνωρίσει και να επικοινωνήσει τα συναισθήματά του, (β) στη δυσκολία του ατόμου να διακρίνει μεταξύ συναισθημάτων και σωματικών αισθήσεων, (γ) στην περιορισμένη φαντασία και (δ) σε ένα γνωστικό στυλ ή μοτίβο

σύμφωνα με το οποίο το άτομο προτιμά να αναφέρεται και να εστιάζει σε συναισθήματα χρηστικά και προσανατολισμένα σε εξωτερικά ερεθίσματα και ρυθμίζονται από το εξωτερικό περιβάλλον (Taylor & Bagby, 2000). Γενικά, η αλεξιθυμία θεωρείται χαρακτηριστικό πολλών ψυχιατρικών νοσημάτων που μπορεί να διαγνωστεί, χωρίς να αποτελεί σύμπτωμα συγκεκριμένης ασθένειας (Bankier et al., 2001).

Σύμφωνα με τους Davydov et al. (2013), ο κεντρικός μηχανισμός που διέπει την αλεξιθυμία ανήκει στους μηχανισμούς αναστολής (inhibition) που έχουν αναπτυχθεί κατά την εξέλιξη του ανθρώπου και οι οποίες αποσυνδέουν εν μέρει ή πλήρως τις κεντρικές γνωστικές διεργασίες από τις περιφερειακές για την προαγωγή του μηχανισμού της ευέλικτης «προσαρμοστικότητας» (adaptation) και τη διατήρηση αυτών των κεντρικών διεργασιών. Στο γενικό πληθυσμό, οι μηχανισμοί αυτοί προστατεύουν το άτομο από αρνητικά αισθήματα όπως αγωνία ή έντονες γνωστικές και εκτεταμένες συναισθηματικές αντιδράσεις σε κάθε είδους αντιξοότητα, προκλήσεις ή απειλές ως μηχανισμό αντιμετώπισης ή άμυνας απέναντι στο στρες (ανθεκτικότητα, resilience) που προάγει κυρίως τις θετικές εμπειρίες του ατόμου (Davydov et al., 2010). Ωστόσο, σε ακραίες περιπτώσεις, αυτοί οι μηχανισμοί μπορεί να προστατεύουν υπερβολικά το άτομο από το στρες και από πιθανή αρνητική αντίδραση σε οποιαδήποτε πρόκληση, διαταράσσοντας την ισορροπία μεταξύ των μηχανισμών άμυνας (ανθεκτικότητας) και των μηχανισμών προσαρμογής με αποτέλεσμα να μην ενεργοποιούνται οι μηχανισμοί προσαρμογής για την επιτυχή αντιμετώπιση του ατόμου απέναντι στις αρνητική εμπειρία και να ενεργοποιούνται μόνο οι μηχανισμοί αναστολής (Davydov, 2011). Με βάση τα παραπάνω, οι υποκείμενοι μηχανισμοί της αλεξιθυμίας μπορεί να προκύπτουν από την έλλειψη ισορροπίας ενεργοποίησης μεταξύ των μηχανισμών ανθεκτικότητας (αναστολής λειτουργιών από περιφερικά ερεθίσματα) και των μηχανισμών προσαρμογής, ανάλογα με την ένταση και τη συχνότητα της στρεσογόνου κατάστασης. Επιπλέον, οι παράγοντες αλεξιθυμίας σύμφωνα με τη βιβλιογραφία (π.χ. Lysenko & Davydov, 2012· Mattila et al., 2006), μάλλον διαφέρουν μεταξύ των φύλων,

με τους άνδρες να παρουσιάζουν μεγαλύτερες πιθανότητες εκδήλωσης αλεξιθυμίας σε σχέση με τις γυναίκες.

Η αλεξιθυμία έχει συνδεθεί στενά με την ακριβή αντίληψη των συναισθηματικών εκφράσεων του προσώπου (π.χ. Bird et al., 2011· Grynberg et al., 2012· Rosenberg et al., 2020) – μια ικανότητα που κρίνεται θεμελιώδης για τις προσαρμοστικές κοινωνικό-συναισθηματικές λειτουργίες (Jack & Schyns, 2015). Η δυσκολία αυτή στην κατανόηση των συναισθημάτων προσώπου συνοδεύονται από αλλαγές στη δραστηριότητα εγκεφαλικών περιοχών που εμπλέκονται στη συναισθηματική προσοχή, στην αντίληψη και τη ρύθμιση, την επεξεργασία προσώπου και την ενδοδεκτικότητα (interoception· αμυγδαλή, νησιωτικός φλοιός, ατρακτοειδής έλικα, μετωπιαίος φλοιός του προσαγωγίου, μετωπο-ραβδωτά δίκτυα· van der Velde et al., 2013). Η αλεξιθυμία μπορεί να επηρεάσει τη συναισθηματική επεξεργασία των εκφράσεων του προσώπου σε προσυνειδητό (Reker et al., 2010) ή μεταγενέστερο στάδιο σημασιολογικής επεξεργασίας (Brewer et al., 2015) και επηρεάζει ειδικά τις συναισθηματικές αλλά όχι τις γενικές ικανότητες επεξεργασίας προσώπου (Cook et al., 2013). Τα ελλείματα που παρατηρούνται στην αναγνώριση συναισθημάτων λόγω της αλεξιθυμίας έχουν περισσότερες πιθανότητες να εκδηλωθούν ιδιαίτερα εάν οι συναισθηματικές εκφράσεις του προσώπου είναι ανεπαίσθητες, αμφίσημες, καλυμμένες ή δύσκολες στην αποκωδικοποίησή τους (Brewer et al., 2015· Reker et al., 2010) και το άτομο χρειάζονται περισσότερες πηγές πληροφόρησης για τη σωστή αναγνώριση των συναισθημάτων αυτών (Ihme et al., 2014).

Παρά τις διαφορές που έχουν αναφερθεί ως προς την επιτυχή διάκριση συναισθημάτων προσώπου, η Fujiwara (2018) βρήκε ότι γενικά τα άτομα με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας δε διέφεραν από τα άτομα με χαμηλά επίπεδα. Σύμφωνα με τις αρχικές ερευνητικές υποθέσεις, τα άτομα στην ομάδα της υψηλής αλεξιθυμίας όντως βρέθηκε να εστιάζουν λιγότερο την προσοχή τους στην περιοχή των ματιών, ιδιαίτερα για τα αμφίσημα πρόσωπα στα οποία μπορούσαν να αποδοθούν τουλάχιστον δύο συναισθήματα. Η λιγότερη εστίαση στην περιοχή των

ματιών, αύξησε τα λάθη των συμμετεχόντων με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας αλλά μόνο για τα αμφίσημα πρόσωπα, εν αντιθέσει με τους συμμετέχοντες με χαμηλά επίπεδα αλεξιθυμίας, όπου η αυξημένη εστίαση στην περιοχή των ματιών συνδέθηκε με λιγότερα σφάλματα. Με βάση τα παραπάνω, η αλεξιθυμία μπορεί να επηρεάζει την ακρίβεια των συμμετεχόντων ως προς τις εκφράσεις του προσώπου, αλλά μόνο για αμφίσημα πρόσωπα όπου η εστίαση στην περιοχή των ματιών ενδεχομένως να είναι καταλυτικής σημασίας για το σωστό προσδιορισμό του συναισθήματος. Σε πρόσωπα όπου το συναίσθημα που απεικονίζεται είναι σαφές, πληροφορίες από άλλα σημεία του προσώπου (μέτωπο, στόμα, μάγουλα) επαρκούν για την αναγνώριση του συναισθήματος από άτομα με υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας.

Στη σχετική βιβλιογραφία έχει μελετηθεί ο αρνητικός αντίκτυπος της αλεξιθυμίας στις διαπροσωπικές σχέσεις των ανδρών (π.χ. Fischer & Good, 1997). Από την άλλη, η σχέση μεταξύ αλεξιθυμίας, αναγνώρισης εκφράσεων προσώπου και ΣΡΦ έχει μελετηθεί ελάχιστα όπως αποδεικνύεται από τον περιορισμένο αριθμό μελετών στις οποίες υπήρχαν τέτοιες μετρήσεις (Guvensel et al., 2018). Οι Karakis και Levant (2012) εξέτασαν σε ένα δείγμα 175 ανδρών την ποιότητα των ερωτικών τους σχέσεων, η οποία οριζόταν από την ποιότητα της επικοινωνίας, το φόβο της εγγύτητας και τη σχεσιακή ικανοποίηση. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι η αλεξιθυμία συσχετίστηκε αρνητικά με τη σχεσιακή ικανοποίηση και την ποιότητα επικοινωνίας, ενώ παρουσίασε θετική συσχέτιση με τον φόβο της εγγύτητας. Σε αυτή τη μελέτη όπως και σε άλλες (π.χ. Sullivan et al., 2015), οι ερευνητές ερεύνησαν την αλεξιθυμία στα πλαίσια των ερωτικών σχέσεων αλλά των στρέιτ ανδρών, ενώ για τις ερωτικές σχέσεις των γκέι ανδρών, ο αντίκτυπος της αλεξιθυμίας δεν έχει διερευνηθεί. Μία μελέτη, των Guvensel et al. (2018) μελέτησε τον αντίκτυπο της αλεξιθυμίας στις φιλικές σχέσεις των γκέι ανδρών και βρήκε ότι μέσω διμεταβλητών συσχετίσεων ότι τα υψηλά επίπεδα αλεξιθυμίας συσχετίστηκαν θετικά με την κακή ποιότητα των φιλικών τους σχέσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από άσκηση έντονης κριτικής, πίεσης, τάσεις κυριαρχίας / σχέσεις εξουσίας και συγκρούσεις.

Επιπλέον, η ίδια έρευνα έδειξε ότι η ΣΡΦ μεγιστοποιούσε σημαντικά τον αρνητικό αντίκτυπο της αλεξιθυμίας τόσο στις φιλικές σχέσεις των γκέι ανδρών όσο και στην ψυχολογική τους ευεξία.

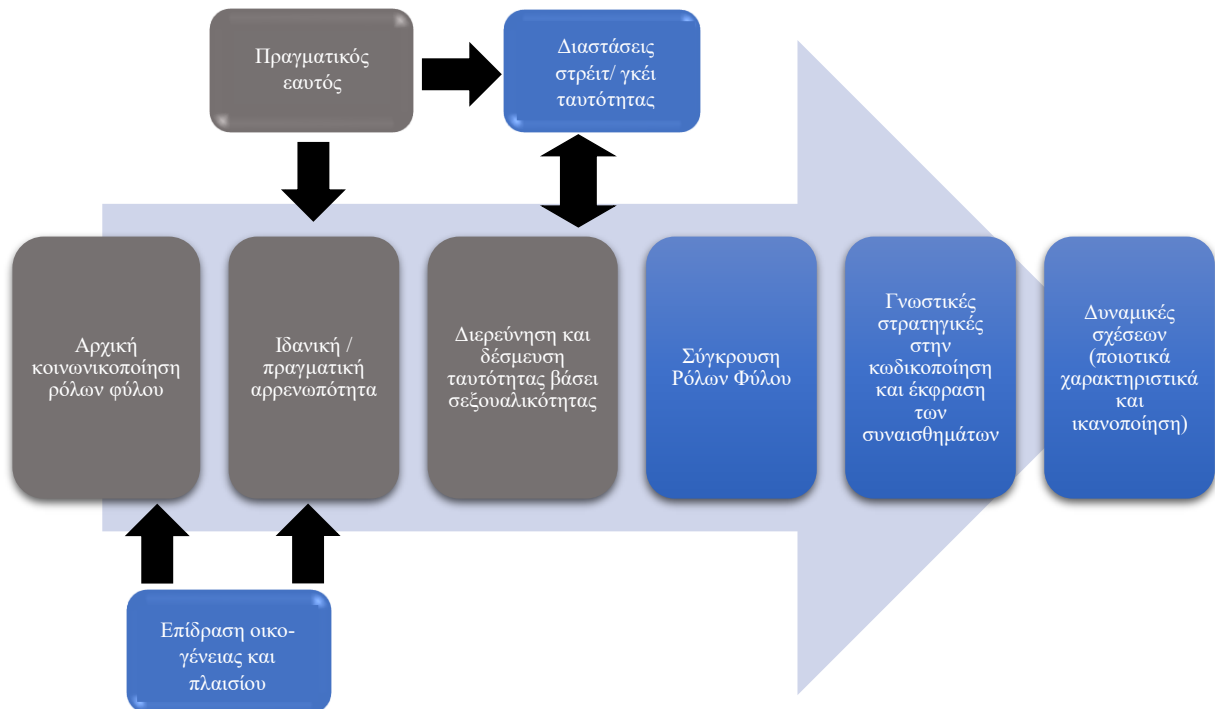
Η παρούσα διατριβή

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι η διερεύνηση της ταυτότητας στρέιτ και γκέι ανδρών σε συνδυασμό με τη ΣΡΦ και οι πιθανές επιπτώσεις της τόσο σε ενδοατομικό όσο και διαπροσωπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το βασικό θεωρητικό μοντέλο της διατριβής όπως προκύπτει από τη σχετική βιβλιογραφία, αρχικά εμφανίζονται οι διεργασίες κοινωνικοποίησης ρόλων φύλου μέσω αρχικά του οικογενειακού περιβάλλοντος και δευτερευόντως από άλλα περιβάλλοντα, όπως οι παρέες συνομηλίκων, οι συμμαθητές και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (γειτονιά). Στη συνέχεια, ενώ αναπτύσσεται παράλληλα η κοινωνική και ατομική ταυτότητα, αναδύονται οι έννοιες του πραγματικού εαυτού και τις πραγματικής αρρενωπότητας, καθώς και τα προβαλλόμενα πρότυπα της ιδεολογίας της αρρενωπότητας και της ηγεμονικής αρρενωπότητας. Το αναπτυσσόμενο άτομο διερευνά διαφορετικές ταυτότητες και εντέλει δεσμεύεται σε μία την οποία εξατομικεύει. Οι διαφορετικές αυτές ταυτότητες εξαρτώνται από τη σεξουαλική ταυτότητα του ατόμου η οποία κυρίως ορίζεται από το σεξουαλικό προσανατολισμό. Σε περίπτωση που το άτομο δε διερευνήσει ή / και δεν εξατομικεύσει την ταυτότητά του αλλά υιοθετεί άκριτα την ταυτότητα του άνδρα όπως ορίζεται από το κοινωνικό περιβάλλον (κοινωνική σεβάρους της προσωπικής) το άτομο πιθανώς να αρχίζει να αναπτύσσει Σύγκρουση Ρόλων Φύλου. Η ΣΡΦ μεταξύ των άλλων αρνητικών επιπτώσεων σε ενδοατομικό επίπεδο, επηρεάζει τις διαστάσεις αναγνώρισης / έκφρασης των συναισθημάτων του ίδιου και των άλλων καθώς και τις γνωστικές στρατηγικές που χρησιμοποιεί στην κωδικοποίηση και έκφραση των συναισθημάτων του (αλεξιθυμία). Εντέλει, τα χαρακτηριστικά της αλεξιθυμίας και η αδυναμία αναγνώρισης των συναισθημάτων των άλλων που συνδέεται στενά με την αλεξιθυμία επηρεάζουν το

άτομο και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις (ποιοτικά χαρακτηριστικά και σχεσιακή ικανοποίηση). Για την απεικόνιση του θεωρητικού μοντέλου, βλ. Γράφημα 1.

Γράφημα 1

Το θεωρητικό μοντέλο της παρούσας διατριβής

Σημείωση. Στην διατριβή μελετήθηκαν οι μεταβλητές που βρίσκονται σε μπλε πλαίσια κειμένου.

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα, για να μπορέσει να διερευνηθεί η ταυτότητα των στρέιτ ανδρών, δημιουργήθηκε μια νέα κλίμακα η Μέτρηση Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών (ΜΕΤΣΑ, πρώτη έρευνα), ενώ ελέγχθηκαν και οι ψυχομετρικές ιδιότητες της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ, καθώς αποτελεί ένα εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε σε όλες τις επιμέρους έρευνες της παρούσας διατριβής. Κατόπιν, για την περαιτέρω διερεύνηση της φύσης της ΣΡΦ και το κατά πόσο επηρεάζεται ανάλογα με το πλαίσιο αναφοράς (οικογένεια, ομάδες φίλων, συμμόρφωση με τα πρότυπα αρρενωπότητας – βλ. και 1^ο κεφάλαιο) δημιουργήθηκαν βινιέτες (σύντομες ιστορίες) στις οποίες αποτυπώνονται αυτά τα διαφορετικά πλαίσια αναφοράς. Για τη διερεύνηση του αντίκτυπου που μπορεί να επιφέρει σε ενδοατομικό επίπεδο,

μελετήθηκε με οιονεί πειραματικό σχεδιασμό η επίδραση της ΣΡΦ στην αναγνώριση συναισθημάτων προσώπου με την κατασκευή οπτικών ερεθισμάτων που απεικόνιζαν τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ (ΣΕΡΦΑ: Συναισθηματικές Εικόνες Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου) και η αλληλεπίδρασή της με την αλεξιθυμία. Τέλος, για τον αντίκτυπο της ΣΡΦ σε διαπροσωπικό επίπεδο, μετρήθηκαν οι μεταβλητές της ΣΡΦ, των διαστάσεων στρέιτ και γκέι ταυτότητας, των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης κατά Sternberg (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση) και της σχεσιακής ικανοποίησης σε μοντέλα ανάλυσης διαδρομών για να εξεταστούν πιο διεξοδικά οι μεταξύ τους σχέσεις, ενώ χρησιμοποιήθηκε και ποιοτική προσέγγιση για τη διερεύνηση της ιδεολογίας της αρρενωπότητας και του κοινωνικού περιβάλλοντος στις ερωτικές σχέσεις των γκέι ανδρών.

Έτσι, οι βασικές ερευνητικές υποθέσεις και ερωτήματα που αποπειράται να επιβεβαιώσει ή να απαντήσει η εξής διατριβή αναφέρονται παρακάτω. Ο λόγος που αναφέρονται και ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις είναι γιατί στην 1^η, 2^η, 3^η, 5^η, 6^η και 7^η έρευνα ακολουθείται η προσέγγιση της επεξήγησης (explanatory approach) ενώ στην 4^η και 8^η έρευνα ακολουθείται η προσέγγιση της διερεύνησης (exploratory approach).

1^η έρευνα: Οι διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας αναμένεται να είναι κοινές με τις διαστάσεις της γκέι ταυτότητας, εκτός από την Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα, το Κίνητρο Απόκρυψης και τη Δύσκολη διαδικασία.

2^η έρευνα: Αναμένεται να παρατηρηθούν οι ίδιες ψυχομετρικές ιδιότητες στην ελληνική έκδοση της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ όπως και στη διεθνή βιβλιογραφία.

3^η έρευνα: Αναμένεται ότι οι βινιέτες που απεικονίζουν τους ρόλους φύλου των γονιών και τις οικογενειακές σχέσεις να επιδρούν περισσότερο από τις υπόλοιπες βινιέτες στις βαθμολογίες των συμμετεχόντων για τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ.

4^η έρευνα: Ποιες φωτογραφίες όπως έχουν επιλεγθεί από τη σταθμισμένη βάση οπτικών ερεθισμάτων του NAPS και το διαδίκτυο θα αναπαριστούν τους ρόλους φύλου του άνδρα;

Πως θα κατατάξουν οι συμμετέχοντες τις αρχικές φωτογραφίες ανάλογα με τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ; Πως θα αξιολογήσουν οι συμμετέχοντες τις διαστάσεις του σθένους / ευχαρίστησης (valence), τη διέγερση (arousal) και την ανησυχία (uneasiness); Θα υπάρχουν διαφορές μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών;

5^η έρευνα: Αναμένεται να παρατηρηθούν διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με υψηλή ΣΡΦ ως προς την ακρίβεια των απαντήσεων για τις εκφράσεις προσώπου. Επιπλέον, αναμένεται να αλληλεπιδρά η ΣΡΦ με τις διαστάσεις της αλεξιθυμίας.

6^η και 7^η έρευνα: Αναμένεται οι διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας (6^η έρευνα) και της γκέι ταυτότητας (7^η έρευνα) να αλληλεπιδρούν με την ΣΡΦ και να προβλέπουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης κατά Sternberg και τη σχεσιακή ικανοποίηση.

8^η έρευνα: Ποια είναι η εμπειρία των γκέι ανδρών αναφορικά με τις ομόφυλες σχέσεις; Πως αντιλαμβάνονται την αρρενωπότητα και το ρόλο που παίζει στις σχέσεις των γκέι ανδρών; Με ποιο τρόπο χαρακτηρίζουν τη στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα; Πως χειρίζονται την αυτοαποκάλυψη (coming out);

Για να μπορούν να μελετηθούν όλα τα παραπάνω, η διατριβή έχει επιμεριστεί σε τέσσερις χωριστές ενότητες: Το πρώτο μέρος (*«Προκαταρκτικές έρευνες: Διερεύνηση στρέιτ ταυτότητας και έλεγχος εργαλείου ΣΡΦ»*) αποτελείται από: (α) κατασκευή και έλεγχος του εργαλείου ΜΕΤΣΑ και την (β) εξέταση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ (Wester et al., 2012). Το δεύτερο μέρος (*«Οιονεί πειραματική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ: Επίδραση πλαισίου»*) αποτελείται από μία έρευνα (δ) για τη διερεύνηση του πλαισίου στη ΣΡΦ. Το τρίτο μέρος (*«Η κοινωνιογνωστική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ: ΣΡΦ και αλεξιθυμία»*) αποτελείται από δύο έρευνες: (ε) μία πιλοτική έρευνα για την αξιολόγηση των οπτικών ερεθισμάτων που απεικονίζουν τη ΣΡΦ (ΣΕΡΦΑ) και (στ) την κύρια έρευνα για την επίδραση της ΣΡΦ μέσω των εικόνων ΣΕΡΦΑ στην αναγνώριση συναισθημάτων προσώπου. Τέλος, το τέταρτο μέρος (*«Η κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ»*)

αποτελείται από τρεις έρευνες με τις δύο πρώτες να εξετάζουν τη σχέση της στρέιτ (ζ) και της γκέι (η) ταυτότητας και της ΣΡΦ με τα χαρακτηριστικά ποιότητας της σχέσης και τη σχεσιακή ικανοποίηση, ενώ στην τελευταία έρευνα (θ) χρησιμοποιείται κριτική θεματική ανάλυση για την διερεύνηση των αντιλήψεων των γκέι ανδρών για την αντιληπτή επίδραση της ιδεολογίας της αρρενωπότητας και του κοινωνικού περιβάλλοντος στις γκέι σχέσεις. Για την καλύτερη κατανόηση της διατριβής, κάθε επιμέρους έρευνα ξεκινάει με μια μικρή εισαγωγή η οποία αποτελείται από το σκοπό, την αναγκαιότητα και τα ερευνητικά ερωτήματα / ερευνητικές υποθέσεις, τη μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε, τα αποτελέσματα, ενώ μια μικρή συζήτηση συνοψίζει στο τέλος κάθε έρευνας τα κύρια ευρήματα. Μετά την 8^η έρευνα (ποιοτική) παρουσιάζεται η γενική Συζήτηση και τα συμπεράσματα της παρούσας διατριβής.

Μέρος πρώτο: Προκαταρκτικές έρευνες

Διερεύνηση στρέιτ ταυτότητας και έλεγχος εργαλείου ΣΡΦ

Πρώτη έρευνα: Κατασκευή και έλεγχος ψυχομετρικών ιδιοτήτων της Μέτρησης Ετεροφυλόφιλης

Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών (ΜΕΤΣΑ)

Δεύτερη έρευνα: Στάθμιση και έλεγχος της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ (GRC-SF)

Πρώτη έρευνα: Κατασκευή και έλεγχος ψυχομετρικών ιδιοτήτων της Μέτρησης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών (ΜΕΤΣΑ)

Εισαγωγή

Η έλλειψη εμπειρικής έρευνας για την υποστήριξη των θεωρητικών μοντέλων της στρέιτ ταυτότητας αποτέλεσε βασικό κίνητρο για την παρούσα έρευνα. Παρόλο που έχουν αναπτυχθεί ήδη δύο κλίμακες (Martinez & Smith, 2019· Simoni & Walters, 2001) με τη δημιουργία και επιλογή των τελικών λημμάτων να έχουν εξηγηθεί λεπτομερώς, η εμπειρική τους εξέταση είναι περιορισμένη και δεν ελήφθησαν υπόψη ορισμένες διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας των στρέιτ. Θεωρώντας σημαντικά τα ελλείματα των προηγούμενων ερευνών, η παρούσα έρευνα στοχεύει να κατασκευάσει και να ελέγξει τις ψυχομετρικές ιδιότητες μιας κλίμακας αυτοαξιολόγησης που ονομάζεται Μέτρηση Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών (ΜΕΤΣΑ). Η ΜΕΤΣΑ θα επιχειρήσει να αξιολογήσει την ταυτότητα των στρέιτ ανδρών, προσαρμοσμένη από την αρχική Κλίμακα Ταυτότητας Λεσβίων, Γκέι και Μπάι (Lesbian, Gay and Bi Identity Scale, LGBIS) (βλ. Μέθοδο) με την ίδια κλίμακα αξιολόγησης Likert. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας (θεωρητικά μοντέλα και εμπειρικά ευρήματα) τεκμηριώνουν έξι βασικές διαστάσεις (παράγοντες κλίμακας) της στρέιτ ταυτότητας: (α) Ανησυχίες Αποδοχής Ταυτότητας, (β) Αβεβαιότητα Ταυτότητας, (γ) Ανωτερότητα Ταυτότητας, (δ) Επιβεβαίωση Ταυτότητας, (ε) Κεντρικότητα Ταυτότητας και (στ) Στάσεις Απέναντι στους Μη Στρέιτ (βλ. και 1^ο Κεφάλαιο). Οι πέντε πρώτες διαστάσεις υπάρχουν και στην αρχική κλίμακα LGBIS, ενώ τα λήμματα που περιέχονται τροποποιήθηκαν ανάλογα στη ΜΕΤΣΑ και η τελευταία διάσταση προέκυψε από την αρχική διάσταση της Εσωτερικευμένης Ομοαρνητικότητας του LGBIS, η οποία προσαρμόστηκε ανάλογα. Καθώς η παρούσα έρευνα στοχεύει στην ανάπτυξη και στον ενδελεχή στατιστικό έλεγχο μιας πολυδιάστατης κλίμακας για την εξερεύνηση της στρέιτ ταυτότητας, επιμερίζεται σε δύο υποέρευνες: στην πρώτη υποέρευνα, εξετάζεται η εγκυρότητα

του εργαλείου και στην δεύτερη η αξιοπιστία του. Αναμένεται να προκύψουν αντίστοιχες ψυχομετρικές ιδιότητες με το αρχικό εργαλείο του LGBIS.

Υπο-έρευνα 1 (εγκυρότητα)

Μέθοδος

Συμμετέχοντες και διαδικασία

Αρχικά, 722 συμμετέχοντες συμμετείχαν από τον Φεβρουάριο έως τον Απρίλιο του 2021 με την χρήση της «τεχνικής δειγματοληψίας εικονικής χιονοστιβάδας» (virtual snowball sampling technique· Baltar & Brunet, 2012) μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Τα κριτήρια αποκλεισμού αποτελούνταν από δυσκολίες στην κατανόηση της ελληνικής γλώσσας και τη δήλωση σεξουαλικού προσανατολισμού εκτός από αποκλειστικά ετεροφυλόφιλου σύμφωνα με την Κλίμακα του Kinsey (βλ. παρακάτω) και φύλο εκτός από άνδρας. Ως εκ τούτου, 159 συμμετέχοντες αποκλείστηκαν, διαμορφώνοντας το τελικό δείγμα σε 563 στρέιτ άνδρες ($MO = 26.99$, $TA = 10.14$). Έδωσαν γραπτή συγκατάθεση και συμπλήρωσαν τα εργαλεία μία φορά. Με το πέρας της συμμετοχής τους ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας. Η μέση διάρκεια συμμετοχής ήταν τα 20 λεπτά.

Εργαλεία

Μετάφραση. Όλα τα λήμματα μεταφράστηκαν από τα αγγλικά στα ελληνικά για τους σκοπούς της έρευνας, εφαρμόζοντας μια προσέγγιση πολλαπλών βημάτων που συνιστάται στη σχετική βιβλιογραφία (Brislin, 1970· Katan, 2012· Swami & Barron, 2019). Πρώτον, ένας επαγγελματίας μεταφραστής μετέφρασε από τα αγγλικά στα ελληνικά (forward translation). Στη συνέχεια, δύο ανεξάρτητοι και δίγλωσσοι ερευνητές και του τομέα των διαπροσωπικών σχέσεων, συναντήθηκαν με τον πρώτο συγγραφέα για να αξιολογήσουν την εννοιολογική ισοδυναμία των μεταφρασμένων και των πρωτότυπων λημμάτων. Έγιναν μικρές αναθεωρήσεις στα

μεταφρασμένα λήμματα και η τελική μορφή αποφασίστηκε κατόπιν συναίνεσης. Τέλος, ένας επαγγελματίας επιμελητής μεταφράσεων έλεγξε την τελική μορφή των λημμάτων.

Κατασκευή του εργαλείου ΜΕΤΣΑ

Για την κατασκευή της ΜΕΤΣΑ, χρησιμοποιήθηκαν τρεις φάσεις όπως προτάθηκαν από τον Hinkin (1995) για (α) την ανάπτυξη λημμάτων, (β) την ανάπτυξη κλιμάκων και (γ) την αξιολόγηση κλιμάκων. Ειδικότερα, οι τρεις φάσεις περιλάμβαναν (κατά χρονική σειρά) τον προσδιορισμό των κλιμάκων και των συναφών λημμάτων, τον έλεγχο εγκυρότητας περιεχομένου, την δοκιμή των λημμάτων πριν την κύρια δειγματοληψία, την κύρια δειγματοληψία, την μείωση των λημμάτων κατόπιν ελέγχου του αριθμού παραγόντων, τον έλεγχο αξιοπιστίας και τις συμπληρωματικές αναλύσεις εγκυρότητας.

Το εργαλείο ΜΕΤΣΑ βασίστηκε στην Κλίμακα Ταυτότητας Λεσβίων, Γκέι και Μπάι (Lesbian, Gay and Bi Identity Scale, LGBIS). Το LGBIS είναι ένα εργαλείο 27 ερωτήσεων με καλές ψυχομετρικές ιδιότητες (Mohr & Kendra, 2011· Kachel et al., 2016) που αξιολογεί 8 διαστάσεις της ταυτότητας λεσβίων, γκέι και μπάι ατόμων που έχουν εντοπιστεί στη σχετική βιβλιογραφία (Kachel et al., 2016). Οι 8 υποκλίμακες του LGBIS είναι: (1) Ανησυχίες αποδοχής (3 λήμματα, π.χ., «*Συχνά αναρωτιέμαι αν οι άλλοι με επικρίνουν για τις σεξουαλικές μου προτιμήσεις*»), (2) Κίνητρα απόκρυψης (3 λήμματα, π.χ. «*Προτιμώ να κρατάω την ομόφυλη σχέση μου σε προσωπικό επίπεδο*»), (3) Αβεβαιότητα ταυτότητας (3 λήμματα, π.χ., «*Είμαι απολύτως σίγουρος για τον σεξουαλικό μου προσανατολισμό*»), (4) Εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα (3 λήμματα, π.χ., «*Αν ήταν δυνατόν, θα επέλεγα να είμαι στρέιτ*»), (5) Δύσκολη διαδικασία διαμόρφωσης ταυτότητας (3 λήμματα, π.χ. «*Ένιωθα άνετα με τη σεξουαλική μου ταυτότητα από την αρχή*»), (6) Ανωτερότητα ταυτότητας (3 λήμματα, π.χ., «*Πιστεύω ότι οι γκέι είναι ανώτεροι από τους στρέιτ*»), (7) Επιβεβαίωση ταυτότητας (3 λήμματα, π.χ. «*Είμαι χαρούμενος που είμαι γκέι*») και (8) Κεντρικότητα ταυτότητας (5 λήμματα, π.χ. «*Το γεγονός ότι είμαι γκέι*»)

αποτελεί σημαντική πτυχή της ζωής μου») Οι απαντήσεις συλλέγονται χρησιμοποιώντας μια κλίμακα Likert 6 σημείων (1 = Διαφωνώ απόλυτα, 6 = Συμφωνώ απόλυτα) για να δηλώσουν διαφωνία ή συμφωνία με το κάθε λήμμα / δήλωση.

Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, οι υποκλίμακες Κίνητρο Απόκρυψης, Εσωτερικεύμενη Ομοαρνητικότητα και Δύσκολη Διαδικασία διαμόρφωσης ταυτότητας απορρίφθηκαν καθώς δεν μπορούσαν να προσαρμοστούν εξ ορισμού σε στρέιτ συμμετέχοντες, ενώ Ανησυχίες Αποδοχής, Αβεβαιότητα ταυτότητας, Ανωτερότητα Ταυτότητας, Επιβεβαίωση Ταυτότητας και Κεντρικότητα Ταυτότητας συμπεριλήφθηκαν καθώς εξετάζουν παρόμοιες πτυχές ταυτότητας με τους στρέιτ άνδρες (θεωρία *Διαμόρφωσης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας* – βλ. 1^ο Κεφάλαιο) με μικρές τροποποιήσεις (χρήση του όρου «στρέιτ» αντί των όρων «λεσβία, γκέι, μπάι» και αντίστροφα). Συμπεριλήφθηκαν επίσης μερικά λήμματα όπως προσδιορίστηκαν στη σχετική βιβλιογραφία για τη διαμόρφωση της στρέιτ ταυτότητας και αφορούν: έλλειψη ζητημάτων σχετικά με τη σεξουαλική ταυτότητα και την αντίληψη ότι η ετεροφυλοφιλία είναι προϊόν της κοινωνίας (Λήμμα 18: «Ποτέ δεν σκέφτηκα τον σεξουαλικό μου προσανατολισμό» και Λήμμα 20: «Για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου, δεν έχω σκεφτεί τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου»), τον ετεροσεξισμό (Λήμμα 12: «Είμαι περήφανος που λόγω των σεξουαλικών μου προτιμήσεων δεν ανήκω σε κάποια σεξουαλική μειονότητα»), τις διεργασίες κοινωνικής ταυτότητας (Λήμμα 21: «Εμπλέκομαι μόνο σε δραστηριότητες που θεωρούνται "στρέιτ"») και την ομοαρνητικότητα (Λήμμα 19: *Νιώθω άνετα όταν είμαι με στρέιτ άτομα όπως όταν είμαι με ΛΟΑΤΚΙ+»* και Λήμμα 22: «Νιώθω εχθρικός όταν είμαι με ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα»). Ο πίνακας 1 περιέχει μια αναλυτική περιγραφή των λημμάτων (αρχικών και τελικών) στο πρωτότυπο και σε μετάφραση και των κλιμάκων που προκύπτουν σε αναλογία με το αρχικό εργαλείο LGBIS.

Πίνακας 1

Αρχικά λήμματα (LGBIS), τελικά λήμματα (METSA) και μετάφραση στα ελληνικά

	Αρχικά λήμματα (LGBIS)	Λήμματα METSA	Ελληνική μετάφραση
Ανησυχίες αποδοχής	I often wonder whether others judge me for my sexual orientation (Item 5)	I often wonder whether others doubt me as heterosexual (Item 3)	Συχνά αναρωτιέμαι εάν οι άλλοι αμφισβητούν τον σεξουαλικό μου προσανατολισμό.
	I can't feel comfortable knowing that others judge me negatively for my sexual orientation (Item 9)	Ίδιο (Item 6)	Δεν μπορώ να νιώσω άνετα ξέροντας ότι οι άλλοι με κρίνουν αρνητικά για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.
	I think a lot about how my sexual orientation affects the way people see me. (Item 16)	Ίδιο (Item 9)	Σκέφτομαι πολύ για το κατά πόσο η σεξουαλική μου ταυτότητα επηρεάζει το πώς με βλέπουν οι άλλοι.
Αβεβαιότητα ταυτότητας	I'm not totally sure what my sexual orientation is (Item 3)	Ίδιο (Item 1)	Δεν είμαι απόλυτα βέβαιος για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.
	I keep changing my mind about my sexual orientation (Item 8)	Ίδιο (Item 5)	Αλλάζω συνεχώς άποψη για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.
	I get very confused when I try to figure out my sexual orientation (Item 22)	Ίδιο (Item 13)	Νιώθω πολύ μπερδεμένος όταν προσπαθώ να βγάλω άκρη σχετικά με τον σεξουαλικό μου προσανατολισμό.
Ανωτερότητα ταυτότητας	I look down on heterosexuals (Item 7)	I look down on LGB persons (Item 4)	Υποτιμώ τους ομοφυλόφιλους.
	I feel that LGB people are superior to heterosexuals (Item 10)	I feel that heterosexuals are superior to LGB. (Item 7)	Πιστεύω ότι οι ετεροφυλόφιλοι είναι ανώτεροι από τους ομοφυλόφιλους
	Straight people have boring lives compared with LGB people (Item 18)	LGB people live marginally compared to straight people (Item 10)	Οι ομοφυλόφιλοι ζουν στο περιθώριο σε σχέση με τους ετεροφυλόφιλους.
Επιβεβαίωση	I'm glad to be an LGB person (Item 6)	I am glad to be heterosexual (Item 2)	Είμαι ευχαριστημένος που είμαι ετεροφυλόφιλος.

I am proud to be LGB (26)	I'm proud to be heterosexual (Item 17)	<i>Είμαι περήφανος που είμαι ετεροφυλόφιλος.</i>
My sexual orientation is an insignificant part of who I am (Item 11)	Ίδιο (Item 8)	<i>Η σεξουαλική μου ταυτότητα δεν αποτελεί σημαντικό κομμάτι του ποιος είμαι.</i>
My sexual orientation is a central part of my identity (Item 15)	Ίδιο (Item 15)	<i>Ο σεξουαλικός προσανατολισμός μου αποτελεί κεντρικό κομμάτι της ταυτότητάς μου.</i>
To understand who I am as a person, you have to know that I'm LGB (Item 21)	To understand who I am as a person, you have to know that I'm heterosexual (Item 11)	<i>Για να καταλάβει κάποιος ποιος είμαι σαν άτομο, πρέπει να έχει στα υπόψιν του ότι είμαι ετεροφυλόφιλος.</i>
Being an LGB person is a very important aspect of my life (Item 24)	Being heterosexual is a very important aspect of my life. (Item 14)	<i>Το γεγονός ότι είμαι ετεροφυλόφιλος αποτελεί σημαντική πτυχή της ζωής μου.</i>
I believe being LGB is an important part of me (Item 25)	Being a heterosexual is a very important aspect of myself (Item 16)	<i>Πιστεύω ότι το ότι είμαι ετεροφυλόφιλος είναι σημαντικό κομμάτι του εαυτού μου.</i>
-	Never thought of my sexual orientation (Item 18)	<i>Δεν σκέφτομαι καθόλου τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.</i>
-	For the most part of my life, I have never thought about my sexual orientation (Item 20)	<i>Για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου, δεν σκέφτηκα ζητήματα σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό.</i>
-	I only get involved in activities that are considered to be "straight" (Item 21)	<i>Περιορίζομαι μόνο σε δραστηριότητες που θεωρούνται ετεροφυλόφιλες.</i>
-	I feel comfortable when I am with straight people the same as when I am with LGB people (Item 19)	<i>Αισθάνομαι άνετα όταν είμαι με ομοφυλόφιλους, όπως κι όταν είμαι με ετεροφυλόφιλους.</i>
-	I feel hostile when I'm with LGB people (Item 22)	<i>Αισθάνομαι εχθρικά όταν είμαι με ομοφυλόφιλους.</i>

- I'm proud that because of my sexual preferences I do not belong to a sexual minority (Item 12)
- Είμαι περήφανος που λόγω των σεξουαλικών μου προτιμήσεων δεν ανήκω σε κάποια σεξουαλικά χαρακτηρισμένη κοινότητα.*

Υποσημείωση. Τα λήμματα 1, 2, 4, 8, 12, 13, 14, 17, 19, 20 του LGBIS δεν συμπεριλήφθηκαν

Τα εργαλεία εκτός από τη ΜΕΤΣΑ αποτελούνταν επίσης από την *Κλίμακα Προϋποθέσεων για την Αρρενωπότητα* (Masculinity Contingency Scale, MCS) για την περαιτέρω αξιολόγηση των διαστάσεων ταυτότητας και το *Ευρετήριο των Σεξουαλικών Ρόλων της Bem* (Bem Sex Role Inventory) για χαρακτηριστικά αρρενωπότητας και θηλυκότητας. Επίσης, συμπεριλήφθηκε το *Αναθεωρημένο Ευρετήριο Κοινωνιοσεξουαλικού Προσανατολισμού* (Sociosexual Orientation Inventory Revised, SOI-R), η κλίμακα αυτοεκτίμησης του Rosenberg και οι *Εμπειρίες σε Στενές Σχέσεις* (Experience in Close Relationships-Relationship Structures, ECR-RS). Όλες οι παραπάνω κλίμακες χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση της συγκλίνουσας / αποκλίνουσας εγκυρότητας (Κλίμακα Προϋποθέσεων για την Αρρενωπότητα, Ευρετήριο των Σεξουαλικών Ρόλων) και την ικανότητα πρόβλεψης εξαρτημένων μεταβλητών (Αναθεωρημένο Ευρετήριο Κοινωνιοσεξουαλικού Προσανατολισμού, Κλίμακα Αυτοεκτίμησης, Εμπειρίες σε Στενές Σχέσεις) της ΜΕΤΣΑ. Τέλος, χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Kinsey για τη διάκριση μεταξύ των συμμετεχόντων που αυτοπροσδιορίστηκαν ως αποκλειστικά ετεροφυλόφιλοι και εκείνων που ανέφεραν άλλο σεξουαλικό προσανατολισμό.

Κλίμακα Προϋποθέσεων για την Αρρενωπότητα (Masculinity Contingency Scale, MCS). Η MCS αναπτύχθηκε από τους Burkley et al. (2015) για να αξιολογήσει την αυταξία ενός άνδρα που προσδιορίζεται από την αίσθηση της αρρενωπότητάς του. Περιέχει 10 λήμματα που χωρίζονται εξίσου σε δύο παράγοντες: (α) MCS–Απειλή, δηλαδή η αυταξία απειλείται από την έλλειψη αρρενωπότητας (*Θα ένιωθα ανάξιος αν συμπεριφερόμουν σα να ήμουν «λιγότερο άντρας»*) και (β) MCS–Ενίσχυση, δηλαδή, η αυτοεκτίμηση ενισχύεται από την αρρενωπότητα (*Νιώθω καλά όταν μπορώ να επιδεικνύω την αρρενωπή μου πλευρά*). Οι κατασκευαστές της

κλίμακας βρήκαν υψηλή αξιοπιστία και εγκυρότητα του εργαλείου. Στην παρούσα μελέτη αυτές οι ψυχομετρικές ιδιότητες επιβεβαιώθηκαν με όλα τα λήμματα να φορτίζουν στους αναμενόμενους παράγοντες (συνολική διακύμανση που εξηγήθηκε = 76.37%) και υψηλή εσωτερική συνάφεια (MCS-Απειλή: α του Cronbach = .91, MCS-Ενίσχυση: α του Cronbach = .93).

Ευρετήριο Σεξουαλικών Ρόλων της Bem (Bem Sex Role Inventory, BSRI-12). Το συγκεκριμένο εργαλείο των 12 λημμάτων προήλθε από το αρχικό των 60 ερωτήσεων (Bem, 1974) και δοκιμάστηκε αρχικά σε δείγμα ισπανοφώνων φοιτητών πανεπιστημίου (Mateo & Fernandez, 1991) και στη συνέχεια οι Carver et al. (2012) μετέφρασαν το εργαλείο από τα ισπανικά στα αγγλικά. Το BSRI-12, όπως και το αρχικό εργαλείο, μετρά τα «εργαλειικά» (instrumental) αρρενωπά χαρακτηριστικά (6 λήμματα) και τα «εκφραστικά» (expressive) θηλυκά χαρακτηριστικά (6 λήμματα) των συμμετεχόντων, χρησιμοποιώντας μια κλίμακα Likert 7 σημείων (1 = Δε με περιγράφει καθόλου, 7 = Με περιγράφει απόλυτα). Στην ισπανική έκδοση βρέθηκαν καλές ψυχομετρικές ιδιότητες (α του Cronbach >.70, δομή τριών παραγόντων, συμπεριλαμβάνοντας και τη διάσταση των «ανδρόγυνων» χαρακτηριστικών) αλλά όχι στην αγγλική έκδοση (α του Cronbach < .70, δομή δύο παραγόντων). Περαιτέρω διερεύνηση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων στην παρούσα έρευνα υποστήριξε τη δομή των δύο παραγόντων (συνολική διακύμανση που εξηγήθηκε = 56.62%) και όλα τα στοιχεία αρρενωπότητας και θηλυκότητας φόρτισαν στους αναμενόμενους παράγοντες (Λήμματα αρρενωπότητας: α του Cronbach = .80, Λήμματα θηλυκότητας: α του Cronbach = .87).

Το Αναθεωρημένο Ευρετήριο Κοινωνιοσεξουαλικού Προσανατολισμού (Revised Sociosexual Orientation Inventory (SOI-R)). Το SOI-R περιέχει 9 λήμματα (Penke & Asendorpf, 2008) για την αξιολόγηση τριών διαστάσεων της τάσης ενός ατόμου να διατηρεί περιστασιακές χωρίς δέσμευση σεξουαλικές σχέσεις (κοινωνιοσεξουαλικότητα): (α) τη διάσταση «Συμπεριφοράς» (Behavior facet; αριθμός περιστασιακών σεξουαλικών συντρόφων, π.χ. «Με πόσους διαφορετικούς συντρόφους έχετε κάνει σεξ τους τελευταίους 12 μήνες;») (β) τη διάσταση

των «Στάσεων» (Attitudes facet; στάσεις απέναντι στο αδέσμευτο σεξ, π.χ. «*Το σεξ χωρίς αγάπη είναι OK*») και (γ) τη διάσταση της «Επιθυμίας» (Desire facet; σεξουαλική επιθυμία για άτομα εκτός ρομαντικής σχέσης, π.χ. «*Πόσο συχνά έχετε φαντασιώσεις ότι κάνετε σεξ με κάποιον/α με τον/την οποίο/α δεν είστε μαζί σε αποκλειστική σχέση;*»). Οι απαντήσεις είναι σε μια κλίμακα Likert 9 σημείων με τις υψηλότερες βαθμολογίες να δείχνουν περισσότερη κοινωνιοσεξουαλικότητα. Οι ψυχομετρικές ιδιότητες του εργαλείου έχουν βρεθεί καλές κατά την αρχική εξέταση του εργαλείου (Penke & Asendorpf, 2008), για την έκδοση στα ουγγρικά (Meskó et al., 2014), στα πορτογαλικά (Neto, 2016), στα ισπανικά (Barrada et al., 2018) και στα πολωνικά (Nowosielski et al., 2021). Στην παρούσα μελέτη, επικυρώθηκε η δομή των τριών παραγόντων (συνολική διακύμανση που εξηγήθηκε = 73.44%) και βρέθηκε καλή εσωτερική συνέπεια για όλες τις διαστάσεις (Συμπεριφορά: α του Cronbach = .80, Στάσεις: α του Cronbach = .81, Επιθυμία: α του Cronbach = .83, Συνολική βαθμολογία: α του Cronbach = .82).

Κλίμακα αυτοεκτίμησης του Rosenberg (Rosenberg, 1965). Η κλίμακα αυτοεκτίμησης του Rosenberg είναι μια από τις πιο χρησιμοποιούμενες κλίμακες στην Ψυχολογία για τη μέτρηση της γενικής αυτοεκτίμησης που προκύπτει τόσο από θετικά (5 λήμματα, π.χ. «*Συνολικά, είμαι ικανοποιημένος με τον εαυτό μου*») όσο και από αρνητικά συναισθήματα (5 λήμματα, π.χ. «*Νιώθω ότι δεν έχω πολλά που να με κάνουν να είμαι υπερήφανος*») για τον εαυτό. Περιλαμβάνει συνολικά 10 λήμματα και οι συμμετέχοντες απαντούν σε κλίμακα Likert 4 σημείων (1 = *Διαφωνώ απόλυτα*, 4 = *Συμφωνώ απόλυτα*). Οι ψυχομετρικές ιδιότητες του εργαλείου έχουν υποστηριχθεί σε πολυάριθμες μελέτες (π.χ. Γερμανική έκδοση: Ferring & Filipp, 1996· Κινεζική έκδοση: Martin et al., 2006· Ολλανδική έκδοση: Franck et al., 2008· Πακιστανική έκδοση: Rizwan et al., 2012). Στην παρούσα μελέτη, η μονοδιάστατη δομή του εργαλείου υποστηρίχθηκε περαιτέρω (συνολική διακύμανση που εξηγείται = 60.05%) με α του Cronbach = .86 για τη συνολική βαθμολογία.

Εμπειρίες στις Στενές Σχέσεις – Αναθεωρημένο (*Experience in Close Relationships-Relationship Structures, ECR-RS*). Το ECR-RS (Fraley et al., 2000) προέρχεται από το αρχικό εργαλείο 36 λημμάτων των Brennan et al. (1998) για τη μέτρηση της αποφυγής (avoidance) και του άγχους (anxiety) σύναψης δεσμού σε πολλαπλά πλαίσια. Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η γενική έκδοση, που περιείχε 9 λήμματα με τα έξι να μετρούν την αποφυγή (π.χ. «Βοηθά να απευθυνόμαστε σε ανθρώπους σε στιγμές ανάγκης») και τα τρία να μετρούν το άγχος (π.χ. «Φοβάμαι πως οι άλλοι μπορεί να μ' εγκαταλείψουν») με τις υψηλότερες βαθμολογίες να δηλώνουν μεγαλύτερη αποφυγή και άγχος. Οι Fraley et al. (2011) επαλήθευσαν τη δομή των δύο παραγόντων και την καλή εσωτερική συνάφεια του εργαλείου. Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκε η σταθμισμένη ελληνική έκδοση (Tsagarakis et al., 2007) και επαληθεύτηκε η εγκυρότητά του (συνολική διακύμανση που εξηγείται = 66.06%) με καλή εσωτερική συνάφεια (Αποφυγή: α του Cronbach = .86 και Άγχος: α του Cronbach = .85).

Κλίμακα Kinsey. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός των ερωτηθέντων αξιολογήθηκε μέσω της Κλίμακας Βαθμολόγησης Ετεροφυλόφιλου-Ομοφυλόφιλου σεξουαλικού προσανατολισμού (Heterosexual-Homosexual Rating Scale), ευρύτερα γνωστή ως Κλίμακα Kinsey (Kinsey et al., 1948). Η κλίμακα είναι επτά σημείων και κυμαίνεται από 0 («Αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος») έως 6 («Αποκλειστικά ομοφυλόφιλος»). Οι απαντήσεις μεταξύ 1 («Κυρίως ετεροφυλόφιλος και μόνο περιστασιακά ομοφυλόφιλος») έως 5 («Κυρίως ομοφυλόφιλος και μόνο περιστασιακά ετεροφυλόφιλος») προσδιορίζουν άτομα με διαφορετικά επίπεδα έλξης και σεξουαλικής συμπεριφοράς μεταξύ του ίδιου ή του αντίθετου φύλου περιλαμβάνοντας και το ανδρικό και το γυναικείο φύλο (Grollman, 2012) και έτσι απορρίφθηκαν από περαιτέρω αναλύσεις.

Αποτελέσματα

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν κάτοχοι πτυχίου ($n = 385$, 68.4%), σπούδαζαν ($n = 338$, 60%), ζούσαν σε μητροπολιτική περιοχή ($n = 365$, 64.8%), ήταν άγαμοι ($n = 378$, 49.4%) και οι περισσότεροι είχαν επαφές με ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ($n = 305$, 54.2%). Η μέση ηλικία τους ήταν

τα 26.99 ± 10.14 έτη και κυμαίνονταν από 18 έως 65 ετών. Ο Πίνακα 2 περιέχει τα λεπτομερή δημογραφικά στοιχεία.

Πίνακας 2

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση ή ως συχνότητες (%)

Αποκλειστικά ετεροφυλόφιλοι άνδρες, $n = 563$	
Ηλικία, χρόνια	26.99 \pm 10.14
<i>Εκπαίδευση</i>	
Πρωτοβάθμια	2 (0.4)
Δευτεροβάθμια	89 (15.8)
Προπτυχιακός τίτλος	385 (68.4)
Μεταπτυχιακός τίτλος	76 (13.5)
Διδακτορικό	11 (2.0)
<i>Επάγγελμα</i>	
Δημόσιος υπάλληλος	50 (8.9)
Ιδιωτικός υπάλληλος	101 (17.9)
Ελεύθερος επαγγελματίας	52 (9.2)
Συνταξιούχος	3 (0.5)
Φοιτητής	338 (60.0)
Άνεργος	19 (3.4)
<i>Οικογενειακή κατάσταση</i>	
Χωρίς σχέση	278 (49.4)
Σε σχέση	208 (36.9)
Παντρεμένος	63 (11.2)

Αρραβωνιασμένος	3 (0.5)
Χωρισμένος	5 (0.9)
Σε διάσταση	4 (0.7)
Σε ελεύθερη σχέση	2 (0.4)
<i>Τόπος κατοικίας</i>	
Μητροπολιτική περιοχή	365 (64.8)
Επαρχία	198 (35.2)
<i>Επαφές με ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα</i>	
Όχι	258 (45.8)
Ναι	305 (54.2)

Διερευνητική Ανάλυση Παραγόντων (Exploratory Factor Analysis, EFA)

Ο Πίνακας 3 δείχνει την περιστρεφόμενη λύση των τριών παραγόντων για τη ΜΕΤΣΑ (Ανάλυση κύριων συνιστωσών, ορθογώνια περιστροφή με διορθωμένο κριτήριο του Kaiser). Χρησιμοποιήθηκε ορθογώνια περιστροφή, καθώς σχεδόν όλες οι συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων βρέθηκαν $< .32$ (Tabachnick et al., 2007, σ. 646) και έτσι υποτέθηκε ότι οι παράγοντες είναι μεταξύ τους ανεξάρτητοι. Επιπλέον, επιλέχθηκε η δομή πέντε παραγόντων επειδή αυτός ήταν θεωρητικά ο προβλεπόμενος αριθμός παραγόντων. Οι πέντε παράγοντες εξήγησαν το 62.76% της συνολικής διακύμανσης. Ο Πίνακας 13 δείχνει ότι όλα τα 22 λήμματα εκτός από δύο (Λήμμα 22: «Περιορίζομαι μόνο σε δραστηριότητες που θεωρούνται ετεροφυλόφιλες» and Λήμμα 2: «Είμαι ευχαριστημένος που είμαι ετεροφυλόφιλος») φόρτισαν στον αναμενόμενος παράγοντες. Επιπλέον, άλλα 3 λήμματα (Λήμμα 3, 11 και 12) εξαιρέθηκαν λόγω των χαμηλών φορτίσεών τους (< 0.40) (Tabachnick et al., 2007). Συνεπώς, η τελική έκδοση του εργαλείου περιείχε 17 λήμματα από τα αρχικά 22.

Πίνακας 3*Ανάλυση παραγόντων για το εργαλείο ΜΕΤΣΑ*

	Παράγοντες				
	1	2	3	4	5
<i>Κεντρικότητα Ταυτότητας ($\alpha = .85$) (Διακύμανση που εξηγήθηκε: 25.66%)</i>					
Λήμμα 16	.88				
Λήμμα 14	.85				
Λήμμα 15	.84				
Λήμμα 17	.70				
Λήμμα 8*	.54				
<i>Αβεβαιότητα Ταυτότητας ($\alpha = .71$)** (Διακύμανση που εξηγήθηκε: 12.23%)</i>					
Λήμμα 5		.82			
Λήμμα 1		.74			
Λήμμα 13		.70			
<i>Ανωτερότητα ταυτότητας ($\alpha = .83$) (διακύμανση που εξηγήθηκε: 10.18%)</i>					
Λήμμα 4			.86		
Λήμμα 22			.82		
Λήμμα 7			.79		
Λήμμα 19*			.69		
<i>Ετεροκανονικότητα Ταυτότητας ($\alpha = .67$)** (Διακύμανση που εξηγήθηκε: 7.80%)</i>					
Λήμμα 20				.80	
Λήμμα 18				.78	
<i>Ανησυχίες Αποδοχής ($\alpha = .70$)** (Διακύμανση που εξηγήθηκε: 6.90%)</i>					
Λήμμα 6					.72
Λήμμα 9					.70
Λήμμα 10					.62

Σημείωση. Μέθοδος: Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών. Περιστροφή: Ορθογώνια με διορθωμένο κριτήριο του Kaiser. Η περιστροφή ολοκληρώθηκε σε 5 διαδοχές (iterations). *Το λήμμα έχει αντίστροφη κωδικοποίηση (reversed coded). ** Συντελεστής συνάφειας του Spearman- Brown. Για την πλήρη περιγραφή των λημμάτων βλ. Πίνακα 1.

Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση (Confirmatory Factor Analysis, CFA)

Εφαρμόστηκε επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση (CFA) για να ελεγχθεί η προσαρμογή του μοντέλου με τη δομή που προέκυψε στη Διερευνητική Ανάλυση Παραγόντων (EFA) χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα IBM AMOS, έκδοση 22 με την τεχνική της μεγίστης πιθανοφάνειας (maximum likelihood). Ο Πίνακας 4 και το Γράφημα 2 δείχνουν τα αποτελέσματα της CFA του μοντέλου.

Πίνακας 4*Αποτελέσματα της CFA για το εργαλείο ΜΕΤΣΑ*

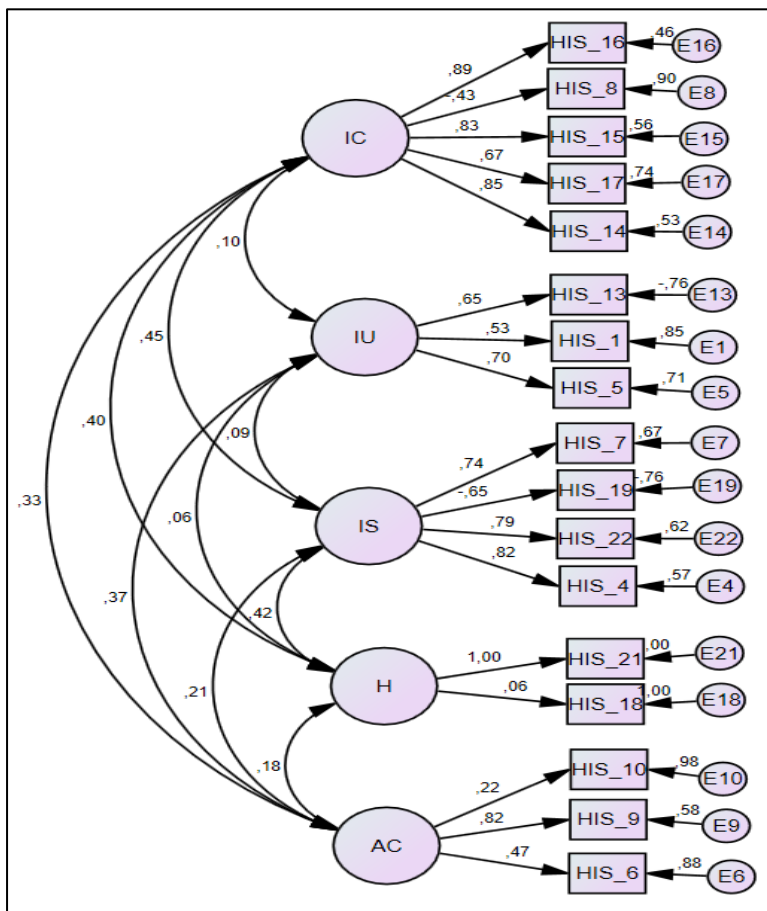
	χ^2 / df	RMSEA	TLI	CFI	NFI	GFI
Προτεινόμενο μοντέλο	2.56	.05	.93	.95	.94	.95

Σημείωση. RMSEA = Root Mean Square of Approximation, TLI = Tucker-Lewis Index, CFI = Comparative Fit Index, NFI = Normed Fit Index, GFI = Goodness of Fit Index. Τιμές για αποδεκτό μοντέλο με καλή προσαρμογή: RMSEA < .06, CFI > .95, TLI > .90, NFI > .95, GFI > .90 and $\chi^2 / df < 3$

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της EFA, τα λήμματα 2, 3, 11, 12 και 20 εξαιρέθηκαν από περαιτέρω αναλύσεις, λόγω των χαμηλών φορτίσεών τους διαμορφώνοντας τον τελικό συνολικό αριθμό των λημμάτων σε 17. Η κλίμακα ΜΕΤΣΑ με 17 λήμματα βρέθηκε με CFI = .95 και RMSE = 0.05, υποστηρίζοντας την καλή εφαρμογή του μοντέλου (Hu & Bentler, 1998). Επιπλέον δείκτες βρέθηκαν ως εξής: $\chi^2(df) = 278.58 (109)$, $p < .001$ ($\chi^2 / df = 2.56$), TLI = .93, NFI = .94 και GFI = .95. Οι αναμενόμενοι παράγοντες βρέθηκαν όπως προσδιορίστηκαν από την Διερευνητική Ανάλυση Παραγόντων, με υψηλές φορτίσεις λημμάτων και μη ισχυρές έως μέτριας έντασης συσχετίσεις (συμμεταβολές) μεταξύ τους (από .09 έως .45). Συνολικά, κατά την συνολική αξιολόγηση της ΜΕΤΣΑ, όλοι οι δείκτες υποστηρίζουν την καλή εφαρμογή του προτεινόμενου μοντέλου (Awang, 2015).

Γράφημα 2

Αποτελέσματα CFA για την Κλίμακα ΜΕΤΣΑ

Σημείωση. Οι φορτίσεις είναι τυποποιημένες (standardized). IC = Κεντρικότητα ταυτότητας (Identity Centrality), IU = Αβεβαιότητα ταυτότητας (Identity uncertainty), IS = Ανωτερότητα ταυτότητας (Identity superiority), H = Ετεροκανονικότητα (Heteronormativity), AC = Ανησυχίες αποδοχής (Acceptance concerns). Τα ονόματα των λημμάτων (HIS) προέρχονται από την αγγλική μετάφραση του εργαλείου, HIS = Heterosexual Identity Scale.

Συγκλίνουσα – αποκλίνουσα εγκυρότητα

Για τον έλεγχο της συγκλίνουσας εγκυρότητας, τα λήμματα της Κλίμακας Προϋποθέσεων για την Αρρενωπότητα (MCS) και τα λήμματα της αρρενωπότητας του εργαλείου BSRI-12 ελέγχθηκαν ως προς τη συσχέτισή τους με τους παράγοντες της κλίμακας ΜΕΤΣΑ. Για την αποκλίνουσα εγκυρότητα χρησιμοποιήθηκαν τα λήμματα της θηλυκότητας του Ευρετηρίου Σεξουαλικών Ρόλων της Bem (BSRI-12). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.

Πίνακας 5

Συσχετίσεις των παραγόντων της κλίμακας METΣΑ με το MCS (συγκλίνουσα εγκυρότητα) και το BSRI (συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα)

<i>METΣΑ</i>	MCS	BSRI (αρρενωπότητα)	BSRI (θηλυκότητα)
Κεντρικότητα ταυτότητας	.52***	.22***	.04
Αβεβαιότητα ταυτότητας	-.03	-.11*	.02
Ανωτερότητα ταυτότητας	.47***	.11*	-.14**
Ετεροκανονικότητα	.28***	.16***	.05
Ανησυχίες αποδοχής	.08	-.08	-.02

Σημείωση. MCS = Κλίμακας Προϋποθέσεων για την Αρρενωπότητα, BSRI = Ευρετήριο Σεξουαλικών Ρόλων της Bem. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Οι αναλύσεις συσχέτισης έδειξαν ότι όλοι εκτός από δύο παράγοντες της κλίμακας METΣΑ συσχετίζονται θετικά με τα λήμματα της MCS ($.28 \leq r \leq .52$, $p < .001$) και όλοι εκτός από έναν συσχετίζονται με τα λήμματα της αρρενωπότητας του εργαλείου BSRI-12. Όπως αναμενόταν, η Αβεβαιότητα ταυτότητας συσχετίζεται αρνητικά με τα λήμματα της αρρενωπότητας ($r = -.11$, $p = .032$) και η Ανωτερότητα ταυτότητας συσχετίζεται αρνητικά με τα λήμματα θηλυκότητας του εργαλείου BSRI-12 ($r = -.14$, $p = .004$) που επιβεβαιώνουν τόσο τη συγκλίνουσα όσο και την αποκλίνουσα εγκυρότητα του εργαλείου.

Ικανότητα πρόβλεψης εξαρτημένων μεταβλητών

Διεξήχθησαν τέσσερα μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της αυτοεκτίμησης, του κοινωνιοσεξουαλικού προσανατολισμού, της αποφυγής και του άγχους σύναψης δεσμού από τις διαστάσεις της κλίμακας METΣΑ, με τις μεταβλητές πρόβλεψης και κριτηρίου να έχουν συλλεχθεί ταυτόχρονα (βλ. Πίνακα 6).

Πίνακας 6

Μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της αυτοεκτίμησης, του κοινωνιοσεξουαλικού προσανατολισμού (SOI) και της αποφυγής και άγχους σύναψης δεσμού

Προβλεπτικές μεταβλητές	Αυτοεκτίμηση			SOI			Αποφυγή σύναψης δεσμού			Άγχος σύναψης δεσμού		
	<i>B</i>	<i>TΣ B</i>	β	<i>B</i>	<i>TΣ B</i>	β	<i>B</i>	<i>TΣ B</i>	β	<i>B</i>	<i>TΣ B</i>	β
Κεντρικότητα ταυτότητας	0.54	0.18	.14**	0.15	0.43	.02	-0.13	0.04	-.14**	0.10	0.05	.09*
Αβεβαιότητα ταυτότητας	-0.43	0.49	-.04	0.02	1.14	<.01	0.21	0.11	.08*	0.19	0.14	.06
Ανωτερότητα ταυτότητας	-0.12	0.27	-.02	-1.67	0.63	-.12**	0.20	0.06	.15**	-0.05	0.08	-.03
Ετεροκανονικότητα	0.36	0.19	.08*	1.21	0.43	.12**	0.07	0.04	.07	-0.01	0.05	-.01
Ανησυχίες αποδοχής	-0.81	0.26	-.14**	0.78	0.61	.06	-0.13	0.06	-.09*	0.16	0.08	.09*
<i>R</i> ²		.04			.03			.04			.02	
<i>F</i>		5.08***			2.84*			4.76***			2.72*	

Σημείωση. SOI = Κοινωνιοσεξουαλικός Προσανατολισμός, ΤΣ Β = Τυπικό σφάλμα του Β. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$. Ο δείκτης VIF για όλα τα μοντέλα βρέθηκε < 1.36 και άρα ικανοποιείται η προϋπόθεση της πολυσυγγραμικότητας (multicollinearity), ενώ οι δείκτες Durbin Watson για όλα τα μοντέλα βρέθηκαν μεταξύ 1.65 και 2.32 και άρα ικανοποιείται η προϋπόθεση της αυτοσυσχέτισης (autocorrelation).

Όλα τα μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά (Αυτοεκτίμηση: $F_{5,557} = 5.08, p < .001, R^2 = .04$, SOI: $F_{5,557} = 2.84, p = .015, R^2 = .03$, SOI: $F_{5,557} = 2.84, p = .015, R^2 = .03$, Αποφυγή σύναψης δεσμού: $F_{5,557} = 4.76, p < .001, R^2 = .04$, Άγχος σύναψης δεσμού: $F_{5,557} = 2.72, p = .019, R^2 = .02$). Εκτός από την Αβεβαιότητα και την Ανωτερότητα ταυτότητας που δεν προέβλεπαν την αυτοεκτίμηση, η Κεντρικότητα ταυτότητας ($\beta = .14, p = .003$) και η Ετεροκανονικότητα ($\beta = .08, p = .049$) προέβλεψαν θετικά την αυτοεκτίμηση ενώ η Ανησυχίες αποδοχής προέβλεψαν αρνητικά την αυτοεκτίμηση ($\beta = -.14, p = .002$). Όσον αφορά τον κοινωνιοσεξουαλικό προσανατολισμό, η Ανωτερότητα ταυτότητας προέβλεψε αρνητικά τον κοινωνιοσεξουαλικό προσανατολισμό ($\beta = -.12, p = .008$), ενώ η Ετεροκανονικότητα προέβλεψε θετικά τη συγκεκριμένη μεταβλητή κριτηρίου ($\beta = .12, p = .005$). Σχεδόν όλοι εκτός από έναν παράγοντα της ΜΕΤΣΑ προέβλεψαν την αποφυγή σύναψης δεσμού: αρνητικά προβλεπόμενη από την Κεντρικότητα ταυτότητας ($\beta = -.14, p = .002$) και τις Ανησυχίες αποδοχής ($\beta = -.09, p = .035$) και θετικά από την Αβεβαιότητα ταυτότητας ($\beta = .08, p = .047$) και την Ανωτερότητα ταυτότητας ($\beta = .15, p = .002$). τέλος, οι Ανησυχίες αποδοχής και η Κεντρικότητα ταυτότητας φαίνεται να είναι σημαντικοί παράγοντες καθώς φάνηκε να προβλέπουν και το άγχος σύναψης δεσμού, τόσο αρνητικά ($\beta = .09, p = .038$), όσο και θετικά, $\beta = .09, p = .031$ αντίστοιχα.

Υπόερευνα 2 (Αξιοπιστία)

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 2021 συμμετείχαν 477 άνδρες με χρήση της «τεχνικής δειγματοληψίας εικονικής χιονοστιβάδας» (virtual snowball sampling technique: Baltar & Brunet, 2012) μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Τα κριτήρια αποκλεισμού περιλάμβαναν δυσκολίες στην ελληνική γλώσσα, σεξουαλικό προσανατολισμό εκτός από αποκλειστικά

ετεροφυλόφιλο, δήλωση φύλου εκτός από «άνδρας» και συμπλήρωση του εργαλείου δύο φορές με διάστημα μεταξύ της συμπλήρωσης μικρότερο των δύο εβδομάδων. Τριακόσιοι εξήντα ένας συμμετέχοντες αποκλείστηκαν, διαμορφώνοντας το τελικό δείγμα σε 116 στρείτ άνδρες. Έδωσαν συγκατάθεση συμμετοχής και συμπλήρωσαν το εργαλείο δύο φορές.

Εργαλεία

Τα εργαλεία αποτελούνταν από την κλίμακα του Kinsey και την Κλίμακα ΜΕΤΣΑ (βλ. Υπόερευνα 1).

Αποτελέσματα

Όπως και στην Υπόερευνα 1, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ήταν κάτοχοι πτυχίου ($n = 80$, 69.0%), σπούδαζαν ($n = 67$, 57.8%), ζούσαν σε μητροπολιτική περιοχή ($n = 99$, 85.4%), δεν ήταν σε σχέση ($n = 64$, 55.2%) και οι περισσότεροι είχαν επαφές με άτομα ΛΟΑΤΚΙ+ ($n = 63$, 54.3%). Η μέση ηλικία τους ήταν τα 26.07 ± 9.43 έτη και κυμαίνονταν από 18 έως 61 ετών. Ο Πίνακας 7 παρουσιάζει τα αναλυτικά δημογραφικά στοιχεία.

Πίνακας 7

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση ή ως συχνότητες (%)

Αποκλειστικά ετεροφυλόφιλοι άνδρες, $n = 116$	
Ηλικία, έτη	26.07 \pm 9.43
<i>Εκπαίδευση</i>	
Πρωτοβάθμια	2 (1.8)
Δευτεροβάθμια	18 (15.5)
Προπτυχιακός τίτλος	80 (69.0)
Μεταπτυχιακός τίτλος	13 (11.2)
Διδακτορικό	3 (2.6)

Επάγγελμα

Δημόσιος υπάλληλος	6 (5.2)
Ιδιωτικός υπάλληλος	28 (24.1)
Ελεύθερος επαγγελματίας	13 (11.2)
Φοιτητής	67 (57.8)
Άνεργος	2 (1.7)

Οικογενειακή κατάσταση

Χωρίς σχέση	64 (55.2)
Σε σχέση	36 (31.0)
Παντρεμένος	14 (12.1)
Αρραβωνιασμένος	1 (0.9)
Χωρισμένος	1 (0.9)

Τόπος κατοικίας

Μητροπολιτική περιοχή	99 (85.4)
Επαρχία	17 (14.6)

Επαφές με ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα

Όχι	53 (45.7)
Ναι	63 (54.3)

Εσωτερική συνάφεια

Ο Πίνακας 8 παρουσιάζει τις αναλύσεις εσωτερικής συνάφειας για τους πέντε παράγοντες της ΜΕΤΣΑ. Για την Κεντρικότητα ταυτότητας και την Ανωτερότητα ταυτότητας οι δείκτες α του Cronbach βρέθηκαν ικανοποιητικοί ($\alpha > .70$), ενώ για την Αβεβαιότητα ταυτότητας, την Ετεροκανονικότητα και τις Ανησυχίες αποδοχής χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Spearman – Brown καθώς ο αριθμός των λημμάτων ήταν ≤ 3 . Εκτός από τον παράγοντα της Αβεβαιότητας

ταυτότητας, οι άλλοι δύο παράγοντες βρέθηκαν με αξιοπιστία $< .70$ – ένα εύρημα που δεν είναι ασυνήθιστο όταν τα λήμματα του παράγοντα είναι λιγότερα από 10 (Herman, 2015). Έτσι, ως εναλλακτικός τρόπος για τη διερεύνηση της εσωτερικής συνάφειας χρησιμοποιήθηκαν οι δείκτες συσχέτισης μεταξύ των λημμάτων (Taber, 2018) και συγκεκριμένα η μέθοδος διμεταβλητής ανάλυσης κατά Pearson (βλ. επόμενη ενότητα και Πίνακα 9).

Πίνακας 8

Δείκτες α του Cronbach και ανάλυση των Spearman- Brown για τους παράγοντες της ΜΕΤΣΑ

	Χρόνος 1	Χρόνος 2	Αριθμός λημμάτων
Κεντρικότητα ταυτότητας	.82	.83	5
Αβεβαιότητα ταυτότητας	.73*	.75*	3
Ανωτερότητα ταυτότητας	.76	.82	4
Ετεροκανονικότητα	.65*	.67*	2
Ανησυχίες αποδοχής	.52*	.62*	3

*Ανάλυση των Spearman- Brown (μέθοδος ημικλαστών)

Συσχετίσεις μεταξύ παραγόντων

Ο Πίνακας 9 δείχνει ότι οι συσχετίσεις για την πρώτη και τη δεύτερη φάση δειγματοληψίας κάθε παράγοντα, ήταν $r > .55$, $p < .001$, επιβεβαιώνοντας την αξιοπιστία ελέγχου – επανελέγχου (test – retest) του εργαλείου. Όσον αφορά τις συσχετίσεις μεταξύ των λημμάτων, τόσο για την πρώτη όσο και για τη δεύτερη δειγματοληψία, τα μισά από αυτά βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά και τα μισά όχι, υποστηρίζοντας την υπόθεση ότι διαφορετικά λήμματα του εργαλείου αξιολογούν διαφορετικές και ενδεχομένως ανεξάρτητες μεταξύ τους διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας.

Πίνακας 9

Συσχετίσεις μεταξύ λημμάτων για τους παράγοντες της κλίμακας METSA (έλεγχος – επανέλεγχος) ($n = 116$)

	ΜΟ	ΤΑ	1α.	2α.	3α.	4α.	5α.	1β.	2β.	3β.	4β.	5β.
<i>Πρώτη δειγματοληψία (α)</i>												
1α. ΚΤ	3.00	1.35	—									
2α. ΑβΤ	1.29	0.63	-.05	—								
3α. ΑνΤ	1.46	0.66	.37***	-.07	—							
4α. Ε	3.55	1.32	.19*	-.38***	.27**	—						
5α. ΑΑ	2.56	1.03	.06	.37***	-.05	.60	—					
<i>Δεύτερη δειγματοληψία (β)</i>												
1β. ΚΤ	3.03	1.30	.70***	-.11	.35***	.40***	.10	—				
2β. ΑβΤ	1.32	0.65	-.06	.85***	.12	-.38***	.41***	.15	—			
3β. ΑνΤ	1.42	0.66	.32***	-.08	.80***	.21*	.01	.41***	-.10	—		
4β. Ε	3.51	1.22	.04	-.39***	.20*	.55***	-.27**	.20*	-.40***	.26***	—	
5β. ΑΑ	2.51	0.91	.05	.35***	-.03	-.25**	.71***	.04	.39***	.09	-.25**	—

Σημείωση. ΚΤ = Κεντρικότητα ταυτότητας, ΑβΤ = Αβεβαιότητα ταυτότητας, ΑνΤ = Ανωτερότητα ταυτότητας, Ε = Ετεροκανονικότητα, ΑΑ = Ανησυχίες αποδοχής, *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Συσχετίσεις μεταξύ λημμάτων και συνολικής βαθμολογίας ανά παράγοντα

Στον πίνακα 10 παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ λημμάτων και συνολικής βαθμολογίας ανά παράγοντα. Όλες οι συσχετίσεις βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές, $r > .49$, $p < .001$, υποστηρίζοντας την εσωτερική συνάφεια της κλίμακας (Maltby, 2007) και τη σταθερότητα των μετρήσεων (εξωτερική αξιοπιστία).

Πίνακας 10*Συσχετίσεις μεταξύ λημμάτων και συνολικής βαθμολογίας κάθε παράγοντα*

Λήμμα	Πρώτη φάση δειγματοληψίας			Δεύτερη φάση δειγματοληψίας		
	MO	TA	Συσχέτιση λημμάτων με τη συνολική βαθμολογία	MO	TA	Συσχέτιση λημμάτων με τη συνολική βαθμολογία
<i>Κεντρικότητα ταυτότητας</i>						
8	3.23	1.80	.49***	3.34	1.68	.53***
14	3.04	1.79	.86***	2.90	1.67	.84***
15	2.82	1.73	.81***	2.94	1.66	.86***
16	2.84	1.68	.89***	2.90	1.68	.89***
<i>Αβεβαιότητα ταυτότητας</i>						
1	2.70	1.21	.90***	1.44	1.03	.87***
5	3.04	1.20	.77***	1.20	0.50	.87***
13	3.35	1.22	.81***	1.34	0.77	.82***
<i>Ανωτερότητα ταυτότητας</i>						
4	1.40	0.77	.77***	1.33	0.77	.89***
7	1.27	0.74	.77***	1.21	0.68	.83***
19	1.88	1.17	.77***	1.92	1.14	.80***

22	1.29	0.67	.82***	1.23	0.62	.81***
<i>Ετεροκανονικότητα</i>						
18	4.37	1.74	.79***	4.34	1.70	.76***
21	2.73	1.67	.77***	2.69	1.61	.72***
<i>Αποδοχή ταυτότητας</i>						
6	1.83	1.43	.74***	1.84	1.42	.75***
9	2.09	1.51	.75***	2.00	1.33	.71***
10	3.77	1.37	.65***	3.71	1.29	.56***

*** $p < .001$. Για την πλήρη περιγραφή των λημμάτων, βλ. Πίνακα 1.

Συζήτηση

Στόχος της έρευνας ήταν η ανάπτυξη μιας νέας κλίμακας για την μέτρηση των διαστάσεων της ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας των ανδρών ενώ αξιολογήθηκαν οι ψυχομετρικές της ιδιότητες. Οι δύο υποέρευνες που παρουσιάστηκαν περιγράφουν την ανάπτυξη με κατάλληλη προσαρμογή των λημμάτων που περιέχονται από το εργαλείο LGBIS και τις ψυχομετρικές ιδιότητες της ΜΕΤΣΑ με 22 λήμματα. Οι στατιστικές αναλύσεις έδειξαν ότι η ΜΕΤΣΑ διέκρινε μεταξύ πέντε διαστάσεων ταυτότητας (Κεντρικότητα Ταυτότητας, Αβεβαιότητα Ταυτότητας, Ανωτερότητα Ταυτότητας, Ετεροκανονικότητα και Ανησυχίες Αποδοχής) ενώ βρέθηκε ότι έχει καλές ψυχομετρικές ιδιότητες. Η ΜΕΤΣΑ μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση της στρέιτ ταυτότητας που φαίνεται να μοιράζεται κοινά χαρακτηριστικά με την γκέι ταυτότητα (Mohr & Kendra, 2011) και μπορεί να προσφέρει στους ερευνητές ένα αποτελεσματικό μέσο αξιολόγησης των διαστάσεων της στρέιτ ταυτότητας.

Η δομή των πέντε παραγόντων που προσδιορίστηκε στις αναλύσεις παραγόντων έδειξε ότι η ΜΕΤΣΑ μπορεί να μετρήσει διάφορες διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας και να αξιολογήσει τα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν από την υπερβολική έμφαση στην εξέχουσα (σε

σύγκριση με τις σεξουαλικά χαρακτηρισμένες μειονότητες) θέση των στρέιτ στην κοινωνία, όπως η βία κατά των γυναικών και ομοαρνητικότητα. Οι παράγοντες που προέκυψαν είναι σύμφωνοι με τα θεωρητικά μοντέλα των Fassinger και Miller (1997) και Marcia (1987), επιβεβαιώνοντας τις διαστάσεις της Κεντρικότητας ταυτότητας, της Ανωτερότητας και της Ετεροκανονικότητας. Από την άλλη πλευρά, οι διαστάσεις της Αβεβαιότητας ταυτότητας και των Ανησυχιών αποδοχής είναι σύμφωνες με τη θεωρία και τα ευρήματα των Worthington και συνεργατών (2008) σχετικά με την εξερεύνηση και τη δέσμευση ταυτότητας. Συνολικά, φαίνεται ότι αν και παραδοσιακά οι διαστάσεις της ταυτότητας των στρέιτ και γκέι ανδρών εξετάζονταν διαφορετικά, παρουσιάζουν κοινές διαστάσεις σύμφωνα με την παρούσα έρευνα – ένα εύρημα που μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο ερευνητικά όσο και κλινικά. Τέτοιες μελέτες για τη διαμόρφωση και διερεύνηση της ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας είναι απαραίτητες για να εξακριβωθούν τα πιθανά αίτια για διάφορα κοινωνικά φαινόμενα που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα (π.χ. γυναικοκτονίες και κακοποιήσεις κάθε είδους).

Δεύτερη έρευνα

Στάθμιση και έλεγχος της Σύντομης Κλίμακας της ΣΡΦ (GRC-SF)

Εισαγωγή

Ο στόχος της παρούσας ανάλυσης ήταν να ελεγχθεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της Σύντομης Κλίμακας της ΣΡΦ (GRCS-SF) που μεταφράστηκε στα ελληνικά σε δείγμα στρέιτ και γκέι ανδρών σε ξεχωριστές περιόδους δειγματοληψίας με διαφορά ενός έτους. Με την επιλογή δείγματος ανδρών με διαφορετικό κοινωνικοδημογραφικό υπόβαθρο και με τις διαφορετικές περιόδους δειγματοληψίας, ελέγχθηκε επιπλέον η εγκυρότητα πληθυσμού, ενώ διερευνήθηκαν και οι ψυχομετρικές ιδιότητες της κλίμακας. Συμπληρωματικά, ελέγχθηκε και η ικανότητα πρόβλεψης εξαρτημένων μεταβλητών (στη συγκεκριμένη έρευνα η σχεσιακή ικανοποίηση) μέσα από ένα μοντέλο πολλαπλής παλινδρόμησης. Η ερευνητική υπόθεση ήταν ότι τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ θα προβλέψουν αρνητικά την σχεσιακή ικανοποίηση, μια έννοια κλειδί στη βιβλιογραφία της ΣΡΦ, η οποία μετρήθηκε με την «Κλίμακα Αξιολόγησης Σχέσης» (Relationship Assessment Scale· Hendrick, 1988). Η σχεσιακή ικανοποίηση έχει βρεθεί ότι συσχετίζεται αρνητικά με τα μοτίβα της ΣΡΦ (Rochlen & Mahalik, 1995), ίσως λόγω χαμηλής δέσμευσης μεταξύ των συντρόφων (Campbell & Snow, 1992) και περιορισμένης έκφρασης συναισθημάτων ή οικειότητας μεταξύ των συντρόφων (π.χ. Theodore & Lloyd, 2000).

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Στρέιτ άντρες. Αρχικά, συμμετείχαν 774 συμμετέχοντες και στη συνέχεια 21 συμμετέχοντες αποκλείστηκαν. Τα κριτήρια αποκλεισμού περιλάμβαναν δυσκολίες στην ελληνική γλώσσα, σεξουαλικό προσανατολισμό εκτός από αποκλειστικά ετεροφυλόφιλο σύμφωνα με την Κλίμακα του Kinsey, δήλωση φύλου άλλου από «Άνδρας», απουσία τρέχουσας σχέσης ή σχέσης

που είχε τελειώσει σε διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών από τη συλλογή δεδομένων. Το τελικό δείγμα αποτελούνταν από 753 στρέιτ άντρες.

Γκέι άντρες. Αρχικά συμμετείχαν 540 συμμετέχοντες και στη συνέχεια 103 συμμετέχοντες αποκλείστηκαν. Τα κριτήρια αποκλεισμού ήταν τα ίδια όπως και για τους στρέιτ άντρες, εκτός από τον σεξουαλικό προσανατολισμό που για την συγκεκριμένη ομάδα συμμετεχόντων ήταν άλλος από αποκλειστικά ομοφυλόφιλος κατά την Κλίμακα του Kinsey. Το τελικό δείγμα αποτελούνταν από 437 γκέι άνδρες.

Εργαλεία

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η κλίμακα σεξουαλικού προσανατολισμού του Kinsey, η Σύντομη Κλίμακα μέτρησης ΣΡΦ και η Κλίμακα Αξιολόγησης Σχέσης.

Κλίμακα Kinsey. Βλ. πρώτη έρευνα.

Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ (Gender Role Conflict Scale-Short Form). Η Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ (Wester et al., 2012) βασίζεται στην αρχική Κλίμακα ΣΡΦ (O'Neil, et al., 1986). Η Σύντομη Κλίμακα αποτελείται από 16 δηλώσεις (η αρχική κλίμακα περιλάμβανε 37 δηλώσεις) οι οποίες κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις παράγοντες: Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (Restrictive Emotionality, RE), Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός (Success – Power – Competition, SPC), Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών (Restrictive Affectionate Behavior Between Men, RABBM) και Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (Conflict Between Work and Family Relations, CBWFR). Οι απαντήσεις συλλέγονται χρησιμοποιώντας μια κλίμακα Likert 6 σημείων (1 = Διαφωνώ απόλυτα και 6 = Συμφωνώ απόλυτα). Οι υψηλότερες βαθμολογίες υποδηλώνουν υψηλότερη ΣΡΦ. Για τη μετάφραση του εργαλείου, χρησιμοποιήθηκε η διαδικασία μετάφρασης προς τα εμπρός και προς τα πίσω (forward – backward translation· Brislin, 1970). Η ελληνική μετάφραση αρχικά χορηγήθηκε σε 10 άνδρες μεταπτυχιακούς φοιτητές από τους οποίους ζητήθηκε ανατροφοδότηση σχετικά με την ευκολία

κατανόησης των δηλώσεων, λαμβάνοντας υπόψιν τις όποιες γλωσσικές και διαπολιτισμικές διαφορές μπορεί να υπάρχουν στα ελληνικά (Swami & Barron, 2019). Οποιαδήποτε διαφωνία ως προς την ορθή μετάφραση συζητήθηκε εκτενώς μέχρι να επιτευχθεί συναίνεση. Για πλήρη αναφορά των μεταφρασμένων στα ελληνικά δηλώσεων, βλέπε Παράρτημα Α.

Κλίμακα Αξιολόγησης Σχέσης (Relationship Assessment Scale, RAS). Η Κλίμακα Αξιολόγησης Σχέσης (Hendrick, 1988) μετρά την σχεσιακή ικανοποίηση και αποτελείται από 7 ερωτήσεις (π.χ. «Πόσο καλή είναι η σχέση σας σε σύγκριση με των περισσότερων;»). Οι συμμετέχοντες δηλώνουν την ικανοποίησή τους χρησιμοποιώντας μια κλίμακα Likert 5 σημείων (1 = Καθόλου και 5 = Πάρα πολύ). Η αξιοπιστία της κλίμακας έχει βρεθεί υψηλή ($\alpha = .87$; Graham et al., 2011), ενώ παρουσιάζει υψηλή συσχέτιση με την αυτοαποκάλυψη, τη δέσμευση, την αλτρουιστική αγάπη και χαμηλή συσχέτιση με τον παιγνιώδη τύπο αγάπης (Hendrick, 1988).

Ερωτηματολόγιο δημογραφικών χαρακτηριστικών. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα σύντομο ερωτηματολόγιο δημογραφικών χαρακτηριστικών για την ηλικία, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την εκπαίδευσή τους. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν επίσης να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με την τρέχουσα ή την πιο πρόσφατη σχέση τους.

Διαδικασία

Η δειγματοληψία για τους γκέι άνδρες διήρκεσε από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο του 2018 και για τους στρέιτ άνδρες από τον Μάρτιο έως τον Μάιο του 2019. Χρησιμοποιήθηκε η «τεχνική δειγματοληψίας εικονικής χιονοστιβάδας» (virtual snowball sampling technique; Baltar & Brunet, 2012) μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας και τους ζητήθηκε να συμπληρώσουν το έντυπο συγκατάθεσης συμμετοχής, στο οποίο αναφέρονταν ρητά η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών τους και το δικαίωμα να αποχωρήσουν όποια στιγμή ήθελαν χωρίς κυρώσεις κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης των εργαλείων σύμφωνα με τη Διακήρυξη του Ελσίνκι (World Medical

Association, 2013). Στη συνέχεια, έδωσαν πληροφορίες για τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά και αποκρίθηκαν στα εργαλεία της έρευνας. Ο μέσος χρόνος συμμετοχής ήταν τα 20 λεπτά.

Στατιστική ανάλυση

Τα δεδομένα αναλύθηκαν με τη χρήση του προγράμματος SPSS, έκδοση 26. Οι διαφορές μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών εξετάστηκαν χρησιμοποιώντας το t-test ανεξάρτητων δειγμάτων και τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 όπου ήταν απαραίτητο. Η αξιοπιστία της κλίμακας ελέγχθηκε με τη χρήση του δείκτη alpha του Cronbach. Για τις διμεταβλητές συσχετίσεις, χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση συσχέτισης κατά Pearson και η ανάλυση μερικής συσχέτισης για τον έλεγχο πιθανής επίδρασης του σεξουαλικού προσανατολισμού. Για να διερευνηθεί η εσωτερική δομή (εννοιολογική κατασκευή) της ελληνικής μετάφρασης της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ, πραγματοποιήθηκε Παράλληλη Ανάλυση (Parallel Analysis) και Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση (Exploratory Factor Analysis) με πλάγια περιστροφή (oblique rotation). Δύο ξεχωριστές Επιβεβαιωτικές Παραγοντικές Αναλύσεις (Confirmatory Factor Analyses) με μέθοδο την μέγιστη πιθανοφάνεια (maximum likelihood) εφαρμόστηκαν χρησιμοποιώντας το πρόγραμμα AMOS, έκδοση 21, για να αξιολογηθεί η καλή προσαρμογή του μοντέλου για τα δεδομένα των στρέιτ και των γκέι ανδρών. Η ικανότητα πρόβλεψης εξαρτημένων μεταβλητών του εργαλείου ελέγχθηκε με δύο μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης. Οι προβλεπτικοί παράγοντες ήταν τα τέσσερα μοτίβα ΣΡΦ ενώ η μεταβλητή κριτηρίου (εξαρτημένη) ήταν η σχεσιακή ικανοποίηση (ΣΙ). Για όλες τις αναλύσεις, το επίπεδο άλφα ορίστηκε στο 0.05 (5% σφάλμα – 95% διάστημα εμπιστοσύνης), ενώ ελέγχθηκαν a priori οι προϋποθέσεις εφαρμογής τους.

Αποτελέσματα

Συνολικά 1,190 συμμετέχοντες συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη. Ο Πίνακας 11 δείχνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των στρέιτ και γκέι ανδρών. Οι δύο ομάδες ήταν εξισωμένοι ως προς

την ηλικία και τη διάρκεια της τρέχουσας σχέσης (matched pairs), ενώ διέφεραν στατιστικά σημαντικά ως προς το μορφωτικό τους επίπεδο (οι περισσότεροι γκέι είχαν πτυχίο ή μεταπτυχιακό τίτλο), τον τύπο συγκατοίκησης (πολλοί γκέι άντρες ζούσαν μόνοι) και τη διάρκεια προηγούμενης σχέσης (32.00 ± 58.03 μήνες για τους στρέιτ άντρες, 20.93 ± 31.23 μήνες για τους γκέι άνδρες).

Πίνακας 11

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται είτε ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση είτε ως συχνότητες (ποσοστά, %)

	Στρέιτ άνδρες (<i>n</i> = 753)	Γκέι άνδρες (<i>n</i> = 437)	χ^2 / t	Τιμή <i>p</i>
Ηλικία, σε χρόνια	28.75 \pm 10.43	29.49 \pm 9.40	-1.23	.218 ^a
<i>Εκπαίδευση</i>			22.19	.002 ^b
< 6 τάξεις	3 (0.4)	0 (0)		
Δημοτικό	4 (0.5)	1 (0.2)		
Γυμνάσιο	10 (1.3)	3 (0.7)		
Λύκειο	89 (11.8)	38 (8.7)		
Μεταλυκειακή εκπαίδ.	58 (7.7)	48 (11.0)		
Πτυχίο	483 (64.1)	250 (57.2)		
Μεταπτυχιακό	89 (11.8)	80 (18.3)		
Διδακτορικό	17 (2.4)	17 (3.9)		
<i>Τύπος συγκατοίκησης</i>			16.74	.002 ^b
Με γονείς	296 (39.3)	140 (32.0)		
Με σύντροφο	163 (21.6)	78 (17.8)		
Μόνος	227 (30.1)	159 (36.4)		

Με συγκατοίκους	44 (5.8)	45 (10.3)		
Τίποτα απ' τα παραπάνω	23 (3.1)	15 (3.4)		
Διάρκεια τρέχουσας σχέσης	58.72 ± 82.18	33.42 ± 44.01	1.13	.261 ^a
Διάρκεια τελευταίας σχέσης	32.00 ± 58.03	20.93 ± 31.23	3.22	.001 ^a

Σημείωση. < 6 τάξεις = Λιγότερες από 6 τάξεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης, Μεταλυκειακή εκπαίδ. = Μεταλυκειακή εκπαίδευση. ^aStudent's *T*-test, ^bChi-square test.

Για να εξεταστούν οι διαφορές μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών μεταξύ των μεταβλητών της μελέτης, διεξήχθησαν τέσσερα *t*-test ανεξάρτητων δειγμάτων. Σε όλες τις συγκρίσεις, οι στρέιτ άνδρες σημείωσαν υψηλότερη βαθμολογία από τους γκέι με μεγέθη επίδρασης από μικρό (0.12) έως υψηλό (0.86) χρησιμοποιώντας το δείκτη *d* του Cohen (βλ. Πίνακα 12).

Πίνακας 12

T-test ανεξάρτητων μετρήσεων για τις διαφορές μεταξύ στρέιτ (*n* = 753) και γκέι ανδρών (*n* = 437)

Μεταβλητές	Σεξουαλικός προσανατολισμός				95% ΔΕ	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	Στρέιτ άνδρες		Γκέι άνδρες						
	<i>MO</i>	<i>TA</i>	<i>MO</i>	<i>TA</i>					
<i>ΣΡΦ</i>									
RE	2.85	1.26	2.70	1.21	0.01, 0.30	2.04	1188	.042	.12
SPC	3.29	1.30	3.04	1.20	0.11, 0.40	3.38	970.54	.001	.20
RABBM	3.50	1.26	3.35	1.22	0.01, 0.30	2.02	1188	.044	.12
CBWFR	2.63	1.10	1.94	0.90	0.57, 0.80	11.53	1054.63	<.001	.86

Σημείωση. ΣΡΦ = Σύγκρουση Ρόλων Φύλου, RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, ΔΕ = Διαστήματα Εμπιστοσύνης, *d* = Cohen's *d*.

Έλεγχοι εγκυρότητας

Παράλληλη και Διερευνητική Ανάλυση Παραγόντων

Αρχικά, διεξήχθη μια παράλληλη ανάλυση για τον προσδιορισμό του αριθμού των παραγόντων προς εξαγωγή, των φορτίσεων (loadings) των μεταβλητών και των αναλυτικών στατιστικών για τον προσδιορισμό της στατιστικής σημαντικότητας των παραγόντων (Zwick & Velicer 1986). Η ανάλυση έδειξε ότι μόνο οι παράγοντες με ιδιοτιμές (eigenvalues) 1.23 και άνω πρέπει να διατηρηθούν για τους στρέιτ άνδρες και 1.48 και άνω για τους γκέι (βλ. Πίνακα 13).

Πίνακας 13

Παράλληλη ανάλυση για στρέιτ και γκέι άνδρες

	Αρχικές ιδιοτιμές	Ιδιοτιμές τυχαίων δεδομένων
<i>Στρέιτ άνδρες</i>		
Πρώτος παράγοντας	5.26	1.20
Δεύτερος παράγοντας	2.27	1.16
Τρίτος παράγοντας	1.69	1.13
Τέταρτος παράγοντας	1.23	1.10
<i>Γκέι άνδρες</i>		
Πρώτος παράγοντας	4.42	1.20
Δεύτερος παράγοντας	2.20	1.16
Τρίτος παράγοντας	1.80	1.12
Τέταρτος παράγοντας	1.48	1.10

Σημείωση. Η παράλληλη ανάλυση πραγματοποιήθηκε με ανάλυση κύριων συνιστωσών (principal axis factor analysis)

Ο Πίνακας 14 δείχνει την περιστρεφόμενη δομή των τεσσάρων παραγόντων για τη Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ (Ανάλυση κύριων συνιστωσών, πλάγια περιστροφή με διορθωμένο κριτήριο του Kaiser) για στρέιτ και γκέι άνδρες. Η πλάγια περιστροφή επιλέχθηκε καθώς υποτέθηκε ότι οι παράγοντες συσχετίζονται σταθερά (Tabachnick et al., 2007, σ. 646). Επιλέχθηκε η δομή των τεσσάρων παραγόντων, επειδή ήταν ο προβλεπόμενος αριθμός παραγόντων θεωρητικά και όπως έδειξε η παράλληλη ανάλυση. Οι τέσσερις παράγοντες εξήγησαν το 65.34% της συνολικής διακύμανσης για τους στρέιτ άντρες και το 61.85% της συνολικής διακύμανσης για τους γκέι. Οι πίνακες 14α και 14β δείχνουν ότι και για τους τέσσερις παράγοντες, και τα 16 στοιχεία φορτίζουν στους προβλεπόμενους παράγοντες, τόσο για στρέιτ όσο και για γκέι άνδρες και δεν παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των δύο πληθυσμών. Σημειώνεται ότι η πλήρη περιγραφή των λημμάτων παρουσιάζεται στο Παράρτημα Α (λήμματα στο πρωτότυπο και μεταφρασμένα στα ελληνικά).

Πίνακας 14α

Ανάλυση παραγόντων για τους στρέιτ άνδρες (n = 753)

	Παράγοντες			
	1	2	3	4
1^{ος} παράγοντας: RE ($\alpha = .81$)				
Λήμμα 1	.85			
Λήμμα 9	.81			
Λήμμα 5	.80			
Λήμμα 13	.68			
2^{ος} παράγοντας: SPC ($\alpha = .83$)				
Λήμμα 14		.84		
Λήμμα 10		.82		
Λήμμα 2		.80		
Λήμμα 6		.76		
3^{ος} παράγοντας: RABBM ($\alpha = .79$)				
Λήμμα 12			.86	
Λήμμα 16			.84	
Λήμμα 8			.82	
Λήμμα 4			.70	
4^{ος} παράγοντας: CBWFR ($\alpha = .70$)				
Λήμμα 11				.85
Λήμμα 3				.80
Λήμμα 7				.71
Λήμμα 15				.53

Σημείωση. Μέθοδος: Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών. Περιστροφή: Πλάγια με διορθωμένο κριτήριο του Kaiser. Η περιστροφή ολοκληρώθηκε σε 7 διαδοχές (iterations).

Πίνακας 14β

Ανάλυση παραγόντων για τους γκέι άνδρες (n = 437)

	Παράγοντες			
	1	2	3	4
1^{ος} παράγοντας: RE ($\alpha = .83$)				
Λήμμα 5	.85			
Λήμμα 9	.75			
Λήμμα 1	.75			
Λήμμα 13	.68			
2^{ος} παράγοντας: SPC ($\alpha = .82$)				
Λήμμα 14		.88		
Λήμμα 6		.80		
Λήμμα 10		.80		
Λήμμα 2		.73		
3^{ος} παράγοντας: RABBM ($\alpha = .82$)				
Λήμμα 12			.85	
Λήμμα 8			.83	
Λήμμα 16			.78	
Λήμμα 4			.68	
4^{ος} παράγοντας: CBWFR ($\alpha = .77$)				
Λήμμα 11				.85
Λήμμα 7				.77
Λήμμα 15				.67
Λήμμα 3				.40

Σημείωση. Μέθοδος: Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών. Περιστροφή: Πλάγια με διορθωμένο κριτήριο του Kaiser. Η περιστροφή ολοκληρώθηκε σε 6 διαδοχές (iterations).

Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση (CFA)

Διεξήχθησαν ξεχωριστές αναλύσεις για στρέιτ και γκέι άνδρες. Στον Πίνακα 15, τα αποτελέσματα τόσο για τους στρέιτ όσο και για τους γκέι άνδρες έδειξαν ότι το αρχικό μοντέλο τεσσάρων παραγόντων είχε μια αποδεκτή προσαρμογή στα δεδομένα. Οι δείκτες RMSEA, NFI, AGFI και CFI ήταν αποδεκτοί, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της μέγιστης πιθανοφάνειας (βλ. επίσης Γραφήματα 3α και 3β). Το μοντέλο τεσσάρων παραγόντων υποστηρίχθηκε περαιτέρω από στατιστικά σημαντικές φορτίσεις λημμάτων στον αντίστοιχο παράγοντα [Στρέιτ άνδρες: τυποποιημένες εκτιμήσεις (standardized estimates) = 0.60 – 0.87, Γκέι άνδρες: τυποποιημένες εκτιμήσεις (standardized estimates) = 0.33 – 0.83, βλέπε Πίνακα 16). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρχαν σημαντικές συνδιακυμάνσεις ($p < .001$) μεταξύ των σφαλμάτων για τα λήμματα 3 και 15 του παράγοντα CBWFR και όλων των στοιχείων του παράγοντα RE μόνο στο δείγμα των γκέι συμμετεχόντων.

Πίνακας 15

Αποτελέσματα Επιβεβαιωτικής Ανάλυσης παραγόντων για τους στρέιτ και γκέι άνδρες

Μοντέλο	χ^2	df	NFI	TLI	CFI	AGFI	RMSEA
<i>Στρέιτ άνδρες</i>							
Επίπεδο αναφοράς (baseline)	2,853.79	120					
Λύση τεσσάρων παραγόντων	184.09***	98	.94	.96	.97	.95	.04
<i>Γκέι άνδρες</i>							
Επίπεδο αναφοράς (baseline)	4,049	120					
Λύση τεσσάρων παραγόντων	271.41***	94	.93	.94	.96	.96	.05

Σημείωση. RMSEA = Root Mean Square of Approximation, TLI = Tucker-Lewis Index, CFI = Comparative Fit Index, NFI = Normed Fit Index, GFI = Goodness of Fit Index. Τιμές για αποδεκτό μοντέλο

με καλή προσαρμογή: RMSEA < .06, CFI > .95, TLI > .90, NFI > .95, GFI > .90 και $\chi^2 / df < 3$. *** $p < .001$.

Πίνακας 16

Φορτίσεις παραγόντων στην Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων

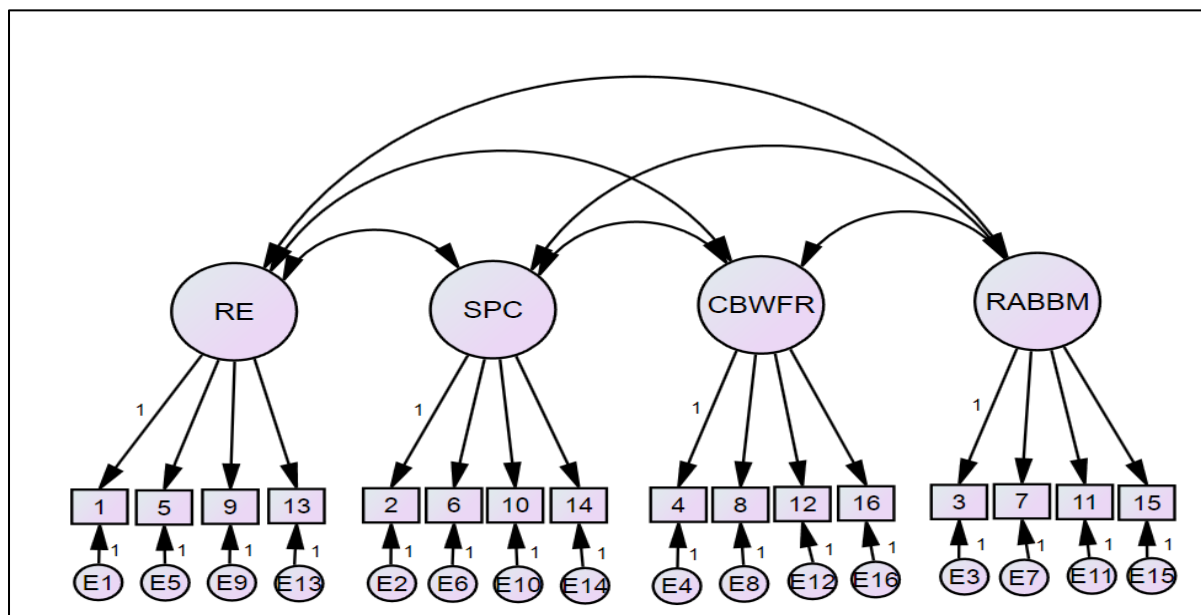
Παράγοντας	Λήμμα	Εκτιμητής	Στ. εκτιμητής	Τυπ. σφάλμα	Τιμή p	KO	AO
<i>Στρέιτ άνδρες</i>							
RE	1	0.92	.63	0.07	< .001	0.79	1.05
	5	1.19	.82	0.06	< .001	1.07	1.31
	9	1.33	.87	0.06	< .001	1.21	1.45
	13	1.01	.67	0.07	< .001	0.88	1.14
SPC	2	1.01	.70	0.07	< .001	0.88	1.14
	6	1.08	.75	0.06	< .001	0.96	1.21
	10	1.14	.75	0.07	< .001	1.01	1.27
	14	1.13	.74	0.07	< .001	0.99	1.26
RABBM	4	0.90	.60	0.07	< .001	0.76	1.04
	8	1.12	.73	0.07	< .001	0.99	1.26
	12	1.11	.76	0.06	< .001	0.98	1.24
	16	1.31	.84	0.07	< .001	1.18	1.44
CBWFR	3	0.69	.64	0.05	< .001	0.59	0.79
	7	0.98	.77	0.06	< .001	0.86	1.09
	11	0.54	.62	0.04	< .001	0.46	0.62
	15	1.01	.71	0.07	< .001	0.88	1.14
<i>Γκέι άνδρες</i>							
RE	1	1.41	.57	.09	< .001	1.24	1.58
	5	0.95	.41	.07	< .001	0.81	1.10
	9	0.88	.35	.08	< .001	0.73	1.04
	13	1.56	.66	.09	< .001	1.38	1.73
SPC	2	1.48	.60	.09	< .001	1.31	1.65
	6	1.18	.47	.08	< .001	1.03	1.33
	10	1.01	.39	.07	< .001	0.86	1.15

	14	0.90	.33	.08	< .001	0.75	1.04
RABBM	4	1.63	.66	.10	< .001	1.45	1.82
	8	1.23	.46	.09	< .001	1.06	1.41
	12	0.91	.34	.09	< .001	0.74	1.07
	16	1.32	.55	.08	< .001	1.15	1.48
CBWFR	3	1.90	.83	.11	< .001	1.70	2.11
	7	1.73	.59	.12	< .001	1.49	1.97
	11	1.14	.46	.10	< .001	0.94	1.34
	15	1.19	.65	.08	< .001	1.04	1.34

Σημείωση. ΣΡΦ = Σύγκρουση Ρόλων Φύλου, RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων. Στ. εκτιμητής = Σταθμισμένος εκτιμητής (standardized estimate), Τυπ. Σφάλμα = Τυπικό Σφάλμα, ΚΟ = Κατώτατο Όριο, ΑΟ = Ανώτατο Όριο.

Γράφημα 3^α

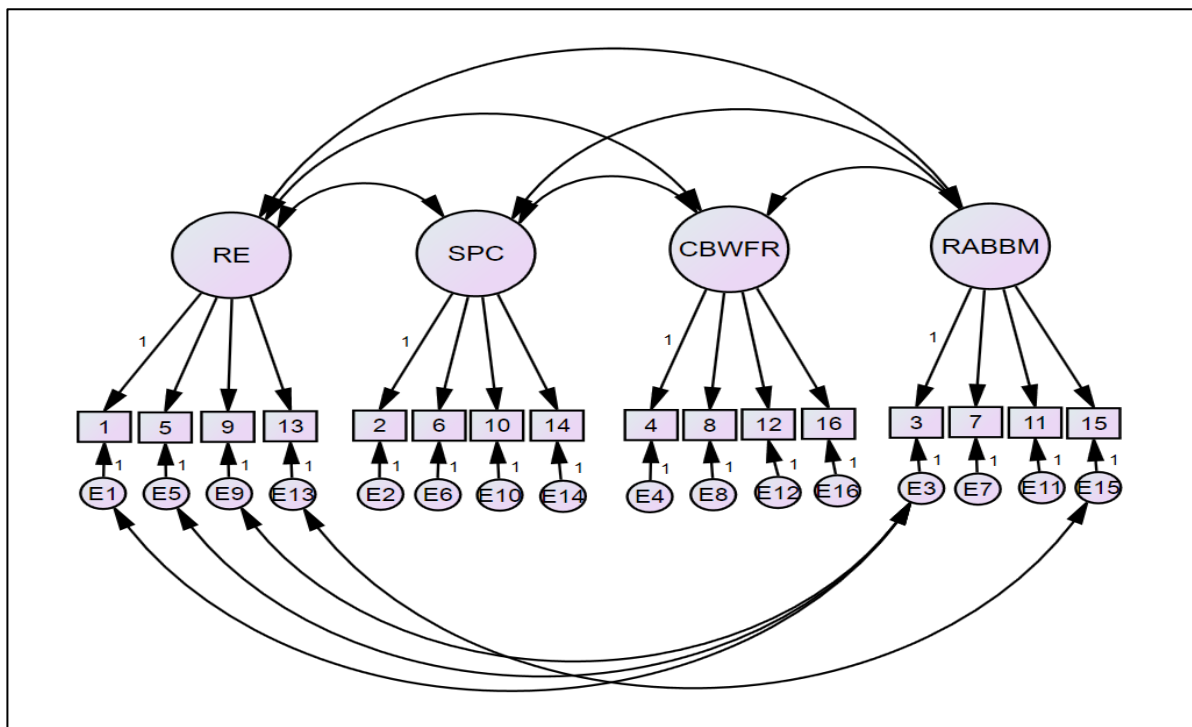
Μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων για τους στρείτ άνδρες

Σημείωση. RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός), CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών.

Γράφημα 3^β

Μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων για τους γκέι άνδρες

Σημείωση. RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμός, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών.

Ικανότητα πρόβλεψης εξαρτημένης μεταβλητής (Σχεσιακή ικανοποίηση)

Πραγματοποιήθηκαν δύο μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης (μέθοδος: Enter) για την πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης που αποτελεί βασική εξαρτημένη μεταβλητή στην παρούσα διατριβή από την κλίμακα, χωριστά για στρέιτ και γκέι άνδρες (βλ. Πίνακα 17).

Πίνακας 17

Μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης σε στρέιτ και γκέι άνδρες

Στρέιτ άνδρες

Γκέι άνδρες

Προβλεπτικές μεταβλητές	Στρέιτ			Γκέι		
	<i>B</i>	<i>TΣ B</i>	β	<i>B</i>	<i>TΣ B</i>	<i>B</i>
RE	-0.23	.03	-.35***	-0.21	.04	-.29***
SPC	-0.03	.03	-.04	-0.05	.04	-.70
RABBM	0.05	.03	.06	<-0.01	.05	<.01
CBWFR	0.05	.02	.07*	<-0.01	.03	<-.01
R^2		.12			.11	
<i>F</i>		25.66***			12.97***	

Σημείωση. ΣΡΦ = Σύγκρουση Ρόλων Φύλου, RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων. ΤΣ Β = Τυπικό σφάλμα του Β. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$.

Τα μοντέλα πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξαν ότι και τα δύο μοντέλα ήταν στατιστικά σημαντικά (Στρέιτ άνδρες: $F_{4,728} = 25.66$, $p < .001$, $R^2 = .12$, Γκέι άνδρες: $F_{4,432} = 12.97$, $p < .001$, $R^2 = .11$). Ωστόσο, μόνο η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα προέβλεψε αρνητικά τη σχεσιακή ικανοποίηση τόσο στους στρέιτ ($\beta = -.35$, $p < .001$) όσο και στους γκέι άνδρες ($\beta = -.29$, $p < .001$), ενώ η Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων μόνο προέβλεψε αρνητικά τη σχεσιακή ικανοποίηση σε στρέιτ άνδρες ($\beta = -.07$, $p = .045$).

Έλεγχοι αξιοπιστίας

Εσωτερική συνάφεια

Ο Πίνακας 18 παρουσιάζει τους συντελεστές α του Cronbach για τους τέσσερις παράγοντες της ΣΡΦ για στρέιτ και γκέι άνδρες. Όλοι βρέθηκαν ικανοποιητικοί ($\alpha > 0.70$), ενώ όλες οι συσχετίσεις μεταξύ των λημμάτων ήταν πάνω από .20 ($p < .05$). Συνολικά, όλοι οι παράγοντες

στους στρέιτ και γκέι άνδρες αποτελούνται από λήμματα τα οποία παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική συνάφεια, επιβεβαιώνοντας και τα ευρήματα των ελέγχων εγκυρότητας.

Πίνακας 18

Δείκτες alpha του Cronbach για τους τέσσερις παράγοντες της ΣΡΦ

	Στρέιτ άνδρες	Γκέι άνδρες
<i>Παράγοντες της ΣΡΦ</i>		
RE	.81	.83
SPC	.83	.82
CBWFR	.79	.82
RABBM	.70	.77

Σημείωση. ΣΡΦ = Σύγκρουση Ρόλων Φύλου, RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων.

Συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων

Ο Πίνακας 19 δείχνει ότι τόσο για τους στρέιτ όσο και για τους γκέι άνδρες, οι συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των κλιμάκων ήταν $.19 < r < .55$. Όλες οι συσχετίσεις ήταν σημαντικές σε επίπεδο σημαντικότητας $p < .001$. Ο Πίνακας 20 δείχνει τις συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων και για τις δύο ομάδες συμμετεχόντων μετά από έλεγχο του σεξουαλικού προσανατολισμού (μερική συσχέτιση). Όλες οι συσχετίσεις βρέθηκαν σημαντικές σε επίπεδο σημαντικότητας $p < .001$, υποστηρίζοντας την εξωτερική εγκυρότητα (εγκυρότητα πληθυσμού) της Σύνομη Κλίμακας ΣΡΦ, όπως είχε αρχικά υποθεθεί, καθώς τα αποτελέσματα ήταν παρόμοια στους δύο πληθυσμούς (Andrade, 2018). Περαιτέρω έλεγχος των δεικτών συσχέτισης με τον μετασχηματισμό Fisher (Fisher's r to z transformation) έδειξε ότι καμία σύγκριση δεν ήταν στατιστικά σημαντική ($-0.37 < \text{τιμή } z < 0.98$). Επιπλέον, ο σεξουαλικός προσανατολισμός δεν φαίνεται να επηρεάζει τις συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων, καθώς οι συσχετίσεις μεταξύ

των παραγόντων δεν μεταβλήθηκαν (zero – order effects) ακόμη και μετά τον έλεγχο του σεξουαλικού προσανατολισμού (control variable).

Πίνακας 19*Συσχετίσεις μεταξύ παραγόντων για κάθε ομάδα συμμετεχόντων*

	<i>ΜΟ</i>	<i>ΤΑ</i>	1α	2α	3α	4α	1β	2b	3b	4b
<i>Στρέιτ άνδρες</i>										
1α. RE	2.85	1.26	—							
2α. SPC	3.29	1.30	.42***	—						
3α. CBWFR	3.50	1.26	.23***	.26***	—					
4α. RABBM	2.63	1.10	.55***	.37***	.19***	—				
<i>Γκέι άνδρες</i>										
1β. RE	2.70	1.21					—			
2β. SPC	3.04	1.20					.33***	—		
3β. CBWFR	3.35	1.22					.16***	.21***	—	
4β. RABBM	1.95	0.91					.31***	.35***	.25***	—

*** $p < .001$

Πίνακας 20

Συσχετίσεις μεταξύ των παραγόντων μετά από έλεγχο του σεξουαλικού προσανατολισμού (μερική συσχέτιση)

<i>Παράγοντες ΣΡΦ</i>	<i>ΜΟ</i>	<i>ΤΑ</i>	1.	2.	3.	4.
1. RE	2.79	1.24	—			
2. SPC	3.20	1.27	.36***	—		
3. CBWFR	3.45	1.25	.19***	.23***	—	
4. RABBM	2.38	1.08	.38***	.35***	.23***	—

Σημείωση. ΣΡΦ = Σύγκρουση Ρόλων Φύλου, RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων *** $p < .001$

Συζήτηση

Η δεύτερη έρευνα εξέτασε τις ψυχομετρικές ιδιότητες της ελληνικής μετάφρασης της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ σε στρέιτ και γκέι άνδρες. Τα αποτελέσματα συμφωνούν με προηγούμενες έρευνες σχετικά με την εγκυρότητα της κλίμακας που αφορούν διάφορα πολιτισμικά πλαίσια (π.χ. García-Sánchez et al., 2018· Komlenac et al., 2018· Levant et al., 2015· Zhang et al., 2015). Γενικά, η εσωτερική δομή του μοντέλου τεσσάρων παραγόντων συμφωνεί με την αρχική μελέτη των Wester et al. (2012). Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η ελληνική έκδοση της κλίμακας εξετάζει με έγκυρο και αξιόπιστο τρόπο τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ στους Έλληνες στρέιτ άνδρες (Levant et al., 2015). Το ίδιο παρατηρείται και στους Έλληνες γκέι άνδρες (Zhang et al., 2015), με ορισμένες διαφορές. Η παρατηρούμενη συνδιακύμανση μεταξύ των σφαλμάτων για τα λήμματα 3 και 15 της κλίμακας της Περιορισμένης Έκφρασης Στοργής μεταξύ Ανδρών και όλων των λημμάτων της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας ενδεχομένως να υποδηλώνει ότι για τους γκέι άνδρες η διάκριση μεταξύ αυτών των δύο μοτίβων είναι ασαφής καθώς ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός απαιτεί εξ ορισμού τουλάχιστον κάποιο βαθμό συναισθηματικής επικοινωνίας και στοργικής συμπεριφοράς προς άλλους άνδρες.

Αντίθετα, για τους στρέιτ άντρες, η διάκριση μεταξύ των δύο αυτών μοτίβων έχει ουσιαστική και κανονιστική σημασία με την έννοια ότι η Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής μεταξύ Ανδρών μπορεί στερεοτυπικά να χαρακτηριστεί ως ένδειξη θηλυκότητας ή ομοφυλόφιλου σεξουαλικού προσανατολισμού, προκαλώντας φόβο και αποφυγή αυτών των συμπεριφορών.

Μέρος δεύτερο: Οιονεί πειραματική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ

Επίδραση πλαισίου αναφοράς στη ΣΡΦ

Τρίτη έρευνα: Η επίδραση του πλαισίου αναφοράς στη Σύγκρουση Ρόλων Φύλου

Τρίτη έρευνα

Η μεγαλύτερη εικόνα: Η επίδραση πλαισίου αναφοράς στη Σύγκρουση Ρόλων Φύλου

Εισαγωγή

Στην παρούσα έρευνα, τα μοτίβα της ΣΡΦ αξιολογήθηκαν σε έναν οιονεί πειραματικό σχεδιασμό, χρησιμοποιώντας την τεχνική του συμβολισμού (imagery). Για το σκοπό αυτό, δημιουργήθηκαν βινιέτες, κάθε μία από τις οποίες δείχνει ένα διαφορετικό πλαίσιο επίδρασης όπως έχουν προταθεί από τον O'Neil (2015· βλ. και 2^ο Κεφάλαιο) με στόχο την πρόκληση συναισθηματικής διέγερσης. Τα πλαίσια που επιλέχθηκαν ήταν: (i) Αναπτυξιακό / ηλικιακό, (ii) Σχέσεις οικογένειας – φίλων και (iii) Συμμόρφωση με την ιδεολογία της αρρενωπότητας – Βία – Ομοαρνητικότητα. Τα τρία εναπομείναντα πλαίσια μεταβλητών ψυχολογικής και σωματικής υγείας, οι πτυχές της διαφορετικότητας και οι προσεγγίσεις ψυχοθεραπείας δεν συμπεριλήφθηκαν καθώς κατέστη ιδιαίτερα δύσκολο να αποτυπωθούν σε μορφή βινιέτας. Οι βινιέτες που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας έρευνας αναμένεται να επηρεάσουν την εκδήλωση της ΣΡΦ όπως αξιολογείται από την Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ. Συγκεκριμένα, αναμένεται ότι οι συμμετέχοντες αφού διαβάσουν τις βινιέτες θα παρουσιάσουν χαμηλότερη βαθμολογία στα μοτίβα της ΣΡΦ, λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα του Pennebaker (2018) σχετικά με τα συναισθήματα ανακούφισης που προκαλεί η δημιουργική γραφή μειώνοντας το αρνητικό συναίσθημα, ακόμη και τον αρνητικό αντίκτυπο που επιφέρουν οι τραυματικές καταστάσεις. Με βάση αυτό το εύρημα, αναμένεται ότι οι συμμετέχοντες που παρουσιάζουν υψηλή ΣΡΦ και υποφέρουν από αρνητικά συναισθήματα, όταν διαβάζουν μία βινιέτα η οποία τους παρουσιάζεται ως απόσπασμα πραγματικής συνέντευξης και στην οποία απεικονίζεται κάποιο πλαίσιο και αναφοράς της ΣΡΦ, θα νοιώσουν καλύτερα και ανακουφισμένοι συνειδητοποιώντας ότι οι δυσκολίες αυτές που νοιώθουν παρουσιάζονται και σε άλλους άνδρες. Πέρα από αυτό, καθώς η επίδραση πλαισίου δεν έχει μελετηθεί ποτέ εμπειρικά στα πλαίσια ενός οιονεί πειραματικού

σχεδιασμού με την χρήση βινιετών, η έρευνα αυτή κινήθηκε γύρω από το ερευνητικό ερώτημα «*πως θα επηρεάσει η ανάγνωση των βινιετών τη βαθμολογία συμμετεχόντων ως προς τα τέσσερα συμπεριφορικά μοτίβα της ΣΡΦ*».

Μέθοδος

Κατασκευή βινιετών για τη ΣΡΦ. Για την ανάπτυξη των βινιετών, επιλέχθηκαν τρία πλαίσια και αναπτύχθηκαν τρεις βινιέτες που αγγίζουν διαφορετικές πτυχές ανά πλαίσιο: (α) αναπτυξιακές, (β) σχέσεις οικογένειας και φίλων και (γ) συμμόρφωση με την ιδεολογία της αρρενωπότητας, την ομοαρνητικότητα και τις εμπειρίες εκφοβισμού. Προκειμένου να κατασκευαστούν οι βινιέτες και να αξιολογηθούν αυτά τα πλαίσια αναφοράς, χρησιμοποιήθηκαν τα λήμματα των ακόλουθων σταθμισμένων κλιμάκων καθώς και αποσπάσματα πραγματικών συνεντεύξεων από τις κάτωθι ποιοτικές έρευνες: (i) «*Κλίμακα συμμόρφωσης φύλου στα αγόρια*» (Boyhood Gender Conformity Scale; Hockenberry & Billingham, 1987), (ii) «*Σεξουαλικός προσανατολισμός ενηλίκων σε σχέση με τις αναμνήσεις παιδικής ηλικίας: Συμμόρφωση και μη με συμπεριφορές φύλου*» (τίτλος πρωτότυπης έρευνας: Adult Sexual Orientation in Relation to Memories of Childhood Gender Conforming and Gender Nonconforming Behaviors; Phillips & Over, 1992), (iii) «*Μέτρηση της Διαδρομής Ρόλων Φύλου*» (Gender Role Journey Measure, O'Neil et al., 1993), (iv) Ρατσιστικός και ομοφοβικός εκφοβισμός στην ενήλικη ζωή: Αφηγήσεις από έγχρωμους γκέι άνδρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Misawa, 2010), (v) «*Η μέτρηση της ψυχολογικής ανδρογυνίας*» (The measurement of psychological androgyny; Bem, 1974), (vi) «*Γκέι έφηβοι στην επαρχία*» (τίτλος πρωτότυπης έρευνας: Gay Adolescents in Rural Areas; Yarbrough, 2008), (vii) «*Αμφιθυμία οικογενειακών σχέσεων σε γκέι και λεσβίες*» (τίτλος πρωτότυπης έρευνας: Ambivalence in Gay and Lesbian Family Relationships; Reczek, 2016), (viii) «*Ερωτηματολόγιο Επιθετικότητας*» (Aggression Questionnaire; Buss & Perry, 1992), (ix) «*Διακρίσεις στην εργασία με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό: υποκειμενική εμπειρία,*

πειραματικά δεδομένα και παρεμβάσεις» (τίτλος πρωτότυπης έρευνας: *Discrimination at Work on the Basis of Sexual Orientation: Subjective Experience, Experimental Evidence and Interventions*: Steffens et al., 2017) και (ix) «*Αντιλήψεις ΛΟΑΤΚ ατόμων για το σχολικό εκφοβισμό στο λύκειο*» (τίτλος πρωτότυπου: *LGBTQ Perceptions of High School Bullying*: Fernkopf, 2017) (βλ. επίσης Πίνακα 21 για περισσότερες λεπτομέρειες).

Πίνακας 21

Σταθμισμένες κλίμακες και αποτελέσματα ποιοτικών ερευνών για την κατασκευή των βινιετών της ΣΡΦ

Πλαίσιο ΣΡΦ	Βινιέτα ΣΡΦ	Τύπος	Συγγραφείς	Τίτλος έρευνας / Κλίμακα
Αναπτυξιακό / Ηλικιακό (1)	1 ^α	Κλίμακα	Hockenberry & Billingham (1987)	Κλίμακα συμμόρφωσης φύλου στα αγόρια
	1 ^β	Ποιοτική έρευνα	Phillips & Over (1992)	Σεξουαλικός προσανατολισμός ενηλίκων σε σχέση με τις αναμνήσεις παιδικής ηλικίας: Συμμόρφωση και μη με συμπεριφορές φύλου
		Κλίμακα	O'Neil et al. (1993)	Μέτρηση της Διαδρομής Ρόλων Φύλου
1 ^γ	Ποιοτική έρευνα	Misawa, 2010	Ρατσιστικός και ομοφοβικός εκφοβισμός στην ενήλικη ζωή: Αφηγήσεις από έγχρωμους γκέι άνδρες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	
Οικογενειακές – φιλικές	2a	Κλίμακα	Bem (1974)	Η μέτρηση της ψυχολογικής ανδρογυνίας
	2b	Ποιοτική έρευνα	Yarbrough (2008)	Γκέι έφηβοι στην επαρχία
	2c	Ποιοτική έρευνα	Reczek (2016)	Αμφιθυμία οικογενειακών σχέσεων σε γκέι και λεσβίες
Συμμόρφωση με την ιδεολογία της αρρενωπότητας	3a	Κλίμακα	Buss & Perry (1992)	Ερωτηματολόγιο Επιθετικότητας
	3b	Ποιοτική έρευνα	Steffens et al. (2017)	Διακρίσεις στην εργασία με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό: υποκειμενική εμπειρία, πειραματικά δεδομένα και παρεμβάσεις
	3c	Ποιοτική έρευνα	Fernkopf (2017)	Αντιλήψεις ΛΟΑΤΚ ατόμων για το σχολικό εκφοβισμό στο λύκειο

Σημείωση. Τα πλαίσια αναφοράς είναι τρία και το κάθε πλαίσιο περιέχει τρεις βινιέτες (Συνολικός αριθμός 9). Το πρώτο πλαίσιο αναφοράς είναι το ηλικιακό / αναπτυξιακό, το δεύτερο είναι οι οικογενειακές / φιλικές σχέσεις και το τρίτο η συμμόρφωση με την ιδεολογία της αρρενωπότητας / βία και ομοαρνητικότητα

Ερευνητικός σχεδιασμός

Εφαρμόστηκε ένας μεικτός οιονεί πειραματικός σχεδιασμός (quasi-experimental design) με τον κάθε συμμετέχοντα να διαβάσει μόνο μία βινιέτα, προκειμένου να μειωθεί η πιθανή επίδραση από την ανάγνωση άλλων βινιετών είτε του ίδιου είτε διαφορετικού πλαισίου. Οι κύριες μεταβλητές ενδιαφέροντος ήταν η βαθμολογία σε κάθε ένα μοτίβο ΣΡΦ (ποσοτικές μεταβλητές, αναλογικής κλίμακας) στην πρώτη χρονική στιγμή (πριν την ανάγνωση της βινιέτας) και στην δεύτερη χρονική στιγμή (μετά την ανάγνωση της βινιέτας). Για το λόγο αυτό, οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε 9 διαφορετικές ομάδες με όλες τις μετρήσεις να είναι ίδιες και να παρουσιάζονται στην ίδια σειρά (σταθερότητα συνθηκών).

Συμμετέχοντες

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν αρχικά 1,233 ενήλικοι, κυρίως στρέιτ και γκέι άνδρες. Τα κριτήρια αποκλεισμού ήταν η δήλωση φύλου άλλου εκτός από «Ανδρας» και η δήλωση ότι θυμούνταν καλά τις ερωτήσεις της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ κατά την πρώτη χρονική στιγμή. Με βάση τα κριτήρια αυτά, 182 συμμετέχοντες αποκλείστηκαν, διαμορφώνοντας το τελικό δείγμα σε 1,051 συμμετέχοντες. Παρόλο που η αντιπροσώπευση του δείγματος δεν ήταν παρόμοια μεταξύ των ομάδων, μόνο η ηλικία ($F_{9, 1032} = 40.12, p < .001$) και η διάρκεια της σχέσης ($F_{9, 1032} = 6.72, p < .001$) βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές μεταξύ των ομάδων, ενώ οι άλλες συγκρίσεις δεν βρέθηκαν ($\chi^2_{\text{σεξουαλικός προσανατολισμός}} = 3.11, p = .078, \chi^2_{\text{εκπαίδευση}} = 1.50, p = .229, \chi^2_{\text{επάγγελμα}} = 1.72, p = .172, \chi^2_{\text{κατοικία}} = 0.92, p = .338$ και $\chi^2_{\text{οικογενειακή κατάσταση}} = 1.38, p = .239$). Η ηλικία των συμμετεχόντων ήταν μεταξύ 18 και 64 ετών (27.30 ± 10.36), ενώ η πλειονότητα των συμμετεχόντων αυτοπροσδιοριζόταν ως στρέιτ ($n = 913, 88.4\%$) και ήταν κάτοχοι πτυχίου ($n = 704, 68.2\%$). Οι μισοί από αυτούς ήταν φοιτητές ($n = 523, 50.6\%$) και οι περισσότεροι ζούσαν σε μητροπολιτική περιοχή ($n = 697, 67.4\%$). Τέλος, η διάρκεια της σχέσης (τρέχουσα ή πιο πρόσφατη) ήταν μεταξύ δύο εβδομάδων και 432 μηνών (32.75 ± 57.31). Στον Πίνακα 22 παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων.

Πίνακας 22

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων, χωριστά για κάθε βινιέτα ΣΡΦ, παρουσιάζονται ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση ή συχνότητες (%)

<i>Βινιέτα ΣΡΦ</i>	<i>Πλαίσιο αναφοράς ΣΡΦ</i>								
	<i>Αναπτυξιακό (1)</i>			<i>Σχέσεις με οικογένεια - φίλους (2)</i>			<i>Βία και ομοαρνητικότητα (3)</i>		
	1α	1β	1γ	2α	2β	2γ	3α	3β	3γ
<i>N</i>	90	63	122	126	99	99	140	95	90
<i>Ηλικία</i>	22.61 \pm 5.89	28.35 \pm 11.62	24.59 \pm 5.70	21.52 \pm 8.31	20.77 \pm 3.15	28.89 \pm 12.50	32.90 \pm 11.89	26.22 \pm 11.08	24.24 \pm 6.44
<i>Σεξουαλικός προσανατολισμός</i>									
Στρέιτ	87 (86.7)	59 (93.7)	100 (82)	119 (94.5)	91 (91.9)	85 (86)	106 (75.7)	78 (82.2)	77 (85.5)
Bi	1 (1.1)	0	8 (6.5)	4 (3.2)	3 (3)	1 (1)	5 (3.6)	2 (2.1)	3 (3.5)
Γκέι	2 (2.2)	4 (6.3)	14 (11.5)	3 (2.3)	5 (5.1)	3 (3)	29 (20.8)	15 (15.8)	10 (11)
<i>Εκπαίδευση</i>									
Πρωτοβάθμια	1 (1.1)	0	0	2 (1.6)	0	2 (2)	3 (2.1)	4 (4.3)	2 (2.2)
Δευτεροβάθμια	9 (10)	12 (19)	13 (10.7)	37 (29.4)	25 (25.3)	27 (27.2)	32 (22.9)	16 (16.8)	22 (24.4)
Προπτυχιακό	68 (75.6)	45 (71.4)	95 (77.9)	85 (67.5)	72 (72.7)	42 (42.4)	78 (55.7)	62 (65.3)	62 (68.9)
Μεταπτυχιακό	9 (10)	6 (9.6)	14 (11.5)	2 (1.6)	2 (2)	28 (28.2)	27 (19.2)	13 (13.7)	4 (4.4)
<i>Επάγγελμα</i>									
Δημόσιος τομ.	3 (3.3)	6 (9.5)	22 (18)	1 (0.8)	1 (1)	14 (14.1)	23 (16.4)	4 (4.2)	4 (4.4)

Ιδιωτικός τομ.	11 (12.2)	12 (19)	17 (13.9)	11 (8.7)	18 (18.2)	30 (30.3)	40 (28.6)	18 (18.9)	29 (32.2)
Ελ. Επαγγελμ.	5 (5.6)	4 (6.4)	8 (6.6)	6 (4.8)	3 (3)	30 (30.3)	26 (18.6)	13 (13.7)	5 (5.6)
Φοιτητής	69 (76.7)	36 (57.2)	69 (56.6)	104 (82.5)	76 (76.8)	14 (14.1)	43 (30.7)	51 (53.7)	46 (51.1)
Άνεργος	2 (2.2)	5 (7.9)	6 (4.9)	4 (3.2)	1 (1)	11 (11.2)	8 (5.7)	9 (9.5)	6 (6.7)
<i>Τόπος κατοικίας</i>									
Μητρ. περιοχή	69 (75.6)	55 (87.3)	96 (78.7)	84 (66.7)	82 (82.9)	79 (79.8)	106 (75.7)	79 (83.2)	65 (72.2)
Επαρχία	21 (24.4)	8 (12.7)	26 (21.3)	42 (33.3)	17 (17.1)	20 (20.2)	34 (24.3)	16 (16.8)	25 (27.8)
<i>Οικογενειακή κατάσταση</i>									
Ελεύθερος	23 (25.6)	30 (47.6)	68 (55.7)	73 (57.9)	62 (62.6)	34 (34.3)	57 (40.7)	39 (41.1)	55 (61.1)
Σε σχέση	54 (60)	26 (41.3)	51 (41.7)	50 (39.7)	37 (37.4)	58 (58.6)	73 (52.2)	56 (54.8)	34 (37.8)
Χωρισμένος	13 (14.4)	7 (11.1)	3 (2.6)	3 (2.4)	0	7 (7.1)	10 (7.1)	4 (4.1)	1 (1.1)
<i>Διάρκεια σχέσης</i>	24.00±	23.45±	21.83±	21.82±	16.27±	54.77±	55.82±	41.60±	26.08±
<i>(μήνες)</i>	28.58	32.80	34.12	56.13	21.73	80.71	80.56	79.88	59.83

Σημείωση. Τομ. = τομέας, Ελ. Επαγγελμ. = Ελεύθερος επαγγελματίας, Μητρ. περιοχή = Μητροπολιτική περιοχή (> 200,000 κατοίκους).

Εργαλεία

Κλίμακα Kinsey. Βλ. πρώτη έρευνα

Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ. Βλ. δεύτερη έρευνα

Ερωτήσεις απόσπασης της προσοχής (distractors). Οι ερωτήσεις απόσπασης της προσοχής διαμορφώθηκαν από έξι κλίμακες: (i) 8 λήμματα από την Ποιότητα Ζωής του ΠΟΥ (WHOQOL· Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, 1998) για τη μέτρηση της ικανοποίησης από τη ζωή, (ii) 8 λήμματα από το κλίμακα πέντε παραγόντων NEO (Costa & McCrae, 1992) που μετρούν τους πέντε παράγοντες προσωπικότητας: Νευρωτισμός, Εξωστρέφεια, Πνευματική διαθεσιμότητα, Καλή προαίρεση και Ευσυνειδησία, (iii) 7 λήμματα από την «Κλίμακα Αντιληπτού Στρες» (Perceived Stress Scale, Cohen et al., 1983) που μετράει το άγχος, (iv) 8 λήμματα από την «Απογραφή Κοινωνικών Δεξιοτήτων» (Social Skills Inventory· Riggio, 1992) που μετράει τρεις δεξιότητες επικοινωνίας: εκφραστικότητα, ευαισθησία και έλεγχο, (v) 8 λήμματα από την «Κλίμακα Αναζήτησης Σεξουαλικής Αισθήσεων» (Sexual Sensation Seeking Scale· Kalichman & Rompa, 1995) ως μέτρηση στάσεων για αναζήτηση νέων ή επικίνδυνων ερεθισμάτων σεξουαλικής διέγερσης και (vi) πέντε λήμματα από την «Κλίμακα Αντιλήψεων για την Αγάπη και το Σεξ» (Perception of Love and Sex Scale· Hendrick & Hendrick, 2002) που μετρά τις στάσεις απέναντι στην αγάπη και το σεξ. Για τη μετάφραση των εργαλείων, χρησιμοποιήθηκε η διαδικασία της μετάφρασης όπως ορίστηκε από τον Brislin (1970· forward – backward translation), λαμβάνοντας υπόψιν το πολιτισμικό γλωσσικό πλαίσιο της Ελλάδας (Swami & Barron, 2019). Η ελληνική έκδοση που προέκυψε χορηγήθηκε αρχικά σε 10 άντρες μεταπτυχιακούς φοιτητές του Παντείου Πανεπιστημίου από τους οποίους ζητήθηκε να δώσουν ανατροφοδότηση σχετικά με την ευκολία κατανόησης των λημμάτων. Οποιαδήποτε προβληματικά λήμματα συζητήθηκαν και μεταφράστηκαν εκ νέου μέχρι να επιτευχθεί συναίνεση.

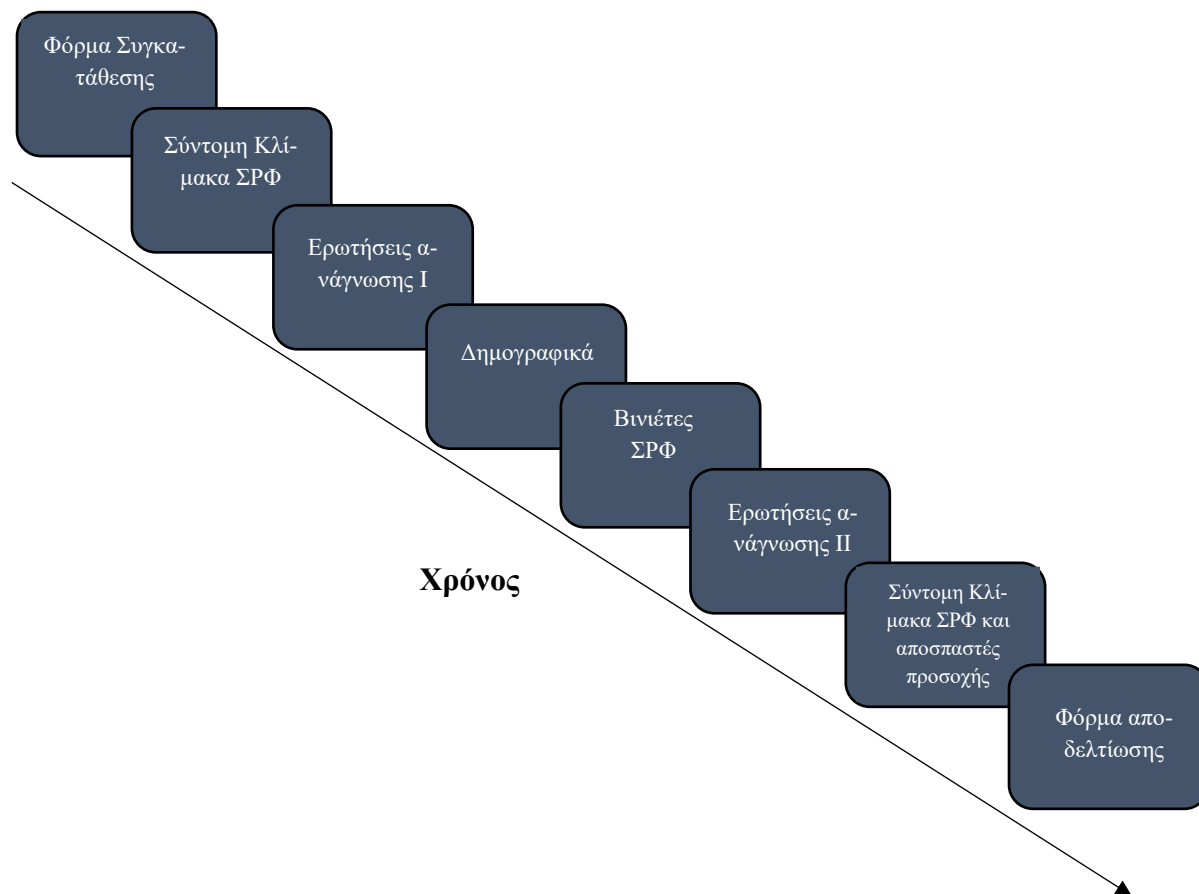
Διαδικασία

Η περίοδος δειγματοληψίας διήρκεσε από τον Δεκέμβριο του 2020 έως τον Ιανουάριο του 2021 και χρησιμοποιήθηκε η «εικονική τεχνική χιονοστιβάδας» (virtual snowball technique). Το σύνολο των εργαλείων διανεμήθηκε διαδικτυακά μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Στην πρώτη οθόνη, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας («*Ψυχολογικοί μηχανισμοί που εμπλέκονται στην αργή και γρήγορη ανάγνωση*»), την πιθανότητα να χρησιμοποιηθεί εξαπάτηση (βλ. επίσης υποενότητα Ηθική και δεοντολογία), το δικαίωμά τους να αποσυρθούν από την έρευνα, την ανωνυμία και των απαντήσεών τους και την πληροφορία ότι τα δεδομένα τους συλλέγονται για δημοσίευση. Στη δεύτερη οθόνη, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις της Σύντομη Κλίμακας ΣΡΦ ενώ τους δόθηκε εντολή να διαβάσουν και να απαντήσουν στις ερωτήσεις όσο το δυνατόν γρηγορότερα (που αντιστοιχούσε στην ψευδο-συνθήκη της γρήγορης ανάγνωσης όπως πληροφορήθηκαν στην πρώτη οθόνη), ενώ έπρεπε ταυτόχρονα νοερά να μετρούν το χρόνο (σε δευτερόλεπτα) που απαιτείται για να διαβάσουν και να απαντήσουν στις ερωτήσεις. Αυτό το διπλό έργο χρησιμοποιήθηκε για να μεγιστοποιήσει την πιθανότητα αυθόρμητων απαντήσεων των συμμετεχόντων αλλά και της αλλοίωσης της μνήμης των ερωτήσεων (Morey & Cowan, 2005). Στη συνέχεια, στην τρίτη οθόνη, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε μια σειρά από ερωτήσεις σχετικά με τον χρόνο ανάγνωσης: (α) «*Πόσο χρόνο πιστεύετε ότι κάνατε συνολικά*», (β) «*Πόσο πιο αργά ή πιο γρήγορα διαβάσατε τις ερωτήσεις σε σύγκριση με το συνηθισμένο σας χρόνο ανάγνωσης*», (γ) «*Πόσο καλά θυμάστε τις ερωτήσεις*», (δ) «*Πόσο ευχάριστες ήταν οι ερωτήσεις*» και (ε) «*Πόσο δυσάρεστες ήταν οι ερωτήσεις*». Οι συμμετέχοντες που ανέφεραν ότι θυμούνται πολύ καλά τις ερωτήσεις εξαιρέθηκαν από περαιτέρω αναλύσεις. Στην τέταρτη οθόνη, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε μια σειρά δημογραφικών ερωτήσεων και στη συνέχεια (πέμπτη οθόνη) διάβασαν τις βινιέτες ΣΡΦ (μία βινιέτα ανά συμμετέχοντα) με την οδηγία να διαβάζουν όσο το

δυνατόν πιο αργά (που αντιστοιχούσε στην ψευδο-συνθήκη της αργής ανάγνωσης όπως πληροφορήθηκαν στην πρώτη οθόνη), ενώ ενημερώθηκαν επίσης ότι οι βινιέτες ήταν αποσπάσματα από αληθινές συνεντεύξεις για να μεγιστοποιηθεί η αληθοφάνεια των βινιετών. Στη συνέχεια (έκτη οθόνη), απάντησαν στις ίδιες ερωτήσεις για το χρόνο ανάγνωσης όπως και με τις ερωτήσεις της ΣΡΦ (τρίτη οθόνη). Στην έβδομη οθόνη, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε 60 ερωτήσεις, σε 44 ερωτήσεις απόσπασης της προσοχής (βλ. επίσης Εργαλεία) και στις 16 ερωτήσεις της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ. Με την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους, ενημερώθηκαν για τον πραγματικό σκοπό της μελέτης με την οδηγία να επικοινωνήσουν με τους ερευνητές σε περίπτωση που ένιωθαν άβολα, χρειαζόνταν επιπρόσθετες πληροφορίες ή ήθελαν να αποσύρουν τα δεδομένα τους από τις αναλύσεις. Η διάρκεια της συμμετοχής ήταν περίπου τα 35 λεπτά (βλ. επίσης Γράφημα 4).

Γράφημα 4

Η διαδικασία έρευνας σε ένα διάγραμμα ροής

Ηθική και δεοντολογία

Στην παρούσα έρευνα, το ερευνητικό θέμα που παρουσιάστηκε στους συμμετέχοντες όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ήταν «*Ψυχολογικοί μηχανισμοί που εμπλέκονται στην αργή και γρήγορη ανάγνωση*». Εφαρμόστηκε μη κανονιστική (non-normative) εξαπάτηση, που δικαιολογήθηκε από την αναγκαιότητα της απόκρυψης των πληροφοριών από τους συμμετέχοντες που εξαπατήθηκαν (Athanassoulis & Wilson, 2009). Όπως υποστηρίζει η Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία (2017) «*η εξαπάτηση δικαιολογείται από τη σημαντική προοπτική επιστημονικής, εκπαιδευτικής ή εφαρμοσμένης αξίας της μελέτης και ότι οι εναλλακτικές διαδικασίες μη παραπλάνησης δεν είναι εφικτές*». Η εξαπάτηση που χρησιμοποιήθηκε δεν ήταν δυνητικά επιβλαβής και οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για την πραγματική φύση της μελέτης στη φόρμα αποδελτίωσης. Οι συμμετέχοντες γνώριζαν επίσης την ερευνητική διαδικασία και ότι ήταν πιθανό να εφαρμοστεί εξαπάτηση και το δικαίωμα να αποσυρθούν από τη συμμετοχή τους είτε κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας ήταν ακόμη και με την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους (Smith et al., 2013).

Στατιστική ανάλυση

Τα δεδομένα αναλύθηκαν χρησιμοποιώντας το SPSS, έκδοση 26. Μετά τη διεξαγωγή της μελέτης, η ανάλυση G*Power (ανάλυση ευαισθησίας εκ των υστέρων) (Erdfelder et al., 1996) έδειξε ότι το μέγεθος της επίδρασης ήταν αρκετά ευαίσθητο ($f = 0.08$) με επαρκή στατιστική ισχύ ($> 85\%$). Για την αξιολόγηση της επίδρασης της ανάγνωσης των βινιτών GRC και της επίδρασης των διαφορετικών τύπων βινιτών ΣΡΦ στα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ, χρησιμοποιήθηκε μικτή ANOVA $2*4*10$. Πριν από την εφαρμογή της κύριας ανάλυσης, αξιολογήθηκαν οι στατιστικές προϋποθέσεις της κανονικότητας, της απουσίας ακραίων τιμών, της σφαιρικότητας (συνθήκη επαναλαμβανόμενων μετρήσεων) και της ισότητας των διακυμάνσεων (συνθήκη μεταξύ των ομάδων). Για την

εκτίμηση της κανονικότητας, υπολογίστηκαν οι τιμές για τη λοξότητα και την κύρτωση και εξετάστηκε το ενδεχόμενο να ακολουθούν κανονική κατανομή εάν είναι μεταξύ -2 και +2 σύμφωνα με τα κριτήρια των George & Mallery (2010). Για τις μονομεταβλητές ακραίες τιμές, οι βαθμολογίες σε όλα τα μοτίβα ΣΡΦ πριν και μετά την ανάγνωση των βινιετών μετατράπηκαν σε τυποποιημένες τιμές (*z scores*) και στη συνέχεια αφαιρέθηκαν εάν κάποια τιμή ξεπερνούσε τους τρεις βαθμούς τυπικής απόκλισης (3 SD) (Cousineau & Chartier, 2010). Η σφαιρικότητα αξιολογήθηκε με τη χρήση του στατιστικού τεστ του Mauchly και η ισότητα των διακυμάνσεων με τη δοκιμή του Levene. Και στις δύο περιπτώσεις για να ικανοποιηθούν οι συνθήκες της σφαιρικότητας και της ισότητας διακυμάνσεων, η τιμή *p* έπρεπε να είναι μεγαλύτερη από 0.05 (μη στατιστικά σημαντική, επιβεβαίωση της μηδενικής υπόθεσης). Οι εκ των υστέρων συγκρίσεις αξιολογήθηκαν με την χρήση της τεχνικής Sidák για τις μεταξύ συμμετεχόντων συγκρίσεις (ελαχιστοποίηση του σφάλματος Τύπου I) (Abdi, 2007) και για τις επιδράσεις εντός συμμετεχόντων εφαρμόστηκε t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων με διόρθωση Bonferroni. Το επίπεδο άλφα ορίστηκε στο 0.05.

Αποτελέσματα

Μια μικτή ANOVA 2 * 4 * 10 εφαρμόστηκε για να συγκριθούν οι μέσες διαφορές των μοτίβων ΣΡΦ μεταξύ των ομάδων (μία βινιέτα ανά ομάδα) πριν και μετά την ανάγνωση της βινιέτας. Οι παράγοντες εντός συμμετεχόντων ήταν ο χρόνος (πριν και μετά την ανάγνωση της βινιέτας ΣΡΦ) και οι βαθμολογίες στα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ (Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, Περιορισμένη Στοργική Συμπεριφορά μεταξύ Ανδρών και Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων). Η μεταξύ συμμετεχόντων μεταβλητή ήταν οι 9 ομάδες, καθεμία από τις οποίες διάβαζε διαφορετική βινιέτα ΣΡΦ. Εφόσον παραβιάστηκε η υπόθεση της σφαιρικότητας (*Mauchly's W* = 0.59, *p* <.001), χρησιμοποιήθηκε η διόρθωση

Greenhouse-Geisser (Haverkamp & Beauducel, 2017). Η διόρθωση Greenhouse -Geisser προτιμήθηκε έναντι του Huynh- Feldt καθώς το εκτιμώμενο έψιλον (ϵ) ήταν μικρότερο από 0.75 ($\epsilon = 0.74$). Στο Πίνακα 23 παρουσιάζονται οι κύριες επιδράσεις και οι αλληλεπιδράσεις της μικτής ANOVA.

Πίνακας 23

Κύριες επιδράσεις και αλληλεπιδράσεις της μικτής ANOVA

Επίδραση	2*4*10 Μικτή ANOVA		
	<i>Wilks' Lamda</i>	<i>F</i>	<i>Partial η²</i>
Βαθμολογία ΣΡΦ	.77	105.67***	.10
Χρόνος	.96	39.42***	.04
Βινιέτες ΣΡΦ	-	1.82	.02
Βινιέτες ΣΡΦ * Χρόνος	.93	8.07***	.07
Βαθμολογία ΣΡΦ * Βινιέτες ΣΡΦ	.80	8.85***	.07
Βαθμολογία ΣΡΦ * Χρόνος	.90	48.30***	.05
Βαθμολογία ΣΡΦ * Βινιέτες ΣΡΦ * Χρόνος	.74	12.66***	.10

Σημείωση. Για εξοικονόμηση χώρου και καλύτερη απεικόνιση, μόνο οι κύριες επιδράσεις και οι αλληλεπιδράσεις κατώτερης / ανώτερης τάξης (lower / higher – order interactions) παρουσιάζονται. *** $p < .001$.

Τα αποτελέσματα μικτής ANOVA τριών παραγόντων (Πίνακας 23) έδειξαν ότι υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των βαθμολογιών στα μοτίβα της ΣΡΦ, $F_{2,90, 2968.04} = 105.67$, $p < .001$, *Wilk's Lambda* = .77, *partial η²* = .10, και πριν και μετά την ανάγνωση της βινιέτας ΣΡΦ, $F_{1,00, 1023.00} = 39.42$, $p < .001$, *Wilk's Lambda* = .96, *partial η²* = .04. Η κύρια επίδραση του παράγοντα μεταξύ συμμετεχόντων (βινιέτα ΣΡΦ) δεν βρέθηκε σημαντική ($F_{9, 1023} = 3.65$, $p = .061$, *Wilk's Lambda* = .61, *partial η²* = .02). Όσον αφορά τις αλληλεπιδράσεις χαμηλότερης τάξης (lower-order interactions), βρέθηκαν όλες σημαντικές: Βινιέτα ΣΡΦ * Χρόνος ($F_{9,00}$,

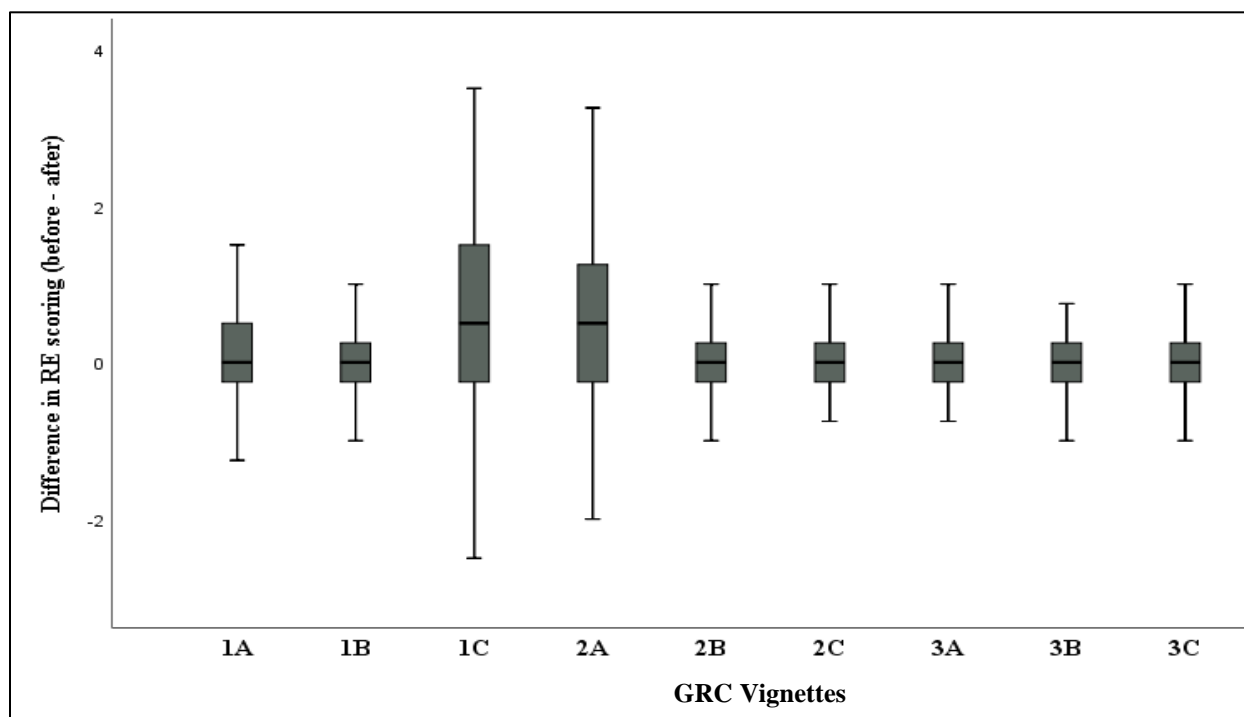
$2968.04 = 8.07, p < .001, Wilk's\ Lambda = .93, partial\ \eta^2 = .07$), βαθμολογία ΣΡΦ * Βινιέτα ΣΡΦ ($F_{26.11, 2968.04} = 8.85, p < .001, Wilk's\ Lambda = .80, partial\ \eta^2 = .07$) και βαθμολογία ΣΡΦ * Χρόνος ($F_{2.54, 2593.29} = 48.30, p < .001, Wilk's\ Lambda = .90, partial\ \eta^2 = .05$). Τέλος, η ανώτερη αλληλεπίδραση των τριών παραγόντων (higher-order three-way interaction) βρέθηκε επίσης σημαντική ($F_{22.82, 2593.29} = 12.66, p < .001, Wilk's\ Lambda = .74, partial\ \eta^2 = .10$).

Εξέταση της αλληλεπίδρασης των τριών παραγόντων. Για την εξέταση της αλληλεπίδρασης των τριών παραγόντων, υπολογίστηκε η διαφορά μεταξύ των μοτίβων ΣΡΦ όπως καταγράφηκαν στις απαντήσεις των συμμετεχόντων πριν και μετά την ανάγνωση των βινιετών ΣΡΦ. Στη συνέχεια οι διαφορές αυτές αξιολογήθηκαν χρησιμοποιώντας μια ANOVA κατά ένα παράγοντα (συγκρίσεις κατά ζεύγη χρησιμοποιώντας την τεχνική Sidák) με τις βινιέτες ΣΡΦ ως ανεξάρτητη μεταβλητή (9 επίπεδα) και τη βαθμολογία σε κάθε μοτίβο ΣΡΦ (RE, SPC, RABBM, CBWFR) ως την εξαρτημένη μεταβλητή.

Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (RE). Για την RE, οι μεγαλύτερες διαφορές παρατηρήθηκαν κατά τη χορήγηση των βινιετών 1γ και 2α. Πιο αναλυτικά, οι βαθμολογίες ΣΡΦ ήταν χαμηλότερες κατά τη χορήγηση βινιέτας 1γ σε αντίθεση με την 1α ($MO_{\text{διαφοράς}} = -0.45, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11, p = .001$), με την 1β ($MO_{\text{διαφοράς}} = -0.54, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.12, p < .001$), με την 2β ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.57, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11, p < .001$), με την 2γ ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.53, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.10, p < .001$), με την 3α ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.50, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.10, p < .001$), με την 3β ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.58, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11, p < .001$) και με την 3γ ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.54, TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11, p < .001$). Το ίδιο μοτίβο παρατηρήθηκε για τη βινιέτα 2α με τον μέσο όρο διαφορών να κυμαίνεται από 0.43 έως 0.56 ($TA_{\text{διαφοράς}} =$ από 0.10 έως 0.11) σε $p < .001$. Συνολικά, η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα φαίνεται να μειώνεται κυρίως κατά την ανάγνωση των βινιετών 1γ και 2^α (βλ. επίσης και Γράφημα 5).

Γράφημα 5

Διαφορές στην Περιορισμένη Συναισθηματικότητα για κάθε βινιέτα ΣΡΦ

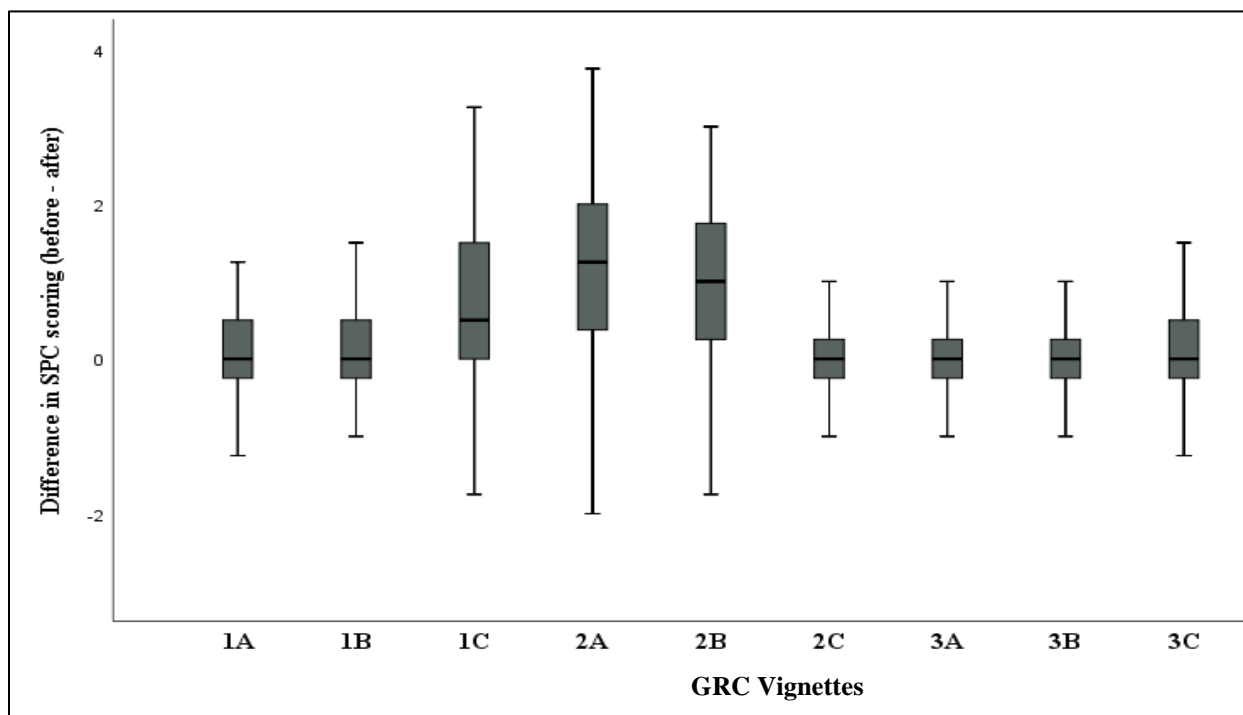

Εξουσία – Ισχύς – Ανταγωνισμός (SPC). Παρόμοια με την RE, οι μεγαλύτερες διαφορές για την SPC παρατηρήθηκαν πριν και μετά την ανάγνωση των βινιετών 1γ και 2α. Πιο αναλυτικά, οι βαθμολογίες ΣΡΦ ήταν χαμηλότερες κατά τη χορήγηση της βινιέτας 1γ σε αντίθεση με την 1α ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.58$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11$, $p < .001$), με την 1β ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.52$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.12$, $p = .001$), με την 2α ($MO_{\text{διαφοράς}} = -0.56$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.10$, $p < .001$), με την 2γ ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.59$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11$, $p < .001$), με την 3α ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.57$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.10$, $p < .001$), με την 3β ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.57$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11$, $p < .001$) και με την 3γ ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.53$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11$, $p < .001$). Το ίδιο μοτίβο αλλά με μεγαλύτερες διαφορές παρατηρήθηκε για τη βινιέτα 2α με διαφορές μέσου όρου που κυμαίνονταν από 1.07 έως 1.22 ($TA_{\text{διαφοράς}} =$ από 0.10 έως 0.12) σε $p < .001$. Συνολικά, η βαθμολογία ΣΡΦ φαίνεται να μειώνεται κυρίως κατά την ανάγνωση της βινιέτας

2α, ενώ για την 1γ παρατηρείται η ίδια κατεύθυνση διαφορών και οι διαφορές αυτές μεγαλώνουν μόνο όταν συγκρίνεται με τη βινιέτα 2α. Βλ. επίσης και Γράφημα 6.

Γράφημα 6

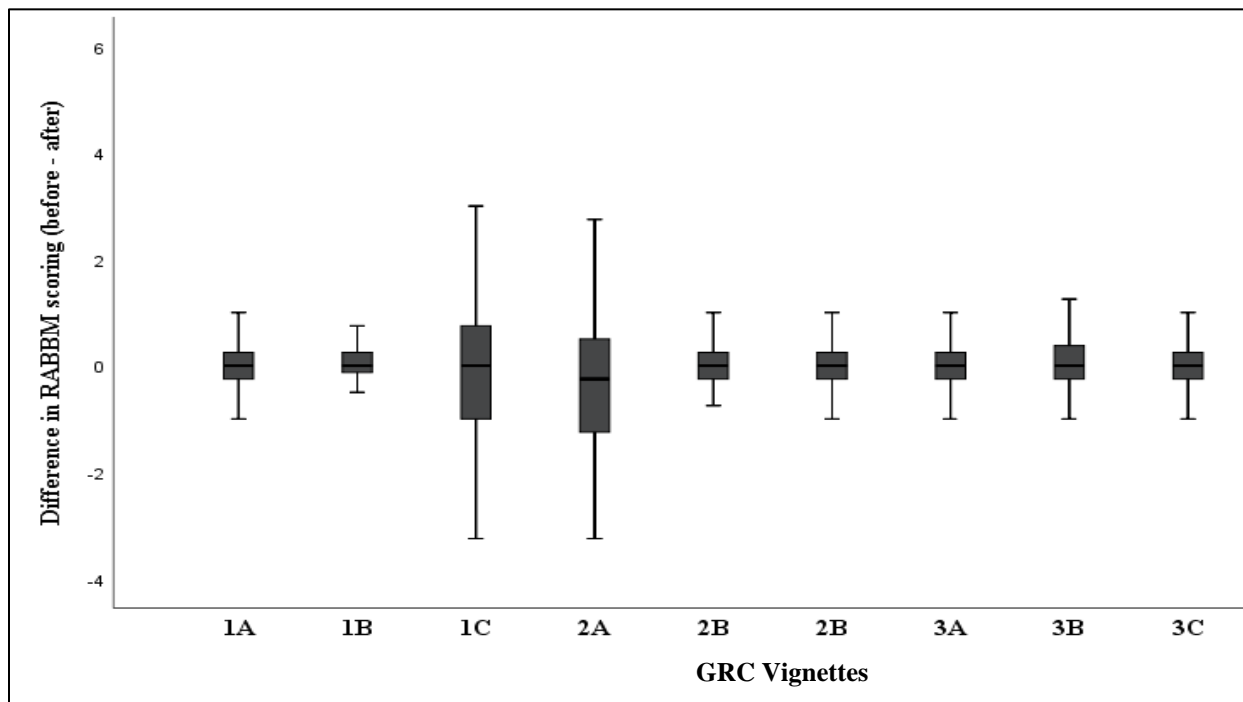
Διαφορές στην Εξουσία – Ισχύς – Ανταγωνιστικότητα για κάθε βινιέτα ΣΡΦ

Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών (RABBM). Για την RABBM, οι μεγαλύτερες διαφορές παρατηρήθηκαν πριν και μετά την ανάγνωση μόνο της βινιέτας 2α, σε σύγκριση με την 3α ($MO_{\text{διαφοράς}} = -0.39$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.10$, $p = .007$) και με την 3β ($MO_{\text{διαφοράς}} = -0.36$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 0.11$, $p = .043$). Δεν βρέθηκαν άλλες στατιστικά σημαντικές διαφορές. Συνολικά για ένα ακόμη μοτίβο της ΣΡΦ, η βινιέτα 2α φαίνεται να επιφέρει το μεγαλύτερο αντίκτυπο για τη μείωση του βαθμού σύγκρουσης των συμμετεχόντων. Βλ. επίσης και Γράφημα 7.

Γράφημα 7

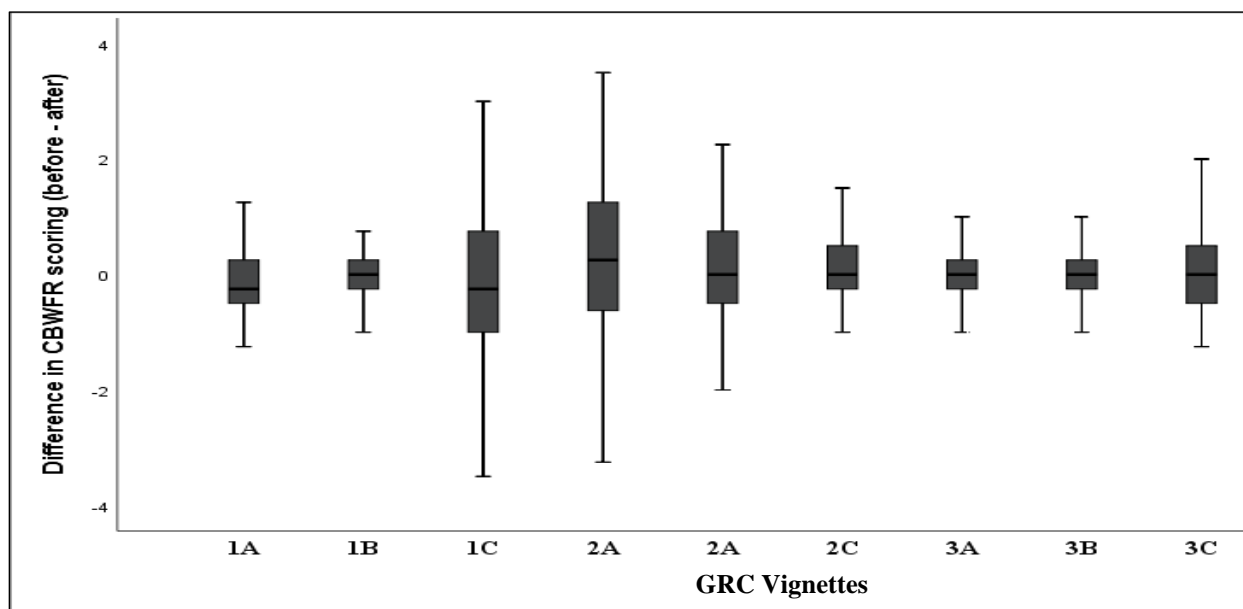
Διαφορές στην Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών για κάθε βινιέτα ΣΡΦ

Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (CBWFR). Τέλος για την CBWFR δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ($p > .05$). Βλ. επίσης Γράφημα 8.

Γράφημα 8

Διαφορές στην Σύγκρουση μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων για κάθε βινιέτα ΣΡΦ

Για τη διερεύνηση της επίδρασης των βινιετών ΣΡΦ, διεξήχθη μια σειρά από t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων για τη σύγκριση των βαθμολογιών πριν και μετά την ανάγνωση και των 9 βινιετών, στα 4 μοτίβα της ΣΡΦ. Βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές για τις βινιέτες 1α, 1γ, 2α, 2β και 3α. Πιο αναλυτικά, η βινιέτα 1α επηρέασε θετικά τις βαθμολογίες στην CBWFR, καθώς οι συμμετέχοντες σημείωσαν χαμηλότερη βαθμολογία πριν ($MO = 3.08$, $TA = 1.11$) από ό,τι μετά την ανάγνωση του χρονογραφήματος ($MO = 3.32$, $TA = 1.17$), $t_{89} = -3.49$, $p = .001$, d του Cohen = 0.21. Η βινιέτα 1γ επηρέασε αρνητικά τις βαθμολογίες στην RE με τους συμμετέχοντες να έχουν σημειώσει χαμηλότερη βαθμολογία μετά ($MO = 2.45$, $TA = 0.87$) σε σχέση με πριν από την ανάγνωση της βινιέτας ($MO = 3.03$, $TA = 1.17$), $t_{121} = 5.42$, $p < .001$, d του Cohen = 0.56. Το ίδιο βρέθηκε και για την SPC (Πριν: $MO = 2.99$, $TA = 1.17$, Μετά: $MO = 2.37$, $TA = 0.94$, $t_{121} = 6.10$, $p < .001$, d του Cohen = 0.58). Οι περισσότερες διαφορές βρέθηκαν όταν χορηγήθηκε η βινιέτα 2α, με στατιστικά σημαντικές διαφορές σε όλα τα μοτίβα της ΣΡΦ εκτός από την CBWFR: αρνητική επίδραση για την RE (Πριν: $MO = 3.07$, $TA = 1.18$, Μετά: $MO = 2.51$, $TA = 0.90$, $t_{115} = 5.04$, $p < .001$, d του Cohen = 0.53), αρνητική επίδραση για την SPC (Πριν: $MO = 3.63$, $TA = 1.00$, Μετά: $MO = 2.44$, $TA = 0.92$, $t_{115} = 10.87$, $p < .001$, d του Cohen = 1.24) και θετική επίδραση για την RABBM (Πριν: $MO = 3.05$, $TA = 1.15$, Μετά: $MO = 3.36$, $TA = 1.10$, $t_{115} = -2.35$, $p = .021$, d του Cohen = 0.28). Αρνητική ήταν και η επίδραση της βινιέτας 2β στη SPC, με τους συμμετέχοντες να έχουν σημειώσει χαμηλότερη βαθμολογία μετά ($MO = 3.62$, $TA = 1.04$) από ό,τι πριν από την ανάγνωση της βινιέτας ($MO = 2.69$, $TA = 0.90$), $t_{93} = 8.78$, $p < .001$, d του Cohen = 0.96. Τέλος, η βινιέτα 3α επηρέασε αρνητικά την RE καθώς οι βαθμολογίες μετά την ανάγνωση της βινιέτας ($MO = 2.83$, $TA = 1.08$) ήταν σημαντικά χαμηλότερες από ότι πριν ($MO = 2.93$, $TA = 1.12$), $t_{138} = 1.98$, $p = .048$, d του Cohen = 0.10.

Συζήτηση

Ο στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της επίδρασης βινιετών συναισθηματικής διέγερσης στη βαθμολογία των μοτίβων ΣΡΦ, καθεμία από τις οποίες αντικατοπτρίζει ένα διαφορετικό πλαίσιο αναφοράς όπως προτείνεται από τον O'Neil (2015). Το μικτό μοντέλο ANOVA έδειξε μια σημαντική αλληλεπίδραση τριών παραγόντων μεταξύ της βαθμολογίας των μοτίβων ΣΡΦ, των βινιετών ΣΡΦ και του χρόνου (πριν και μετά την ανάγνωση των βινιετών). Περαιτέρω διερεύνηση της αλληλεπίδρασης των τριών παραγόντων διεξήχθη με τον υπολογισμό των διαφορών για κάθε μοτίβο ΣΡΦ πριν και μετά την ανάγνωση κάθε βινιέτας ΣΡΦ. Ο εκ των υστέρων έλεγχος των διαφορών αποκάλυψε ότι οι βινιέτες 1γ (Αναπτυξιακό / ηλικιακό πλαίσιο) με βάση την ποιοτική μελέτη του Misawa (2010) και 2α (Σχέσεις οικογένειας - φίλων) με βάση την σταθμισμένη κλίμακα της Bem (1974) έδειξαν τις μεγαλύτερες διαφορές στη βαθμολογία ΣΡΦ πριν και μετά την ανάγνωση των βινιετών αυτών. Ο επιπρόσθετος έλεγχος της επίδρασης των βινιετών ΣΡΦ στα μοτίβα ΣΡΦ με t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων έδειξε ότι εκτός από τις βινιέτες 1γ και 2α, επίσης οι βινιέτες 1α (Πλαίσιο ανάπτυξης / ηλικίας), 2β (Σχέσεις οικογένειας - φίλων) και 3α (Συμμόρφωση στην ιδεολογία της αρρενωπότητας, Βία – Ομοαρνητικότητα) είχαν επίσης σημαντικό αντίκτυπο στη βαθμολογία των διαφορετικών μοτίβων της ΣΡΦ.

Μέρος τρίτο: Η κοινωνιογνωστική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ

**Ο αντίκτυπος της ΣΡΦ σε ενδοπροσωπικό επίπεδο (αναγνώριση προσώπου
και αλεξιθυμία)**

Τέταρτη έρευνα: Πιλοτική έρευνα για την αξιολόγηση των εικόνων ΣΕΡΦΑ

*Πέμπτη έρευνα: Κύρια έρευνα για την επίδραση της ΣΡΦ και της αλεξιθυμίας στην αναγνώριση
συναισθημάτων προσώπου*

Τέταρτη έρευνα: Πιλοτική έρευνα για την αξιολόγηση των Συναισθηματικών Εικόνων Ρόλων Φύλου Άνδρα (ΣΕΡΦΑ)

Εισαγωγή

Παρόλο που η ΣΡΦ έχει βρεθεί σε πολλές έρευνες να σχετίζεται με πολλές ψυχολογικές και γνωστικές διεργασίες, δεν υπάρχει βάση δεδομένων από οπτικά ερεθίσματα που να επιτρέπει τη μέτρηση συναισθηματικών αντιδράσεων των ανδρών σε ρόλους φύλου. Λαμβάνοντας υπόψη τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό πειραματικών ερευνών για τη μελέτη του συναισθήματος και τις συσχετιστικές έρευνες για τη ΣΡΦ, μια πρόσθετη βάση δεδομένων από συναισθηματικά οπτικά ερεθίσματα για τη διερεύνηση της συναισθηματικής απόκρισης των ανδρών απέναντι στους ρόλους φύλου που καλούνται να επιτελέσουν είναι απαραίτητη για τη μελλοντική διερεύνηση του αντικτύπου της άκριτης υιοθέτησης ρόλων φύλου και της ιδεολογίας της αρρενωπότητας στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις. Στην παρούσα πιλοτική έρευνα, χρησιμοποιήθηκαν φωτογραφίες υψηλής ποιότητας κυρίως από επικυρωμένες βάσεις δεδομένων ομαδοποιημένες στα τέσσερα συμπεριφορικά μοτίβα της ΣΡΦ όπως έχουν διατυπωθεί στις προηγούμενες έρευνες (Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, Περιορισμένη Στοργική Συμπεριφορά μεταξύ Ανδρών, Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων). Επίσης, για κάθε φωτογραφία, συλλέχθηκαν αξιολογήσεις σθένους / αρέσκειας (valence) και διέγερσης (arousal) όπως και για προηγούμενες βάσεις δεδομένων (π.χ., IAPS, GAPED, NAPS) με την προσθήκη της διάστασης της ανησυχίας (uneasiness) για να διερευνηθεί περαιτέρω η συναισθηματική απόκριση των συμμετεχόντων στην οπτική αναπαράσταση των άκαμπτων ρόλων του ανδρικού φύλου που απεικονίζονται. Η ανησυχία είναι έννοια διακριτή από το σθένος, καθώς επηρεάζει διαφορετικές ψυχολογικές καταστάσεις σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία. Το χαμηλό σθένος περιγράφει τον βαθμό στον οποίο μία εικόνα χαρακτηρίζεται ως αρνητική ή δυσάρεστη, ενώ η ανησυχία μετρά

τα δυνάμει επίπεδο άγχους, μια ψυχολογική απόκριση που έχει βρεθεί πολλές φορές ότι σχετίζεται θετικά με τη ΣΡΦ (Blashill & Hughes, 2009).

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Είκοσι δύο άνδρες συμμετείχαν σε αυτή την πιλοτική έρευνα. Ο Πίνακας 24 δείχνει τα χαρακτηριστικά των στρέιτ και των γκέι ανδρών χωριστά. Και οι δύο ομάδες εξισώθηκαν ως προς την ηλικία (οι περισσότεροι ήταν νεαροί ενήλικες), ως προς την εκπαίδευση (οι περισσότεροι ήταν είτε απόφοιτοι γυμνασίου είτε κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου), ως προς τη βαθμολογία στο μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας (RE) (Στρέιτ άνδρες: 2.92 ± 0.97 , Γκέι άνδρες: 2.80 ± 1.09) και την Επιτυχία – Ισχύ – Ανταγωνιστικότητα (SPC) (Στρέιτ άνδρες: 3.92 ± 0.90 , Γκέι άνδρες: 3.42 ± 1.37). Ωστόσο, οι δύο ομάδες διέφεραν στατιστικά στις βαθμολογίες τους στην Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών (Στρέιτ άνδρες: 2.79 ± 0.88 , Γκέι άνδρες: 2.19 ± 0.37) και Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογένειας (CBWFR) (Στρέιτ άνδρες: 3.10 ± 0.66 , Γκέι άνδρες: 4.17 ± 1.00). Οι στρέιτ άντρες είχαν υψηλότερη περιοριστική στοργική συμπεριφορά προς άλλους άνδρες, ενώ οι γκέι εμφάνιζαν υψηλότερα επίπεδα σύγκρουσης μεταξύ εργασίας και οικογενειακών σχέσεων.

Πίνακας 24

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση ή ως συχνότητες (%)

	Στρέιτ άνδρες, $n = 13$	Γκέι άνδρες, $n = 9$	χ^2 / t	Τιμή του p
<i>Ηλικιακές ομάδες</i>			6.96 ^b	.070
18 με 25 ετών	9 (69.2)	2 (22.2)		

26 με 35 ετών	2 (15.4)	2 (22.2)		
36 με 45 ετών	0 (0)	3 (33.3)		
46 με 64 ετών	2 (15.4)	2 (22.2)		
<i>Εκπαίδευση</i>			0.90 ^b	.825
Λύκειο	7 (53.8)	3 (33.3)		
Προπτυχιακός τίτλος	2 (15.4)	2 (22.2)		
Μεταπτυχιακός τίτλος	3 (23.1)	3 (33.3)		
Διδακτορικός τίτλος	1 (7.7)	1 (11.1)		
<i>Μοτίβα ΣΡΦ</i>				
RE	2.92 ± 0.97	2.80 ± 1.09	0.26 ^a	.793
SPC	3.92 ± 0.90	3.42 ± 1.37	1.05 ^a	.306
RAABM	2.79 ± 0.88	2.19 ± 0.37	2.17 ^a	.045
CBWFR	3.10 ± 0.66	4.17 ± 1.13	-2.55 ^a	.026

^aStudent's *T*-test, ^bChi-square test. RE = Περιορισμένη συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση μεταξύ Εργασιακών και Οικογενειακών Σχέσεων.

Οπτικά ερεθίσματα

Για τη δημιουργία της βάσης δεδομένων ΣΕΡΦΑ, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως ήδη ελεγμένες / σταθμισμένες φωτογραφίες από βάσεις δεδομένων, ενώ συμπληρωματικά, μερικές φωτογραφίες λήφθηκαν από το διαδίκτυο για να διευρυνθεί η πιθανή δεξαμενή φωτογραφιών για κάθε ένα από τα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ. Αυτή η ομαδοποίηση των φωτογραφιών στα μοτίβα της ΣΡΦ έγινε

αρχικά από τους ερευνητές, ενώ η τελική επιλογή των φωτογραφιών ανά μοτίβο βασίστηκε στις αξιολογήσεις των συμμετεχόντων (βλ. παρακάτω).

Αρχική επιλογή εικόνων. Για να συλλεχθούν τα οπτικά ερεθίσματα που θα απεικονίζαν τα τέσσερα συμπεριφορικά μοτίβα της ΣΡΦ, χρησιμοποιήθηκαν ως λέξεις κλειδιά έννοιες κεντρικές στη θεωρία του O’Neil όπως «φόβος θηλυκότητας», «ομοαρνητικότητα» και «αρρενωπότητα» μαζί με κομμάτια από τα λήμματα της Σύντομης Κλίμακας της ΣΡΦ και εισήχθησαν στη μηχανή αναζήτησης εικόνων, Images.google.com. Ο «φόβος της θηλυκότητας» και η «ομοαρνητικότητα» επιλέχθηκαν ως λέξεις – κλειδιά για τη ΣΡΦ σύμφωνα με τον Blazina (1997), καθώς η σύγκρουση αρχίζει να εκδηλώνεται μετά από συσσωρευμένα συναισθήματα ομοφοβίας και αποστροφής για οτιδήποτε χαρακτηρίζεται κοινωνικά ως θηλυκό. Με βάση αυτά τα κριτήρια, επιλέχθηκαν 15 εικόνες. Όσον αφορά τα μοτίβα της ΣΡΦ που βασίζονται στη θεωρία του O’Neil και της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ (βλ. Εργαλεία), επιλέχθηκαν 4 φωτογραφίες υψηλής ευκρίνειας (πάνω από 1600x1200) που απεικονίζουν στοργική συμπεριφορά μεταξύ ανδρών: (α) σε πολύ κοντινή απόσταση όπου ο ένας κοιτάζει επίμονα τον άλλο, (β) αγκαλιά, (γ) άγγιγμα ή (δ) ο ένας κάθεται στην αγκαλιά του άλλου· αυτές οι φωτογραφίες χαρακτηρίστηκαν αρχικά από τους ερευνητές ως RABBM. Πέντε φωτογραφίες που απεικονίζουν επιτυχία στις σπουδές και την καριέρα, βελτίωση της φυσικής κατάστασης και δύο φωτογραφίες που δείχνουν άστεγους (μη κατάκτηση καριέρας και αντίστροφο της επιτυχίας και του ανταγωνισμού) χαρακτηρίστηκαν από τους ερευνητές ως SPC. Βρέθηκαν επίσης τρεις φωτογραφίες που απεικονίζουν άνδρες απορροφημένους μπροστά από το φορητό υπολογιστή τους που φαινομενικά δεν δίνουν σημασία σε: (α) ένα παιδί ή (β) στη σύντροφό τους, ενώ στην τρίτη φωτογραφία φαίνεται ότι μαλώνουν· οι φωτογραφίες χαρακτηρίστηκαν από τους ερευνητές ως CBWFR. Τέλος, επιλέχθηκαν δύο φωτογραφίες που απεικονίζουν άνδρα με μη τυπικά αρρενωπά χαρακτηριστικά και δύο φωτογραφίες που απεικονίζουν τυπικούς

-αρρενωπούς- άνδρες. Για τον χαρακτηρισμό των ανδρών αυτών χρησιμοποιήθηκε η αρχική αξιολόγησή τους από τη βάση δεδομένων που συμπεριλαμβάνονται (NAPS – βλ. παρακάτω). Για το μοτίβο της RE και για τη διερεύνηση της δεξαμενής των πιθανών οπτικών ερεθισμάτων για τα υπόλοιπα μοτίβα της ΣΡΦ, χρησιμοποιήθηκε το Nencki Affective Picture System. Για την πλήρη λίστα με τις φωτογραφίες ανά μοτίβο, βλ. Παράρτημα Γ1.

Nencki Affective Picture System (NAPS) (Marchewka et al., 2014). Το NAPS αποτελείται από 1.356 ρεαλιστικές, υψηλής ποιότητας φωτογραφίες που χωρίζονται σε πέντε κατηγορίες (άνθρωποι, πρόσωπα, ζώα, αντικείμενα και τοπία). Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, χρησιμοποιήθηκαν μόνο δύο κατηγορίες: (α) άτομα, $n = 28$ (συμπεριλαμβανομένων και των δύο φωτογραφιών που χρησιμοποιήθηκαν για τις δοκιμασίες εξάσκησης (practice blocks) και (β) πρόσωπα, $n = 13$. Για μια λεπτομερή λίστα των οπτικών ερεθισμάτων που χρησιμοποιήθηκαν βλ. Παράρτημα Β.

Εργαλεία

Κλίμακα Σεξουαλικού Προσανατολισμού του Kinsey. Βλ. πρώτη έρευνα

Σύντομη Κλίμακα για τη Σύγκρουση Ρόλων Φύλου. Βλ. δεύτερη έρευνα

Διαδικασία

Ο πειραματικός σχεδιασμός υλοποιήθηκε με τη χρήση του προγράμματος ανοιχτού λογισμικού OpenSesame, έκδοση 3.3 (Mathôt et al., 2012). Η αξιολόγηση των φωτογραφιών έγινε σε φορητό υπολογιστή Dell, στο εργαστήριο εφαρμοσμένης ψυχολογίας του τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και η δειγματοληψία διήρκεσε από τον Δεκέμβριο του 2019 έως τον Ιανουάριο του 2020. Μετά την αρχική επιλογή των φωτογραφιών, όλες οι φωτογραφίες οριζόντιου

προσανατολισμού διορθώθηκαν ώστε να έχουν την ανάλυση 1000 x 750, ενώ οι φωτογραφίες κατακόρυφου προσανατολισμού σε ανάλυση 500 x 750 ώστε να ταιριάζουν με το μέγεθος της οθόνης. Το μέγεθος της οθόνης ορίστηκε στα 1024 x 768 pixels (ρυθμός ανανέωσης στα 60 Hz), ενώ οι συμμετέχοντες βρίσκονταν σε απόσταση 50cm από την οθόνη, σε ένα καλά φωτισμένο δωμάτιο.

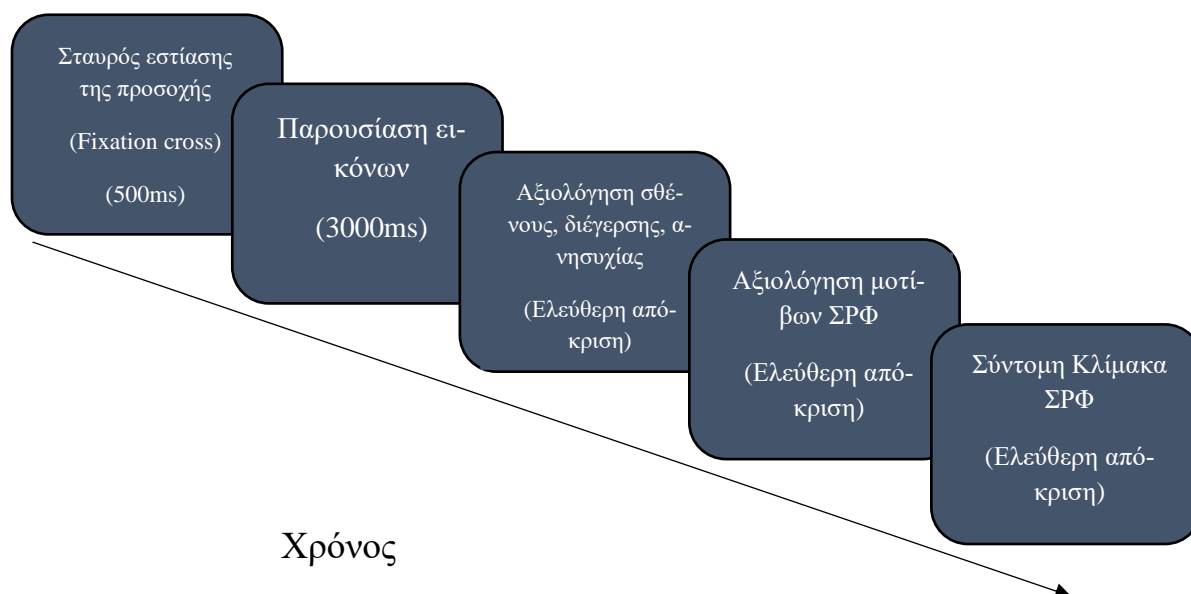
Οι φωτογραφίες παρουσιάστηκαν από μία φορά στην οθόνη του υπολογιστή – δύο φωτογραφίες άσχετες με τους ρόλους φύλου παρουσιάστηκαν ως δοκιμασίες εξάσκησης (practice blocks) και 53 φωτογραφίες για αξιολόγηση (βλ. Γράφημα 9). Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων καταγράφηκαν με δύο τρόπους: πρώτον, οι συμμετέχοντες έπρεπε να αναφέρουν το βαθμό του σθένος, της διέγερσης και την ανησυχίας που τους προκαλούσε η φωτογραφία, χρησιμοποιώντας μία κλίμακα από το 0 έως το 100% με τη χρήση του ποντικιού και, στη συνέχεια έπρεπε να επιλέξουν με τη χρήση του ποντικιού πάλι σε μια κλίμακα από το 0 έως το 100% (0% καθόλου συμφωνία, 100% απόλυτη συμφωνία) για το κατά πόσο νόμιζαν ότι η φωτογραφία απεικόνιζε: (α) περιορισμένη συναισθηματική έκφραση ή δυσκολία έκφρασης συναισθημάτων, (β) περιορισμένη σωματική τρυφερότητα και συναισθηματική επικοινωνία μεταξύ ανδρών (εάν απεικονιζόταν στη φωτογραφία), (γ) φιλοδοξία για δύναμη / επιδίωξη επιτυχίας / ανταγωνισμό με άλλους και (δ) σύγκρουση μεταξύ σπουδών / καριέρας / εργασίας και προσωπικού χρόνου με φίλους, οικογένεια και χαλάρωση. Κατά την τρίτη αξιολόγησή τους, οι συμμετέχοντες έπρεπε να επιλέξουν τι απεικονίζει κυρίως η φωτογραφία (συγκεκριμένα, η οδηγία ήταν: *«Για την ίδια εικόνα που απαντήσατε στην προηγούμενη ερώτηση, τώρα σας ζητάμε να επιλέξετε ΜΙΑ απάντηση μόνο για να περιγράψετε καλύτερα τη φωτογραφία από τις ακόλουθες πιθανές απαντήσεις»*) συμπεριλαμβανομένης και της απάντησης *«Τίποτα από τα παραπάνω»*. Παρά το γεγονός ότι κάθε δοκιμασία για την αξιολόγηση φωτογραφίας δεν είχε χρονικό περιορισμό, οι συμμετέχοντες έλαβαν την οδηγία να αποκριθούν

γρήγορα και αυθόρμητα. Αφού αξιολόγησαν τις τρεις διαστάσεις (σθένος, διέγερση και ανησυχία) της κάθε φωτογραφίας και έδωσαν τις δύο αξιολογήσεις τους (βαθμός συμφωνίας για κάθε ένα κάθε μοτίβο της ΣΡΦ και επιλογή μόνο ενός μοτίβου που απεικονίζεται περισσότερο από τα υπόλοιπα στην κάθε φωτογραφία), οι συμμετέχοντες πατώντας το κουμπί «Συνέχεια», συνέχιζαν στην αξιολόγηση της επόμενης φωτογραφίας. Πριν από την αξιολόγηση των φωτογραφιών, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις σχετικά με το φύλο, την ηλικία, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και το μορφωτικό τους επίπεδο. Τέλος, οι συμμετέχοντες αποκρίθηκαν στις 16 ερωτήσεις της Σύντομης Κλίμακας για τη ΣΡΦ. Η μέση διάρκεια συμμετοχής ήταν περίπου 30 λεπτά.

Αντιστάθμιση (counterbalancing). Για τον έλεγχο πιθανής επίδρασης σειράς και την πιθανή επίδραση των ερωτήσεων της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ, οι συμμετέχοντες είτε βαθμολόγησαν πρώτα τις φωτογραφίες και μετά απάντησαν στις ερωτήσεις της κλίμακας ΣΡΦ (μορφή Α του πειράματος) είτε το αντίστροφο (μορφή Β του πειράματος). Οι συμμετέχοντες κατανεμήθηκαν εξίσου και στις δύο μορφές. Δεν εντοπίστηκαν διαφορές ως προς την αξιολόγηση του σθένους, της διέγερσης και της ανησυχίας μεταξύ των δύο μορφών ($p > .147$).

Γράφημα 9

Αλληλουχία και χρονισμός των ερεθισμάτων του πειράματος (μορφή Α)

Αποτελέσματα

Συμφωνία βαθμολογιών ερευνητών – συμμετεχόντων

Από τις 53 φωτογραφίες που δοκιμάστηκαν αρχικά, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν στις αξιολογήσεις 31 φωτογραφιών και έτσι 22 φωτογραφίες δεν συμπεριλήφθηκαν σε περαιτέρω αναλύσεις. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για τις δύο φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν στις δοκιμασίες εξάσκησης (practice blocks) δεν αναλύθηκαν. Κατόπιν συμφωνίας, αναμενόταν ότι τουλάχιστον οι μισοί από τους συμμετέχοντες (> 50%) θα βαθμολογούσαν παρόμοια κάθε φωτογραφία, και στις δύο φάσεις της αξιολόγησής τους (συμφωνία για κάθε μοτίβο της ΣΡΦ και επιλογή μόνο ενός μοτίβο που περιγράφει καλύτερα τη φωτογραφία). Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στον Πίνακα 25.

Πίνακας 25

Αξιολόγηση φωτογραφιών από τους ερευνητές και τους συμμετέχοντες

Φωτο- γραφία	Αξιολόγηση ερευνη- τών	Αξιολόγηση συμμετεχόντων	Συμφωνία μεταξύ συμμετεχόντων (%)	Τελική απόφαση
Pic_1	RE	RE	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_2	RE	RE	59	Συμπεριλήφθηκε
Pic_3	RE	RE	54.5	Συμπεριλήφθηκε
Pic_4	RE	RE	36.4	Απορρίφθηκε
Pic_5	RE	RE	68.2	Συμπεριλήφθηκε
Pic_6	RE	RE	41	Απορρίφθηκε
Pic_7	RE	RABBM	63.6	Συμπεριλήφθηκε
Pic_8	RE-RABBM	RABBM	63.6	Συμπεριλήφθηκε
Pic_9	RE-RABBM	RABBM	63.6	Συμπεριλήφθηκε
Pic_10	RE-RABBM	RABBM	68.2	Συμπεριλήφθηκε
Pic_11	RE-RABBM	RABBM	68.2	Συμπεριλήφθηκε
Pic_12	RE-RABBM	RABBM	77.3	Συμπεριλήφθηκε

Pic_13	RE-RABBM	RABBM	63.6	Συμπεριλήφθηκε
Pic_14	RABBM	RE-RABBM	36.4	Απορρίφθηκε
Pic_15	RABBM	Ουδέτερη	31.8	Απορρίφθηκε
Pic_16	RABBM	RABBM	54.6	Συμπεριλήφθηκε
Pic_17	RABBM	SPC	63.6	Συμπεριλήφθηκε
Pic_18	RABBM	RABBM	40.9	Απορρίφθηκε
Pic_19	RABBM	RABBM	40.9	Απορρίφθηκε
Pic_20	RABBM	RABBM	54.5	Συμπεριλήφθηκε
Pic_21	RABBM	RE	45.5	Απορρίφθηκε
Pic_22	RABBM	RABBM	72.7	Συμπεριλήφθηκε
Pic_23	SPC	SPC	68.2	Συμπεριλήφθηκε
Pic_24	SPC	SPC	72.7	Συμπεριλήφθηκε
Pic_25	SPC	SPC	54.5	Συμπεριλήφθηκε
Pic_26	SPC	SPC	72.7	Συμπεριλήφθηκε
Pic_27	SPC	SPC	77.3	Συμπεριλήφθηκε
Pic_28	SPC	Ουδέτερη	63.6	Απορρίφθηκε
Pic_29	SPC	SPC	59.1	Συμπεριλήφθηκε
Pic_30	SPC	SPC	36.4	Απορρίφθηκε
Pic_31	CBWFR	CBWFR	68.2	Συμπεριλήφθηκε
Pic_32	CBWFR	CBWFR	72.7	Συμπεριλήφθηκε
Pic_33	CBWFR	CBWFR	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_34	CBWFR	RE	36.4	Απορρίφθηκε
Pic_35	CBWFR	CBWFR	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_36	CBWFR	CBWFR	45.4	Απορρίφθηκε
Pic_37	CBWFR	CBWFR	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_38	CBWFR	CBWFR	40.9	Απορρίφθηκε
Pic_39	CBWFR	CBWFR	45.5	Απορρίφθηκε
Pic_40	Ομοαρνητικότητα	RE	40.9	Απορρίφθηκε
Pic_41	Ομοαρνητικότητα	RE	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_42	Ομοαρνητικότητα	RABBM	68.2	Συμπεριλήφθηκε
Pic_43	Ομοαρνητικότητα	RABBM	81.8	Συμπεριλήφθηκε

Pic_44	Ουδέτερη	Ουδέτερη	40.9	Απορρίφθηκε
Pic_45	Ουδέτερη	Ουδέτερη	54.5	Απορρίφθηκε
Pic_46	Ουδέτερη	SPC	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_47	Ουδέτερη	NEUTRAL	40.9	Απορρίφθηκε
Pic_48	Μη τυπικός άνδρας	RABBM-SPC	31.8	Απορρίφθηκε
Pic_49	Μη τυπικός άνδρας	RE	50	Συμπεριλήφθηκε
Pic_50	Μη τυπικός άνδρας	RE-RABBM	31.8	Απορρίφθηκε
Pic_51	Μη τυπικός άνδρας	RE-NEUTRAL	27.3	Απορρίφθηκε
Pic_52	Τυπικός άνδρας	NEUTRAL	50	Απορρίφθηκε
Pic_53	Τυπικός άνδρας	SPC	40.9	Απορρίφθηκε

Σημείωση. Για τις φωτογραφίες που απορρίφθηκαν, τα ποσοστά που εμφανίζονται είναι τα υψηλότερα. Όταν τα υψηλότερα ποσοστά ήταν για περισσότερα από ένα μοτίβο, όλα τα μοτίβα παρουσιάζονται στη στήλη με τίτλο «Αξιολόγηση συμμετεχόντων» (τρίτη στήλη). Για μια λεπτομερή λίστα φωτογραφιών, δείτε το Παράρτημα Γ1. RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργή Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων.

Γενικά, για τις περισσότερες φωτογραφίες, οι αξιολογήσεις των ερευνητών και των συμμετεχόντων ήταν παρόμοιες. Ωστόσο, 22 εικόνες απορρίφθηκαν και δεν συμπεριλήφθηκαν σε περαιτέρω αναλύσεις, καθώς η συμφωνία μεταξύ των συμμετεχόντων ήταν κάτω από το 50% και επομένως η αξιολόγηση της φωτογραφίας ήταν διφορούμενη ή αξιολογήθηκαν σαφώς από τους συμμετέχοντες ως «ουδέτερες», χωρίς να απεικονίζεται δηλαδή κανένα μοτίβο της ΣΡΦ (επιλογή κατά τη δεύτερη φάση αξιολόγησης: «Τίποτα από τα παραπάνω»). Στον Πίνακα 26, για τις υπόλοιπες 31 φωτογραφίες που συμπεριλήφθηκαν, εμφανίζονται οι βαθμολογίες του σθένους, της διέγερσης και της ανησυχίας. Για την εκτίμηση του μέσου όρου των βαθμολογιών και της τυπικής απόκλισης, η αρχική κλίμακα (από το 0% έως το 100%) που χρησιμοποίησαν οι συμμετέχοντες, επανακωδικοποιήθηκε σε 0 έως 10 για πιο συνοπτική και σαφής παρουσίαση με την ίδια ερμηνεία των κατώτατων – ανώτατων τιμών.

Πίνακας 26

Γενικές τιμές αξιολογήσεις για το σθένος (*valence*), τη διέγερση (*arousal*), και την ανησυχία (*uneasiness*) για τα μοτίβα της ΣΡΦ ($n = 31$)

Μοτίβα	Αριθμός φωτογραφιών	Σθένος	Διέγερση	Ανησυχία
RE	6	6.34 (1.93)	3.06 (1.61)	1.72 (1.69)
RABBM	12	5.04 (2.55)	2.60 (2.83)	2.70 (2.32)
SPC	8	5.63 (1.57)	2.37 (1.87)	1.27 (1.13)
CBWFR	5	5.38 (1.27)	2.37 (1.88)	2.00 (1.82)

Σημείωση. Οι μέσοι όροι επανακωδικοποιήθηκαν σε κλίμακα 0 – 10. Στις παρενθέσεις, παρουσιάζεται η ΤΑ για κάθε μέσο όρο.

Η μέση βαθμολογία για το σθένος ήταν η υψηλότερη στο μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας (και άρα χαρακτηρίστηκαν ως γενικά «ευχάριστες»), $MO = 6.34$ ($TA = 1.93$) και η χαμηλότερη στις φωτογραφίες του μοτίβου της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών (ούτε ευχάριστες ούτε δυσάρεστες), $MO = 5.04$ ($TA = 2.55$). Όσον αφορά τη διέγερση, οι μέσες βαθμολογίες για όλα τα μοτίβα ήταν χαμηλότερες από τη διάμεσο (< 5) αλλά και πάλι η υψηλότερη μέση βαθμολογία βρέθηκε για το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας (μεγαλύτερη διέγερση σε σχέση με τα υπόλοιπα μοτίβα), $MO = 3.06$ ($TA = 1.61$) και η χαμηλότερη για τις φωτογραφίες της Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνιστικότητας και Σύγκρουσης Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (χαμηλή διέγερση), $MO = 2.37$ ($TA = 1.87$) και $MO = 2.37$ ($TA = 1.88$) αντίστοιχα. Τέλος, βρέθηκαν οι χαμηλότερες βαθμολογίες από όλες τις διαστάσεις για την ανησυχία, με την υψηλότερη να παρατηρείται στις φωτογραφίες της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών, $MO = 2.70$ ($TA = 2.32$) και την χαμηλότερη στις φωτογραφίες της

Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνιστικότητας, $MO = 1.27$ ($TA = 1.13$). Γενικά, οι βαθμολογίες των συμμετεχόντων δεν ήταν οι αναμενόμενες, ειδικά για τις βαθμολογίες διέγερσης και ανησυχίας. ένα εύρημα που μπορεί να εξηγηθεί από τις συνθήκες διεξαγωγής του πειράματος (βλ. Συζήτηση).

Εκτός από τις βαθμολογίες των συμμετεχόντων γενικά, υπολογίστηκαν και οι διαφορές για στρέιτ και γκέι άνδρες χρησιμοποιώντας την ανάλυση t-test ανεξάρτητων δειγμάτων. Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στον Πίνακα 27.

Πίνακας 27

Διαφορές στο σθένος, την διέγερση και την ανησυχία μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών

Μοτίβα ΣΡΦ	Σθένος	Τιμή του t	Διέγερση	Τιμή του t	Ανησυχία	Τιμή του t
<i>RE</i>		-2.32*		1.52		2.81**
Στρέιτ άνδρες	5.62 (1.79)		3.48 (1.26)		1.82 (0.50)	
Γκέι άνδρες	7.39 (1.71)		2.45 (1.61)		0.87 (0.29)	
<i>RABBM</i>		-2.47*		-2.69*		4.38***
Στρέιτ άνδρες	4.40 (1.75)		1.50 (0.42)		2.10 (0.58)	
Γκέι άνδρες	6.86 (2.91)		4.31 (1.15)		1.13 (0.38)	
<i>SPC</i>		-0.37		0.55		-0.05
Στρέιτ άνδρες	5.52 (1.50)		2.10 (0.58)		1.07 (0.30)	
Γκέι άνδρες	5.78 (1.75)		1.55 (0.52)		1.19 (0.40)	
<i>CBWFR</i>		-1.14		0.94		1.27
Στρέιτ άνδρες	5.13 (1.29)		1.83 (0.51)		1.72 (0.48)	
Γκέι άνδρες	5.75 (1.23)		1.96 (0.65)		2.07 (0.69)	

Σημείωση. Στις παρενθέσεις, παρουσιάζεται η TA των μέσων όρων. *** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

Τα αποτελέσματα του t-test έδειξαν ότι οι στρέιτ και οι γκέι άνδρες παρουσίασαν διαφορές το σθένος της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας ($t_{21} = -2.32, p < .05, d$ του Cohen = 1.00), με τους γκέι άνδρες να βαθμολογούν τις φωτογραφίες ως πιο ευχάριστες ($MO = 7.39, TA = 1.71$) από τους στρέιτ άνδρες ($MO = 5.62, TA = 1.79$). Διαφορές στο σθένος βρέθηκαν επίσης για τις φωτογραφίες της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών ($t_{21} = -2.47, p < .05, d$ του Cohen = 1.07) με τους γκέι άντρες να βαθμολογούν και πάλι τις φωτογραφίες σε αυτό το μοτίβο ως πιο ευχάριστες ($MO = 6.86, TA = 2.91$) από τους στρέιτ ($MO = 4.40, TA = 1.75$). Στα άλλα δύο μοτίβα δεν παρατηρήθηκαν διαφορές. Όσον αφορά τη διέγερση, βρέθηκαν μόνο διαφορές στις φωτογραφίες Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών ($t_{21} = -2.69, p < .05, d$ του Cohen = 1.17) με τους γκέι άντρες να βαθμολογούν και πάλι τις φωτογραφίες με μεγαλύτερη διέγερση ($MO = 4.31, TA = 1.15$) από ότι οι στρέιτ άνδρες ($MO = 1.50, TA = 0.42$). Τέλος, όσον αφορά την ανησυχία, βρέθηκαν διαφορές για την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα ($t_{21} = 2.81, p < .01, d$ του Cohen = 1.08) και για την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών ($t_{21} = 4.38, p < .001, d$ του Cohen = 1.71) με τους στρέιτ άνδρες να δείχνουν περισσότερα ανησυχία και στους δύο τομείς (για την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα: $MO = 1.82, TA = 0.50$ και για την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών: $MO = 2.10, TA = 0.58$) από τους γκέι άνδρες (για την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα: $MO = 0.87, TA = 0.29$ και για την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών: $MO = 1.13, TA = 0.38$). Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το μικρό μέγεθος του δείγματος, καθώς σε πολλές συγκρίσεις, δεν βρέθηκε στατιστική σημαντικότητα, αλλά τα μεγέθη επίδρασης (effect sizes) (Πίνακας 28) ήταν κατά μέσο όρο > 0.50 και επομένως μεσαία ή μεγάλα σύμφωνα με τα κριτήρια του Cohen (1988).

Πίνακας 28*Εκτιμήσεις μεγεθών επίδρασης για τις διαφορές μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών*

	d του Cohen	Κατώτερο όριο	Ανώτερο όριο
Σθένος (Valence)			
RE	1.00	0.09	1.90
RABBM	1.07	0.15	1.97
SPC	0.16	-0.69	1.01
CBWFR	0.50	-0.37	1.35
Διέγερση (Arousal)			
RE	0.66	-0.22	1.52
RABBM	1.17	0.23	2.08
SPC	0.24	-0.62	1.09
CBWFR	0.41	-0.46	1.26
Ανησυχία (Uneasiness)			
RE	1.08	0.16	1.98
RABBM	1.71	0.69	2.69
SPC	0.52	-0.35	1.38
CBWFR	0.02	-0.87	0.83

Οι διαφορές υπολογίστηκαν επίσης για ομάδες χαμηλής και υψηλής ΣΡΦ χρησιμοποιώντας τον στατιστικό έλεγχο t-test για ανεξάρτητα δείγματα. Για να υπολογιστούν οι ομάδες χαμηλής και υψηλής ΣΡΦ, αρχικά υπολογίστηκε ο μέσος όρος των απαντήσεων για όλα τα μοτίβα της ΣΡΦ. Στη συνέχεια, εφαρμόστηκε η τεχνική διχοτόμησης με κριτήριο τη διάμεσο, ώστε να μετατραπεί σε δίτιμη κατηγορική μεταβλητή. Η διάμεσος στην κλίμακα μέσου όρου της ΣΡΦ ήταν 3.5 (Κατώτερη τιμή = 1 και Ανώτερη τιμή = 6). Οι δύο ομάδες που προέκυψαν ήταν 1. Χαμηλή ΣΡΦ: < 3.4 και Υψηλή ΣΡΦ: > 3.5). Τα αποτελέσματα εμφανίζονται στον Πίνακα 29.

Πίνακας 29

Διαφορές στο σθένος, τη διέγερση και την ανησυχία μεταξύ ανδρών με χαμηλή και υψηλή ΣΡΦ ανά μοτίβο

Μοτίβο	Σθένος	Τιμή του t	Διέγερση	Τιμή του t	Ανησυχία	Τιμή του t
<i>RE</i>		-2.46*		-2.28*		0.93
Χαμηλή (n=15)	5.77 (1.92)		2.57 (1.27)		1.95 (1.91)	
Υψηλή (n=7)	7.56 (1.39)		4.01 (1.85)		1.23 (1.01)	
<i>RABBM</i>		1.43		0.88		-2.41*
Χαμηλή (n=18)	5.76 (2.51)		2.86 (2.96)		2.20 (1.86)	
Υψηλή (n=4)	3.79 (2.40)		1.47 (2.01)		4.98 (3.10)	
<i>SPC</i>		-0.73		-1.25		-0.83
Χαμηλή (n=7)	5.26 (0.91)		1.65 (1.14)		0.98 (0.91)	
Υψηλή (n=15)	5.80 (1.81)		2.70 (2.07)		1.41 (1.22)	
<i>CBWFR</i>		-1.17		0.87		1.18
Χαμηλή (n=10)	5.03 (1.44)		2.76 (1.76)		2.50 (2.21)	
Υψηλή (n=12)	5.67 (1.10)		2.05 (1.99)		1.59 (1.69)	

Σημείωση. Στις παρενθέσεις παρουσιάζεται η ΤΑ των μέσων όρων. *p<.05

Τα αποτελέσματα των στατιστικών ελέγχων t-test έδειξαν ότι οι δύο ομάδες είχαν διαφορετική βαθμολογία ως προς το σθένος της RE ($t_{21} = -2.46, p < .05, d$ του Cohen = 1.00), με τους άνδρες με υψηλή ΣΡΦ να βαθμολογούν τις φωτογραφίες ως πιο ευχάριστες ($MO = 7.56, TA = 1.39$) από τους άνδρες με χαμηλή ΣΡΦ ($MO = 5.77, TA = 1.92$). Δεν βρέθηκε άλλη διαφορά για τη διάσταση του σθένους. Όσον αφορά τη διέγερση, βρέθηκαν μόνο διαφορές στις φωτογραφίες της RE ($t_{21} =$

-2.28, $p < .05$, d του Cohen = 1.04) με τους άνδρες με υψηλή ΣΡΦ πάλι να βαθμολογούν τις φωτογραφίες ως μεγαλύτερης διέγερσης ($MO = 4.01$, $TA = 1.85$) από τους άνδρες με χαμηλή ΣΡΦ ($MO = 2.57$, $TA = 1.27$). Τέλος, όσον αφορά τη διάσταση της ανησυχίας, διαφορές βρέθηκαν μόνο για τις φωτογραφίες της RABBM ($t_{21} = -2.41$, $p < .05$, d του Cohen = 1.33) με τους άνδρες με υψηλή ΣΡΦ να παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανησυχία ($MO = 4.98$, $TA = 3.10$) από τους άνδρες με χαμηλή ΣΡΦ ($MO = 2.20$, $TA = 1.86$). Ωστόσο, και πάλι το μικρό μέγεθος του δείγματος θα πρέπει να ληφθεί υπόψη, καθώς σε πολλές συγκρίσεις, δεν βρέθηκε στατιστική σημαντικότητα, αλλά τα μεγέθη επίδρασης (Πίνακας 30) ήταν περίπου 0.40 και άνω και επομένως τουλάχιστον μεσαίου μεγέθους.

Πίνακας 30

Μεγέθη επίδρασης των διαφορών μεταξύ ανδρών με χαμηλή και υψηλή ΣΡΦ

	d του Cohen	Κατώτερο όριο	Ανώτερο όριο
<i>Σθένος</i>			
RE	1.00	0.04	1.94
RABBM	0.79	-0.33	1.89
SPC	0.57	-0.35	1.48
CBWFR	0.50	-0.36	1.35
<i>Διέγερση</i>			
RE	1.04	0.08	1.99
RABBM	0.49	-0.61	1.58
SPC	0.57	-0.35	1.48
CBWFR	0.37	-0.48	1.21
<i>Ανησυχία</i>			
RE	0.43	-0.49	1.33
RABBM	1.33	0.16	2.48

	d του Cohen	Κατώτερο όριο	Ανώτερο όριο
SPC	0.38	-0.53	1.28
CBWFR	0.51	-0.36	1.35

Συζήτηση

Ο σκοπός αυτής της πιλοτικής μελέτης ήταν να εξετάσει μία νέα βάση δεδομένων από οπτικά ερεθίσματα που ονομάστηκε «ΣΕΡΦΑ» για την περαιτέρω διερεύνηση της συναισθηματικής απόκρισης των ανδρών στα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ. Οι περισσότερες φωτογραφίες συγκεντρώθηκαν από μια ήδη σταθμισμένη βάση δεδομένων, το NAPS, ενώ για την αύξηση της δεξαμενής των πιθανών οπτικών ερεθισμάτων, ορισμένες επιπλέον φωτογραφίες συμπεριλήφθηκαν από το δίκτυο. Αυτές οι φωτογραφίες βαθμολογήθηκαν από 22 συμμετέχοντες (στρείτ και γκέι άντρες) ως προς το σθένος, τη διέγερση, την ανησυχία και σε ποιον μοτίβο της ΣΡΦ πίστευαν ότι ανήκουν. Με βάση αυτές τις αξιολογήσεις, επιλέχθηκαν συνολικά 31 φωτογραφίες, 6 για το μοτίβο της RE, 12 για το μοτίβο της RABBM, 8 για το μοτίβο της SPC και 5 για το μοτίβο της CBWFR. Βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ στρείτ και γκέι ανδρών ως προς το σθένος και την ανησυχία των φωτογραφιών της RE και σε όλες τις αξιολογήσεις για τις φωτογραφίες της RABBM. Επίσης, παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με χαμηλή και υψηλή ΣΡΦ για το σθένος και τη διέγερση φωτογραφιών της RE και για την ανησυχία για φωτογραφίες της RABBM. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι ακόμη και σε αυτήν την αρχική εξέταση αυτής της νέας βάσης δεδομένων, μπορούν να παρατηρηθούν σημαντικές διαφορές για τα διαφορετικά μοτίβα της ΣΡΦ, με τους συμμετέχοντες με υψηλότερα επίπεδα ΣΡΦ να παρουσιάζουν υψηλότερες βαθμολογίες για όλες τις αξιολογήσεις των φωτογραφιών σε σχέση με τους άνδρες με χαμηλή ΣΡΦ. Επομένως, ενδεχομένως η νέα βάση δεδομένων ΣΕΡΦΑ να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διάκριση των συμμετεχόντων ανάλογα με το επίπεδο ΣΡΦ που εκδηλώνουν.

Πέμπτη έρευνα

Μια εικόνα, χίλιες λέξεις, χίλια συναισθήματα; Ένας οιονεί πειραματικός έλεγχος της επίδρασης της ΣΡΦ στην αναγνώριση συναισθημάτων

Εισαγωγή

Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η επίδραση των φωτογραφιών της ΣΡΦ όπως προσδιορίστηκαν στην πιλοτική μελέτη για τον έλεγχο της ΣΕΡΦΑ (βλ. τέταρτη έρευνα) στην αναγνώριση τριών βασικών συναισθημάτων (χαρά, λύπη, θυμός) προσώπου και προσώπων που δεν απεικονίζουν συναισθηματικό (ουδέτερο συναισθηματικό). Η σχετική βιβλιογραφία έχει δείξει ότι η ΣΡΦ συνδέεται με την αλεξιθυμία (μειωμένη ικανότητα αναγνώρισης και περιγραφής συναισθημάτων· Levant, 1995) και κυρίως με την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (Berger et al., 2005· Eicken, 2003· Fisher & Good, 1997· Hayashi, 1999· Shepard, 2002· Levant et al., 2006). Παρόλα αυτά, όπως προτείνει και ο O'Neil (2015), η σύνδεση αυτή είναι μεταξύ της ΣΡΦ και της αλεξιθυμίας χρήζει περαιτέρω διερεύνησης καθώς είναι ασαφής. Έτσι, στην παρούσα έρευνα, έχει πειραματικά ελεγχθεί η επίδραση των τεσσάρων μοτίβων της ΣΡΦ (φωτογραφίες ΣΕΡΦΑ) στην αναγνώριση προσώπων που απεικονίζουν τέσσερα βασικά συναισθήματα όπως έχουν χρησιμοποιηθεί στη βιβλιογραφία σε παράδειγμα ευόδωσης (priming effect) χωρίς να συμπεριληφθεί ο θυμός (Suslow et al., 2001) και με συμπερίληψη του θυμού (Vermeulen et al., 2006). Στις μελέτες αυτές δεν βρέθηκαν διαφορές μεταξύ ατόμων με και χωρίς αλεξιθυμία στα συναισθήματα της χαράς και της λύπης αλλά για το θυμό και το ουδέτερο συναισθηματικό. Λαμβάνοντας υπόψιν και την έρευνα του Fujiwara (2018) για μειωμένη προτίμηση των ατόμων με αλεξιθυμία να κοιτούν τις περιοχές των ματιών των άλλων (εξηγώντας τη μειωμένη ακρίβεια αναγνώρισης προσώπων) και τα ευρήματα τόσο των ερευνών ευόδωσης και της σύνδεσης μεταξύ ΣΡΦ και αλεξιθυμίας και αδυναμίας

αναγνώρισης συναισθημάτων προσώπου, αναμένεται σε αυτήν την έρευνα τα άτομα που εκδηλώνουν υψηλότερη ΣΡΦ να έχουν και μεγαλύτερη βαθμολογία στις συμπεριφορικές μετρήσεις της αλεξιθυμίας και μειωμένη ακρίβεια στην αναγνώριση των συναισθημάτων προσώπου, με πιο χαμηλές επιδόσεις στα πρόσωπα όπου δεν είναι αποτυπωμένο ξεκάθαρο συναίσθημα (ουδέτερο συναίσθημα). Επιπλέον, αναμένεται ότι οι φωτογραφίες της ΣΡΦ οι οποίες παρουσιάζονται ως «αποσπαστές προσοχής» (distractors) θα επηρεάσουν τις βαθμολογίες των συμμετεχόντων ως προς την ακρίβεια των απαντήσεών τους για το συναίσθημα του θυμού και το ουδέτερο συναίσθημα.

Μέθοδος

Ερευνητικός σχεδιασμός

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας, χρησιμοποιήθηκε οιονεί πειραματικός σχεδιασμός εντός συμμετεχόντων $4 \times 2 \times 4$, με κύριες ανεξάρτητες μεταβλητές τις φωτογραφίες της ΣΡΦ όπως αξιολογήθηκαν να αντιπροσωπεύουν κάθε ένα από τα τέσσερα μοτίβα (τέσσερα επίπεδα: 1 = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα / RE, 2 = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός / SPC, 3 = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών / RABBM και 4 = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων / CBWFR, βλ. και έκτη έρευνα), το χρόνο παρουσίασης των φωτογραφιών (δύο επίπεδα: 150ms και 500ms) και τα τέσσερα συναισθήματα (Χαρά, Λύπη, Θυμός, Ουδέτερο συναίσθημα). Εξαρτημένη μεταβλητή ήταν η ακρίβεια των απαντήσεων (0% έως 100%) η οποία για να υπολογιστεί, αρχικά επανακωδικοποιήθηκε η απάντηση του κάθε συμμετέχοντα ως σωστή (1) ή λανθασμένη (0) αναγνώριση συναισθήματος και μετά προσαρμόστηκε κατάλληλα ώστε να είναι πιο ερμηνεύσιμη και συγκρίσιμη [RE: $(RE_1 + RE_2 + RE_3 + RE_4 + RE_5 + RE_6) * 16.66$, SPC: $(SPC_1 + SPC_2 + SPC_3 + SPC_4 + SPC_5 + SPC_6 + SPC_7 + SPC_8) * 12.50$, RABBM: $(RABBM_1 + RABBM_2 + RABBM_3 + RABBM_4 + RABBM_5 + RABBM_6 + RABBM_7 + RABBM_8$

+ $RABBM_9 + RABBM_{10} + RABBM_{11} + RABBM_{12}$) * 8.33, CBWFR: (CBWFR₁ + CBWFR₂ + CBWFR₃ + CBWFR₄ + CBWFR₅) * 20].

OpenSesame. Για την κατασκευή του πειραματικού σχεδιασμού χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα ανοιχτού λογισμικού OpenSesame (Mathôt et al., 2012). Το OpenSesame αποτελεί ένα αρκετά εύχρηστο πρόγραμμα και φιλικό προς το χρήστη (Graphic User Interface, GUI) που επιτρέπει την εκτέλεση εντολών σε γλώσσα Python, ενώ υποστηρίζει τον σχεδιασμό και την εκτέλεση ψυχοφυσιολογικών πειραμάτων, δοκιμασιών χρόνου απόκρισης (response time tasks), ερευνών καταγραφής οφθαλμικών κινήσεων και ερωτηματολογίων. Στα πλαίσια αυτής της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν μόνο «έτοιμα αντικείμενα» (built-in objects), δηλαδή επιλογές προσφερόμενες από το ίδιο το πρόγραμμα χωρίς τη χρήση γλώσσας Python.

JATOS. Λόγω των απαγορεύσεων της πανδημίας, ο πειραματικός σχεδιασμός δε θα μπορούσε να διεξαχθεί δια ζώσης, στα πλαίσια ενός εργαστηρίου. Γι' αυτό το λόγο χρησιμοποιήθηκε η πλατφόρμα του JATOS η οποία επιτρέπει την διαδικτυακή εφαρμογή των πειραμάτων που σχεδιάζονται στο OpenSesame (Lange et al., 2015). Το JATOS μπορεί να εγκατασταθεί σε διακομιστή (server) ή τοπικά, επιτρέποντας στον ερευνητή να δοκιμάσει την εφαρμογή και τη απρόσκοπτη λειτουργία του πειράματος που έχει σχεδιαστεί στο OpenSesame (offline) σε ένα περιβάλλον φυλλομετρητή (browser), πριν το «ανέβασμά» της (upload) σε ένα διακομιστή. Όλη η επικοινωνία με τον διακομιστή του JATOS όπου περιέχει την διαδικτυακή εκδοχή της έρευνας πραγματοποιείται μέσω GUI, χωρίς να χρειάζεται να χρησιμοποιηθεί διεπαφή γραμμής εντολών (command line interface). Έτσι, η παρούσα έρευνα εξετάστηκε πρώτα σε περιβάλλον φυλλομετρητή και μετά διαμοιράστηκε διαδικτυακά μέσω του διακομιστή JATOS με χρήση συγκεκριμένου τύπου συνδέσμου (Worker & Batch Manager) που επέτρεπε μόνο μία υποβολή από κάθε διεύθυνση IP.

Συμμετέχοντες

Αρχικά συμμετείχαν 864 άτομα. Από αυτά, 781 άτομα αφαιρέθηκαν λόγω μη απάντησης σε όλες τις συνθήκες (missing values) είτε λόγω υπερβολικού χρόνου αντίδρασης (> 15 δευτερόλεπτα στις περισσότερες συνθήκες). Εντέλει, συμπεριλήφθηκαν 83 άνδρες· οι μισοί συμμετέχοντες ($n = 42$, 53%) ήταν μέχρι την ηλικία των 35 χρονών, σχεδόν οι μισοί ($n = 34$, 41%) ήταν κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου και οι περισσότεροι αυτοπροσδιορίστηκαν ως «αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος» στην κλίμακα του Kinsey (τιμή 0). Φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες κάνανε εντυπωσιακά περισσότερο χρόνο να αποκριθούν για το σεξουαλικό τους προσανατολισμό (13.01 ± 7.78) από ότι για το φύλο (3.38 ± 3.14) ή την ηλικία τους (4.30 ± 3.20), ενισχύοντας την υπόθεση ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός ενδεχομένως να αποτελεί ακόμη θέμα ταμπού στην Ελλάδα. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά όπως και ο χρόνος απόκρισης των συμμετεχόντων στην συμπλήρωση των δημογραφικών παρουσιάζονται στον Πίνακα 31.

Πίνακας 31

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως συχνότητες (%) ενώ ο χρόνος απόκρισης έχει μετατραπεί σε δευτερόλεπτα από χιλιοστά δευτερολέπτου (αρχική μονάδα μέτρησης)

Δημογραφικά χαρακτηριστικά	n (%)	Χρόνος απόκρισης				
		ΜΟ	ΤΑ	ΕΤ	ΜΤ	ΤΣ
Φύλο	83 (100)	3.38	3.14	1.03	21.77	0.35
<i>Ηλικία</i>		4.30	3.20	1.15	19.44	0.35
18 μέχρι 25 ετών	16 (19.3)					
26 μέχρι 35 ετών	28 (33.7)					
36 μέχρι 45 ετών	21 (25.3)					

46 μέχρι 64 ετών	18 (21.7)					
<i>Εκπαίδευση</i>		5.14	2.24	1.88	18.16	0.32
Γυμνάσιο	1 (1.2)					
Λύκειο	20 (24.1)					
Προπτυχιακός τίτλος	34 (41.0)					
Μεταπτυχιακός τίτλος	21 (25.3)					
Διδακτορικό	7 (8.4)					
<i>Σεξουαλικός προσανατολισμός</i>		13.01	7.78	1.90	30.16	0.85
Αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος	67 (80.7)					
Εξίσου ετεροφυλόφιλος και ομοφυλόφιλος	4 (4.8)					
Αποκλειστικά ομοφυλόφιλος	12 (14.4)					

Σημείωση. ΜΟ = Μέσος Όρος, ΤΑ = Τυπική Απόκλιση, ΕΤ = Ελάχιστη τιμή, ΜΤ = Μέγιστη τιμή, ΤΣ = Τυπικό Σφάλμα.

Εργαλεία

Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ. Βλ. προηγούμενες έρευνες.

Κλίμακα Αλεξιθυμίας του Τορόντο (Toronto Alexithymia Scale, TAS-20). Η TAS-20 χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση των διαστάσεων της αλεξιθυμίας (Bagby et al., 1994). Η αρχική έκδοση του TAS αποτελείται από 26 λήμματα με ίσο αριθμό θετικών και αρνητικών ερωτήσεων, η οποία αναγνώρισε αρχικά τέσσερις παράγοντες: (α) την ικανότητα αναγνώρισης και διάκρισης μεταξύ συναισθημάτων και σωματικών αισθήσεων, (β) την ικανότητα περιγραφής συναισθημάτων, (γ) την ονειροπόληση και (δ) τον τρόπο σκέψης προσανατολισμένο σε εξωτερικά ερεθίσματα (Bagby et al., 1986· Taylor et al., 1985). Η TAS-20, μια συντομευμένη εκδοχή της αρχικής κλίμακας

παρουσιάζει τις καλύτερες ψυχομετρικές ιδιότητες από την αρχική με τα 26 λήμματα και άλλες εκδόσεις, ενώ αποτελεί την πιο δημοφιλή μέτρηση της αλεξιθυμίας (Bagby et al., 2020). Η TAS-20 έχει μια σταθερή δομή τριών παραγόντων: (α) δυσκολία αναγνώρισης συναισθημάτων (π.χ. «Συχνά βρίσκομαι σε σύγχυση μη ξέροντας ποιο ακριβώς συναίσθημα έχω»), (β) δυσκολία περιγραφής συναισθημάτων (π.χ. «Μου είναι δύσκολο να βρω τις κατάλληλες λέξεις για τα συναισθηματά μου») και (γ) τρόπος σκέψης προσανατολισμένος σε εξωτερικά ερεθίσματα («Προτιμώ να αφήνω τα πράγματα να συμβαίνουν όπως συμβαίνουν, παρά να προσπαθώ να καταλάβω γιατί κατέληξαν έτσι»). Οι απαντήσεις καταγράφονται σε μια κλίμακα Likert 5 σημείων (1: Διαφωνώ πολύ, 5: Συμφωνώ πολύ) με τις μεγαλύτερες βαθμολογίες να εκφράζουν μεγαλύτερη πιθανότητα για διάγνωση αλεξιθυμίας. Η δομή των τριών παραγόντων έχει επιβεβαιωθεί σε πολλές έρευνες (π.χ. Besharat, 2007· Meganck et al., 2008) με υψηλή αξιοπιστία. Στην παρούσα έρευνα η επιβεβαιώθηκε η κατασκευαστική εγκυρότητα του εργαλείου με τη χρήση της ανάλυσης των κύριων συνιστωσών (Principal Component Analysis) (συνολική διακύμανση που εξηγήθηκε: 65.09%) και βρέθηκε επίσης υψηλή αξιοπιστία (Δυσκολία αναγνώρισης συναισθημάτων: α του Cronbach = .89, Δυσκολία περιγραφής συναισθημάτων: α του Cronbach = .88, Τρόπος σκέψης προσανατολισμένος σε εξωτερικά γεγονότα: α του Cronbach = .94).

Φωτογραφίες ΣΡΦ. Οι φωτογραφίες ΣΡΦ που χρησιμοποιήθηκαν βασίστηκαν στις αξιολογήσεις των συμμετεχόντων κατά την πιλοτική τους εξέταση (βλ. τέταρτη έρευνα) και περιλάμβαναν: (α) έξι φωτογραφίες που απεικόνιζαν την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (RE), (β) 8 φωτογραφίες που απεικόνιζαν την Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμό (SPC), (γ) 12 φωτογραφίες που απεικόνιζαν την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών (RABBM) και (δ) πέντε φωτογραφίες που απεικόνιζαν την Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων

(CBWFR). Για πλήρη λίστα των φωτογραφιών που χρησιμοποιήθηκαν, βλ. τέταρτη έρευνα και Παράρτημα Γ1 και Γ2.

Φωτογραφίες της βάσης δεδομένων *Radboud*. Η βάση δεδομένων των προσώπων του Radboud (Radboud Faces Database, RaFD) είναι μια βάση δεδομένων εικόνων προσώπων όπου απεικονίζονται 67 μοντέλα (συμπεριλαμβανομένων Καυκάσιων ανδρών και γυναικών, Καυκάσιων παιδιών, αγοριών και κοριτσιών και Μαροκινών Ολλανδών ανδρών) και εκφράζουν 8 συναισθήματα (λύπη, ουδέτερο συναίσθημα, αηδία, περιφρόνηση, φόβο, έκπληξη, θυμό, χαρά) με τρεις διαφορετικές κατευθύνσεις βλέμματος (δεξιά, αριστερά και ευθεία στο φακό) και από πέντε διαφορετικές οπτικές γωνίες (180°, 135°, 90°, 45°, 0°) (Langner et al., 2010). Κάθε μοντέλο έχει 120 λήψεις και το σύνολο των φωτογραφιών του RaFD είναι 8,040. Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκαν 12 φωτογραφίες που απεικόνιζαν μόνο άνδρες Καυκάσιους με τα συναισθήματα της χαράς, λύπης, θυμού και ουδέτερου συναίσθηματος, μόνο από την οπτική γωνία των 90° χρησιμοποιώντας και τις τρεις κατευθύνσεις βλέμματος (3 οπτικές λήψεις * 4 συναισθήματα). Για υποδειγματικές φωτογραφίες, βλ. Παράρτημα Γ3.

Διαδικασία

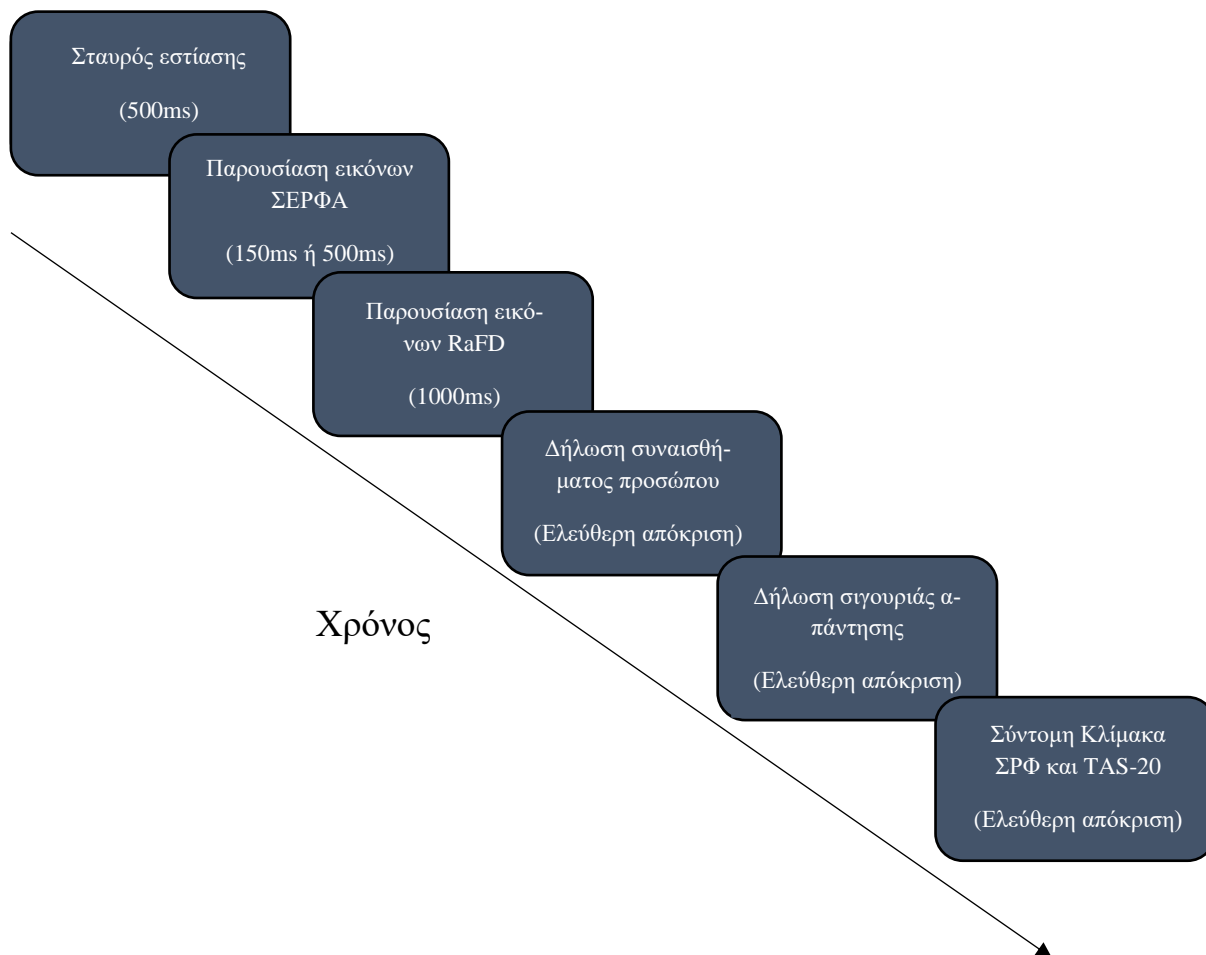
Η δειγματοληψία διήρκεσε από το Μάρτιο του 2020 μέχρι τον Ιούλιο του 2020 και διεξήχθη διαδικτυακά μέσω της χρήσης του JATOS. Η τεχνική δειγματοληψίας που εφαρμόστηκε ήταν συνδυαστική, καθώς αποτελούνταν κυρίως από την τεχνική χιονοστιβάδας, αλλά και το δείγμα ευκολίας, καθώς λόγω της μορφής που είχε η έρευνα (διαδικτυακός οιονεί πειραματικός σχεδιασμός) αποθάρρυνε πολλούς να συμμετάσχουν. Για να συμμετάσχουν, τα άτομα επέλεξαν το σύνδεσμο όπου, μέσω της πλατφόρμας του JATOS, τους άνοιγε στο φυλλομετρητή (κατά προτίμηση Firefox) το πείραμα το οποίο αυτόματα προβαλλόταν σε πλήρη οθόνη. Οι συμμετέχοντες διάβαζαν

τις γενικές πληροφορίες για την έρευνα και τη φόρμα δεοντολογίας, η οποία τους εγγυόταν την ανωνυμία των πληροφοριών, το δικαίωμα να αποχωρήσουν όποια στιγμή θέλουν από την έρευνα (ή να αποσύρουν τα δεδομένα τους μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους, αλλά όχι σε διάστημα μεγαλύτερο των τριών εβδομάδων) και ότι η έρευνα ακολουθεί τους κανόνες του ΓΚΠΔ (GDPR) για τα προσωπικά δεδομένα, ενώ τους ενημέρωνε ότι η συμμετοχή τους ήταν εθελοντική. Αμέσως μετά απαντούσαν σε απλές δημογραφικές ερωτήσεις χρησιμοποιώντας μόνο το πληκτρολόγιο και συγκεκριμένα το πληκτρολόγιο των αριθμών, όπου κάθε απάντηση σε κάθε οθόνη αντιστοιχούσε σε διαφορετική αρίθμηση. Τόσο η ίδια η απόκριση όσο και ο χρόνος απόκρισης καταγράφονταν. Οι συμμετέχοντες είτε συμπλήρωναν πρώτα τα εργαλεία της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ και της αλεξιθυμίας (TAS-20) (Μορφή Β) είτε αποκρίνονταν πρώτα στις πειραματικές συνθήκες (Μορφή Α). Η κάθε πειραματική συνθήκη αποτελούνταν από ένα «σταυρό εστίασης» (fixation cross) που παρουσιαζόταν στην οθόνη για 500ms, ακολουθούμενο από την προβολή της φωτογραφίας ΣΕΡΦΑ είτε για 150ms (υπο-ουδική επεξεργασία) είτε για 500ms (συνειδητή επεξεργασία). Ο λόγος που επιλέχθηκαν αυτές οι δύο διάρκειες είναι γιατί στη διάρκεια παρουσίασης των 150ms παρατηρείται το φαινόμενο της υπο-ουδικής ευόδωσης (μεταξύ 100 και 250ms), ενώ τα 500ms θεωρούνται το «κατώφλι της συνείδησης» (threshold of consciousness) και οι συμμετέχοντες αντιλαμβάνονται πλήρως το παρουσιαζόμενο ερέθισμα (για μια εκτεταμένη ανασκόπηση, βλ. Elgendi et al., 2018). Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες έβλεπαν τη φωτογραφία με την εικόνα προσώπου (RaFD) για 1,000ms και έπρεπε να δηλώσουν σε χωριστή οθόνη το συναίσθημα που πιστεύουν ότι απεικονιζόταν (1: Χαρά, 2: Λύπη, 3: Θυμός, 4: Αηδία, 5: Ουδέτερο συναίσθημα) χρησιμοποιώντας και πάλι το πληκτρολόγιο των αριθμών. Τέλος, δήλωναν πόσοι σίγουροι νοιώθουν για την απάντησή τους και ανάλογα με τη σειρά παρουσίασης των πειραματικών συνθηκών, είτε συνέχιζαν στη συμπλήρωση των ψυχομετρικών εργαλείων (Μορφή Α) είτε ολοκληρωνόταν

η συμμετοχή τους (Μορφή Β). Και στις δύο περιπτώσεις, στην τελευταία οθόνη εκτός από τις ευχαριστίες για τη συμμετοχή τους, εξηγούνταν με απλά λόγια ο σκοπός του πειράματος και οι πειραματικές συνθήκες (βλ. και Γράφημα 10).

Γράφημα 10

Σειρά παρουσίασης των πειραματικών συνθηκών

Στατιστική ανάλυση

Για την στατιστική των αποτελεσμάτων, χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα SPSS, έκδοση 27. Οι βασικές μεταβλητές ενδιαφέροντος ήταν τρεις: (α) το μοτίβο της ΣΡΦ που απεικονιζόταν στις φωτογραφίες ΣΡΦΑ (4 επίπεδα: Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής μεταξύ Ανδρών και Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας

και Οικογενειακών Σχέσεων), (β) ο χρόνος που παρουσιάστηκαν οι φωτογραφίες ΣΡΦΑ (2 επίπεδα: 150ms και 500ms) και (γ) το συναίσθημα που δήλωσαν οι συμμετέχοντες (τέσσερα επίπεδα από τα αρχικά πέντε – με την αηδία η οποία δεν συμπεριλήφθηκε καθώς ήταν παραπλανητική απάντηση: χαρά, λύπη θυμός και ουδέτερο συναίσθημα). Οι επιδράσεις αυτές ελέγχθηκαν με μικτή ανάλυση διακύμανσης (mixed ANOVA), $4*2*4$. Επιπλέον, για να μπορέσει να διαπιστωθεί κατά πόσο οι τρεις διαστάσεις της αλεξιθυμίας (αντίληψη συναισθήματος, έκφραση συναισθήματος και τρόπος σκέψης προσανατολισμένος σε εξωτερικά ερεθίσματα, EOT) επηρεάζουν τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στη δήλωση συναισθήματος, ελέγχθηκαν με την χρήση μικτού μοντέλου συνδιακύμανσης (mixed ANCOVA), $4*2*4*$ Covariate. Επίσης, χωριστά μικτά μοντέλα συνδιακύμανσης χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο της βαθμολογίας των συμμετεχόντων για κάθε μοτίβο της ΣΡΦ. Οι διαφορές μεταξύ επιπέδων των μεταβλητών εξετάστηκαν με χρήση t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (paired samples t-test) με διόρθωση Bonferroni (έλεγχος σφάλματος Τύπου I) και αναλύθηκαν οι αλληλεπιδράσεις μεγαλύτερης κατάταξης (higher-order) από αυτές μικρότερης κατάταξης (lower-order).

Αποτελέσματα

Για να μπορέσουν να διερευνηθούν οι πιθανές επιδράσεις των φωτογραφιών που απεικονίζουν τα μοτίβα της ΣΡΦ, ο χρόνος παρουσιάσής τους και το συναίσθημα στην ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων, χρησιμοποιήθηκε μια σειρά από μοντέλα επαναλαμβανόμενων μετρήσεων ANOVA και ANCOVA (βλ. και στατιστική ανάλυση παραπάνω). Για τον έλεγχο των επιδράσεων των φωτογραφιών ΣΡΦ, του χρόνου και του συναισθήματος χρησιμοποιήθηκε ANOVA ενώ με την προσθήκη των διαστάσεων της αλεξιθυμίας, χρησιμοποιήθηκε ANCOVA. Τα αποτελέσματα

των αναλύσεων φαίνονται στον Πίνακα 32. Για πιο περιεκτική και συνοπτική παρουσίαση, εμφανίζονται μόνο οι αλληλεπιδράσεις ανώτερης τάξης (higher-order).

Πίνακας 32

Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για την ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις πειραματικές συνθήκες (n = 81)

Συνθήκες	Χαρά		Λύπη		Θυμός		Ουδέτερο συν.	
	ΜΟ	ΤΑ	ΜΟ	ΤΑ	ΜΟ	ΤΑ	ΜΟ	ΤΑ
<i>RE</i>								
150ms	92.28	11.62	90.11	17.03	84.57	24.23	70.77	29.52
500ms	90.12	21.53	86.82	26.18	71.30	30.65	46.50	38.61
<i>SPC</i>								
150ms	94.64	12.31	86.41	25.70	85.59	27.86	70.77	29.05
500ms	88.88	20.41	86.00	27.82	69.95	28.67	53.49	38.25
<i>RABBM</i>								
150ms	92.17	19.90	79.32	27.61	81.88	24.18	75.00	28.23
500ms	89.70	23.36	84.57	25.18	68.30	34.52	47.22	34.46
<i>CBWFR</i>								
150ms	90.74	19.54	83.95	30.44	81.48	31.07	80.86	34.07
500ms	89.50	25.88	88.27	25.34	75.92	33.64	59.26	41.16

Σημείωση. ΜΟ = Μέσος Όρος, ΤΑ = Τυπική Απόκλιση, Ουδέτερο συν. = Ουδέτερο συναίσθημα. RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Εξουσία – Ανταγωνισμό, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών και CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων.

Πίνακας 32

Αποτελέσματα για το μοντέλο 4*2*4 εντός συμμετεχόντων ANOVA και τα μοντέλα 4*2*4 εντός συμμετεχόντων ANCOVA

Επίδραση	ANOVA			ANCOVA		
	Λόγος F^{α}	df	$\eta^{2\alpha}$	Λόγος F^{α}	df	$\eta^{2\alpha}$
$\Phi*\Delta*\Sigma$	2.68*	9, 72	.25	2.77**	9, 68	.27
$\Phi*\Delta*\Sigma*EOT^{\beta}$				4.04***	9, 68	.35
$\Phi*\Delta*\Sigma*RE^{\beta}$				0.29	9, 68	.14
$\Phi*\Delta*\Sigma*SPC^{\beta}$				2.61*	9, 68	.26
$\Phi*\Delta*\Sigma*RABBM^{\beta}$				0.38	9, 68	.13
$\Phi*\Delta*\Sigma*CBWFR^{\beta}$				0.21	9, 68	.16

Σημείωση. Φ = Φωτογραφίες ΣΡΦ, Δ = Διάρκεια παρουσίασης της φωτογραφίας (150ms ή 500ms), Σ = Συναίσθημα, EOT = Externally Oriented Thinking / τρόπος σκέψης προσανατολισμένος σε εξωτερικά ερεθίσματα. Σε όλες τις αναλύσεις της παρούσας έρευνας χρησιμοποιείται το ακρωνύμιο EOT από το πρωτότυπο για πιο συνοπτική παρουσίαση.

RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων.

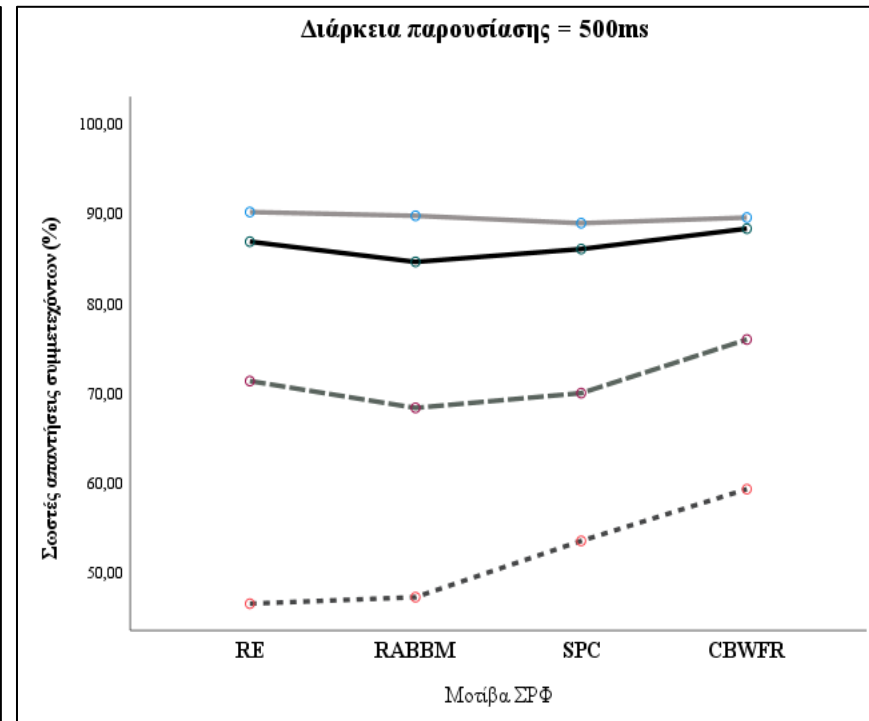
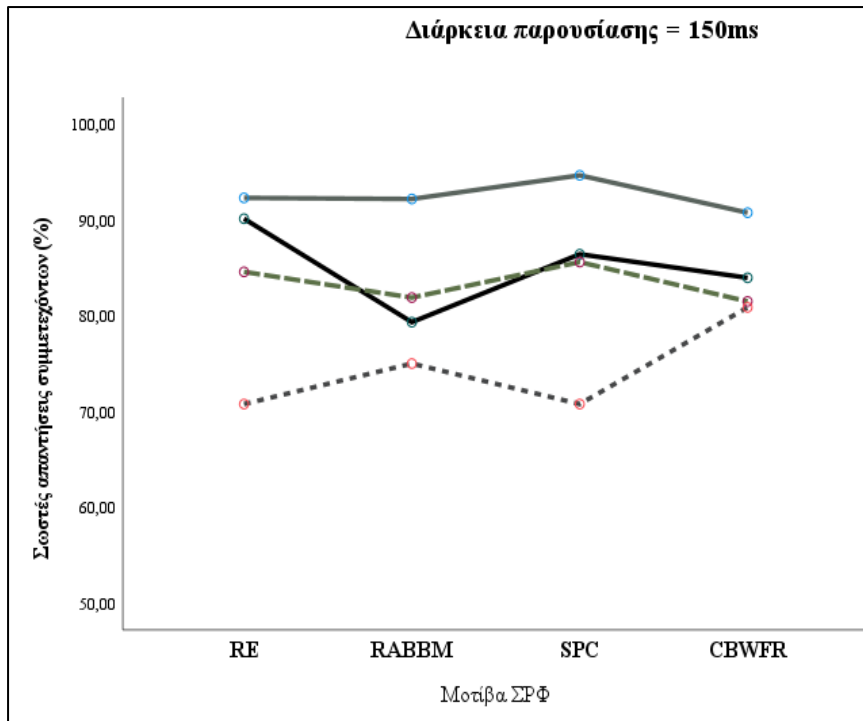
^αΟ λόγος F και το μέγεθος επίδρασης της αλληλεπίδρασης $\Phi*\Delta*\Sigma$ και της $\Phi*\Delta*\Sigma*EOT$ που παρουσιάζονται εδώ αποτελούν μέσο όρο όλων των μοντέλων τα οποία εξετάστηκαν.

^βΟι μεταβλητές EOT, RE, SPC, RABBM και CBWFR χρησιμοποιήθηκαν ως συμμεταβλητές (covariates) σε χωριστά μοντέλα. Οι μεταβλητές RE, SPC, RABBM και CBWFR ως συμμεταβλητές υπολογίστηκαν από το εργαλείο αυτοαναφοράς «Σύντομη Κλίμακα για την ΣΡΦ). Να σημειωθεί ότι ανεξαρτήτως μοντέλου, η αλληλεπίδραση των τεσσάρων παραγόντων $\Phi*\Delta*\Sigma*EOT$ ήταν σταθερά στατιστικά σημαντική σε επίπεδο $p < .01$.

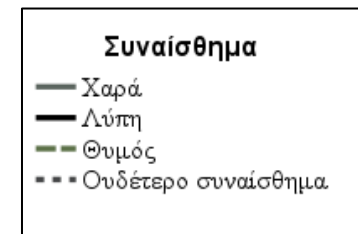
* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Γραφήματα 11α και 11β

Αποτελέσματα της 4*2*4 ANOVA επαναλαμβανόμενων μετρήσεων

Υπόμνημα

Διαφορές στην ακρίβεια των απαντήσεων ανά φωτογραφία ΣΡΦ

Για να μπορέσουν να διερευνηθούν περαιτέρω οι πιθανές επιδράσεις των φωτογραφιών της ΣΡΦ, αρχικά συγκρίθηκε η διαφορά της ακρίβειας των απαντήσεων των συμμετεχόντων (150ms και 500ms) μεταξύ των συναισθημάτων ανά μοτίβο σύγκρουσης (εικόνες ΣΕΡΦΑ) με χρήση πολλαπλών t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων και στη συνέχεια για να διαπιστωθούν οι στατιστικά σημαντικές διαφορές χρησιμοποιήθηκε η διόρθωση του επιπέδου άλφα κατά Bonferroni για να αποφευχθεί ο κίνδυνος για Σφάλμα Τύπου I ($\alpha = 0.05 / 6$ με νέο επίπεδο $\alpha = .008$).

Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (RE). Τα μοντέλα t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (Πίνακας 33) έδειξαν ότι οι στατιστικά σημαντικές διαφορές είναι μεταξύ της ακρίβειας των απαντήσεων: (α) στο συναίσθημα της χαράς και του θυμού, $t_{82} = -2.83$, $p = .006$, d του Cohen = 0.31, (β) στο συναίσθημα της χαράς και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -4.58$, $p < .001$, d του Cohen = 0.50, και (γ) στο συναίσθημα της λύπης και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -4.56$, $p < .001$, d του Cohen = 0.50. Και στις τρεις συγκρίσεις, η ακρίβεια των απαντήσεων ήταν μεγαλύτερη όταν οι φωτογραφίες της ΣΡΦ παρουσιάζονται για 150ms και η διαφορά της ακρίβειας των απαντήσεων των συμμετεχόντων ήταν μικρότερη στο συναίσθημα της χαράς ($MO_{\text{διαφοράς}} = 2.11$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 21.46$), ακολουθούμενη από τη λύπη ($MO_{\text{διαφοράς}} = 3.21$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 26.34$) και το θυμό ($MO_{\text{διαφοράς}} = 12.95$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 29.57$) ενώ στο ουδέτερο συναίσθημα σημειώνονται οι μεγαλύτερες διαφορές ($MO_{\text{διαφοράς}} = 23.69$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 35.88$).

Πίνακας 33

Αποτελέσματα t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων για τις διαφορές ακρίβειας μεταξύ συναισθημάτων με χρήση φωτογραφιών Περιορισμένης Συναισθηματικότητας

Συγκρίσεις	MO	TA	t(82)	Τιμή του p	d του Cohen
Χαρά –	2.10	21.46	-0.34	.736	0.04
Λύπη	3.21	26.34			
Χαρά –	-	-	-2.83	.006	0.31
Θυμός	12.95	29.57			
Χαρά –	-	-	-4.57	<.001	0.50
Ουδέτερο συναίσθημα	23.69	35.89			
Λύπη –	-	-	-2.28	.025 ^a	0.25
Θυμός	-	-			
Λύπη –	-	-	-4.56	<.001	0.50
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			
Θυμός –	-	-	-1.95	.055	0.21
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			

^aΗ σύγκριση των διαφορών στην ακρίβεια των συναισθημάτων της λύπης και του θυμού δε θεωρήθηκε στατιστικά σημαντική γιατί η τιμή του p ήταν μεγαλύτερη από το νέο επίπεδο άλφα κατά Bonferroni.

Εξουσία – Ισχύς – Ανταγωνισμός (SPC). Αναφορικά με το μοτίβο της Ισχύος – Εξουσίας – Ανταγωνισμού, τα μοντέλα t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων (Πίνακας 34) έδειξαν ότι οι στατιστικά σημαντικές διαφορές αφορούσαν τις περισσότερες συγκρίσεις στην ακρίβεια των απαντήσεων: (α) στο συναίσθημα της χαράς και του θυμού, $t_{82} = -3.09$, $p = .003$, d του Cohen = 0.34, (β) στο συναίσθημα της χαράς και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -2.70$, $p = .008$, d του Cohen = 0.30, (γ) στο συναίσθημα της λύπης και του θυμού, $t_{82} = -3.53$, $p = .001$, d του

Cohen = 0.38 και (δ) στο συναίσθημα της λύπης και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -3.44$, $p = .001$, d του Cohen = 0.38. Εν αντιθέσει με την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, η διαφορά της ακρίβειας των απαντήσεων των συμμετεχόντων ήταν μικρότερη στο συναίσθημα της λύπης ($MO_{\text{διαφοράς}} = 0.40$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 25.23$), ακολουθούμενη από τη χαρά ($MO_{\text{διαφοράς}} = 6.02$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 19.58$) και το θυμό ($MO_{\text{διαφοράς}} = 15.26$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 25.13$) ενώ για ένα ακόμη μόνιμο της ΣΡΦ οι μεγαλύτερες διαφορές σημειώνονται στο ουδέτερο συναίσθημα ($MO_{\text{διαφοράς}} = 17.28$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 33.79$).

Πίνακας 34

Αποτελέσματα t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων για τις διαφορές ακρίβειας μεταξύ συναισθημάτων με χρήση φωτογραφιών Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνισμού

Συγκρίσεις	<i>MO</i>	<i>TA</i>	<i>t</i> (82)	<i>Τιμή του p</i>	<i>d</i> του Cohen
Χαρά –	6.02	19.58	1.45	.150	0.16
Λύπη	0.40	25.23			
Χαρά –	-	-	-3.09	.003	0.34
Θυμός	15.26	25.13			
Χαρά –	-	-	-2.70	.008	0.30
Ουδέτερο συναίσθημα	17.28	33.79			
Λύπη –	-	-	-3.53	.001	0.39
Θυμός	-	-			
Λύπη –	-	-	-3.44	.001	0.38
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			
Θυμός –	-	-	-0.40	.692	0.04
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			

Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών (RABBM). Παρόμοια αποτελέσματα βρέθηκαν και σε αυτό το μοτίβο της ΣΡΦ (Πίνακας 35) με τις τέσσερις από τις έξι συγκρίσεις να είναι στατιστικά σημαντικές μετά τη διόρθωση κατά Bonferroni: (α) στο συναίσθημα της χαράς και του θυμού, $t_{82} = -2.73$, $p = .008$, d του Cohen = 0.30, (β) στο συναίσθημα της χαράς και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -5.87$, $p < .001$, d του Cohen = 0.64, (γ) στο συναίσθημα της λύπης και του θυμού, $t_{82} = -3.89$, $p < .001$, d του Cohen = 0.43 και (δ) στο συναίσθημα της λύπης και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -7.14$, $p < .001$, d του Cohen = 0.78. Εν αντιθέσει με τα προηγούμενα μοτίβα, εδώ φαίνεται η ακρίβεια των απαντήσεων να είναι υψηλότερη όταν η φωτογραφία παρουσιαζόταν για 500ms. Και πάλι όμως, η διαφορά της ακρίβειας των απαντήσεων ήταν μικρότερη στο συναίσθημα της χαράς ($MO_{\text{διαφοράς}} = 2.81$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 18.92$), ακολουθούμενη από το συναίσθημα της λύπης ($MO_{\text{διαφοράς}} = 5.42$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 25.01$) και το θυμό ($MO_{\text{διαφοράς}} = 13.25$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 33.68$) ενώ και πάλι οι μεγαλύτερες διαφορές σημειώνονται στο ουδέτερο συναίσθημα ($MO_{\text{διαφοράς}} = 28.01$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 33.68$).

Πίνακας 35

Αποτελέσματα t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων για τις διαφορές ακρίβειας μεταξύ συναισθημάτων με χρήση φωτογραφιών Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργής Μεταξύ Ανδρών

Συγκρίσεις	MO	TA	$t(82)$	Τιμή του p	d του Cohen
Χαρά – Λύπη	2.81	18.92	2.48	.015 ^a	0.27
Χαρά – Θυμός	-	-	-2.73	.008	0.30
Χαρά – Ουδέτερο συναίσθημα	-	-	-5.87	<.001	0.64
	28.01	33.68			

Λύπη –	-	-	-3.89	<.001	0.43
Θυμός	-	-			
Λύπη –	-	-	-7.14	<.001	0.78
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			
Θυμός –	-	-	-2.64	.010 ^a	0.29
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			

^aΟι συγκρίσεις των διαφορών στην ακρίβεια των συναισθημάτων της χαράς και της λύπης όπως και μεταξύ του θυμού και του ουδέτερου συναισθήματος δε θεωρήθηκαν στατιστικά σημαντικές γιατί η τιμή του p ήταν μεγαλύτερη από το νέο επίπεδο άλφα κατά Bonferroni.

Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (CBWFR). Όσον αφορά το τελευταίο μοτίβο της ΣΡΦ, οι μισές συγκρίσεις βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές (Πίνακας 36) μετά τη διόρθωση κατά Bonferroni: (α) στο συναίσθημα της χαράς και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -3.35$, $p = .001$, d του Cohen = 0.37, (β) στο συναίσθημα της λύπης και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -4.75$, $p < .001$, d του Cohen = 0.52 και (γ) στο συναίσθημα του θυμού και του ουδέτερου συναισθήματος, $t_{82} = -2.96$, $p = .004$, d του Cohen = 0.33. Όπως και στο προηγούμενο μοτίβο η ακρίβεια των απαντήσεων είναι υψηλότερη όταν η φωτογραφία παρουσιαζόταν για 500ms με τη διαφορά της ακρίβειας των απαντήσεων να είναι πάλι μικρότερη στο συναίσθημα της χαράς ($MO_{\text{διαφοράς}} = 1.20$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 28.13$), ακολουθούμενη από το συναίσθημα του θυμού ($MO_{\text{διαφοράς}} = 4.82$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 36.30$) και τη λύπη ($MO_{\text{διαφοράς}} = 5.43$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 34.05$) ενώ και πάλι οι μεγαλύτερες διαφορές σημειώνονται στο ουδέτερο συναίσθημα ($MO_{\text{διαφοράς}} = 21.69$, $TA_{\text{διαφοράς}} = 44.99$).

Πίνακας 36

Αποτελέσματα t-test επαναλαμβανόμενων μετρήσεων για τις διαφορές ακρίβειας μεταξύ συναισθημάτων με χρήση φωτογραφιών Σύγκρουσης Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων

Συγκρίσεις	MO	TA	t(82)	Τιμή του p	d του Cohen
Χαρά –	1.20	28.13	1.42	.160	0.16
Λύπη	-5.42	34.05			
Χαρά –	-	-	-0.77	.442	0.09
Θυμός	4.82	36.30			
Χαρά –	-	-	-3.35	.001	0.37
Ουδέτερο συναίσθημα	21.69	44.99			
Λύπη –	-	-	-2.19	.031 ^a	0.24
Θυμός	-	-			
Λύπη –	-	-	-4.75	<.001	0.52
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			
Θυμός –	-	-	-2.96	.004	0.33
Ουδέτερο συναίσθημα	-	-			

^aΗ σύγκριση των διαφορών στην ακρίβεια των συναισθημάτων της λύπης και του θυμού δε θεωρήθηκε στατιστικά σημαντική γιατί η τιμή του p ήταν μεγαλύτερη από το νέο επίπεδο άλφα κατά Bonferroni.

Διαφορές ανά απόκριση σε συναίσθημα

Χαρά. Ως προς το συναίσθημα της χαράς, δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των φωτογραφιών της ΣΡΦ (t_{82} : από -1.56 έως 1.40, p : από .123 έως .662, d του Cohen: από 0.30 έως 0.15). Οι διαφορές κυμαίνονταν από 1.20 ($TA = 28.13$) έως 6.02 ($TA = 19.58$).

Λύπη. Στην κατεύθυνση αποτελεσμάτων, όπως και με το συναίσθημα της χαράς, έτσι και στη λύπη δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των φωτογραφιών της ΣΡΦ (t_{82} :

από 0.02 έως 2.25, p : από .027 έως .998, d του Cohen: από 0.01 έως 0.25). Οι διαφορές κυμαίνονταν από -5.42 ($TA = 25.01$) έως 3.21 ($TA = 26.34$). Η διαφορά μεταξύ των φωτογραφιών RE και RABBM αν και η τιμή p βρέθηκε .027, με το νέο επίπεδο άλφα δε θεωρείται στατιστικά σημαντική.

Θυμός. Όπως και με τα προηγούμενα δύο συναισθήματα, έτσι και στο θυμό δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των φωτογραφιών της ΣΡΦ (t_{82} : από -0.47 έως 2.37, p : από .020 έως .945, d του Cohen: από 0.01 έως 0.26). Οι διαφορές κυμαίνονταν από 4.82 ($TA = 36.30$) έως 15.26 ($TA = 25.13$). Οι διαφορές μεταξύ των φωτογραφιών RE και CBWFR ($p = .049$) και μεταξύ SPC και CBWFR ($p = .020$), με το νέο επίπεδο άλφα δε θεωρήθηκαν στατιστικά σημαντικές.

Ουδέτερο συναίσθημα. Τέλος, στο ουδέτερο συναίσθημα παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των φωτογραφιών της ΣΡΦ μόνο μεταξύ της RABBM και της SPC, $t_{82} = 2.59$, $p = .008$, d του Cohen = 0.29). Η μεγαλύτερη διαφορά ήταν στην παρουσίαση των φωτογραφιών RABBM μεταξύ 150ms και 500ms ($MO = 27.78$, $TA = 34.00$), ενώ για τις φωτογραφίες SPC ήταν μικρότερη ($MO = 17.28$, $TA = 33.79$). Όλες οι υπόλοιπες συγκρίσεις βρέθηκαν μη στατιστικά σημαντικές (t_{82} : από -0.79 έως 1.46, p : από .147 έως .712, d του Cohen: από 0.04 έως 0.16), ενώ οι διαφορές κυμαίνονταν από 21.60 ($TA = 45.37$) έως 23.69 ($TA = 35.89$).

Συζήτηση

Στην έρευνα αυτή διερευνήθηκε ο αντίκτυπος της ΣΡΦ σε άνδρες μέσω της χρήσης των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ όπως προέκυψαν από τον πιλοτικό της έλεγχο (βλ. τέταρτη έρευνα) στην αναγνώριση συναισθημάτων προσώπου. Τα αποτελέσματα έδειξαν γενικά ότι οι συμμετέχοντες ήταν πιο ακριβείς στην αναγνώριση του συναισθήματος της χαράς και λιγότερο στο ουδέτερο συναίσθημα. Επιπλέον, η μεγαλύτερη διάρκεια παρουσίασης των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ (500ms) χειροτέρευσε την ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων, ιδίως οι

φωτογραφίες που απεικόνιζαν περιορισμένη συναισθηματικότητα (RE) και περιορισμένη στοργή μεταξύ ανδρών (RABBM). Οι επιδράσεις αυτές διερευνήθηκαν μέσω μιας σειράς μοντέλων μικτής ανάλυσης διακύμανσης και για τον έλεγχο των μεταβλητών RE, SPC, RABBM και CBWFR όπως υπολογίστηκαν από τις κλίμακες αυτοαναφοράς που συμπλήρωσαν οι συμμετέχοντες χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα συνδιακύμανσης. Τα μοντέλα συνδιακύμανσης έδειξαν ότι η μεταβλητή που επηρέαζε σταθερά την ακρίβεια των απαντήσεων ήταν η διάσταση της σκέψης προσανατολισμένης σε εξωτερικά ερεθίσματα (EOT) από τις διαστάσεις της αλεξιθυμίας, ενώ από τα μοτίβα της ΣΡΦ όπως προέκυψε από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στο εργαλείο αυτοαναφοράς της Σύντομης Κλίμακας για την ΣΡΦ βρέθηκε μόνο η εξουσία – ισχύς – ανταγωνιστικότητα (SPC). Συνολικά, οι ίδιες οι φωτογραφίες ΣΡΦΑ που επηρέασαν περισσότερο την ακρίβεια των απαντήσεων ήταν οι φωτογραφίες της RE ειδικά για τη χαρά και το θυμό ενώ οι φωτογραφίες της RABBM επηρέασαν την ακρίβεια των απαντήσεων σχεδόν σε όλα τα συναισθήματα. Τέλος, αναφορικά με τον χρόνο παρουσίασης των φωτογραφιών, φάνηκε ότι η ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων επηρεάστηκε περισσότερο αρνητικά στη υπο-ουδική (150ms) διάρκεια παρουσίασης των εικόνων. Το εύρημα αυτό και σύμφωνα με τη βιβλιογραφία για την υπο-ουδική ευόδωση δείχνει ότι η ΣΡΦ πιθανώς να λειτουργεί σε προσυνειδητό ή και ασυνειδητό επίπεδο όπως υπέθεσε ο O'Neil με αρνητικές συνέπειες, υποστηρίζοντας επιπλέον το λόγο που η κλίμακα αυτοαναφοράς ΣΡΦ δεν έχει μηδενική τιμή· με άλλα λόγια φαίνεται να ενυπάρχει σε όλους τους άνδρες μια σύγκρουση μεταξύ της ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας, η οποία όμως μπορεί να είναι τόσο μικρής έντασης που να μη δημιουργεί ουσιαστικά προβλήματα (γνωστικά, συναισθηματικά) στο άτομο.

Μέρος τέταρτο: Η κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση στη διερεύνηση της

ΣΡΦ

Αντίκτυπος της ΣΡΦ σε διαπροσωπικό επίπεδο

Έκτη έρευνα: Σχέσεις των διαστάσεων της στρείτ ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών κατά Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε μοντέλο διαδρομών

Έβδομη έρευνα: Σχέσεις των διαστάσεων της γκέι ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών κατά Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε μοντέλο διαδρομών

Όγδοη έρευνα: Αντιλήψεις των γκέι ανδρών απέναντι στην αρρενωπότητα, στον αντίκτυπο των πεποιθήσεων της ελληνικής κοινωνίας και της αυτό-αποκάλυψης στις ερωτικές τους σχέσεις

Έκτη έρευνα: Σχέσεις των διαστάσεων της στρέιτ ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε μοντέλο διαδρομών

Εισαγωγή

Όπως σημειώθηκε στο θεωρητικό μέρος της διατριβής (3^ο Κεφάλαιο), η ποιότητα των σχέσεων και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της Εγγύτητας, του Πάθους και της Δέσμευσης είναι ζωτικής σημασίας για την σχεσιακή ικανοποίηση. Ωστόσο, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις των στρέιτ ανδρών, δύο άλλοι παράγοντες μπορεί να εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στη πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης επηρεάζοντας την ποιότητα της σχέσης: οι διαστάσεις ταυτότητας των στρέιτ ανδρών όπως προσδιορίστηκαν θεωρητικά και εμπειρικά με τη χορήγηση του εργαλείου ΜΕΤΣΑ (Μέτρηση Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών) και η ΣΡΦ. Οι δύο αυτοί τύποι ψυχολογικών διεργασιών (διαστάσεις σεξουαλικής ταυτότητας και σύγκρουση) μπορεί να είναι κρίσιμοι για τη λειτουργικότητα του ατόμου μέσα στη σχέση και την σχεσιακή ικανοποίηση. Ως εκ τούτου, στην παρούσα έρευνα προσφέρονται για πρώτη φορά εμπειρικά δεδομένα για τη σχέση μεταξύ διαστάσεων της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών, της ΣΡΦ, των χαρακτηριστικών ποιότητας σχέσης όπως προσδιορίζονται από την Εγγύτητα, το Πάθος και τη Δέσμευση και της σχεσιακής ικανοποίησης στους Έλληνες στρέιτ άνδρες. Με βάση τα ευρήματα της βιβλιογραφίας για τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ+ και σύμφωνα με τις διαστάσεις που βρέθηκαν στο εργαλείο ΜΕΤΣΑ (βλ. πρώτη έρευνα) αναμένεται ότι οι άνδρες που παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα ΣΡΦ, θα έχουν επίσης περισσότερες Ανησυχίες αποδοχής και μεγαλύτερη Αβεβαιότητα ταυτότητας. Αναμένεται επίσης ότι οι άνδρες που εκφράζουν υψηλότερα επίπεδα ΣΡΦ σε όλα τα μοτίβα (RE, SPC, RABBM και CBWFR) θα εκδηλώνουν λιγότερη Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση και εντέλει σχεσιακή ικανοποίηση. Τέλος, αναμένεται ότι η επίδραση της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών και της ΣΡΦ στην ικανοποίηση από τη σχέση θα διαμεσολαβείται από τις χαρακτηριστικά ποιότητας της σχέσης όπως προσδιορίζονται από τον Sternberg.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Αρχικά, 774 άνδρες συμμετέχοντες, ηλικίας 18-65 ετών συμμετείχαν στη μελέτη, 412 από τους οποίους αποκλείστηκαν, 130 δήλωσαν στο φύλο «Γυναίκα», 8 ανέφεραν ως φύλο «Άλλο» και 49 ανέφεραν σεξουαλικό προσανατολισμό από 2 έως 6 στην κλίμακα του Kinsey (Κυρίως ετεροφυλόφιλος και μόνο περιστασιακά ετεροφυλόφιλος έως αποκλειστικά ομοφυλόφιλος). Στη συνέχεια, αφαιρέθηκαν ακόμη 316 συμμετέχοντες που δεν ήταν κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας σε σχέση, καθώς η κύρια εστίαση της έρευνας ήταν πτυχές ικανοποίησης και χαρακτηριστικών ποιότητας σχέσης. Ως εκ τούτου, ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 362 στρέιτ άνδρες σε σχέση κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, των συντρόφων τους και η διάρκεια της τωρινής σχέσης τους παρουσιάζονται στον Πίνακα 37.

Πίνακας 37

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση ή ως συχνότητες (%)

Δημογραφικά χαρακτηριστικά	<i>n</i> (%)	<i>MO</i>	<i>TA</i>	<i>ET</i>	<i>MT</i>	<i>ΤΣ</i>
Ηλικία, χρόνια		32.06	11.56	18	65	0.61
<i>Εκπαίδευση</i>						
Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρ. εκπ.	2 (0.6)					
Δημοτικό	3 (0.8)					
Γυμνάσιο	9 (2.5)					
Λύκειο	48 (13.3)					
Μεταλυκειακή εκπαίδευση	31 (8.6)					
Προπτυχιακός τίτλος	206 (56.9)					

Μεταπτυχιακός τίτλος	52 (14.4)				
Διδακτορικό	11 (3.0)				
<i>Επάγγελμα</i>					
Δημόσιος υπάλληλος	52 (14.4)				
Ιδιωτικός υπάλληλος	102 (28.2)				
Ελεύθερος επαγγελματίας	70 (19.3)				
Συνταξιούχος	8 (2.2)				
Φοιτητής / σπουδαστής	115 (31.8)				
Άνεργος	11 (3.0)				
Άλλο	4 (1.1)				
<i>Μηνιαίος μισθός</i>					
Χωρίς εισόδημα	85 (23.5)				
Μέχρι 500 ευρώ	55 (15.2)				
Μέχρι 1000 ευρώ	89 (24.6)				
Από 1001 μέχρι 1500 ευρώ	84 (23.2)				
Από 1501 μέχρι 2000 ευρώ	25 (6.9)				
Από 2001 ευρώ και πάνω	24 (6.6)				
Διάρκεια σχέσης, μήνες		61.75	86.43	1	588 4.58
Ηλικία συντρόφου, χρόνια		29.85	10.29	17	64 0.54
<i>Εκπαίδευση συντρόφου</i>					
Δημοτικό	1 (0.3)				
Γυμνάσιο	4 (1.1)				
Λύκειο	41 (11.3)				
Μεταλυκειακή εκπαίδευση	39 (10.8)				
Προπτυχιακός τίτλος	205 (56.6)				

Μεταπτυχιακός τίτλος	64 (17.7)
Διδακτορικός τίτλος	8 (2.2)
<i>Μηνιαίος μισθός συντρόφου</i>	
Χωρίς εισόδημα	118 (32.6)
Μέχρι 500 ευρώ	73 (20.2)
Μέχρι 1000 ευρώ	102 (28.2)
Από 1001 μέχρι 1500 ευρώ	48 (13.3)
Από 1501 μέχρι 2000 ευρώ	9 (2.5)
Από 2001 ευρώ και πάνω	12 (3.3)

Σημείωση. ΕΤ = Ελάχιστη τιμή, ΜΤ = Μέγιστη τιμή, ΤΣ = Τυπικό Σφάλμα. Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρ. εκπ. = Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Η μέση ηλικία των συμμετεχόντων ήταν τα 32.06 ($TA = 11.56$) έτη, ενώ περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες (56.9%) ήταν κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου, 63 συμμετέχοντες (17.4%) είχαν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο και οι υπόλοιποι ($n = 62$, 25.8%) είχαν τελειώσει το γυμνάσιο, το λύκειο ή ήταν απόφοιτοι μεταλυκειακών σπουδών (π.χ. ΙΕΚ). Οι περισσότεροι συμμετέχοντες είτε σπούδαζαν ($n = 115$, 31.8%) ή ήταν ιδιωτικοί υπάλληλοι ($n = 102$, 28.2%). Καθώς ο αριθμός των ατόμων που δήλωσαν ότι αποφοίτησαν από κάποια εκπαιδευτική βαθμίδα δε συνάδει με τον αριθμό των συμμετεχόντων που δήλωσαν ότι σπουδάζουν, μπορεί να υποτεθεί ότι είναι τελειόφοιτοι. Περίπου το ένα τέταρτο των συμμετεχόντων δεν είχαν εισόδημα ($n = 85$, 23.5%) και 144 συμμετέχοντες (39.8%) ανέφεραν εισόδημα έως και 1000 ευρώ, ενώ οι υπόλοιποι ($n = 49$, 13.5%) ανέφεραν μηνιαίο εισόδημα περισσότερα από 1000 ευρώ. Η μέση διάρκεια της σχέσης κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας ήταν 61.75 ($TA = 86.43$) μήνες. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του συντρόφου, η μέση ηλικία τους ήταν τα 29.85 ($TA = 10.29$) έτη, οι περισσότεροι ήταν κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου ($n = 205$, 56.6%)

και είτε είχαν μηνιαίο εισόδημα έως 1001 ευρώ ($n = 175, 48.4\%$) ή δεν είχαν εισόδημα ($n = 118, 32.6\%$).

Εργαλεία

Μετάφραση. Όπως και στην αντίστοιχη έρευνα για τους γκέι άνδρες (βλ. 7^η έρευνα), όλες οι κλίμακες, εκτός από την STLS (Kordoutis & Manessi, 2012) προσαρμόστηκαν στην ελληνική γλώσσα με τη μέθοδο της μετάφρασης από τα αγγλικά στα ελληνικά και από τα ελληνικά στα αγγλικά (forward – backward translation, Brislin, 1970), λαμβάνοντας υπόψιν το διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο. Και στα πλαίσια αυτής της έρευνας, η εσωτερική συνάφεια εξετάστηκε για όλες τις κλίμακες χρησιμοποιώντας τον δείκτη α του Cronbach (βλ. Πίνακα 26 στο τέλος της υποενότητας) και βρέθηκε ότι κυμαίνεται σε αποδεκτά επίπεδα, $> .70$, υποδηλώνοντας καλή εσωτερική συνάφεια για όλες τις υποκλίμακες των εργαλείων της παρούσας έρευνας (Taber, 2018). Για την υποκλίμακα της Ετεροκανονικότητας υπολογίστηκε ο δείκτης συσχέτισης και βρέθηκε στατιστικά σημαντικός ($r_{362} = .46, p < .001$) (Eisinga et al. 2013).

Κλίμακα Kinsey. Βλ. πρώτη έρευνα

Σύντομη Κλίμακα Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου (GRCS-SF). Βλ. δεύτερη έρευνα

Κλίμακα METΣΑ. Βλ. πρώτη έρευνα.

Κλίμακα Τριγωνικής Αγάπης του Sternberg (Sternberg Triangle Love Scale, STLS). Η κλίμακα STLS κατασκευάστηκε από τον Sternberg (1988) για να μετρήσει διαφορετικές πτυχές ποιότητας σχέσης. Περιλαμβάνει 45 λήμματα, 15 για καθεμία από τις πτυχές αυτές, Εγγύτητα (π.χ. «Δίνω ιδιαίτερη συναισθηματική υποστήριξη στον/ στην σύντροφό μου»), Πάθος (π.χ. «Και μόνο που βλέπω τον/ την σύντροφό μου αναστατώνομαι») και Δέσμευση (π.χ. «Θεωρώ τη σχέση μου με τον/ την σύντροφό μου μόνιμη»). Οι δηλώσεις αυτές βαθμολογούνται σε μια κλίμακα Likert 9 σημείων (1 = Καθόλου έως 9 = Απόλυτα) και για τον υπολογισμό της κάθε

πτυχής ποιότητας σχέσης υπολογίζεται ο μέσος όρος των απαντήσεων. Η αρχική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου ελέγχθηκε με ταυτόχρονη χορήγηση των «Κλιμάκων Αρέσκειας και Αγάπης του Rubin» (Rubin's Scales of Liking and Loving, 1970) και η αξιοπιστία των τριών αυτών πτυχών έχει βρεθεί υψηλή: $\alpha = .91$ για την Εγγύτητα, $\alpha = .94$ για το Πάθος και $\alpha = .94$ για τη Δέσμευση (Cassepp – Borges & Pasquali, 2012). Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ελληνική έκδοση της κλίμακας (Kordoutis & Manessi, 2012) που έχει επιβεβαιώσει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του εργαλείου (Εγγύτητα: $\alpha = .96$, Πάθος: $\alpha = .94$, Δέσμευση: $\alpha = .95$) στον ελληνικό πληθυσμό. Περαιτέρω διερεύνηση του εργαλείου (εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής / εσωτερική δομή) στα πλαίσια της παρούσας έρευνας (Ανάλυση κύριων συνιστωσών με λοξή περιστροφή / Principal Component Analysis with Promax rotation) έδειξε επίσης τρεις παράγοντες σύμφωνα με τα θεωρητικά κριτήρια. Η δομή που προέκυψε εξήγησε το 63% της συνολικής διακύμανσης και επιβεβαίωσε σε μεγάλο βαθμό την εννοιολογική προσέγγιση της ποιότητας σχέσης από τον Sternberg (βλ. και Πίνακα 38).

Κλίμακα Αξιολόγησης Σχέσεων (RAS). Βλ. δεύτερη έρευνα

Πίνακας 38

Δείκτης α του Cronbach για τα εργαλεία της παρούσας έρευνας

Εργαλεία	Αριθμός λημμάτων	α του Cronbach	ΜΟ	ΤΑ	Διακύμανση
<i>Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ</i>					
Συνολική βαθμολογία	16	.82	49.96	13.01	169.31
RE	4	.77	10.64	4.63	21.46
SPC	4	.85	13.41	5.26	27.62
RABBM	4	.70	11.12	4.62	21.38

CBWFR	4	.79	14.80	4.97	24.67
<i>METΣΑ</i>					
Ανησυχίες αποδοχής	3	.72	7.14	2.91	8.49
Αβεβαιότητα ταυτότητας	3	.71	3.76	1.67	2.80
Ανωτερότητα ταυτότητας	4	.83	8.26	4.55	20.75
Ετεροκανονικότητα	2	.46*	8.64	3.12	9.72
Κεντρικότητα ταυτότητας	5	.81	17.80	6.97	48.61
<i>Πτυχές ποιότητας σχέσης του Sternberg</i>					
Εγγύτητα	15	.94	117.99	16.62	276.21
Πάθος	15	.94	107.07	21.92	480.29
Δέσμευση	15	.95	114.14	19.52	380.88
Σχεσιακή Ικανοποίηση	7	.88	29.62	4.48	20.03

Σημείωση. RE = Περιορισμένη συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνιστικότητα, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων. *Για τον υπολογισμό της Ετεροκανονικότητας, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης συσχέτισης Pearson.

Διαδικασία

Η περίοδος δειγματοληψίας διήρκεσε από το Φεβρουάριο του 2020 έως τον Μάιο του 2020 με χρήση «εικονικής δειγματοληψίας χιονοστιβάδας» (Baltar & Brunet, 2012). Οι στρέιτ άνδρες προσκλήθηκαν μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης να συμμετάσχουν εθελοντικά και ανώνυμα μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το δικαίωμά τους να αποσυρθούν όποτε ένιωθαν άβολα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και συμπλήρωσαν τη φόρμα συγκατάθεσης συμμετοχής. Μετά τη συμπλήρωση των εργαλείων, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τον σκοπό της μελέτης και ενθαρρύνθηκαν να επικοινωνήσουν με τους ερευνητές μέσω email για οποιαδήποτε ερώτηση, διευκρίνηση ή απόσυρση των δεδομένων τους. Ο μέσος χρόνος για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ήταν περίπου 25 λεπτά.

Αποτελέσματα

Οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και οι συσχετίσεις μεταξύ όλων των μεταβλητών αναλογικής κλίμακας που μετρήθηκαν στην παρούσα έρευνα παρουσιάζονται στον Πίνακα 39. Τα δεδομένα βρέθηκαν να πληρούν τις προϋποθέσεις κανονικής κατανομής, με βάση τους δείκτες λοξότητας και κύρτωσης (λοξότητα < 3 , κύρτωση $< 10 \cdot D'$ Agostino et al., 1990) και τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων Shapiro-Wilk (Σχεσιακή ικανοποίηση: $W = .16, p > .05$, Εγγύτητα: $W = .56, p > .05$, Πάθος: $W = .43, p > .05$, Δέσμευση: $W = .81, p > .05$) (Henderson, 2006).

Παρά τις αρχικές υποθέσεις, σε διμεταβλητό επίπεδο, τα μισά μοτίβα της ΣΡΦ (RE και SPC) σχετίζονταν αρνητικά με τη Σχεσιακή ικανοποίηση, ενώ τα άλλα μισά (RABBM και CBWFR) δεν βρέθηκαν να σχετίζονται καθόλου ($-.07 < r < -.02, p > .05$). Το ίδιο περίπου μοτίβο παρατηρήθηκε και με τις πτυχές ποιότητας της σχέσης (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση): το μοτίβο RE βρέθηκε να σχετίζεται αρνητικά με όλες τις πτυχές ποιότητας ($-.32 < r < -.24, p < .001$), το SPC μόνο με την Εγγύτητα ($r = -.13, p < .05$), ενώ οι υπόλοιπες διαστάσεις καθόλου ($-.10 < r < -.01, p > .05$). Επιπλέον, οι διαστάσεις της ΣΡΦ σχετίζονταν όλες θετικά με συγκεκριμένες διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας όπως οι Ανησυχίες αποδοχής και οι Αβεβαιότητα ταυτότητας σε επίπεδο $p < .05$. Τέλος, ορισμένες διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας (Αβεβαιότητα ταυτότητας, Ανησυχίες αποδοχής) σχετίζονταν αρνητικά με την Σχεσιακή ικανοποίηση και τις πτυχές ποιότητας της σχέσης. Σε αντίθεση με τις αρχικές υποθέσεις, η Κεντρικότητα ταυτότητας και η Ετεροκανονικότητα δεν συσχετίστηκαν με καμία από τις διαστάσεις της ΣΡΦ ούτε με την Σχεσιακή ικανοποίηση ή τις πτυχές ποιότητας της σχέσης, προτείνοντας ότι οι δύο αυτές διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας να είναι ανεξάρτητες, που δεν συνδέονται με τη ΣΡΦ (συμμόρφωση με ρόλους φύλου) ούτε με εσωτερικές διεργασίες των στενών διαπροσωπικών σχέσεων (Βλ. και Πίνακα 39).

Πίνακας 39*Μέσοι όροι, Τυπικές αποκλίσεις και Συσχετίσεις για όλες τις μεταβλητές της έρευνας*

Μεταβλητές	ΜΟ	ΤΑ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>ΣΡΦ</i>															
1. RE	2.66	1.16	—												
2. SPC	3.35	1.31	.39	—											
3. RABBM	2.78	1.16	.31	.36	—										
4. CBWFR	3.70	1.24	.13*	.16**	.22	—									
<i>ΜΕΤΣΑ (διαστάσεις στρείτ ταυτότητας) και σχεσιακή ικανοποίηση</i>															
5. ΚΤ	3.56	1.39	.14**	.25	.35	.08	—								
6. ΑβΤ	1.25	0.56	.14**	.11*	.07	.03	-.03	—							
7. ΑνΤ	2.06	1.14	.22	.30	.47*	.11*	.43	-.01	—						
8. Ε	4.32	1.56	.09	-.08	-.03	-.04	-.04	-.07	-.20	—					
9. ΑΑ	2.38	0.97	.17**	.24	.16**	.08	.23	.22	.30	-.14**	—				
10. ΣΙ	4.23	0.64	-.32	-.11*	-.02	-.07	.02	-.13*	-.07	.05	-.11*	—			
<i>Πτυχές ποιότητας της σχέσης κατά Sternberg</i>															

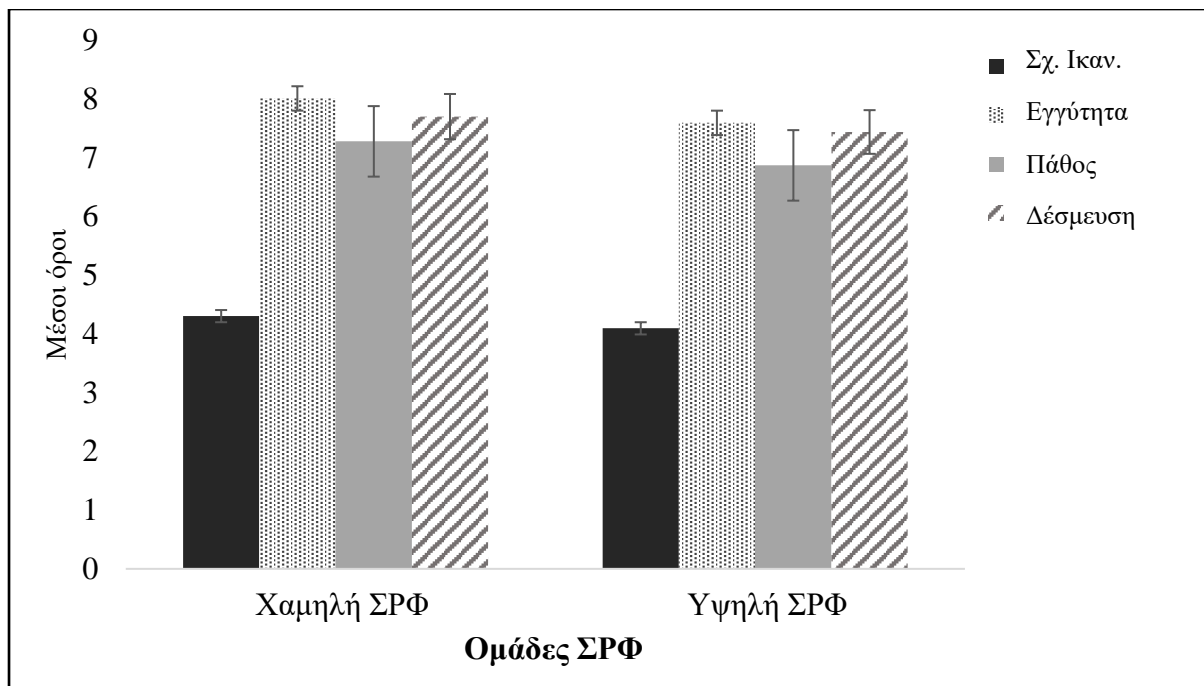
11. Εγγύτητα	7.87	1.11	-.32	-.13*	-.01	-.07	-.02	-.15**	-.09	-.02	-.11*	.79	—		
12. Πάθος	7.14	1.46	-.29	-.08	-.05	-.01	-.07	-.10	-.06	-.07	-.07	.75	.83	—	
13. Δέσμευση	7.60	1.30	-.24	-.07	-.10	-.02	-.07	-.15**	-.01	-.08	-.08	.75	.85	.86	—

Σημείωση. $n = 362$. RE = Περιορισμένη συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνιστικότητα, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, ΚΤ = Κεντρικότητα Ταυτότητας, ΑβΤ = Αβεβαιότητα Ταυτότητας, ΑνΤ = Ανωτερότητα Ταυτότητας, Ε = Ετεροκανονικότητα, ΑΑ = Ανησυχίες Αποδοχής, ΣΙ = Σχεσιακή Ικανοποίηση. Με έντονα γράμματα: $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$.

Αφού επιβεβαιώθηκαν οι συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων ΣΡΦ και των μεταβλητών συνυφασμένων με τις στενές σχέσεις (Σχεσιακή Ικανοποίηση, πτυχές ποιότητας σχέσης), μετρήθηκαν οι διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με υψηλή και χαμηλή ΣΡΦ (βλ. Γράφημα 12), υποδεικνύοντας στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων και για τις μεταβλητές συνυφασμένες με τις στενές σχέσεις. Για τον υπολογισμό των δύο ομάδων της ΣΡΦ, εφαρμόστηκε μια τεχνητή κατηγοριοποίηση της μεταβλητής αναλογικής κλίμακας της συνολικής βαθμολογίας ΣΡΦ. Οι δύο ομάδες και η συνολική βαθμολογία ΣΡΦ εφαρμόστηκαν μόνο για σκοπούς οπτικοποίησης για να γίνουν τα αποτελέσματα πιο ερμηνεύσιμα και πιο κατανοητά (Farrington & Loeber, 2000), ακριβώς όπως και στους γκέι συμμετέχοντες.

Γράφημα 12

Σύγκρουση Ρόλων Φύλου και διαφορές στη Σχεσιακή Ικανοποίηση και πτυχές της ποιότητας σχέσης

Σημείωση. Οι υψηλότερες μέσες βαθμολογίες στη ΣΡΦ, Σχεσιακή Ικανοποίηση (Σχ. Ικαν.), Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση υποδεικνύουν υψηλότερη ΣΡΦ, Σχεσιακή ικανοποίηση, Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση αντίστοιχα. Όλες οι διαφορές μεταξύ των ομάδων ελέγχθηκαν με t-test ανεξάρτητων

δειγμάτων και βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο $p < .05$, εκτός από τις διαφορές ως προς τη δέσμευση ($t_{360} = 1.82, p = .070, \text{Cohen's } d = .20$). Τα σημεία διάκρισης για τον υπολογισμό των ομάδων ΣΡΦ (cut-off points) ήταν μεταξύ 1 και 3.4 για «Χαμηλή ΣΡΦ» (Low GRC) και μεταξύ 3.5 και 6 για «Υψηλή ΣΡΦ» (High GRC), χρησιμοποιώντας τη θεωρητική διάμεσο 3.5, βάσει του εύρους της κλίμακας των απαντήσεων στο εργαλείο της Σύντομης Κλίμακας για τη ΣΡΦ (από 1 έως 6). Τα σφάλματα (error bars) υπολογίστηκαν με βάση τα διαστήματα εμπιστοσύνης (95% Confidence Intervals).

Το πρόγραμμα AMOS (Analysis of Moment Structures), έκδοση 20, χρησιμοποιήθηκε για τον έλεγχο των δομικών σχέσεων των μεταβλητών με ανάλυση μοντελοποίησης δομικών εξισώσεων (Structural Equation Modeling, SEM) και μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας (Maximum Likelihood). Κατά την αξιολόγηση του μοντέλου, βρέθηκαν δείκτες καλής προσαρμογής (Hu & Bentler, 1995· Tucker & Lewis, 1973): καλός δείκτης CFI: .99, καλός δείκτης Tucker-Lewis: .99), αποδεκτή τιμή RMSEA: .024 (από .001 έως .052 σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 40 και στο Γράφημα 13. Συνολικά, οι δείκτες υποστηρίζουν την καλή προσαρμογή του προτεινόμενου μοντέλου στα δεδομένα.

Πίνακας 40

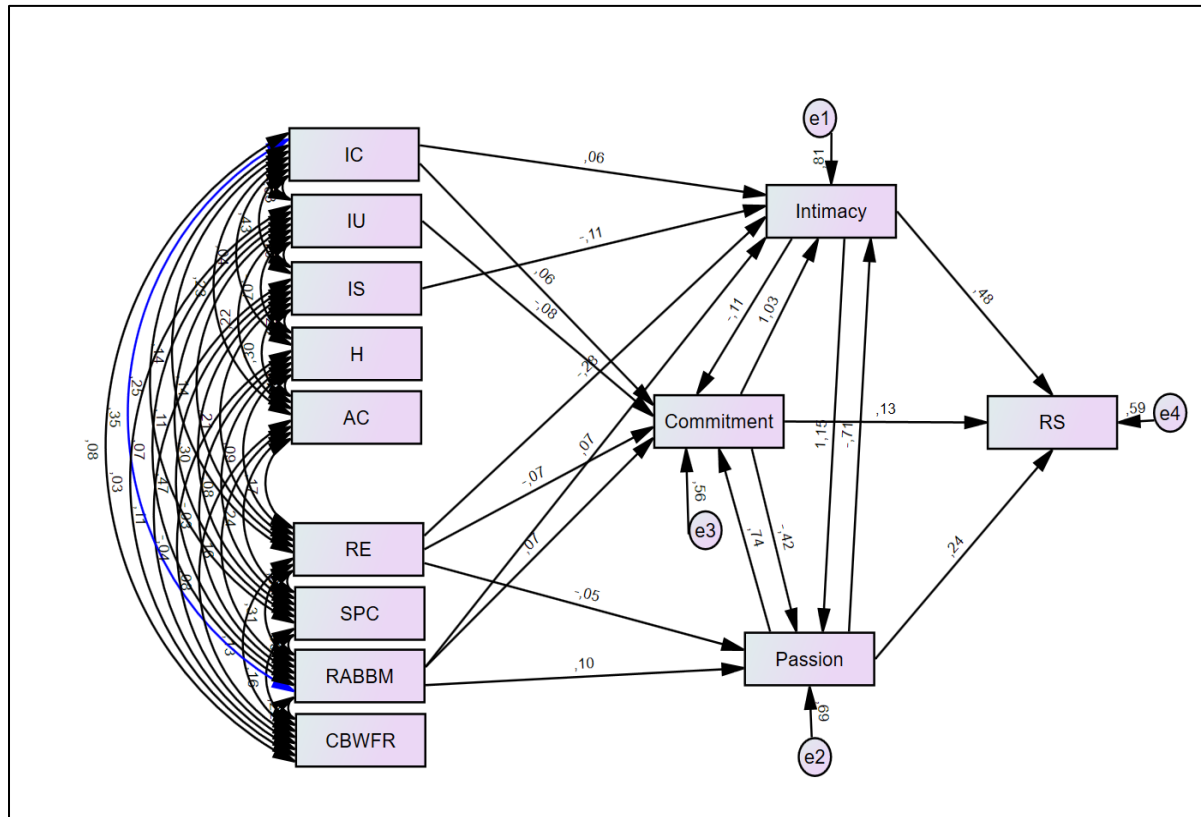
Αποτελέσματα μοντέλου ανάλυσης διαδρομών ($n = 362$)

Μοντέλο	χ^2	df	NFI	TLI	CFI	GFI	AGFI	RMSEA
Baseline	1,950.45	78						
Προτεινόμενο	27.93	23	.99	.99	.99	.98	.95	.024

Σημείωση. Περιγραφή δεικτών στο πρωτότυπο: NFI = Bentler-Bonett Normed Fit Index, TLI = Tucker-Lewis Index, CFI = Comparative Fit Index, GFI = Goodness-of-Fit Index, AGFI = Adjusted Goodness-of-Fit Index, RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation.

Γράφημα 13

Το μοντέλο διαδρομών (path model) για την πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης στους στρέιτ άνδρες

Σημείωση. Διαστάσεις στρέιτ ταυτότητας: IC = Κεντρικότητα Ταυτότητας (Identity Centrality), IU = Αβεβαιότητα Ταυτότητας (Identity Uncertainty), IS = Ανωτερότητα Ταυτότητας (Identity Superiority), H = Ετεροκανονικότητα ταυτότητας (Heteronormativity), AC = Ανησυχίες Αποδοχής (Acceptance Concerns). Διαστάσεις ΣΡΦ: RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, RS = Σχεσιακή ικανοποίηση. Οι συντελεστές που παρουσιάζονται είναι τυποποιημένοι (standardized coefficients). Συνολικό μοντέλο: $\chi^2 = 27.93$, $df = 23$, $p = .218$.

Τα αποτελέσματα του μοντέλου ανάλυσης διαδρομών έδειξαν ότι δεν υπήρχε καμία άμεση σχέση μεταξύ των μοτίβο της ΣΡΦ και των διαστάσεων της στρέιτ ταυτότητας με τη Σχεσιακή ικανοποίηση και όλες οι επιδράσεις διαμεσολαβούνταν από τις πτυχές ποιότητας της σχέσης. Η μόνη διάσταση της στρέιτ ταυτότητας που συνδεόταν άμεσα με τις πτυχές της ποιότητας

σχέσης ήταν η Αβεβαιότητα ταυτότητας που βρέθηκε να προβλέπει θετικά τη Δέσμευση ($\beta = .06$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.08, $p = .020$). Όλες οι άλλες άμεσες επιδράσεις βρέθηκαν να είναι μη στατιστικά σημαντικές ($-.11 < \beta < .06$, $.03 < \text{Τυπικό σφάλμα} < 0.08$, $p > .05$). Το ίδιο περίπου μοτίβο παρατηρήθηκε και στα μοτίβα της ΣΡΦ με την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα ($\beta = -.27$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.19, $p = .037$) να προβλέπει αρνητικά την Εγγύτητα και την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών ($\beta = .12$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.09, $p = .024$) να προβλέπει θετικά το Πάθος. Όλες οι πτυχές ποιότητας σχέσης βρέθηκαν να προβλέπουν θετικά τη Σχεσιακή ικανοποίηση: η Εγγύτητα ($\beta = .48$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.04, $p < .001$), το Πάθος ($\beta = .24$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.03, $p < .001$) και η Δέσμευση ($\beta = .13$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.03, $p = .047$). Τέλος, το Πάθος βρέθηκε να προβλέπει θετικά τη Δέσμευση ($\beta = 0.74$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.29, $p = .020$). Όλες οι άλλες επιδράσεις βρέθηκαν μη στατιστικά σημαντικές ($p > .05$). Συνολικά, και οι τρεις πτυχές της ποιότητας σχέσεις φαίνεται να επιτελούν βασικό ρόλο στο μοντέλο πρόβλεψης της Σχεσιακής ικανοποίησης καθώς διαμεσολαβούσαν: (α) την επίδραση της Αβεβαιότητας ταυτότητας (θετικός προγνωστικός παράγοντας) και (γ) τις επιδράσεις των διαστάσεων της ΣΡΦ, «Περιορισμένη συναισθηματικότητα» (RE) (αρνητική επίδραση) και «Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών» (RABBM) (θετική επίδραση).

Συζήτηση

Στην παρούσα έρευνα, τα συμπεριφορικά μοτίβα της ΣΡΦ, οι διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας, οι πτυχές της ποιότητας σχέσης κατά Sternberg και η σχεσιακή ικανοποίηση μετρήθηκαν σε Έλληνες στρέιτ άνδρες που κατά τη διαδικασία δειγματοληψίας βρίσκονταν σε σχέση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι στρέιτ άντρες που σημείωσαν υψηλή βαθμολογία στα μοτίβα της ΣΡΦ σημείωσαν χαμηλές βαθμολογίες στις πτυχές της ποιότητας σχέσης και στην ικανοποίηση από τη σχέση. Τα μισά μοτίβα της ΣΡΦ συσχετίστηκαν αρνητικά με τις μεταβλητές ικανοποίησης από τη σχέση και τις πτυχές ποιότητας της σχέσης. Όσον αφορά τις διαστάσεις της στρέιτ

ταυτότητας, η Αβεβαιότητα Ταυτότητας συσχετίστηκε αρνητικά με τα στοιχεία ικανοποίησης από τη σχέση και τις πτυχές ποιότητας της σχέσης. Τα αποτελέσματα του μοντέλου διαδρομής έδειξαν ότι υπήρχε μια άμεση μέτρια αρνητική σχέση μεταξύ της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Εγγύτητας και μια θετική μεταξύ της Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς Μεταξύ Ανδρών και της Δέσμευσης. Τέλος, όλες οι διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας φάνηκε να επηρεάζουν τις πτυχές ποιότητας της σχέσης μέσω των μοτίβων της ΣΡΦ, υποστηρίζοντας τις αρχικές υποθέσεις για το διαμεσολαβητικό ρόλο που έχουν τα μοτίβα της ΣΡΦ μεταξύ των διαστάσεων της ταυτότητας και των ποιοτικών χαρακτηριστικών στους στρέιτ άνδρες.

Έβδομη έρευνα: Σχέσεις των διαστάσεων γκέι ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών Sternberg και της σχεσιακής ικανοποίησης σε μοντέλο διαδρομών

Εισαγωγή

Η ποιότητα των σχέσεων και η ανταλλαγή μεταξύ των συντρόφων συναισθημάτων Εγγύτητας, Πάθους και Δέσμευσης είναι ζωτικής σημασίας για την σχεσιακή ικανοποίηση. Ωστόσο, στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις των γκέι ανδρών, δύο άλλοι παράγοντες μπορεί να εμπλέκονται άμεσα στη πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης ή έμμεσα επηρεάζοντας την ποιότητα της σχέσης: η γκέι ταυτότητα και η ΣΡΦ (βλ. και 3^ο Κεφάλαιο). Η επίλυση και των δύο αυτών εσωτερικών ψυχολογικών διεργασιών μπορεί να είναι κρίσιμη για τη λειτουργικότητα του ατόμου μέσα στη σχέση και την σχεσιακή ικανοποίηση. Ως εκ τούτου, στην παρούσα έρευνα επεκτείνονται προηγούμενα ευρήματα εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ της Γκέι ταυτότητας, της Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου, των χαρακτηριστικών ποιότητας σχέσης όπως προσδιορίζονται από την Εγγύτητα, το Πάθος και τη Δέσμευση και της σχεσιακής ικανοποίησης στους Έλληνες γκέι άνδρες. Αναμένεται ότι οι άνδρες που παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα ΣΡΦ, θα έχουν επίσης περισσότερες Ανησυχίες αποδοχής, ισχυρότερα Κίνητρα απόκρυψης, πιο έντονη Αβεβαιότητα ταυτότητας, Ανωτερότητα ταυτότητας και Εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα, λιγότερη Επιβεβαίωση ταυτότητας και Κεντρικότητα Ταυτότητας. Αναμένεται επίσης ότι οι άνδρες που εκφράζουν υψηλότερα επίπεδα ΣΡΦ σε όλες τις διαστάσεις (RE, SPC, RABBM και CBWFR) θα εκδηλώνουν λιγότερη σχεσιακή ικανοποίηση, Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση. Τέλος, αναμένεται ότι η επίδραση της γκέι ταυτότητας ΣΡΦ στην ικανοποίηση από τη σχέση θα διαμεσολαβείται από τις χαρακτηριστικά ποιότητας της σχέσης (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση). Γι' αυτό το λόγο στην παρούσα έρευνα, το κυριότερο στατιστικό μοντέλο είναι μια ανάλυση διαδρομών (path model) για τη διερεύνηση όλων των παραπάνω σχέσεων.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Αρχικά, 538 άνδρες συμμετέχοντες, ηλικίας 18-60 ετών συμμετείχαν στη μελέτη, 101 από τους οποίους αποκλείστηκαν, 43 ανέφεραν ως φύλο «Άλλο» και 58 ανέφεραν σεξουαλικό προσανατολισμό από 0 έως 3 στην κλίμακα του Kinsey (αποκλειστικά ετεροφυλόφιλος έως εξίσου ετεροφυλόφιλος και ομοφυλόφιλος). Στη συνέχεια, αφαιρέθηκαν ακόμη 205 συμμετέχοντες που ήταν κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας σε σχέση, καθώς η κύρια εστίαση της έρευνας ήταν πτυχές ικανοποίησης και χαρακτηριστικών ποιότητας σχέσης. Ως εκ τούτου, ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 232 γκέι άνδρες σε σχέση κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους όπως και μεταβλητές σχετικά με την σχέση τους παρουσιάζονται στον Πίνακα 41.

Πίνακας 41

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως μέσος όρος \pm τυπική απόκλιση ή ως συχνότητες (%)

Δημογραφικά χαρακτηριστικά	<i>n</i> (%)	<i>MO</i>	<i>TA</i>	<i>ET</i>	<i>MT</i>	<i>ΤΣ</i>
Ηλικία, χρόνια		30.38	9.79	18	58	0.64
<i>Εκπαίδευση</i>						
Δημοτικό	1 (0.4%)					
Γυμνάσιο	1 (0.4%)					
Λύκειο	17 (7.3%)					
Μεταλυκειακή εκπαίδευση	25 (10.8%)					
Προπτυχιακός τίτλος	126 (54.3%)					
Μεταπτυχιακός τίτλος	52 (22.4%)					
Διδακτορικό	10 (4.3%)					

Μηνιαίος μισθός

Χωρίς εισόδημα	62 (26.7%)					
Μέχρι 500 ευρώ	47 (20.3%)					
Μέχρι 1000 ευρώ	58 (25.0%)					
Από 1001 μέχρι 1500 ευρώ	32 (13.8%)					
Από 1501 μέχρι 2000 ευρώ	15 (6.5%)					
Από 2001 ευρώ και πάνω	18 (7.8%)					
Διάρκεια σχέσης, μήνες		33.05	43.55	1	300	2.86
Ηλικία συντρόφου, χρόνια		31.67	9.57	17	67	0.63

Εκπαίδευση συντρόφου

Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρ. εκπ.	1 (0.4%)
Δημοτικό	1 (0.4%)
Γυμνάσιο	2 (0.9%)
Λύκειο	24 (10.3%)
Μεταλυκειακή εκπαίδευση	26 (11.2%)
Προπτυχιακός τίτλος	112 (48.3%)
Μεταπτυχιακός τίτλος	66 (28.4%)

Μηνιαίος μισθός συντρόφου

Χωρίς εισόδημα	52 (22.4%)
Μέχρι 500 ευρώ	43 (18.5%)
Μέχρι 1000 ευρώ	62 (26.7%)
Από 1001 μέχρι 1500 ευρώ	31 (13.4%)
Από 1501 μέχρι 2000 ευρώ	20 (8.6%)
Από 2001 ευρώ και πάνω	24 (10.3%)

Σημείωση. ET = Ελάχιστη τιμή, MT = Μέγιστη τιμή, ΤΣ = Τυπικό Σφάλμα. Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρ. εκπ. = Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Η μέση ηλικία των συμμετεχόντων ήταν τα 30.38 ($TA = 9.79$) έτη, ενώ περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες (54.3%) ήταν κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου, 62 συμμετέχοντες (26.7%) είχαν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο και οι υπόλοιποι ($n = 44$, 19.0%) είχαν τελειώσει το γυμνάσιο ή κάνανε μεταλυκειακές σπουδές. Πάνω από το ένα τέταρτο των συμμετεχόντων δεν είχαν εισόδημα ($n = 62$, 26.7%) και 105 συμμετέχοντες (45.3%) ανέφεραν εισόδημα έως και 1000 ευρώ, ενώ οι υπόλοιποι ($n = 65$, 28.1%) ανέφεραν μηνιαίο εισόδημα περισσότερα από 1000 ευρώ. Η μέση διάρκεια της σχέσης κατά τη διάρκεια της δειγματοληψίας ήταν 33.05 ($TA = 43.55$) μήνες. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του συντρόφου, η μέση ηλικία τους ήταν τα 31.67 ($TA = 9.57$) έτη, οι περισσότεροι ήταν κάτοχοι προπτυχιακού τίτλου ($n = 112$, 48.3%) και είτε είχαν μηνιαίο εισόδημα έως 1001 ευρώ ($n = 105$, 47.2%) ή δεν είχαν εισόδημα ($n = 52$, 22.4%).

Εργαλεία

Μετάφραση. Όλες οι κλίμακες, εκτός από την STLS (Kordoutis & Manessi, 2012) προσαρμόστηκαν στην ελληνική γλώσσα από τους παρόντες συγγραφείς με τη μέθοδο της μετάφρασης από τα αγγλικά στα ελληνικά και από τα ελληνικά στα αγγλικά (forward – backward translation, Brislin, 1970), λαμβάνοντας υπόψιν το διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο. Η εσωτερική συνάφεια εξετάστηκε για όλες τις κλίμακες χρησιμοποιώντας τον δείκτη α του Cronbach (βλ. Πίνακα 22 στο τέλος της υποενότητας) και βρέθηκε ότι κυμαίνεται σε αποδεκτά επίπεδα, $> .70$, υποδηλώνοντας καλή εσωτερική συνάφεια για όλες τις υποκλίμακες των εργαλείων της παρούσας έρευνας (Taber, 2018).

Κλίμακα Kinsey. Βλ. πρώτη έρευνα

Σύντομη Κλίμακα Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου (GRCS-SF). Βλ. δεύτερη έρευνα

Κλίμακα Τριγωνικής Αγάπης του Sternberg (Sternberg Triangle Love Scale, STLS). Για τους γκέι συμμετέχοντες, εξετάστηκε πάλι το εργαλείο του Sternberg ως προς τις ψυχομετρικές

του ιδιότητες και βρέθηκε μια δομή τριών παραγόντων αλλά όχι με τη σαφή διάκριση μεταξύ των ποιοτικών χαρακτηριστικών που αρχικά είχε προταθεί. Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, ο πρώτος παράγοντας (Συντροφική αγάπη, Companionate Love) συνδυάζει 9 λήμματα Εγγύτητας και έξι Δέσμευσης (διακύμανση που εξηγήθηκε συνολικά: 28%), ο δεύτερος παράγοντας (Παράφορη αγάπη, Fatuous Love) συνδυάζει έξι λήμματα Πάθους, έξι Δέσμευσης και δύο Εγγύτητας (διακύμανση που εξηγήθηκε συνολικά: 21%) και ο τρίτος παράγοντας (Κεραυνοβόλος έρωτας, Infatuation) περιέχει 7 λήμματα μόνο του Πάθους, εστιάζει αποκλειστικά στη σεξουαλική διέγερση (διακύμανση που εξηγήθηκε συνολικά: 14%). Βλ. και προηγούμενη έρευνα για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το εργαλείο του Sternberg.

Κλίμακα Ταυτότητας Λεσβιών, Γκέι και Μπάι (Lesbian, Gay and Bi Identity Scale, LGBIS).

Η LGBIS (Kachel et al., 2016) είναι ένα ερωτηματολόγιο 27 λημμάτων που αξιολογεί 8 διαστάσεις της γκέι και μπάι ταυτότητας όπως έχουν προσδιοριστεί στη βιβλιογραφία (Cass, 1979, 1990; Halpin & Allen, 2004; Rowen & Malcolm 2003). Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις διαστάσεις του εργαλείου δείτε τη «Δεύτερη έρευνα». Στην παρούσα μελέτη η ερώτηση 14 («Δεν μπορώ να αποφασίσω αν είμαι μπάι ή στρέιτ») δεν περιλήφθηκε, καθώς η παρούσα έρευνα αφορούσε αποκλειστικά γκέι άνδρες. Οι 8 υποκλίμακες έχουν βρεθεί με καλή αξιοπιστία και σταθερή εγκυρότητα (Kachel et al., 2016· Mohr & Kendra, 2011): Ανησυχίες αποδοχής ($\alpha = .81$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .78$), Κίνητρο απόκρυψης ($\alpha = .76$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .77$), Αβεβαιότητα ταυτότητας ($\alpha = .88$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .84$), Εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα ($\alpha = .83$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .85$), Δύσκολη διαδικασία ($\alpha = .81$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .82$), Ανωτερότητα ταυτότητας ($\alpha = .70$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .73$), Επιβεβαίωση Ταυτότητας ($\alpha = .78$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .76$) και Κεντρικότητα ταυτότητας ($\alpha = .77$ και στην παρούσα έρευνα: $\alpha = .78$). Οι απαντήσεις συλλέγονται σε μια κλίμακα Likert 6 σημείων (1 = Διαφωνώ απόλυτα, 6 = Συμφωνώ απόλυτα) και η βαθμολογία για κάθε διάσταση υπολογίζεται με βάση τον μέσο όρο των

λημμάτων της και μετά την αντίστροφη κωδικοποίηση των λημμάτων 11 και 23. Η εγκυρότητα επίσης έχει βρεθεί ικανοποιητική, με σταθερή εσωτερική δομή και συγκλίνουσα / αποκλίνουσα εγκυρότητα (Kachel et al., 2016· Mohr & Kendra, 2011). Στην παρούσα έρευνα, διερευνήθηκε η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής του LGBIS και βρέθηκαν οι ίδιοι οκτώ παράγοντες με ίδια λήμματα όπως προτάθηκαν θεωρητικά από την Cass και βρέθηκαν σε πληθυσμούς όπως των ΗΠΑ και άλλων χωρών (Mohr & Kendra, 2011).

Κλίμακα Αξιολόγησης Σχέσεων (RAS). Βλ. δεύτερη έρευνα.

Πίνακας 42

Δείκτης α του Cronbach για τα εργαλεία της παρούσας έρευνας

Εργαλεία	Αριθμός λημμάτων	α του Cronbach	ΜΟ	ΤΑ	Διακύμανση
<i>Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ</i>					
Συνολική βαθμολογία	16	.84	41.72	12.34	152.30
RE	4	.81	9.75	4.48	20.04
SPC	4	.83	11.60	4.91	24.06
RABBM	4	.75	7.32	3.36	11.31
CBWFR	4	.81	13.05	4.99	24.89
<i>LGBIS</i>					
Ανησυχίες αποδοχής	3	.78	8.99	4.07	16.57
Κίνητρο απόκρυψης	3	.77	10.41	3.940	15.524
Αβεβαιότητα ταυτότητας	3	.84	4.50	2.32	5.39
Εσωτερικ. Ομοαρνητικότητα	3	.85	5.11	3.07	9.43
Δύσκολη διεργασία	3	.82	11.31	4.53	20.59
Ανωτερότητα ταυτότητας	3	.73	6.05	3.06	9.35

Επιβεβαίωση ταυτότητας	3	.76	13.80	3.34	11.18
Κεντρικότητα ταυτότητας	5	.78	19.24	5.55	30.83
<i>Πτυχές ποιότητας σχέσης του Sternberg</i>					
Εγγύτητα	15	.96	107.93	19.42	377.07
Πάθος	15	.94	99.36	21.74	472.54
Δέσμευση	15	.95	103.83	21.79	474.61
Σχεσιακή Ικανοποίηση	7	.78	28.96	3.97	15.78

Σημείωση. RE = Περιορισμένη συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνιστικότητα, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, Εσωτερικ. Ομοαρνητικότητα = Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα.

Διαδικασία

Η περίοδος δειγματοληψίας διήρκεσε από τον Ιανουάριο του 2019 έως τον Μάιο του 2019 με χρήση «εικονικής δειγματοληψίας χιονοστιβάδας» (Baltar & Brunet, 2012). Οι γκέι άνδρες προσκλήθηκαν μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης να συμμετάσχουν εθελοντικά και ανώνυμα σε μια έρευνα «Σχετικά με τις στενές σχέσεις των γκέι ανδρών» μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το δικαίωμά τους να αποσυρθούν όποτε ένιωθαν άβολα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και συμπλήρωσαν τη φόρμα συγκατάθεσης συμμετοχής. Οι συμμετέχοντες πρώτα συμπλήρωναν τις δημογραφικού τύπου ερωτήσεις και την κλίμακα του Kinsey, μετά τη Σύντομη Κλίμακα για τη ΣΡΦ, την LGBIS, την Κλίμακα του Sternberg και τέλος την Κλίμακα για τη σχεσιακή ικανοποίηση. Μετά την πλήρη συμπλήρωση των εργαλείων, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τον συγκεκριμένο σκοπό της μελέτης και ενθαρρύνθηκαν να επικοινωνήσουν με τους ερευνητές μέσω email για οποιαδήποτε ερώτηση, διευκρίνιση ή απόσυρση των δεδομένων τους. Ο μέσος χρόνος για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ήταν περίπου τα 25 λεπτά.

Αποτελέσματα

Οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και οι συσχετίσεις μεταξύ όλων των μεταβλητών αναλογικής κλίμακας που μετρήθηκαν στην παρούσα έρευνα παρουσιάζονται στον Πίνακα 43. Τα δεδομένα βρέθηκαν να πληρούν τις προϋποθέσεις κανονικής κατανομής, με βάση τους δείκτες λοξότητας και κύρτωσης (λοξότητα < 3, κύρτωση < 10, D'Agostino et al., 1990) και τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων Shapiro-Wilk (Σχισιακή ικανοποίηση: $W = .68, p > .05$, Εγγύτητα: $W = .62, p > .05$, Πάθος: $W = .80, p > .05$, Δέσμευση: $W = .72, p > .05$) (Henderson, 2006).

Όπως αρχικά είχε υποθεθεί, σε διμεταβλητό επίπεδο, όλες οι διαστάσεις της ΣΡΦ (RE, SPC, RABBM και CBWFR) σχετίζονταν αρνητικά με τη Σχισιακή ικανοποίηση και τις πτυχές ποιότητας της σχέσης (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση) σε επίπεδο $p < .05$. Επιπλέον, οι διαστάσεις της ΣΡΦ σχετίζονταν όλες θετικά με συγκεκριμένες διαστάσεις της γκέι ταυτότητας όπως οι Ανησυχίες αποδοχής, το Κίνητρο απόκρυψης και η Εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα σε επίπεδο $p < .001$. Τέλος, ορισμένες διαστάσεις της γκέι ταυτότητας (Ανησυχίες αποδοχής, Αβεβαιότητα ταυτότητας, Εξωτερικευμένη ομοαρνητικότητα και Ανωτερότητα ταυτότητας) σχετίζονταν αρνητικά με την Σχισιακή ικανοποίηση και τις πτυχές ποιότητας της σχέσης ($-.31 < r < -.16, p < .001$), εκτός από την Επιβεβαίωση ταυτότητας που συσχετίστηκε θετικά ($.21 < r < .28, p < .001$), όπως αρχικά είχε υποθεθεί. Σε αντίθεση με τις αρχικές υποθέσεις, η Κεντρικότητα ταυτότητας δεν συσχετίστηκε με καμία από τις διαστάσεις της ΣΡΦ ούτε με την Σχισιακή ικανοποίηση ή τις πτυχές ποιότητας της σχέσης ($-.11 < r < -.02, p > .05$), προτείνοντας ότι η Κεντρικότητα ταυτότητας είναι ίσως μια ανεξάρτητη διάσταση της γκέι ταυτότητας, που δεν συνδέεται με την ιδεολογία αρρενωπότητας και τη συμμόρφωση με τους ρόλους φύλου ούτε με εσωτερικές διεργασίες των στενών διαπροσωπικών σχέσεων – ένα εύρημα κοινό με τις διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας και τη σύνδεση με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης και τη σχεσιακή ικανοποίησης (βλ. και 6^η έρευνα).

Πίνακας 43*Μέσοι όροι, Τυπικές αποκλίσεις και Συνσχετίσεις για όλες τις μεταβλητές της έρευνας*

Μεταβλητές	ΜΟ	ΤΑ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
<i>ΣΡΦ</i>																		
1. RE	2.44	1.12	—															
2. SPC	2.90	1.23	.42	—														
3. RABBM	1.83	0.84	.46	.38	—													
4. CBWFR	3.26	1.25	.18	.26	.19	—												
<i>LGBIS</i>																		
5. AA	3.00	1.36	.29	.35	.50	.31	—											
6. ΚΑ	3.47	1.31	.28	.21	.38	.23	.52	—										
7. ΑβΤ	1.50	0.77	.21	.22	.42	.05	.42	.26	—									
8. ΕΟ	1.70	1.02	.24	.31	.44	.18	.50	.37	.54	—								
9. ΔΔ	3.77	1.51	.17	.08	.26	.20	.38	.23	.26	.27	—							
10. ΑνΤ	2.02	1.02	.20	.29	.16*	.05	.11	-.03	.11	.06	.02	—						
11. ΕΤ	4.60	1.11	-.19	-.15*	-.26	-.02	-.26	-.21	-.29	-.49	-.15*	.06	—					

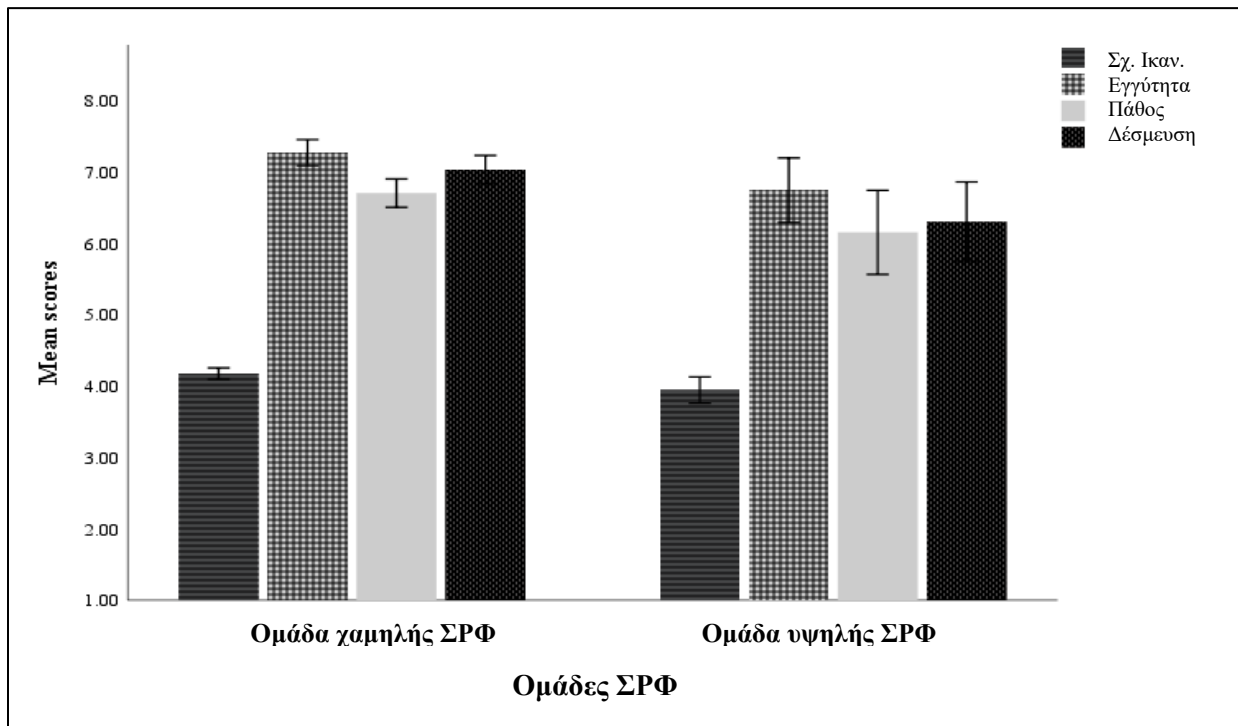
12. ΚΤ	3.85	1.11	.03	.09	.03	.04	.10	-.14*	-.00	-.02	.11	.35	.28	—				
13. ΣΙ	4.14	0.57	-.26	-.12	-.29	-.02	-.23	-.05	-.20	-.32	-.17*	-.14*	.23	-.11	—			
<i>Πτυχές ποιότητας της σχέσης κατά Sternberg</i>																		
14. Εγγύτητα	7.20	1.29	-.25	-.17*	-.35	-.00	-.22	-.11	-.26	-.28	-.08	-.18	.27	-.02	.58	—		
15. Πάθος	6.62	1.45	-.26	-.19	-.21	-.01	-.16*	-.02	-.18	-.19	-.10	-.20	.21	-.10	.53	.85	—	
16. Δέσμευση	6.92	1.45	-.23	-.14*	-.29	-.02	-.21	-.09	-.25	-.25	-.12	-.17	.26	-.04	.58	.92	.90	—

Σημείωση. $n = 232$. RE = Περιορισμένη συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνιστικότητα, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, AA = Ανησυχίες Αποδοχής, ΚΑ = Κίνητρο Απόκρυψης, ΑβΤ = Αβεβαιότητα Ταυτότητας, ΕΟ = Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα, ΔΔ = Δύσκολη Διεργασία, ΑνΤ = Ανωτερότητα Ταυτότητας, ΕΤ = Επιβεβαίωση Ταυτότητας, ΚΤ = Κεντρικότητα Ταυτότητας, ΣΙ = Σχεσιακή Ικανοποίηση. Με έντονα γράμματα: $p < .001$, * $p < .05$.

Αφού επιβεβαιώθηκαν οι συσχετίσεις μεταξύ των διαστάσεων ΣΡΦ και των μεταβλητών συνυφασμένων με τις στενές σχέσεις (Σχεσιακή Ικανοποίηση, πτυχές ποιότητας σχέσης), μετρήθηκαν οι διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με υψηλή και χαμηλή ΣΡΦ (βλ. Γράφημα 14), υποδεικνύοντας στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων και για τις μεταβλητές συνυφασμένες με τις στενές σχέσεις. Για τον υπολογισμό των δύο ομάδων της ΣΡΦ, εφαρμόστηκε μια τεχνητή κατηγοριοποίηση της μεταβλητής αναλογικής κλίμακας της συνολικής βαθμολογίας ΣΡΦ. Οι δύο ομάδες και η συνολική βαθμολογία ΣΡΦ εφαρμόστηκαν μόνο για σκοπούς οπτικοποίησης για να γίνουν τα αποτελέσματα πιο ερμηνεύσιμα και πιο κατανοητά (Farrington & Loeber, 2000).

Γράφημα 14

Σύγκρουση Ρόλων Φύλου και διαφορές στη Σχεσιακή Ικανοποίηση και πτυχές της ποιότητας σχέσης

Σημείωση. Οι υψηλότερες μέσες βαθμολογίες στη ΣΡΦ (GRC), Σχεσιακή Ικανοποίηση (RAS), Εγγύτητα (Intimacy), Πάθος (Passion) και Δέσμευση (Commitment) υποδεικνύουν υψηλότερη ΣΡΦ, Σχεσιακή ικανοποίηση, Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση αντίστοιχα. Όλες οι διαφορές μεταξύ των ομάδων ελέγχθηκαν με t-test ανεξάρτητων δειγμάτων και βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο $p < .05$. Τα σημεία διάκρισης (cut-off points) για τον υπολογισμό των ομάδων ΣΡΦ ήταν μεταξύ 1 και 3.4 για «Χαμηλή ΣΡΦ» (Low GRC) και μεταξύ 3.5 και 6 για «Υψηλή ΣΡΦ» (High GRC) με βάση τη διάμεσο της κλίμακας (εύρος τιμών από 1 έως 6). Οι γραμμές σφάλματος (error bars) υπολογίστηκαν με 95% Διαστήματα εμπιστοσύνης.

Το πρόγραμμα AMOS (Analysis of Moment Structures), έκδοση 20, χρησιμοποιήθηκε για τον έλεγχο των δομικών σχέσεων των μεταβλητών με ανάλυση μοντελοποίησης δομικών εξισώσεων (Structural Equation Modeling, SEM) και μέθοδο μέγιστης πιθανοφάνειας (Maximum Likelihood). Κατά την αξιολόγηση του μοντέλου, βρέθηκαν δείκτες καλής προσαρμογής (Hu & Bentler, 1995· Tucker & Lewis, 1973): αποδεκτός δείκτης CFI: .98, αποδεκτός δείκτης Tucker-Lewis: .99), αποδεκτή τιμή RMSEA: .005, από .001 έως .04 σε διάστημα εμπιστοσύνης 95%. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 44 και στο Γράφημα 15. Οι δείκτες υποστηρίζουν την καλή προσαρμογή του προτεινόμενου μοντέλου στα δεδομένα.

Πίνακας 44

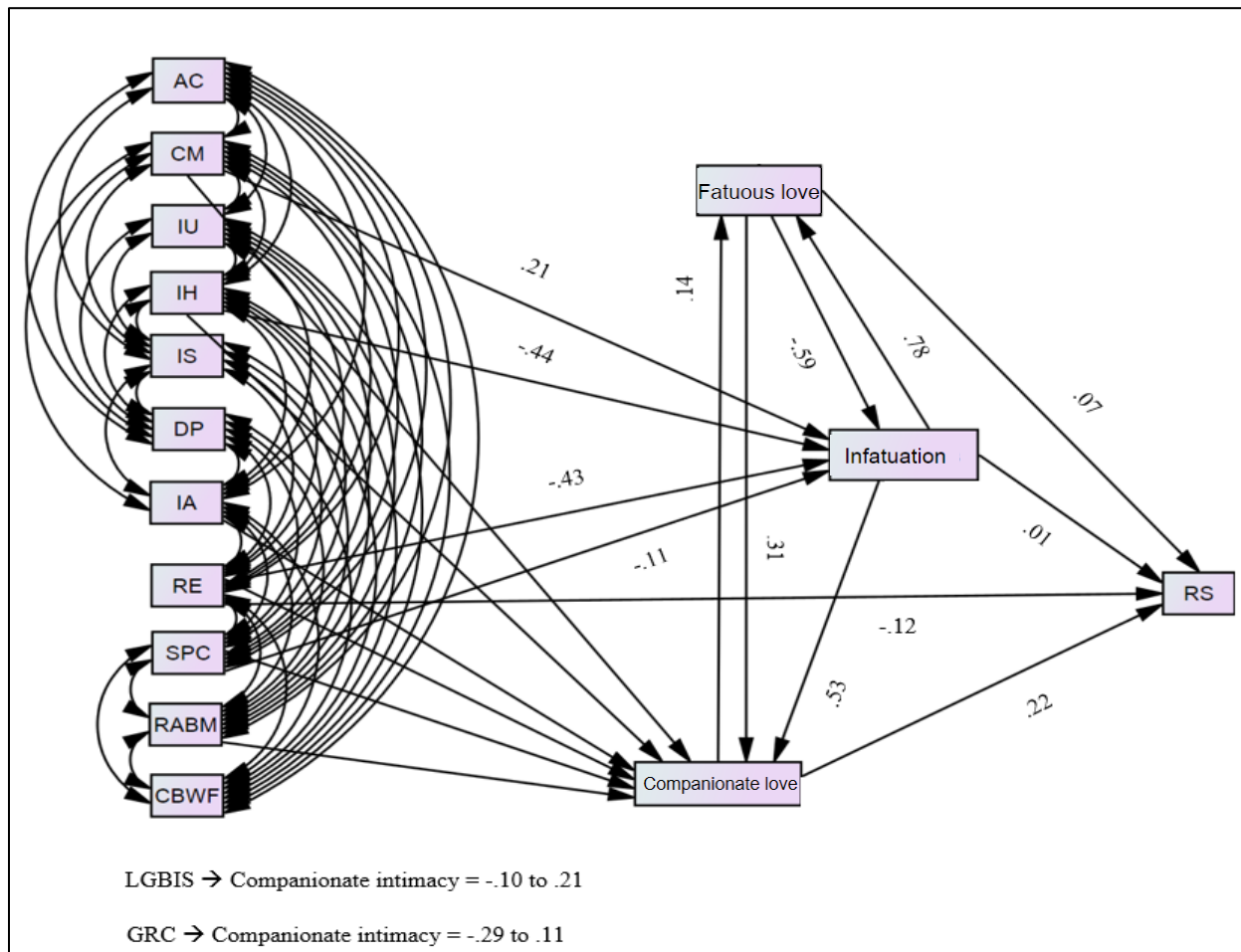
Αποτελέσματα μοντέλου ανάλυσης διαδρομών (n = 232)

Μοντέλο	χ^2	df	NFI	TLI	CFI	GFI	AGFI	RMSEA
Baseline	1,732.50	120						
Προτεινόμενο	31.18	31	.90	.94	.99	.98	.93	.005

Σημείωση. Περιγραφή δεικτών στο πρωτότυπο: NFI = Bentler-Bonett Normed Fit Index, TLI = Tucker-Lewis Index, CFI = Comparative Fit Index, GFI = Goodness-of-Fit Index, AGFI = Adjusted Goodness-of-Fit Index, RMSEA = Root Mean Square Error of Approximation.

Γράφημα 15

Μοντέλο ανάλυσης διαδρομών (path model) για την πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης

Σημείωση. Διαστάσεις γκέι ταυτότητας: AC = Ανησυχίες Αποδοχής (Acceptance Concerns), CM = Κίνητρο Απόκρυψης (Concealment Motivation), IU = Αβεβαιότητα Ταυτότητας (Identity Uncertainty), IH = Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα (Internalized Homonegativity), IS = Ανωτερότητα Ταυτότητας (Identity Superiority), DP = Δύσκολη Διεργασία (Difficult Process), IA = Επιβεβαίωση Ταυτότητας (Identity Affirmation).

Διαστάσεις ΣΡΦ: RE = Περιορισμένη Συναισθηματικότητα, SPC = Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός, RABBM = Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών, CBWFR = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων, Fatuous love = Παράφορη αγάπη, Infatuation = Κεραυνοβόλος έρωτας, Companionate love = Συντροφική αγάπη, RS = Σχεσιακή ικανοποίηση.

Οι συντελεστές που παρουσιάζονται είναι τυποποιημένοι (standardized coefficients). Συνολικό μοντέλο: $\chi^2 = 31.18$, $df = 31$, $p = 0.46$.

Τα αποτελέσματα του μοντέλου ανάλυσης διαδρομών έδειξαν ότι υπήρχε μια άμεση, μέτριας έντασης σχέση μεταξύ των παραγόντων «Περιορισμένης Συναισθηματικότητας» (RE) και Σχεσιακής ικανοποίησης ($\beta = -.06$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.03, $p = .025$). Η Σχεσιακή ικανοποίηση προβλέφθηκε επίσης άμεσα και θετικά από τη Συντροφική αγάπη ($\beta = .22$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.04, $p < .001$). Η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα ($\beta = -.43$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.20, $p = .033$) και η Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα ($\beta = -.44$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.23, $p = .049$) πρόβλεψαν αρνητικά τον Κεραυνοβόλο έρωτα, ενώ το Κίνητρο απόκρυψης τον προέβλεψε θετικά ($\beta = .21$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.14, $p = .047$). Ο Κεραυνοβόλος έρωτας προέβλεψε επίσης θετικά τόσο τη Συντροφική αγάπη ($\beta = 0.47$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.11, $p < .001$) όσο και την Παράλογη αγάπη ($\beta = 0.78$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.32, $p = .005$). Τέλος, η Παράλογη αγάπη και το μοτίβο «Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός» (SPC) προέβλεψαν θετικά τη Συντροφική αγάπη ($\beta = 0.24$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.10, $p = .021$ και $\beta = 0.11$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.05, $p = .022$ αντίστοιχα) ενώ η «Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών» (RABBM) βρέθηκε να την προβλέπει αρνητικά ($\beta = -0.29$, *Τυπικό σφάλμα* = 0.08, $p < .001$). Όλες οι άλλες επιδράσεις βρέθηκαν μη στατιστικά σημαντικές ($p > .05$). Συνολικά, η Συντροφική αγάπη (Δέσμευση και Εγγύτητα) φαίνεται να επιτελεί βασικό ρόλο στο μοντέλο πρόβλεψης της Σχεσιακής ικανοποίησης καθώς διαμεσολαβούσε: (α) τις θετικές επιδράσεις των παραγόντων ποιότητας της σχέσης του Κεραυνοβόλου έρωτα και της Παράλογης αγάπης, (β) τις επιδράσεις των διαστάσεων της γκέι ταυτότητας, Επιβεβαίωση ταυτότητας (θετικός προγνωστικός παράγοντας), Εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα και Κίνητρο απόκρυψης (αρνητικοί προγνωστικοί παράγοντες) και (γ) τις αρνητικές επιδράσεις των διαστάσεων της ΣΡΦ, «Περιορισμένη συναισθηματικότητα» (RE), «Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός» (SPC) και «Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών» (RABBM).

Συζήτηση

Στην παρούσα έρευνα, τα συμπεριφορικά μοτίβα της ΣΡΦ, οι διαστάσεις της γκέι ταυτότητας, οι πτυχές της ποιότητας σχέσης κατά Sternberg και η σχεσιακή ικανοποίηση μετρήθηκαν σε Έλληνες γκέι άνδρες που κατά τη διαδικασία δειγματοληψίας βρίσκονταν σε σχέση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα μισά μοτίβα της ΣΡΦ σχετίζονταν αρνητικά με την σχεσιακή ικανοποίηση RS και όλα εκτός από ένα (CBWFR) σχετίζονται παρόμοια με τις πτυχές ποιότητας της σχέσης. Οι γκέι άντρες που σημείωσαν υψηλή βαθμολογία στη ΣΡΦ παρουσιάζουν λιγότερη Σχεσιακή ικανοποίηση, Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση. Όσον αφορά τις διαστάσεις της γκέι ταυτότητας, σχεδόν όλες συνδέονται είτε θετικά είτε αρνητικά με τη Σχεσιακή ικανοποίηση και οι περισσότερες με πτυχές της ποιότητας σχέσης. Το μοντέλο ανάλυσης διαδρομών έδειξε ότι η Συντροφική αγάπη, που περιλαμβάνει τη Δέσμευση και την Εγγύτητα, αποτελεί μια βασική μεταβλητή που διαμεσολαβεί την αρνητική επίδραση των μοτίβων της ΣΡΦ, τη θετική και αρνητική επίδραση ορισμένων διαστάσεων γκέι ταυτότητας και τη θετική επίδραση των άλλων δύο πτυχών ποιότητας της σχέσης (Κεραυνοβόλος έρωτας, Παράλογη αγάπη) στην πρόβλεψη της Σχεσιακής ικανοποίησης.

Όγδοη έρευνα: Αντιλήψεις των γκέι ανδρών απέναντι στην αρρενωπότητα, στον αντίκτυπο των πεποιθήσεων της ελληνικής κοινωνίας και της αυτοαποκάλυψης στις ερωτικές τους σχέσεις

Εισαγωγή

Σε αυτή την έρευνα, επεκτείνονται τα αποτελέσματα που βρέθηκαν σε προηγούμενες μελέτες εξετάζοντας τις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στις πτυχές ποιότητας της σχέσης, την αρρενωπότητα και τα ιδανικά του συντρόφου σε Έλληνες γκέι άνδρες καθώς και την σχεσιακή ικανοποίηση, χρησιμοποιώντας ημιδομημένες συνεντεύξεις. Οι βασικές ερευνητικές ερωτήσεις ήταν το πως οι γκέι άνδρες αντιλαμβάνονται την αρρενωπότητα και κατά πόσο επηρεάζει τόσο τους ίδιους όσο και την αναζήτηση πιθανών ερωτικών συντρόφων· επίσης το βαθμό που πιστεύουν ότι επηρεάζει την ικανοποίηση από τη σχέση τους, λαμβάνοντας υπόψιν τις πεποιθήσεις της ελληνικής κοινωνίας για τον παραδοσιακό ρόλο του άνδρα. Ένας ακόμη στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των στάσεων των συμμετεχόντων απέναντι στην αυτό-αποκάλυψη των συμμετεχόντων που ανέφεραν προτίμηση για αρρενωπά χαρακτηριστικά είτε στους ίδιους είτε στους συντρόφους τους. Η έρευνα συνεισφέρει εξετάζοντας για πρώτη φορά σε Έλληνες την προτίμηση για την αρρενωπότητα, τα χαρακτηριστικά του ιδανικού συντρόφου και την αυτοαποκάλυψη (coming out) στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες ήταν 10 άνδρες που αυτοπροσδιορίστηκαν ως γκέι. Η μέση ηλικία των συμμετεχόντων ήταν τα 37.90 ($TA = 12.93$) έτη, με ηλικιακό εύρος από 26 έως 59 ετών. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες ήταν ελεύθεροι (χωρίς σχέση) όταν συμμετείχαν στη μελέτη (60%), αλλά

είχαν χωρίσει λιγότερο από 12 μήνες πριν τη δειγματοληψία και έτσι συμπεριλήφθηκαν στη μελέτη. Η μέση διάρκεια της σχέσης ήταν 71.90 ($TA = 92.45$) μήνες και οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες χαρακτήρισαν τον σύντροφό τους ως γκέι, δύο ως μπάι και ένας ως στρέιτ.

Ερωτήσεις συνέντευξης

Επτά ερωτήσεις ανοιχτού τύπου χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή δεδομένων των συμμετεχόντων. Αυτές οι επτά ερωτήσεις κατασκευάστηκαν για τις ανάγκες της τρέχουσας έρευνας, εν μέρει βασισμένες στην έρευνα του Sánchez και των συνεργατών τους (2009) στις οποίες οι συμμετέχοντες απάντησαν μετά από μια σειρά δημογραφικών ερωτήσεων. Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν πώς θα περιέγραφαν τις σχέσεις των γκέι ανδρών, και πως θα όριζαν έναν αρρενωπό και έναν θηλυπρεπή γκέι άνδρα. Ρωτήθηκαν επίσης: αν θεωρούν ελκυστικό έναν αρρενωπό ή έναν θηλυπρεπή γκέι άνδρα· κατά πόσο η αυτοεικόνα των γκέι ανδρών επηρεάζεται από την αντίληψη της ελληνικής κοινωνίας για τους ρόλους του ανδρικού φύλου· εάν η αντίληψη της ελληνικής κοινωνίας για τους ρόλους του ανδρικού φύλου επηρεάζει τις ερωτικές σχέσεις των γκέι ανδρών και σε ποιο βαθμό η αποδοχή της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας επηρεάζει τις σχέσεις των γκέι ανδρών. Τέλος, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν πιστεύουν ότι η αυτοαποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού (coming out) επηρεάζει τις ερωτικές τους σχέσεις. Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν και στις επτά ερωτήσεις.

Διαδικασία

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν πρόσωπο με πρόσωπο, διάρκειας περίπου μίας ώρας, χρησιμοποιώντας έναν οδηγό συνεντεύξεων με ημι-δομημένες ερωτήσεις, κατά τους μήνες Φεβρουάριο με Μάρτιο του 2019. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες απάντησαν με βάση τις

προσωπικές τους εμπειρίες. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν και αναλύθηκαν αναδρομικά, ενώ μετά το πέρας της καταγραφής των απαντήσεων ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να επιβεβαιώσουν το περιεχόμενο της ατομικής τους συνέντευξης και να σχολιάσουν τα θέματα που προέκυψαν από την ανάλυση και τα οποία συμπεριλήφθηκαν κατόπιν της σύμφωνης γνώμης τους. Όλες οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν με τη χρήση ψηφιακού μαγνητοφώνου και απομαγνητοφωνήθηκαν καταγράφοντας αυτολεξεί τα λόγια των συμμετεχόντων. Οι απομαγνητοφωνήσεις ήταν ανώνυμες και ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά διορθώθηκαν, για να προστατευθεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων. Για την ανάλυση δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η κριτική θεματική ανάλυση (Lawless & Chen, 2019).

Κριτική θεματική ανάλυση

Η κριτική θεματική ανάλυση (critical thematic analysis) χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των συνεντεύξεων των συμμετεχόντων. Αυτή η μέθοδος αποτελεί επέκταση της κλασσικής θεματικής ανάλυσης του Owen (1984) και χωρίζεται σε δύο στάδια: στην ανοιχτή κωδικοποίηση (open coding), κατά την οποία εξετάστηκαν συγκεκριμένες πτυχές των συνεντεύξεων, με βάση την επανεμφάνισή τους στις συνεντεύξεις, την επανάληψη και την συναισθηματική διέγερση των συμμετεχόντων όταν διατύπωναν συγκεκριμένα κομμάτια της συνέντευξης, σχηματίζοντας κώδικες, κατηγορίες και θέματα σύμφωνα με την κλασσική θεματική ανάλυση. Από την άλλη, στην κλειστή κωδικοποίηση (closed coding), ελήφθησαν υπόψη η εξέχουσα ιδεολογία, οι σχέσεις εξουσίας και η ιεραρχία βάσει των απαντήσεων των συμμετεχόντων. Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, στην κλειστή κωδικοποίηση η εξέχουσα ιδεολογία όπως υποτέθηκε και προέκυψε από τις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων ήταν ο φόβος της θηλυκότητας - θηλυπρέπεια και η ιδεολογία του

αρρενωπότητας που ενδεχομένως αντανακλά την μη ανοχή της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους γκέι άνδρες και ευρύτερα στις ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητες.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα που βασίζονται στη μέθοδο κριτικής θεματικής ανάλυσης διαχωρίστηκαν σύμφωνα με τα ευρήματα της κλειστής κωδικοποίησης, αφού λήφθηκαν υπόψη τα ευρήματα της ανοιχτής κωδικοποίησης. Στην ανοιχτή κωδικοποίηση και με βάση την ταξινόμηση των απαντήσεων προέκυψαν τέσσερα βασικά θέματα: (α) Ποιότητα και δυναμική των γκέι σχέσεων, (β) Αρρενωπότητα – Θηλυκότητα, (γ) Η επίδραση της ελληνικής κοινωνίας στην ταυτότητα των γκέι ανδρών και (δ) Ζητήματα αυτοαποκάλυψης (coming out). Κατά την κλειστή κωδικοποίηση, τα προαναφερθέντα θέματα διαχωρίστηκαν σε: (α) Φόβος για τη θηλυκότητα / θηλυπρέπεια και την ιδεολογία αρρενωπότητας (θέματα ανοιχτής κωδικοποίησης: «Ποιότητα και δυναμική των γκέι σχέσεων», «Αρρενωπότητα – Θηλυκότητα») και (β) Η μη ανοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων στην ελληνική κοινωνία (θέμα ανοιχτής κωδικοποίησης: «Η επιρροή της ελληνικής κοινωνίας στους γκέι άνδρες»). Τα «Ζητήματα αυτοαποκάλυψης» όπως προέκυψαν από την ανοιχτή κωδικοποίηση υπάγονται εν μέρει στο θέμα του φόβου της θηλυκότητας / θηλυπρέπειας και εν μέρει στο θέμα της μην ανοχής των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων. Επειδή πολλοί συμμετέχοντες αναφέρθηκαν και στα ιδανικά χαρακτηριστικά του συντρόφου, ένα τρίτο θέμα προέκυψε, βασισμένο στις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ποιότητα και τη δυναμική των γκέι σχέσεων και στην αρρενωπότητα - θηλυκότητα. Ο Πίνακας 45 συνοψίζει τα ευρήματα τόσο για την ανοιχτή όσο και για την κλειστή ανάλυση κωδικοποίησης.

Πίνακας 45

Η διαδικασία κωδικοποίησης των δύο βημάτων (two-step coding) της παρούσας έρευνας

Φάση κωδικοποίησης	Ανοιχτή κωδικοποίηση (Open-coding)	Κλειστή κωδικοποίηση (Closed-coding)
	Τι επαναλαμβανόταν, επανερχόταν ή διατυπωνόταν έντονα στις συνεντεύξεις;	Ποιες ιδεολογίες, θέσεις εξουσίας ή ιεραρχία επαναλαμβάνονταν, επανέρχονταν ή διατυπώνονταν έντονα στις συνεντεύξεις;
Αποτελέσματα / Ερμηνεία	<ul style="list-style-type: none"> • Προτίμηση για «αρρενωπούς» άνδρες • Αποφυγή θηλυκότητας / θηλυπρέπειας • Εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα / ετεροσεξισμός • Ανάμικτα συναισθήματα για την αυτό-αποκάλυψη (coming out) 	<ul style="list-style-type: none"> • Φόβος θηλυκότητας και ιδεολογία αρρενωπότητας • Μη ανοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων στην ελληνική κοινωνία (κοινωνικός στιγματισμός)

Ο φόβος της θηλυκότητας / θηλυπρέπειας και ιδεολογία αρρενωπότητας

Ο φόβος της θηλυκότητας / θηλυπρέπειας και η ιδεολογία αρρενωπότητας ήταν εμφανείς στις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων. Όπως διαπιστώθηκε στην κλειστή κωδικοποίηση, όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ξεκάθαρα την προτίμησή τους για αρρενωπούς άντρες, ενώ είναι εμφανής ο φόβος να αποφύγουν οτιδήποτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως θηλυπρεπές. Η απάντηση ενός συμμετέχοντα είναι χαρακτηριστική: «Δεν μου αρέσει ένας θηλυπρεπής άντρας. Δεν θα ήθελα να έχω κανενός είδους σχέση που να περιλαμβάνει σεξ μαζί του φυσικά. Δεν θα με πείραζε να είμαι φίλος,

γιατί η φίλια είναι κάτι διαφορετικό από το σεξ και υπόκειται σε διαφορετικούς παράγοντες. Η φίλια έχει να κάνει με το μυαλό. Αλλά όσον αφορά το σεξ, είμαι σίγουρος: ο τύπος πρέπει να είναι αρρενωπός. Γιατί αυτό είναι σέξι».

Ο συμμετέχοντας διαχωρίζει ξεκάθαρα το σεξ από τη φίλια, συνδέοντας τους αρρενωπούς άνδρες με το σεξ και τους θηλυπρεπείς με τη φίλια. Επιβεβαιώνοντας και επεκτείνοντας τα παραπάνω ευρήματα, ένας άλλος συμμετέχοντας δήλωσε: «Σίγουρα με ελκύουν περισσότερο οι αρρενωποί άνδρες. Όσο για το γιατί... Κοίτα, γιατί νομίζω ότι όταν είσαι στη φάση που παραδέχεσαι ότι είσαι γκέι μπορείς να συμπεριφέρεσαι όπως τα άλφα-αρσενικά που βλέπουμε στη φύση... Παρόλο που είναι βάνουσοι και όχι αρκετά έξυπνοι...». Αξιοσημείωτο είναι το παράδειγμα που έδωσε ο ίδιος συμμετέχοντας, παραλληλίζοντας την αρρενωπότητα με ασθένεια: «Σκεφτείτε ορισμένες ασθένειες - όπως η θαλασσαιμία. 100 διαφορετικοί άνθρωποι, θα έχουν 100 διαφορετικές μεταλλάξεις και πιθανότατα θα εμφανίσουν 100 διαφορετικούς φαινοτύπους, αυτή είναι η εκδήλωση της νόσου: κάποιος μπορεί να έχει όλα τα συμπτώματα, άλλος δεν έχει συμπτώματα... το ίδιο και η αρρενωπότητα στους γκέι άντρες».

Οι συμμετέχοντες περιέγραψαν επίσης το δικό τους ορισμό για την αρρενωπότητα με βάση αποκλειστικά την εμφάνισή τους και την αντίληψή τους για τη θηλυκότητα / θηλυπρέπεια: «Πώς θα περιέγραφα έναν αρρενωπό; Θα βασιζόμουν υποθέτω στα κλισέ: ότι πρέπει να είναι γυμνασμένος, γεμάτος ενέργεια (παύση) και πρέπει να φροντίζει την εμφάνισή του, αλλά όχι πολύ, καθώς μπορεί να χαρακτηριστεί θηλυπρεπής και όχι μόνο για την εμφάνισή του... Να φτιάχνει τα φρύδια του, να βάζει μακιγιάζ, να βάφει τα νύχια του - γιατί; Είδα κάποιον να βάφει τα νύχια του και να κάνει μανικιούρ. Δεν θεωρώ αυτές τις συμπεριφορές αντρικές. Η να κάνουν πασαρέλα σαν μοντέλα, κουνώντας τη μέση και τους γοφούς τους όλη την ώρα. Να μην είσαι σαν την Britney Spears. Να είσαι τριχωτός και στο πρόσωπο και στο σώμα - αυτό είναι άντρας».

Η εσωτερικευμένη ομοφοβία / ετεροσεξισμός, εκτός από την ξεκάθαρη προτίμηση των συμμετεχόντων για αρρενωπούς / μυώδεις άντρες, είναι ακόμη πιο εμφανής στη σύγκριση των γκέι με τους στρέιτ άνδρες: *«Ένας αρρενωπός γκέι είναι ένας κανονικός -στρέιτ- άντρας. Ένας άντρας που δεν χάνει την αληθινή του φύση και δεν υιοθετεί γυναικείες συνήθειες και χαρακτηριστικά, όπως κίνηση, ομιλία, συνήθειες και ενδιαφέροντα... μη μιμούμενος γυναικείες συμπεριφορές»*. Ένας άλλος συμμετέχοντας δήλωσε: *«Ένας αρρενωπός γκέι άντρας μιμείται έναν αρσενικό στρέιτ – οι στρέιτ λειτουργούν ως πρότυπο... θα παρακολουθεί ποδοσφαιρικούς αγώνες, θα μιλάει στην αργκό, θα βρίζει, θα κρύβει τα συναισθήματά του, δε θα αποκαλύπτει πολλά για τον εαυτό του... Αντίθετα, οι θηλυπρεπείς μιλούν για τον εαυτό τους, ενδιαφέρονται για τη μουσική, ασχολούνται με τη μόδα, έχουν πολλές φίλες – όλα αυτά περιγράφουν μια γυναικεία ψυχή»*. Τέλος, οι συγκρίσεις μεταξύ των στρέιτ και γκέι αναδύονται και ως προς τις ερωτικές σχέσεις των γκέι ανδρών οι οποίες χαρακτηρίζονται ως κακή απομίμηση των στρέιτ σχέσεων: *«[Οι γκέι σχέσεις είναι] γεμάτες φόβο, καταστροφικές και μιμούνται τις στρέιτ σχέσεις μέχρι ένα σημείο [...]». Όλα αυτά συμβαίνουν επειδή [οι γκέι άνδρες] δεν έχουν αποδεχτεί τον εαυτό τους και ενδιαφέρονται μόνο για την ικανοποίηση των σεξουαλικών τους αναγκών. Σίγουρα έχει να κάνει με την αυτοαποδοχή - [οι σχέσεις των γκέι και στρέιτ] έχουν ομοιότητες, οι γκέι μιμούνται τους στρέιτ αλλά ανορθόδοξα. Προσπαθούν να ικανοποιήσουν μόνο τις σεξουαλικές τους ανάγκες και τις άλλες πιο σημαντικές ανάγκες - συναισθηματικές, σχεσιακές, ανθρωπιστικές - δεν τους νοιάζει καν, καθώς [οι γκέι άνδρες] είναι κακοί μιμητές»*.

Στάσεις απέναντι στην αυτό-αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού (coming out)

Η εσωτερική ομοφοβία αντανακλάται επίσης στις απόψεις των συμμετεχόντων σε σχέση με την αυτό-αποκάλυψη (coming out). Η αυτό-αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού είναι μια ενέργεια που οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας δεν έχουν κάνει,

ενώ κάποιοι από αυτούς προτίμησαν να αυτοαποκαλυφθούν έμμεσα. Μόνο ένας συμμετέχοντας αυτό-αποκαλύφθηκε στην οικογένειά του, αλλά το μετάνιωσε: *«Ξανασκέφτοντας τι πέρασα... (γέλια). Θα έλεγα όχι [να αποκαλυφθώ]. Αν μπορούσα να γυρίσω τον χρόνο πίσω, δεν θα το έλεγα ποτέ. Νομίζω ότι θα το είχα κρατήσει για μένα. Και άσε το μυστήριο να υπάρχει στην ατμόσφαιρα»*. Ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε: *«Θεωρώ ότι το coming out είναι μια φτηνή συγκίνηση, που επιβάλλεται από τους Αμερικανούς. Δεν νομίζω ότι βοηθάει κανέναν να αποκτήσει δικαιώματα κ.ο.κ. Κανείς δεν σε υποχρεώνει να πεις ακριβώς αυτό που είσαι. Και δεν χρειάζεται να πεις τι ακριβώς είσαι – αλλά ούτε και να κρύβεσαι. Χρειάζεται κάποιος κανονικός -στρέιτ- άνδρας να πει «Γεια, είμαι στρέιτ»; Δεν καταλαβαίνω τέτοιες δηλώσεις, είναι πολύ φασιστικές»*.

Παρόλο που κανένας από τους συμμετέχοντες εκτός από έναν δεν αυτοαποκαλύφθηκε άμεσα, προσδιόρισε την αυτοαποκάλυψη ως θετική ενίσχυση της ταυτότητας του άνδρα, καθώς οι άνδρες δεν έχουν πλέον ανάγκη να κρύβονται. Ένας συμμετέχοντα περιέγραψε την αυτοαποκάλυψη ως μια *«πολιτική κλειδαρότρυπας»* για την προώθηση συγκεκριμένων συμφερόντων: *«Δεν νομίζω ότι το να βγεις να πεις για σένα είναι απαραίτητο. Γιατί νομίζω ότι ακόμα και το βγει ένας στρέιτ να πει ότι είναι στρέιτ στιγματίζεται. Η διάκριση που παρατηρείται σε αυτές τις περιπτώσεις είναι τεράστια. Κανείς δεν πρέπει να βγαίνει και να το λέει! Κανείς δεν νοιάζεται πραγματικά! Το coming out είναι μια αμερικανιά στην ουσία. Μια πολιτική της κλειδαρότρυπας [...] Μπορώ επίσης να πω ότι η αυτοαποκάλυψη εξαρτάται από το επάγγελμα και κάποιος μπορεί να αυτοπροσδιοριστεί ως γκέι για χάρη δημοσιότητας και για να τραβήξει την προσοχή του γκέι κοινού. Ένας τραγουδιστής για παράδειγμα μπορεί να έχει λόγο να βγει και να πει ότι είναι γκέι, αλλά τι θα έλεγε ο κόσμος για έναν υδραυλικό;»*.

Ο ετεροσεξισμός εκδηλώνεται επίσης με αρνητικές απόψεις σχετικά με την αυτοαποκάλυψη ως βασικός παράγοντας για τη διατήρηση στενών ερωτικών σχέσεων: *«Νομίζω ότι αν ένας*

άντρας είναι σε σχέση και κρύβει τη σεξουαλική του ταυτότητα, τότε η σχέση θα τελειώσει, εκτός αν και οι δύο σύντροφοι έχουν την ίδια προσέγγιση· αν είναι και οι δύο «κρυμμένοι στην ντουλάπα» – και οι δύο κρύβουν τη σχέση τους– προβάλλοντας την εικόνα (μεγάλη παύση) ενός στρέιτ άντρα, τότε η σχέση μπορεί να αντέξει».

Χαρακτηριστικά ιδανικού συντρόφου

Παρόλο που καμία από τις ερωτήσεις δεν ρωτούσε ρητά τους συμμετέχοντες για τα χαρακτηριστικά του ιδανικού συντρόφου, πολλές απόψεις εκφράστηκαν σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης. Αυτές οι απόψεις προσδιορίστηκαν ως επί το πλείστον από τις απόψεις των συμμετεχόντων για τις σχέσεις των γκέι ανδρών, τη στάση τους απέναντι στην αρρενωπότητα / θηλυκότητα – θηλυπρέπεια ή από τις περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες ανέφεραν αυθόρμητα τι περιμένουν από έναν πιθανό σύντροφο.

Ο φόβος της θηλυκότητας και η ιδεολογία της αρρενωπότητας φαίνεται να επηρεάζει την άποψη των συμμετεχόντων για τις σχέσεις των γκέι γενικά, εκτός από τη δική τους προσωπική προτίμηση για τους αρρενωπούς άνδρες. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες περιέγραψαν τις γκέι σχέσεις ως δύσκολες, περίπλοκες, ακόμη και καταστροφικές, καθώς δεν ικανοποιούν άλλες ανάγκες εκτός από το σεξ. Ένας συμμετέχοντας δήλωσε χαρακτηριστικά: *«Νομίζω ότι το πιο σημαντικό πράγμα στις γκέι σχέσεις είναι το σεξ. Δηλαδή όλα ξεκινούν από εκεί και μετά ακολουθούν όλα τα υπόλοιπα. Ενώ, αντί να ξεκινάμε από μια σωστή επικοινωνία, κοινά ενδιαφέροντα, το κατά πόσο μας αρέσει η προσωπικότητα του πιθανού συντρόφου μας ή ο τρόπος σκέψης του, το σεξ είναι ο τελικός στόχος και η αρχή».*

Η συναισθηματικότητα και η ουσιαστική επικοινωνία φαίνεται να είναι το βασικό χαρακτηριστικό στις απόψεις πολλών συμμετεχόντων σχετικά με τον ιδανικό τους σύντροφο: *«Ακόμα*

κι αν ένα άτομο ζει στο ψέμα [είναι στην ντουλάπα, χωρίς να το έχει πει σε κανέναν], όλοι στο τέλος θέλουν εγγύτητα». Επίσης, δύο συμμετέχοντες εξέφρασαν την απογοήτευσή τους για τις γκέι σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων ανδρών: «Δεν έχω τίποτα άλλο να πω για τις γκέι σχέσεις – είναι σχεδόν αμιγώς σεξουαλικές. Περιλαμβάνουν περισσότερο σεξ παρά επικοινωνία», «[Οι γκέι άντρες] προσαθούν μόνο να ικανοποιήσουν τις σεξουαλικές τους ανάγκες ενώ άλλες ανάγκες -πολύ πιο σημαντικές, συναισθηματικές, σχεσιακές και ανθρωπιστές- αγνοούνται, επειδή δεν μπορούν να τις υποστηρίξουν ή να τις καταλάβουν... ίσως να μην τις αποδέχονται καθόλου – είτε έτσι είτε αλλιώς δεν μπορούν να τις ικανοποιήσουν καθόλου».

Ωστόσο, παρόλο που οι συμμετέχοντες εκφράζουν την ανάγκη τους για εγγύτητα και ουσιαστικές ερωτικές σχέσεις, οι σχέσεις με ορισμένους τύπους γκέι ανδρών προτιμώνται, επιβιβιώνοντας για άλλη μια φορά τη βαθιά επίδραση της ιδεολογίας της αρρενωπότητας στη συμπεριφορά και τις προσδοκίες των συμμετεχόντων. Ένας συμμετέχοντας δήλωσε: «Αν κοιτάξεις βαθιά μέσα σου, στο τέλος θέλεις κάποιον που να σου μοιάζει. Όλοι το κάνουν αυτό. Μπορεί να πιστεύω ότι είμαι αρρενωπός τύπος ή ίσως όχι. Αλλά όπως το έχω στο μυαλό μου, θέλω έναν άντρα που να είναι σαν εμένα - δηλαδή σχεδόν αποκλειστικά αρρενωπός. Πέρα από αυτό, αυτό μπορεί να ακούγεται ρατσιστικό, αλλά για μένα είναι αλήθεια: «Είμαι ένας ομοφυλόφιλος άνδρας που τον ελκύνουν οι άντρες - οι αντρικές συμπεριφορές, οι αντρικές ορμόνες, οτιδήποτε, οπότε θέλω κάτι αντρικό. Αν ήθελα κάποιον θηλυπρεπή, δεν θα ήμουν γκέι».

Για άλλους συμμετέχοντες, η αρρενωπότητα φαίνεται να είναι ένα χαρακτηριστικό – κλειδί του ιδανικού συντρόφου, το οποίο επίσης θεωρούν ότι είναι ταυτόσημο της αξιοπιστίας σε μια σχέση: «Σίγουρα θα επέλεγα έναν αρρενωπό άντρα [για σύντροφο]. Σίγουρα. Και ο λόγος είναι ότι οι αρρενωποί άντρες είναι σοβαροί και έμπιστοι. Γενικά μου αρέσουν ως προσωπικότητες». Ένας άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι οι αρρενωποί άνδρες εκδηλώνονται λιγότερο

συναισθηματικά αλλά εξακολουθούν να είναι πιο επιθυμητοί: «Οι επιλογές μου όσον αφορά τους σεξουαλικούς μου συντρόφους μέχρι στιγμής ήταν άντρες που είχαν πιο «αρρενωπές» συμπεριφορές... Παρόλο που δεν εκφράζονταν πολύ συναισθηματικά και δεν υπήρχε μεγάλη σωματική εγγύτητα εκτός από το σεξ». Στην ίδια κατεύθυνση, ένας άλλος συμμετέχοντας, παρόλο που όταν περιέγραψε την αρρενωπότητα, ανέφερε ότι «οι αρρενωποί άντρες είναι ανέκφραστοι και απόμακροι», δήλωσε επίσης την ανάγκη του για κάλυψη συναισθηματικών αναγκών από άνδρες που τουλάχιστον εξωτερικά φαίνονται αρρενωποί: «[Το να επιθυμείς έναν αρρενωπό άντρα] είναι θέμα έλξης. Αν κρίνω από τη φυσική εμφάνιση, προτιμώ τους αρρενωπούς τύπους. Αν και είναι στερεότυπο, θα τους επέλεγα. [...] Αλλά και πάλι, ο ανδρισμός είναι θέμα οπτικής γωνίας. Εκτός από αυτόν τον άξονα [αρρενωπότητα – θηλυκότητα], η επικοινωνία σε μια σχέση είναι επίσης καθοριστική. Και η συμπεριφορά του συντρόφου ξεκάθαρα. Πρέπει επίσης να είναι συναισθηματικός και ομιλητικός. Ορισμένα από αυτά τα χαρακτηριστικά θεωρούνται πιο «αρσενικά» και άλλα πιο «θηλυκά». Δεν ξέρω αν θα επέλεγα το ένα ή το άλλο. Θα έλεγα ότι ο ιδανικός σύντροφος βρίσκεται ανάμεσα, αρκεί να φαίνεται ότι είναι αρρενωπός». Τέλος, παρόλο που οι αρρενωποί άντρες είναι περισσότερο προσανατολισμένοι στο σεξ ή αντιμετωπίζονται ως σεξουαλικά αντικείμενα όπως περιγράφηκε προηγουμένως από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, εξακολουθούν να προτιμώνται ως πιθανοί σύντροφοι: «Η σεξουαλική έλξη είναι καλή, αλλά σε μια ορισμένη ηλικία εμφανίζεται η ανάγκη για μια σοβαρή σχέση. Ελπίζω αυτό να ισχύει για την πλειοψηφία των γκέι - για μένα είναι η αλήθεια. Θέλω έναν σοβαρό, αρρενωπό άντρα για να είναι ο ιδανικός σύντροφος».

Μη ανοχή των ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων στην ελληνική κοινωνία

Οι αμφιλεγόμενες δηλώσεις των συμμετεχόντων σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του ιδανικού συντρόφου και ο φόβος των συμμετεχόντων για οτιδήποτε μπορεί να θεωρηθεί κοινωνικά ως θηλυπρεπές, ενδεχομένως να συνδέονται με την ιδεολογία της αρρενωπότητας και τη μη ανοχή των

ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτοτήτων στην ελληνική κοινωνία, όπως φαίνεται στις απαντήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με την αυτό-αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού. Οι μισοί συμμετέχοντες πιστεύουν ότι η ελληνική κοινωνία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τους γκέι σε ζητήματα αυτό-αποδοχής τους, καθώς δήλωσαν: *«Η ελληνική κοινωνία έχει την άποψη ότι οι γκέι άντρες είναι – θα χρησιμοποιήσω τον όρο– αδερφές, ένας τύπος που συμπεριφέρεται σαν γυναίκα, γυναίκα που θέλει να αποπλανήσει όλους τους άλλους άντρες για να γίνουν γκέι. Η κοινωνία πιστεύει ότι όλοι οι γκέι έχουν σχέση με καλές τέχνες ή δουλεύουν για την τηλεόραση... και νομίζω ότι οι γκέι επηρεάζονται πολύ από αυτές τις απόψεις[...] Βασικά, η επικρατούσα άποψη στην ελληνική κοινωνία είναι ότι ένας γκέι είναι γυναίκα γιατί του αρέσουν άλλοι άντρες».*

Ένας άλλος συμμετέχων ανέφερε ρητά την οικογένεια ως ένα από τα πρώτα περιβάλλοντα κοινωνικοποίησης τα οποία συμβάλλουν στη μη ανοχή της γκέι ταυτότητας και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γκέι άνδρες αναφορικά με την αυτοαποδοχή τους: *«Πόσοι μπαμπάδες ντρέπονται για τα παιδιά τους; Ή πόσοι από αυτούς δεν προσπαθούν να συγκαλύψουν το γεγονός ότι ο γιος τους, που είναι άνω των 30, δεν έχει σχέση με γυναίκα; Έτσι, οι γκέι άντρες σε μια τυπική ελληνική οικογένεια νιώθουν καταπιεσμένοι. Επειδή ένας τύπος καταπιέζεται σε πολλές περιπτώσεις (π.χ. οικογενειακές συγκεντρώσεις), δεν μπορεί να εκφραστεί ανοιχτά και, στο τέλος, περιορίζεται [...] Αλλά αυτή είναι η ελληνική κοινωνία - ένα πατριαρχικό μοντέλο που μοιάζει με τις κοινωνίες της Ανατολικής Ασίας - διδάσκει στα αγόρια να κάνουν παιδιά και να παντρευτούν, να νοικοκυρευτούν. Αυτό είναι το ιδανικό σενάριο για όλους τους γονείς».*

Οι συμμετέχοντες δήλωσαν επίσης ότι η ελληνική κοινωνία επηρεάζει επίσης τις διαπροσωπικές σχέσεις των γκέι ανδρών, μέσω του κοινωνικού στιγματισμού αλλά και του αυτοστιγματισμού, παρόλο που πιστεύουν ότι η ελληνική κοινωνία επηρεάζει περισσότερο τους γκέι άνδρες σε διαπροσωπικό επίπεδο παρά σε ενδοατομικό (ζητήματα αυτοαποδοχής): *«[Οι σχέσεις των γκέι*

ανδρών] είναι σαν τον αμερικανικό στρατό: «Don't ask, don't tell». Επειδή [οι γκέι άντρες] φοβούνται τα υποτιμητικά σχόλια, το να χαρακτηρίζονται ως θηλυπρεπείς, μεταξύ πολλών άλλων... Αν και νομίζω ότι αυτή η αρνητική στάση της κοινωνίας υπάρχει μόνο στο μυαλό των γκέι. Είναι μάλλον υπερβολικοί σε αυτό. Ναι, υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που ακόμα κοροϊδεύουν και σχολιάζουν αρνητικά... Αλλά στο τέλος, οι περισσότεροι λένε: «ε και τι έγινε»;». Σε συμφωνία με αυτό, ένας άλλος συμμετέχοντας πρόσθεσε: «Κοιτάζτε, επειδή είμαι κι εγώ μέρος μιας μικρής, κλειστής κοινότητας, νομίζω ότι [οι σχέσεις των γκέι] επηρεάζονται αρκετά... Κοιτάζτε, η ελληνική κοινωνία που μιμείται τις δυτικές κοινωνίες θέλει τώρα τους άντρες να είναι μετροσέξουαλ: Από αυτή την άποψη, επηρεάζονται τόσο οι στρέιτ όσο και οι γκέι άνδρες, ίσως σε διαφορετικές εποχές και σε διαφορετικό βαθμό. Η κοινωνία δεν αφήνει κανέναν άθικτο». Συνεχίζοντας ο συμμετέχοντας, εξισώνει τους στρέιτ και γκέι άνδρες και αναφέρει για μία ακόμη φορά ότι η κοινωνική επιρροή είναι παρεμφερής στις δύο ομάδες πληθυσμού: «Κοιτάζτε, υπάρχουν μερικοί άνθρωποι που είναι γενικά υπερβολικά προκλητικοί, είτε στρέιτ είτε γκέι, που... αυτό. Αν ξεκαθαρίσει κανείς πώς είναι η κοινωνική του ζωή, τότε δεν έχει πια πρόβλημα στη σημερινή Ελλάδα. Εκτός αν ζει στο πιο μικρό και απομακρυσμένο χωριό, όπου μπορεί να έχει προβλήματα».

Από την άλλη, ορισμένοι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι ο αντίκτυπος της ελληνικής κοινωνίας έχει μειωθεί στη σύγχρονη εποχή: «Σήμερα, δεν ξέρω αν [η ελληνική κοινωνία] έχει πραγματικό αντίκτυπο. Τις περασμένες δεκαετίες ίσως, αλλά τώρα ο καθένας κάνει ότι θέλει. Ζούμε σε μια ελεύθερη κοινωνία, πιο φιλελεύθερη από ποτέ. Βλέπεις νεαρά παιδιά να συμπεριφέρονται όπως θέλουν, να ντύνονται όπως θέλουν και να κάνουν παρέα με όποιον θέλουν, χωρίς να επηρεάζονται ιδιαίτερα από τη γνώμη των άλλων». Άλλος συμμετέχοντας ανέφερε ότι αυτός ο αντίκτυπος απουσιάζει εντελώς: «Νομίζω ότι εξαρτάται από το ζευγάρι - τι είδους άνθρωποι είναι- εάν θα επέτρεπαν

στην κοινωνία να επηρεάσει τη σχέση τους. Αλλά νομίζω ότι ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία επηρεάζει τις σχέσεις των γκέι είναι επειδή τις συγκρίνει με αυτές των στρέιτ ζευγαριών».

Τέλος, ένας συμμετέχων τάχθηκε υπέρ της ελληνικής κοινωνίας και εναντίον των προσπαθειών διεκδίκησης των δικαιωμάτων ΛΟΑΤΚΙ+ στην Ελλάδα, αντανακλώντας σε μεγάλο βαθμό εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα/ ετεροσεξισμό, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία: «Ακόμα δεν έχω καταλάβει ποια είναι τα εμπόδια σε αυτή τη χώρα; Μέχρι την υιοθέτηση των αμερικανικών συνηθειών ήμασταν καλά. Μέχρι όλες αυτές τις γκέι ανοησίες, αυτές τις τάσεις από τις δυτικές κοινωνίες, περνούσαμε υπέροχα σε αυτή τη χώρα. Τα νεότερα παιδιά δεν ξέρουν τι έχουν χάσει. Χωρίς να ζουν στην υποκρισία. Η ανοησία και η σύγχυση των νεαρών ομοφυλόφιλων άρχισε -τα μάτια τους γεμάτα σύγχυση και μελαγχολία- μόλις άρχισαν -υποτίθεται- να κατακτούν τα νόμιμα δικαιώματα και την ελευθερία τους. Αυτό είναι τόσο ψεύτικο, τόσο λάθος [...]. Αυτό που διαφημιζόταν ως ελευθερία των ομοφυλοφίλων έγινε αντ' αυτού η αδιάσπαστη δέσμευση και η σκλαβιά τους. Αναρωτιέμαι αν αυτό το καταλαβαίνουν οι νέοι. Είναι τελείως σκλαβωμένοι. Από ξένα πρότυπα, από τη μόδα, από το στυλ, με υποτιθέμενες «γκέι συμπεριφορές» [...]. Έχουμε τρελαθεί στις ετικέτες: πρέπει να πάω στο γκέι μπαρ, στην παραλία των γκέι, στο γκέι μαγαζί, να συναναστραφώ με γκέι... επίσης να πω ότι αυτή η ταμπέλα «γκέι» με ενοχλεί τόσο πολύ και το βρίσκω τόσο προσβλητικό για όποιον είναι άνθρωπος. Δεν θα ήθελα να είμαι γκέι. Δεν αυτοπροσδιορίζομαι ως γκέι. [...] Δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είμαι «ένας χαρούμενος άνθρωπος». Είναι απλώς μια ταμπέλα για τις αδερφές».

Συζήτηση

Η παρούσα μελέτη στόχευε στην επέκταση των αποτελεσμάτων προηγούμενων ερευνών εξετάζοντας τις στάσεις απέναντι στην αρρενωπότητα και τα χαρακτηριστικά του ιδανικού συντρόφου στους Έλληνες γκέι άνδρες καθώς και την αντίληψή τους για τις σχέσεις των γκέι. Οι αναλύσεις

των συνεντεύξεων έδειξαν ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες αυτής της μελέτης έχουν αρνητικές απόψεις για τις γκέι σχέσεις, προτιμούν αρρενωπούς συντρόφους, αποφεύγουν τους θηλυπρεπείς γκέι άνδρες και όπως ανέφερε ένας συμμετέχοντας, οι θηλυπρεπείς γκέι είναι προτιμότεροι ως φίλοι παρά ως σεξουαλικοί σύντροφοι. Παρόλο που πολλοί συμμετέχοντες χαρακτήρισαν τους αρρενωπούς γκέι ως ανέκφραστους, απόμακρους και με περιορισμένη συναισθηματικότητα, θα εξακολουθούσαν να τους επέλεγαν ως συντρόφους για μια σοβαρή σχέση. Τέλος, σχετικά με την αυτό-αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού (coming out), οι συμμετέχοντες εξέφρασαν διαφορετικές απόψεις: κάποιιοι από αυτούς ήταν υπέρ του coming out ενώ άλλοι όχι. Ωστόσο, όσον αφορά τις δράσεις και τα φεστιβάλ για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ (π.χ. Pride) στην Ελλάδα, οι συμμετέχοντες ήταν αντίθετοι και δήλωσαν ότι έκαναν περισσότερο κακό παρά καλό, μπερδεύοντας και παραπλανώντας την γκέι κοινότητα.

Γενική Συζήτηση

Πρώτη έρευνα (Κατασκευή και έλεγχος ψυχομετρικών ιδιοτήτων της Μέτρησης Ετεροφυλόφιλης Ταυτότητας Στρέιτ Ανδρών, ΜΕΤΣΑ)

Στόχος της πρώτης μελέτης ήταν η ανάπτυξη μιας κλίμακας που μετρά τις διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας ανδρών και η αξιολόγηση των ψυχομετρικών της ιδιοτήτων. Οι υπομελέτες που παρουσιάστηκαν (Υποέρευνα 1^η: Εγκυρότητα εργαλείου και Υποέρευνα 2^η: Αξιοπιστία εργαλείου) περιέγραψαν την ανάπτυξη της ΜΕΤΣΑ 22 λημμάτων η οποία προέκυψε από κατάλληλη προσαρμογή της αρχικής κλίμακα LGBIS (Lesbian, Gay and Bi Identity Scale). Οι αναλύσεις έδειξαν ότι η ΜΕΤΣΑ αποτελείται από πέντε διακριτές διαστάσεις ταυτότητας: Κεντρικότητα Ταυτότητας, Αβεβαιότητα Ταυτότητας, Ανωτερότητα Ταυτότητας, Ετεροκανονικότητα της

Ταυτότητας και Ανησυχίες Αποδοχής με καλές ψυχομετρικές ιδιότητες. Η κλίμακα ΜΕΤΣΑ μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών που φαίνεται να μοιράζεται κοινά χαρακτηριστικά με την ταυτότητα των ΛΟΑ ατόμων (Mohr & Kendra, 2011) και μπορεί να προσφέρει σε μελλοντικούς ερευνητές ένα αποτελεσματικό μέσο αξιολόγησης των διαστάσεων της ταυτότητας αυτού του πληθυσμού.

Η δομή των πέντε παραγόντων που εντοπίστηκε τόσο στη διερευνητική όσο και στην επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων υποστηρίζει την άποψη ότι η ΜΕΤΣΑ μπορεί να μετρήσει διάφορες διαστάσεις της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών και να αξιολογήσει τα διάφορα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν σε σχέση με την υπερβολική έμφαση των ανδρών στα κοινωνικά πρόνομια που τους προσφέρει ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός, εξηγώντας ενδεχομένως φαινόμενα όπως η βία κατά των γυναικών και η ομοαρνητικότητα. Οι παράγοντες που προέκυψαν συμφωνούν με τα θεωρητικά μοντέλα των Fassinger και Miller (1997) και Marcia (1987), επιβεβαιώνοντας τις διαστάσεις της Κεντρικότητας της Ταυτότητας, της Ανωτερότητας και της Ετεροκανονικότητας. Από την άλλη πλευρά, οι διαστάσεις της Αβεβαιότητας ταυτότητας και των Ανησυχιών αποδοχής είναι σύμφωνες με τη θεωρία και τα ευρήματα των Worthington και συνεργατών (2008) σχετικά με τις διαστάσεις της εξερεύνησης και της δέσμευσης ταυτότητας· όταν το άτομο έχει δεσμευτεί σε μια ταυτότητα χωρίς να είναι πλήρως συνειδητή η απόφαση αυτή, τότε ανάλογα με το αν αρχίζει να εξερευνά εναλλακτικές ταυτότητες μπορεί να παρουσιάζει Αβεβαιότητα ταυτότητας ή αν δεν εξερευνά να παρουσιάζει Ανησυχίες αποδοχής. Εντούτοις, συναφείς μελέτες για τη διαμόρφωση της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών είναι σχετικά σπάνιες στη βιβλιογραφία και τα συμπεράσματα αυτά όπως και τα ευρήματα για τη ΜΕΤΣΑ πρέπει να ελεγχθούν περαιτέρω.

Σχεδόν όλες οι διαστάσεις της ΜΕΤΣΑ βρέθηκαν να συσχετίζονται με το εργαλείο BSRI (Bem Sex Role Inventory), εκτός από τις Ανησυχίες αποδοχής. Η Κεντρικότητα της ταυτότητας,

η Ανωτερότητα ταυτότητας και η Ετεροκανονικότητα βρέθηκαν να συσχετίζονται θετικά, ενώ η Αβεβαιότητα ταυτότητας αρνητικά. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο αρρενωπός αισθάνεται ένας άντρας και πιστεύει ότι εκφράζει τους κοινωνικά επιθυμητούς ρόλους φύλου, τόσο ενισχύεται η πεποίθηση ότι κατέχει μια θέση κύρους στην κοινωνία, ενώ αποδυναμώνεται σε περιπτώσεις που αισθάνεται λιγότερο αρρενωπός ή χωρίς να εκφράζει επιτυχώς τους κοινωνικά αναμενόμενους ρόλους φύλου του. Παραδόξως, με την κλίμακα της Θηλυκότητας μόνο η διάσταση της Ανωτερότητας βρέθηκε να συσχετίζεται αρνητικά ενώ όλες οι υπόλοιπες συσχετίσεις βρέθηκαν μηδενικές. Αυτό το εύρημα ενδεχομένως να υποδηλώνει ότι τα χαρακτηριστικά της αρρενωπότητας παρά της θηλυκότητας είναι πιο κρίσιμης σημασίας για την ταυτότητα των στρέιτ ανδρών. Με άλλα λόγια, για τους στρέιτ άντρες, η έκφραση περισσότερων κοινωνικά θηλυκών χαρακτηριστικών δε φαίνεται να επιφέρει αρνητικό αντίκτυπο, αλλά μόνο στις περιπτώσεις εκείνων των ανδρών που ταυτόχρονα εκφράζουν επαρκώς χαρακτηριστικά της αρρενωπότητας. Οι ισχυρότερες και θετικές συσχετίσεις που βρέθηκαν μεταξύ των διαστάσεων της ΜΕΤΣΑ και της ΜCΣ (Masculinity Contingency Scale), υποστηρίζουν την ιδέα ότι ένας «αληθινός αρρενωπός άνδρας» πρέπει να εκδηλώνει όλα αυτά τα χαρακτηριστικά ταυτότητας τα οποία κοινωνικά θεωρούνται τυπικά του φύλου του (Bem, 1974).

Οι διαφορετικές διαστάσεις που προσδιορίστηκαν από τη ΜΕΤΣΑ προέβλεπαν είτε θετικά είτε αρνητικά μια σειρά από ψυχολογικές μεταβλητές όπως η αυτοεκτίμηση, η κοινωνιοσεξουαλικότητα (SOI), η αποφυγή σύναψης δεσμού (attachment avoidance) και το άγχος σύναψης δεσμού (attachment anxiety). Πιο αναλυτικά, η Κεντρικότητα ταυτότητας προέβλεψε θετικά την αυτοεκτίμηση και το άγχος, ενώ αρνητικά την αποφυγή σύναψης δεσμού· όσο περισσότερο κάποιος αντιλαμβάνεται τη σεξουαλική του ταυτότητα ως κεντρικό κομμάτι της συνολικής του ταυτότητας, είναι πιο πιθανό να αισθάνεται υψηλότερη αυτοεκτίμηση λόγω του κοινωνικά

επιθυμητού προσανατολισμού και περισσότερο άγχος σύναψης δεσμού (δηλ. φόβο εγκατάλειψης ή απόρριψης από άλλους: Brennan et al., 1998). Είναι πιθανό τα άτομα αυτά να θεωρούν ότι η σεξουαλική τους ταυτότητα είναι κεντρικό κομμάτι της συνολικής τους ταυτότητας, αλλά να έχει προκύψει αυτή η πεποίθηση μετά χαμηλή διερεύνηση ταυτότητας και άκριτη υιοθέτηση (δέσμευση) απέναντι στην κοινωνικά προσδιοριζόμενη ταυτότητα του άνδρα (Haizlip, 2009). Αυτός ο συνδυασμός χαμηλής διερεύνησης αλλά υψηλής δέσμευσης (ή αλλιώς ο τύπος της «πρόωρης παγίωσης» κατά τη θεωρία ανάπτυξης ετεροφυλόφιλης ταυτότητας κατά το Marcia, 1987) πιθανώς ωθεί τους στρέιτ άνδρες να συνάπτουν στενές σχέσεις, ενώ ταυτόχρονα ανησυχούν ότι οι άλλοι θα τους εγκαταλείψουν, λόγω ίσως των μειωμένων στρατηγικών διαχείρισης της σχέσης που παρουσιάζουν (Ogolsky & Bowers, 2012). Οι αποκαλούμενες «μειωμένες στρατηγικές διαχείρισης» ορίζονται λειτουργικά από εργαλεία όπως η «Μέτρηση Στρατηγικών Διατήρησης Σχέσης» (Relationship Maintenance Strategies) στις οποίες περιλαμβάνονται η θετικότητα, η ανοιχτή επικοινωνία, οι συνεχείς διαβεβαιώσεις, τα κοινά κοινωνικά δίκτυα και δραστηριότητες και ο από κοινού έλεγχος μέσα στη σχέση (Stafford & Canary, 2006).

Οι άνδρες αυτοί, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, τείνουν να εκδηλώνουν λιγότερη αποφυγή σύναψης δεσμού (δηλαδή αποφυγή συναισθηματικής εγγύτητας και οικειότητας με άλλους, Brennan et al., 1998) στις στενές τους σχέσεις. Όπως αναμενόταν, η Αβεβαιότητα ταυτότητας προέβλεπε υψηλότερη αποφυγή σύναψης δεσμού που μπορεί να εκφράζει ανεπίλυτη ετεροφυλοφιλία (Haizlip, 2009). Η Ανωτερότητα Ταυτότητας προβλέπει χαμηλότερο βαθμό αναζήτησης σεξουαλικών επαφών χωρίς δέσμευση, καθώς οι στρέιτ άνδρες που νοιώθουν ανώτεροι από σεξουαλικές μειονότητες (άτομα ΛΟΑΤΚΙ+) αποφεύγουν να έχουν συχνές τυχαίες σεξουαλικές επαφές ίσως λόγω του κοινωνικού στίγματος και του αρνητικού αντίκτυπου που συνδέεται με τη σεξουαλική συμπεριφορά των γκέι ανδρών ή γενικά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Όπως χαρακτηριστικά

αναφέρει η Levy (2013, σελ. 159) για τις κοινές αντιλήψεις αναφορικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα των γκέι ανδρών:

«η έρευνα της Hooker [το 1957] έδειξε στην πραγματικότητα «μια εξαιρετικά σημαντική στατιστική συσχέτιση μεταξύ της ομοφυλοφιλίας και της εμμονικής σεξουαλικής φαντασίωσης» και ότι οι γκέι άνδρες «δεν μπορούν να ελέγξουν τις ομοφυλοφιλικές τους φαντασιώσεις ακόμη και σε καταστάσεις που δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ερωτικές. Όπως οι εξαρτημένοι [από τα ναρκωτικά], διάφορες οργανώσεις και έρευνες του τότε υπονοούσαν ότι οι γκέι άνδρες είναι ανίκανοι να φανταστούν οτιδήποτε άλλο εκτός από τον επόμενο τους σεξουαλικό στόχο»

Από την άλλη, όσο περισσότερο εκφράζουν υψηλότερα επίπεδα Ετεροκανονικότητας και παρουσιάζουν περισσότερα αρρενωπά χαρακτηριστικά, χωρίς όμως να νοιώθουν ταυτόχρονα και Ανωτερότητα Ταυτότητας (σε σύγκριση με γκέι άτομα και γενικότερα με ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητες), τείνουν να έχουν λιγότερους περιορισμούς στην αναζήτηση σεξουαλικής απόλαυσης, σε αντίθεση με τους στρέιτ άνδρες με περισσότερα θηλυπρεπή χαρακτηριστικά ή τους γκέι (Waldis et al., 2021). Όπως ήταν αναμενόμενο, είναι πιο πιθανό να αναζητήσουν σεξουαλικές επαφές χωρίς δέσμευση, σύμφωνα με τα παραδοσιακά στερεότυπα σχετικά με τη συχνότητα της σεξουαλικής δραστηριότητας των ανδρών (π.χ. οι άνδρες θεωρούνται πιο σεξουαλικά περιπετειώδεις από τις γυναίκες) (Siegel & Meunier, 2019) και εκφράζουν υψηλότερη αυτοεκτίμηση. Τέλος, οι Ανησυχίες αποδοχής προβλέπουν χαμηλότερη αυτοεκτίμηση και αποφυγή σύναψης δεσμού αλλά υψηλότερο άγχος σύναψης δεσμού, ίσως επειδή οι στρέιτ άνδρες που εξακολουθούν να εξερευνούν τη σεξουαλικότητά τους και δεν παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα δέσμευσης στη σεξουαλική τους ταυτότητα (ή αλλιώς ο τύπος του «μορατόριο» κατά τη θεωρία του Marcia, 1987) επιδιώκουν περισσότερο να εμπλακούν σε μια στενή διαπροσωπική σχέση, αλλά εκφράζουν υψηλότερα επίπεδα φόβου.

Αυτός ο φόβος για πιθανή απώλεια και απόρριψη από το σύντροφο μπορεί να προκύπτει λόγω της μη διαμορφωμένης ακόμη σεξουαλικής ταυτότητας, η οποία να συμφωνεί με τις υπόλοιπες ταυτότητές (Landot et al., 2004) και έτσι να νοιώθει μειωμένη αυταξία και αυτοαποδοχή. Αυτά τα συμπεράσματα πρέπει να τεκμηριωθούν περισσότερο από μελλοντικές έρευνες.

Εκτός από την εγκυρότητα και η αξιοπιστία των λημμάτων της κλίμακας ΜΕΤΣΑ βρέθηκε αρκετά υψηλή στα πλαίσια της πρώτης έρευνας. Οι εκτιμήσεις εσωτερικής συνάφειας κυμαίνονταν από .67 έως .85, ενώ οι συσχετίσεις εξέτασης – επανεξέτασης (test – retest) σε διάστημα 3 εβδομάδων κυμαίνονταν από .55 έως .85. Η σταθερότητα στο χρόνο (temporal stability) ήταν η χαμηλότερη για τις Ανησυχίες Αποδοχής και υψηλότερη για την Ανωτερότητα ταυτότητας, την Κεντρικότητα ταυτότητας και την Ετεροκανονικότητα. Αυτές οι ανισότητες στη σταθερότητα μπορεί να αντικατοπτρίζουν διαφορές στον βαθμό στον οποίο οι διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας επηρεάζονται από τις περιστάσεις (situational events). Για παράδειγμα, οι ανησυχίες κάποιου για τον ετεροφυλόφιλο προσανατολισμό του μπορεί να εξαρτώνται περισσότερο από το άμεσο κοινωνικό πλαίσιο (π.χ. εάν κάποιος σκέφτεται τον σεξουαλικό του προσανατολισμό εκείνη την περίοδο ή βρίσκεται σε επαφή με γκέι άνδρες ή γενικά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα) παρά από την πίστη του ίδιου του ατόμου για την Ανωτερότητα ή την Κεντρικότητα της σεξουαλικής του ταυτότητας, που αντανακλά ένα προσωπικό αφήγημα (μια προσωπική κατασκευή) που αναπτύχθηκε αργά, στην πάροδο του χρόνου (Mohr & Kedra, 2011). Το ίδιο εύρημα έχει παρατηρηθεί και για τα ΛΟΑ άτομα σε σχετικές έρευνες (βλ. και 7^η έρευνα), οπότε ενισχύεται περισσότερο η υπόθεση ότι οι δύο πληθυσμοί είναι πιθανόν να παρουσιάζουν ομοιότητες εκτός από συγκεκριμένες διαστάσεις της σεξουαλικής τους ταυτότητας και ως προς τις άμεσες και έμμεσες επιρροές του περιβάλλοντος που διέπουν τις διαστάσεις της ταυτότητας γενικά, ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού.

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές μελέτες

Η κλίμακα ΜΕΤΣΑ για την ανάπτυξη της βασίστηκε στην τυπική μεθοδολογία για την κατασκευή (Sousa et al., 2017) και τη διερεύνηση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων (Portney & Watkins, 2009), χρησιμοποιώντας τόσο εμπειρικά ευρήματα όσο και συναφή θεωρητικά μοντέλα. Ο συνδυασμός αυτός συμβάλλει τόσο στη συνάφεια όσο και στη χρησιμότητα της κλίμακας, με ενδεχόμενες ευρείες εφαρμογές σε μελλοντικές έρευνες για την περαιτέρω κατανόηση της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών. Μια αξιόπιστη και έγκυρη κλίμακα με ερωτήσεις αυτοαναφοράς επιτρέπει τη διερεύνηση ψυχολογικών διεργασιών σε μεγαλύτερους και διαφορετικούς πληθυσμούς, ενώ επίσης επιτρέπει την παρατήρηση των όποιων αλλαγών μπορεί να υφίστανται οι διαστάσεις ετεροφυλόφιλης ταυτότητας ανδρών στην πάροδο του χρόνου.

Αν και η πρώτη αυτή έρευνα υποστηρίζει την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των διαστάσεων της ΜΕΤΣΑ, είναι σημαντικό να επισημανθούν ορισμένοι περιορισμοί. Ένας σημαντικός περιορισμός αφορά τη γενικευσιμότητα των αποτελεσμάτων, καθώς οι συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας ήταν άνδρες Καυκάσιας φυλής και κυρίως φοιτητές, ενώ δεν συμπεριλήφθηκαν γυναίκες καθώς ήταν πέρα από τη σκοπιά της παρούσας διατριβής. Η δομή των παραγόντων και οι συσχετίσεις του εργαλείου ΜΕΤΣΑ μπορεί να διαφέρουν για άτομα σε διαφορετικό αναπτυξιακό στάδιο (developmental stage) με διαφορετική στάση και αντιλήψεις για την ετεροφυλόφιλη ταυτότητά τους από τους φοιτητές της παρούσας έρευνας, όπως επίσης η ταυτότητα αυτή στις γυναίκες να επιμερίζεται σε άλλες διαστάσεις. Άλλοι μεθοδολογικοί περιορισμοί περιλαμβάνουν την έλλειψη αντιστάθμισης των μετρήσεων (counterbalancing) και τον περιορισμένο έλεγχο από πλευράς του ερευνητή για τον καλύτερο προσδιορισμό των συμμετεχόντων που δεν απαντούσαν με ειλικρίνεια. Παρόλο που βρέθηκε σαφής δομή παραγόντων και γενικά ισχυρά φορτία των λημμάτων ανά παράγοντα με κοινές παραγοντικές διακυμάνσεις (communalities), λήμματα με

αδύναμα φορτία θα πρέπει να αξιολογηθούν περαιτέρω, ιδίως για τους παράγοντες της Ετεροκα-
νονικότητας της ταυτότητας και των Ανησυχιών αποδοχής για τις οποίες οι στατιστικοί δείκτες
δεν ήταν συγκριτικά με τις υπόλοιπες διαστάσεις τόσο καλοί. Για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα
σε μελλοντικές μελέτες, συνίσταται, εκτός από τη συμπερίληψη των γυναικών, να διεξαχθούν
ημιδομημένες συνεντεύξεις τόσο με στρείτ άνδρες όσο και με γυναίκες πριν από τη χρήση της
κλίμακας και, εάν είναι απαραίτητο, να γίνουν οι κατάλληλες προσαρμογές για να αυξηθεί η κα-
τανόηση των λημμάτων από τους συμμετέχοντες και ενδεχομένως να πρέπει να αυξηθεί και ο
αριθμός των λημμάτων.

Από μεθοδολογική σκοπιά, απαιτούνται πρόσθετες μελέτες για να διερευνηθεί η αξιοπι-
στία και η εγκυρότητα της ΜΕΤΣΑ σε διαφορετικούς πληθυσμούς και σε άλλες γλώσσες. Για να
βελτιωθεί η συγκλίνουσα και αποκλίνουσα εγκυρότητα (convergent / discriminant validity) της
κλίμακας, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρόσθετες μετρήσεις για τη διερεύνηση της ιδεολογίας
της αρρενωπότητας και των διαστάσεων της ετεροφυλοφιλικής ταυτότητας, όπως η «*Κλίμακα
στάσεων για τον ρόλο φύλου*» (Gender Role Attitudes Scale, GRAS· García-Cueto et al., 2015), η
«*Κλίμακα για την Υποστήριξη για την ισότητα των φύλων μεταξύ ανδρών*» (Support for Gender
Equality among Men scale· Sudkämpe et al., 2019) και η «*Κλίμακα Πεποιθήσεων για τους Ρόλους
Φύλου*» (Gender Role Beliefs Scale, GRBS· Kerr & Holden, 1996). Η ΜΕΤΣΑ θα μπορούσε επί-
σης να ελεγχθεί με κλίμακες μέτρησης που έχουν βρεθεί επανειλημμένα ότι σχετίζονται με την
υπερβολική έμφαση στους ρόλους φύλου του άνδρα (π.χ. Rodríguez Castro et al., 2010), όπως η
«*Κλίμακα Εχθρότητας απέναντι στις Γυναίκες*» (Hostility Towards Women Scale· Check et al.,
1985), η Κλίμακα Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου (Gender Role Conflict Scale· O’Neil et al., 1986)
και η «*Κλίμακα Πεποιθήσεων για τους Ανταγωνιστικούς Ετεροφυλόφιλους*» (Adversarial Hetero-
sexual Beliefs Scale· Lonsway & Fitzgerald, 1995).

Πρακτικές εφαρμογές

Τα ευρήματα αυτής της μελέτης έχουν πολλαπλές εφαρμογές για τη μελλοντική έρευνα και την κλινική πράξη. Η ΜΕΤΣΑ μπορούσε επίσης να αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για τους επαγγελματίες, αυξάνοντας την κατανόηση των επιπτώσεων της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας σε ενδοατομικό, διαπροσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, όχι μόνο για τη βελτίωση συγκεκριμένων θεωρητικών κυρίως μοντέλων σχετικά με τη σεξουαλική ταυτότητα, αλλά και για την αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού και την αποθάρρυνση δυσπροσαρμοστικών συμπεριφορών σε μια κοινωνία που αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς. Τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και στην ελληνική κοινωνία, οι ρόλοι φύλου φαίνεται να βρίσκονται σε μετάβαση από τα πιο σαφή και περιορισμένα παραδοσιακά ετεροκανονικά πρότυπα ανδρών και γυναικών σε λιγότερο σαφή με μεγαλύτερη ελευθερία (Archakis & Lampropoulou, 2015· Mahalik, 2000· Mihail, 2006· Sotiriou et al., 2011). Ενώ πολλοί Έλληνες άνδρες φαίνεται να προσαρμόζονται καλά σε αυτές τις κοινωνικές αλλαγές, κάποιοι άλλοι εξακολουθούν να επιμένουν στα παραδοσιακά στερεότυπα των ρόλων φύλου με αποτέλεσμα να παρατηρούνται περιστατικά βίας κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, εναντίον ανδρών που εκδηλώνουν περισσότερα χαρακτηριστικά θηλυκότητας / θηλυπρέπειας και κατά γυναικών – ακόμη και γυναικοκτονίες, όπως μαρτυρούν πρόσφατα γεγονότα (Καθημερινή, 2021). Επιπλέον, η κακή προσαρμογή στη μεταβαλλόμενη φύση των ρόλων φύλου είναι πιθανό να επηρεάσει τη σχεσιακή ικανοποίηση, την προσαρμογή στη σχέση και την επικοινωνία μεταξύ των συντρόφων (Closson et al., 2010· Pourshahbaz et al., 2020· βλ. και έκτη έρευνα). Ειδικά στην εποχή της νόσου COVID-19 όπου η συναισθηματική εξάντληση (Martínez-López et al., 2020· Prikhidko et al., 2020), η χρηματοοικονομική αστάθεια και η υποβάθμιση (Osterrieder et al., 2021) είναι σε αρκετά υψηλά επίπεδα σε χώρες της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ελλάδα, θεωρείται ακόμη πιο επείγουσα η ανάγκη για τη διερεύνηση των διαστάσεων της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας και των συνεπειών της.

Δεύτερη έρευνα (Στάθμιση και έλεγχος της Σύντομης Κλίμακας της ΣΡΦ, GRC-SF)

Στα πλαίσια των προκαταρκτικών ελέγχων των εργαλείων της διατριβής, εκτός από την κατασκευή και τη διερεύνηση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της ΜΕΤΣΑ (βλ. πρώτη έρευνα), ελέγχθηκαν και οι ψυχομετρικές ιδιότητες της ελληνικής μετάφρασης της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ σε στρέιτ και γκέι άνδρες. Τα αποτελέσματα συμφωνούν με προηγούμενες έρευνες σχετικά με την εγκυρότητα του εργαλείου όπως βρέθηκε σε διάφορα πολιτισμικά πλαίσια (π.χ. García-Sánchez et al., 2018· Komlenac et al., 2018· Levant et al., 2015· Zhang et al. al., 2015). Γενικά, η τετραμερής παραγοντική δομή του μοντέλου που βρέθηκε στην παρούσα έρευνα βρίσκεται σε συμφωνία με την αρχική μελέτη των Wester et al. (2012). Συγκεκριμένα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ελληνική έκδοση της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ αξιολογεί έγκυρα τα τέσσερα διαφορετικά μοτίβα ΣΡΦ στους Έλληνες στρέιτ άνδρες (Levant et al., 2015). Αυτό φαίνεται να συμβαίνει και στους Έλληνες γκέι άνδρες σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία (π.χ. Zhang et al., 2015), αλλά θα πρέπει να αξιολογηθούν ορισμένα επιπρόσθετα ευρήματα. Η παρατηρούμενη συνδιακύμανση μεταξύ των σφαλμάτων (observed covariance between errors) για τα λήμματα 3 και 15 της Περιορισμένης Εκδήλωση Στοργής Μεταξύ Ανδρών με τα αντίστοιχα σφάλματα για όλα τα λήμματα της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας υποδηλώνει ότι για τους γκέι άνδρες η διάκριση μεταξύ Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς Μεταξύ Ανδρών είναι ασαφής, καθώς σύμφωνα με τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό απαιτείται εν γένει τουλάχιστον κάποιος βαθμός συναισθηματικής επικοινωνίας και στοργικής συμπεριφοράς προς άλλους άνδρες. Αντίθετα, για τους στρέιτ άντρες, η διάκριση μεταξύ RE και RABBM έχει ουσιαστική κανονιστική σημασία με την έννοια ότι το μοτίβο της RABBM στους στρέιτ άνδρες είναι πιο πιθανό να αντανακλά το φόβο τους ότι η εκδήλωση στοργής σε άλλους άνδρες μπορεί στερεοτυπικά να θεωρηθεί ως μια συμπεριφορά θηλυπρεπής ή και ομοφυλόφιλη.

Αναφορικά με την αξιοπιστία του εργαλείου, η εσωτερική συνάφεια βρέθηκε αποδεκτή για όλα τα μοτίβα της ΣΡΦ, με τον δείκτη άλφα του Cronbach να κυμαίνεται από .70 έως .83 τόσο για το δείγμα των στρέιτ όσο και των γκέι ανδρών. Αυτά τα αποτελέσματα συμφωνούν σχεδόν εξ ολοκλήρου με τις αντίστοιχες τιμές του δείκτη Cronbach που αναφέρονται στη βιβλιογραφία, που αφορούν τόσο τον πληθυσμό των στρέιτ όσο και των γκέι ανδρών σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια (βλ. O'Neil, 2015 για μια λεπτομερή παρουσίαση των συναφών ερευνών). Επιπλέον, οι συσχετίσεις μεταξύ των λημμάτων όσο και αυτές μεταξύ των λημμάτων και της συνολικής βαθμολογίας ανά παράγοντα τόσο για τους στρέιτ όσο και για τους γκέι έδειξαν ότι η ελληνική έκδοση του εργαλείου είχε ικανοποιητική εγκυρότητα πληθυσμού (population validity).

Όσον αφορά την προβλεπτική ικανότητα του εργαλείου (πρόβλεψη εξαρτημένης μεταβλητής), διερευνήθηκε εάν τα μοτίβα της ΣΡΦ προβλέπουν τη σχεσιακή ικανοποίηση (RAS). Παρόλο που το συνολικό μοντέλο βρέθηκε στατιστικά σημαντικό, μόνο το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας προέβλεψε αρνητικά τη σχεσιακή ικανοποίηση και στους δύο πληθυσμούς, στρέιτ και γκέι ανδρών. Το εύρημα αυτό συμφωνεί με τη σχετική βιβλιογραφία, καθώς έχει αποδειχθεί ότι η ΣΡΦ και δη η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα συσχετίζεται αρνητικά με τη σχεσιακή ικανοποίηση (Wester et al., 2005· Rochlen & Mahalik, 2004). Χωρίς να αποτελεί μέρος των αρχικών υποθέσεων, βρέθηκε ότι η υψηλότερη Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων προέβλεπε υψηλότερη σχεσιακή ικανοποίηση μόνο στους στρέιτ άνδρες. Η υπερβολική έμφαση στη δουλειά ενδεχομένως να αποτελεί ένα θετικό χαρακτηριστικό των στρέιτ ανδρών στην ελληνική κοινωνία, λόγω του πολιτισμικού περιβάλλοντος. Αν και στη σχετική βιβλιογραφία όπως και στην παρούσα έρευνα αντιμετωπίζεται ως μοτίβο της ΣΡΦ με αρνητικό αντίκτυπο, μεταξύ των στρέιτ ανδρών ενδεχομένως θεωρείται προτέρημα, καθώς τους προσφέρει μεγαλύτερη οικονομική σταθερότητα ενώ αυξάνεται και το αίσθημα αυταξίας τους (Richter et al., 2015). Ένας

επιπλέον λόγος ενδεχομένως να είναι η μη συμπερίληψη μετρήσεων για τη σωματική και ψυχική υγεία των συμμετεχόντων. Η έρευνα της Yucel (2017) έδειξε ότι η ψυχική και η σωματική υγεία των συμμετεχόντων διαμεσολαβεί πλήρως την επίδραση της σύγκρουσης μεταξύ εργασίας και οικογένειας στην σχεσιακή ικανοποίηση. Εν κατακλείδι, αν οι άνδρες που βιώνουν μεν σύγκρουση μεταξύ εργασίας και οικογενειακών σχέσεων, δεν παρουσιάζουν ταυτόχρονα και κακή σωματική ή και ψυχική υγεία, τότε η σχεσιακή τους ικανοποίηση δεν επηρεάζεται αρνητικά σε στατιστικά σημαντικό βαθμό. Τέλος, θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι στρέιτ άνδρες είχαν την υψηλότερη βαθμολογία στο μοτίβο της Σύγκρουσης Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων σε σχέση με τα υπόλοιπα τρία μοτίβα και από τους γκέι άνδρες. Η σύγκρουση μεταξύ της εργασίας και της οικογένειας που αντανακλάται στο αντίστοιχο μοτίβο της ΣΡΦ ενδεχομένως να είναι πιο έντονη μεταξύ των στρέιτ ανδρών, καθώς αποτελεί πιο κεντρικό χαρακτηριστικό της κανονιστικής αντρικής ταυτότητας (π.χ., Meeussen et al., 2016).

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Ένας από τους περιορισμούς της μελέτης είναι ότι η δειγματοληψία έγινε μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας (τεχνική της «εικονικής χιονοστιβάδας»). Ως εκ τούτου, τόσο οι στρέιτ όσο και οι γκέι άντρες που κατέχουν περισσότερες ψηφιακές δεξιότητες και είναι εξοικειωμένοι με τις πλατφόρμες του Διαδικτύου ήταν πιο πιθανό να συμμετάσχουν στη μελέτη, αποκλείοντας ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, καθώς συμμετείχαν ως επί το πλείστον άτομα ηλικίας 18 έως 40 ετών. Επιπλέον, η εξέταση των ψυχομετρικών ιδιοτήτων της κλίμακας δεν περιλάμβανε μετρήσεις ελέγχου – επανελέγχου (test – retest) στον ίδιο πληθυσμό, στρέιτ ή γκέι. Παρόλα αυτά, βρέθηκε η σταθερότητα της εσωτερικής δομής του εργαλείου διαχρονικά σε διαφορετικούς πληθυσμούς (εγκυρότητα πληθυσμού με τις διαφορετικές περιόδους δειγματοληψίας για στρέιτ και γκέι

αντίστοιχα να έχουν ένα έτος απόσταση)· οπότε ενδεχομένως η Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ να έχει επίσης ικανοποιητική αξιοπιστία ελέγχου – επανελέγχου, αλλά θα πρέπει να ελεγχθεί *per se* και εμπειρικά. Τέλος, η εγκυρότητα της ελληνικής έκδοσης του εργαλείου θα μπορούσε να διερευνηθεί περισσότερο ιδίως ως προς τη συγκλίνουσα και την αποκλίνουσα εγκυρότητα. Για παράδειγμα, η κλίμακα θα μπορούσε να συσχετιστεί με τον «Κατάλογο Προτύπων για τους Ρόλους Φύλου του Άνδρα» (Male Role Norms Inventory· McDermott et al., 2018), τον «Κατάλογο Συμμόρφωσης με τα Πρότυπα για την Αρρενωπότητα» (Conformity to Masculine Norms Inventory· Burns & Mahalik, 2008) και την «Κλίμακα Πεποιθήσεων Σχετικά με τη Σεξουαλική Λειτουργία» (Beliefs About Sexual Functioning Scale· Pascoal et al., 2017), καθώς έχει παρατηρηθεί ότι η ΣΡΦ επηρεάζει αρνητικά τη σεξουαλική λειτουργία των ανδρών (Mahalik et al., 2003· Thompson & Pleck, 1987).

Πρακτικές εφαρμογές

Όπως αναφέρθηκε και για την κλίμακα ΜΕΤΣΑ, στην ελληνική βιβλιογραφία δεν υπάρχει καταγεγραμμένη έρευνα που να έχει βασιστεί στη θεωρία και τις πρακτικές εφαρμογές της ΣΡΦ. Εντούτοις, ειδικά τα τελευταία χρόνια, υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία στην Ελλάδα και στις χώρες του νότου για τις συχνές αναφορές βίαιης συμπεριφοράς από άνδρες ως ερωτικούς συντρόφους – συνήθως στρέιτ –, ακόμη και γυναικοκτονίες (π.χ. Weil et al., 2018· Zara & Gino, 2018). Με βάση τη θεωρία και την έρευνα γύρω από την ΣΡΦ και συμπληρωματικά στις διαστάσεις της ταυτότητας των στρέιτ ανδρών (ΜΕΤΣΑ) θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τέτοια φαινόμενα συνδέονται με υψηλά ποσοστά σύγκρουσης (Ο'Neil, 2015) στον ελληνικό πληθυσμό των ανδρών. Όπως σημειώθηκε και για την πρώτη έρευνα, πρόσφατες μελέτες για τους ρόλους των φύλων γενικά στον κόσμο αλλά και στην Ελλάδα σημειώνουν ότι οι ρόλοι φύλου αλλάζουν και τα όρια μεταξύ τυπικής

συμπεριφοράς ανδρών και γυναικών γίνονται λιγότερο σαφή και ευδιάκριτα εν αντιθέσει με τα παραδοσιακά πρότυπα (Archakis & Lampropoulou, 2015· Mahalik, 2000· Mihail, 2006· Sotiriou et al. 2011). Τέτοιες αλλαγές σε κοινωνικό επίπεδο ενδεχομένως επηρεάζουν και τα άτομα σε ενδοπροσωπικό επίπεδο και δευτερευόντως τις στενές διαπροσωπικές τους σχέσεις με τη σχεσιακή ικανοποίηση να βρίσκεται μεταξύ των μεταβλητών με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο (βλ. και έκτη και έβδομη έρευνα) ίσως λόγω της κακής προσαρμογής στα νέα κοινωνικά δεδομένα και στα πλαίσια της ερωτικής τους σχέσης, η οποία ακόμη και μεταξύ των στρέιτ ζευγαριών δε διέπεται πλέον από διακριτούς ρόλους.

Τρίτη έρευνα (Η επίδραση του πλαισίου στη σύγκρουση ρόλων φύλου)

Ο στόχος της τρίτης έρευνας ήταν ο οιονεί πειραματικός χειρισμός της βαθμολογίας των συμμετεχόντων ως προς τα μοτίβα ΣΡΦ μέσω σύντομων ιστοριών (από δω και στο εξής αναφέρονται ως βινιέτες της ΣΡΦ) με σκοπό τη συναισθηματική διέγερση, καθεμία από τις οποίες αντικατοπτρίζει ένα διαφορετικό πλαίσιο αναφοράς όπως έχει προταθεί θεωρητικά από τον O'Neil (2015). Το μικτό μοντέλο ανάλυσης διακύμανσης (mixed design ANOVA) έδειξε μια σημαντική αλληλεπίδραση τριών παραγόντων, δηλαδή μεταξύ της βαθμολογίας στα μοτίβα της ΣΡΦ, των βινιετών της ΣΡΦ και του χρόνου (πριν και μετά την ανάγνωση της βινιέτας ΣΡΦ). Περαιτέρω διερεύνηση της αλληλεπίδρασης των τριών παραγόντων έδειξε ότι οι βινιέτες 1Γ (Αναπτυξιακό / ηλικιακό πλαίσιο αναφοράς με έμφαση στην εφηβεία) και 2Α (Σχέσεις οικογένειας – φίλων ως πλαίσιο αναφοράς με έμφαση στις σχέσεις με φίλους και συναδέλφους) παρουσίασαν τις μεγαλύτερες διαφορές στις βαθμολογίες των συμμετεχόντων στα μοτίβα της ΣΡΦ. Επιπρόσθετη διερεύνηση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι εκτός από τις βινιέτες 1Γ και 2Α και οι βινιέτες 1Α (Αναπτυξιακό / ηλικιακό πλαίσιο αναφοράς με έμφαση στις εμπειρίες της παιδικής ηλικίας), 2Β (Σχέσεις

οικογένειας – φίλων ως πλαίσιο αναφοράς με έμφαση στις σχέσεις με συμφοιτητές) και 3A (Συμμόρφωση στην ιδεολογία της αρρενωπότητας, Βία – Ομοαρνητικότητα με έμφαση στη συμμόρφωση στην ιδεολογία της αρρενωπότητας) είχαν επίσης σημαντικό αντίκτυπο στη βαθμολόγηση διαφορετικών μοτίβων της ΣΡΦ.

Η διαφορετική επίδραση των διαφορετικών βινιετών στις βαθμολογίες των συμμετεχόντων για κάθε μοτίβο ΣΡΦ μπορεί να δώσει μια πρώτη εκτίμηση για τον τρόπο με τον οποίο διαφορετικά πλαίσια αναφοράς επιδρούν στη ΣΡΦ. Η βαθμολογία των συμμετεχόντων στη Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων χειροτέρευσε όταν οι συμμετέχοντες διάβασαν τη βινιέτα που περιέχει τη συμμόρφωση με τους ρόλους των φύλων κατά την πρώιμη και ύστερη παιδική ηλικία (1A): συμμόρφωση που πιθανώς επιβλήθηκε από τους γονείς, άλλα μέλη της οικογένειας και σημαντικούς άλλους. Η επίδραση της οικογένειας κατά την κοινωνικοποίηση των ρόλων φύλου έχει παρατηρηθεί σε πλήθος ερευνών (π.χ. Lytton & Romney, 1991· Martin & Ruble, 2004· Woerner, 2013), ενώ η έμφυλη συμπεριφορά των γονέων προβλέπει τη συμπεριφορά των παιδιών (Halpern & Perry-Jenkins, 2016). Σε περιπτώσεις ασυμφωνίας μεταξύ της πραγματικής συμπεριφοράς του παιδιού και των κοινωνικών προτύπων για τους ρόλους φύλου του, εμφανίζονται συγκρούσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας (Marks et al., 2009). Αυτή η βινιέτα ήταν η μόνη (εκτός από τη βινιέτα 2A για τις βαθμολογίες στο μοτίβο της Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών) που επηρέασε θετικά ένα μοτίβο της ΣΡΦ. Ίσως ο λόγος να βρίσκεται στους ανεπίλυτους αναπτυξιακούς στόχους σχετικά με την κοινωνικοποίηση του φύλου που πιθανώς πυροδοτεί τη ΣΡΦ, καθώς το παιδί παρουσιάζει ασυμφωνία όσον αφορά την έκφραση ρόλων φύλου απέναντι στην επιβεβλημένη συμπεριφορά του γονέα ίδιου φύλου. Αυτός ο ιδιαίτερος ρόλος της οικογένειας στην αρχική ενεργοποίηση της ΣΡΦ μπορεί να διακρίνει το μοτίβο της Σύγκρουσης Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων από τα υπόλοιπα και επίσης να

προβλέπει ενδεχομένως τη βαθμολογία στα υπόλοιπα μοτίβα που μπορεί να εκδηλώνονται αργότερα στη ζωή. Εντούτοις, αυτός ο ισχυρισμός και τα αποτελέσματα για τη βινιέτα 1Α μένει να διερευνηθεί περαιτέρω από μελλοντικές έρευνες.

Από αναπτυξιακή σκοπιά, η οικογένεια είναι το πρώτο κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο το παιδί δημιουργεί σχέσεις, στέλνει και δέχεται συναισθηματικά ερεθίσματα (Saracostti et al., 2019· Yates et al., 2008). Ένα από τα κύρια εννοιολογικά πλαίσια για τον κρίσιμο ρόλο της οικογένειας και ιδιαίτερα του κύριου ατόμου φροντίδας (συνήθως της μητέρας) στη ρύθμιση των συναισθημάτων είναι η θεωρία σύναψης δεσμού (attachment theory· Bowlby, 1973). Σύμφωνα με τη θεωρία του δεσμού, οι διαπροσωπικές εμπειρίες και η επιτυχής διατήρηση της εγγύτητας (maintenance of proximity) διαφοροποιούν τα άτομα ως προς τη ρύθμιση συναισθήματος σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους, με αποτέλεσμα την επίτευξη του αισθήματος ασφάλειας. Όταν αυτή η αίσθηση ασφάλειας δεν εδραιώνεται, τότε το άτομο εκδηλώνει ανασφαλή τύπο δεσμού (για μια εκτενή ανασκόπηση, βλ. Mikulincer et al., 2003). Ως εκ τούτου, ίσως η ΣΡΦ να αποτελεί ένα δυναμικό συνδυασμό ανασφαλούς τύπου δεσμού και μια συνεχούς προσπάθειας από μέρους του ατόμου για συμφωνία της συμπεριφοράς του με την οικογενειακά και κοινωνικά αναμενόμενη έκφραση φύλου ώστε να αποφεύγεται η σύγκρουση, ενώ το άτομο ταυτόχρονα προσπαθεί να διατηρήσει την εγγύτητα και να εδραιώσει ένα αίσθημα ασφάλειας και υποστήριξης από το κύριο πρόσωπο φροντίδας. Συνολικά, μπορεί να υποτεθεί ότι η οικογένεια μπορεί να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο όχι μόνο στην μετέπειτα εκδήλωση της ΣΡΦ αλλά και στην αρχική της ανάπτυξη. Αρχικά η ανάπτυξη αυτή ενδεχομένως να είναι ασυνείδητη και μπορεί σε αδράνεια και κατά την εφηβεία, όταν τα άτομα τελειοποιούν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους (Klimstra, 2013), αποκτούν σταδιακά τις γνωστικές ικανότητες για να αναπτύξουν αφηρημένη σκέψη και αρχίζουν να σχηματίζουν μια συνέχεια του εαυτού (continuity of the self· Erikson, 1950), αρχίζει

να αναδεικνύεται και να εδραιώνεται η ΣΡΦ. Εντούτοις και αυτή η προσέγγιση πρέπει να αξιολογηθεί περαιτέρω από μελλοντικές έρευνες.

Η τρίτη βινιέτα στο αναπτυξιακό πλαίσιο αναφοράς που εστιάζει σε αρνητικές εμπειρίες της εφηβείας με περιστατικά ομοαρνητικότητας και σχολικού εκφοβισμού, επηρέασε αρνητικά την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα και το μοτίβο της Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνισμού, καθώς οι βαθμολογίες των συμμετεχόντων μειώθηκαν μετά την ανάγνωση αυτής της βινιέτας. Η εφηβεία χαρακτηρίζεται από μεγάλες συναισθηματικές διακυμάνσεις οι οποίες μπορεί να εκφράζονται και κάθε μέρα, ενώ οι έφηβοι προσπαθούν να διακρίνουν και να διαχειριστούν την αντιληπτή και την αντικειμενική πραγματικότητα (π.χ. Larson & Brown, 2007). Παράλληλα, τα αγόρια περίπου 16 ετών φαίνεται να έχουν χαμηλότερη βαθμολογία σε σύγκριση με τα κορίτσια ίδιας ηλικίας στις μετρήσεις ρύθμισης του συναισθήματος με τα αγόρια να δηλώνουν γενικά λιγότερες δεξιότητες ρύθμισης συναισθήματος (Sanchis-Sanchis et al., 2020). Επίσης, οι έφηβοι γενικά φαίνεται να αγωνίζονται για επιτυχία και δύναμη, ενώ τείνουν να είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικοί, ανεξαρτήτως φύλου. Οι Hibbard και Buhrmester (2010) έδειξαν δύο κυρίαρχους τύπους ανταγωνιστικότητας μεταξύ των εφήβων: (i) ο ανταγωνισμός για να κερδίζουν και να κυριαρχούν στους άλλους και (ii) ο ανταγωνισμός για να διαπρέψουν, πολλές φορές ξεπερνώντας τα προσωπικά τους όρια. Έτσι, αυτά τα μοτίβα συμπεριφοράς αντικατοπτρίζονται και στην παρούσα μελέτη, εξηγώντας τον αντίκτυπο της συγκεκριμένης βινιέτας ειδικά στην Περιορισμένη Συναισθηματικότητα και την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Αναφορικά με την αρνητική επίδραση, ο Hume παρατήρησε *«ότι το μυαλό μας είναι καθρέφτης του ενός στον άλλο: αντικατοπτρίζει ο ένας τα πάθη, τα συναισθήματα και τις απόψεις του άλλου. Αυτή η «συμπάθεια» ή «η τάση που έχουμε να συμπονάμε τους άλλους, να λαμβάνουμε μέσω της επικοινωνίας [τις] κλίσεις και τα συναισθήματα [των άλλων], όσο διαφορετικά, ή ακόμη και αντίθετα με τα δικά μας»*

(Hume, 1888/1990 όπως αναφέρεται στους Decety & Chaminade, 2003). Αυτή η συμπάθεια ή ο «καθρέφτης» όπως παρατήρησε ο Hume δεν υφίσταται κατά τη διάρκεια της εφηβείας όπου ο έφηβος προσπαθεί να «προβάλει το δικό του είδωλο στον καθρέφτη του άλλου» (Decety & Chaminade, 2003, σελ. 131), αλλά συμβαίνει στους ενήλικες – έτσι ο αρνητικός αντίκτυπος και η μείωση της βαθμολογίας μετά την ανάγνωση της βινιέτας 1Γ μπορεί να εξηγηθεί από την επίλυση αυτής της σύγκρουσης κατά την ενήλικη ζωή που έχει όμως τις ρίζες της στην εφηβεία. Οι συμμετέχοντες, παρόλο που πιθανώς μοιράζονταν ορισμένες από τις συμπεριφορές και τα συναισθήματα που περιγράφονται στη βινιέτα, η επιτυχής αντιμετώπιση αυτών των πηγών σύγκρουσης ενδεχομένως να μείωσε ακόμη περισσότερο τη βαθμολογία τους στα μοτίβα της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνισμού.

Η βινιέτα που εστιάζει σε υποτιθέμενες εμπειρίες συμμετέχοντα ο οποίος εκδηλώνει τυπικά αρρενωπά χαρακτηριστικά (2Α) όπως προσδιορίστηκαν από την Bem (1974) είχε αρνητική επίδραση στα μοτίβα της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνισμού αλλά θετική στην Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Ίσως αυτό μπορεί να εξηγηθεί όπως πριν με βάση τον Hume σχετικά με τη «συμπάθεια» που μπορεί να νιώθει κάποιος για ένα άλλο άτομο και αναφέρθηκε παραπάνω. Οι βινιέτες της ΣΡΦ δόθηκαν στους συμμετέχοντες με την πληροφορία ότι πρόκειται για αποσπάσματα αληθινών συνεντεύξεων για να ενισχυθεί η αληθοφάνειά τους. Επειδή σε αυτή τη βινιέτα, αντικατοπτρίζεται η πτυχή της συναισθηματικής έκφρασης και της προσπάθειας για επαγγελματική επιτυχία, η ανάγνωσή της από τους συμμετέχοντες ίσως τους έκανε αυθόρμητα να αναθεωρήσουν τη δική τους συμπεριφορά και να αισθανθούν λιγότερο καταπιεσμένοι από τους κανόνες του φύλου, καθώς όπως διάβασαν και άλλοι άνδρες αντιμετωπίζουν τις ίδιες δυσκολίες με εκείνους. Όπως δηλώνει ο Pennebaker (2018, σελ. 227): «Αν κρατάς μυστικό ένα τραύμα τότε γίνεται ανθυγιεινό και είναι

λογικό όταν το αποκαλύπτεις το μυστικό, τότε το τραύμα αντιμετωπίζεται πιο εύκολα και βελτιώνει την υγεία». Παρόλο που η εκδήλωση των μοτίβων της ΣΡΦ δεν θεωρείται επ' ουδενί κλινική διάγνωση ούτε τραύμα, τα συνοδευτικά αρνητικά συναισθήματα προσιδιάζουν τα συμπτώματα του τραύματος, όπως έντονη ψυχολογική δυσφορία σε συγκεκριμένα ερεθίσματα, περιορισμένο εύρος συναισθημάτων, αρνητικό συναίσθημα και ευερεθιστότητα (American Psychiatric Association, 2013· Diamond, 2004· O'Neil, 1981· Sánchez et al., 2010). Οπότε και η έκφραση όλων αυτών των κυρίως αρνητικών συναισθημάτων που επιφέρει η ΣΡΦ έστω και έμμεσα μέσω της υποτιθέμενης «συνέντευξης» κάποιου άλλου μπορεί να έχει μια καταπραϋντική επίδραση στους συμμετέχοντες.

Ο μόνος θετικός αντίκτυπος αυτής της βινιέτας ήταν για το μοτίβο της Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Φαίνεται ότι η αποστροφή έκφρασης συναισθημάτων προς άλλους άνδρες είναι περισσότερο και νωρίτερα αναπτυξιακά εδραιωμένη στους συμμετέχοντες εν αντιθέσει με την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα και επομένως είναι λιγότερο πιθανό να αλλάξει. Ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου οι παραδοσιακές νόρμες φύλου είναι ακόμα ισχυρές (Lalou, 2020), η φυσική εγγύτητα και η συναισθηματική επικοινωνία μεταξύ των ανδρών θεωρείται εν πολλοίς κοινωνικά απαγορευτική και ενδεικτική σεξουαλικού προσανατολισμού άλλου εκτός από αποκλειστικά ετεροφυλόφιλου. Οι Bjornsdottir και Rule (2020) έδειξαν ότι οι στρέιτ άνδρες τείνουν να φαίνονται και να ενεργούν σύμφωνα με τα τυπικά χαρακτηριστικά του φύλου τους (για παράδειγμα εκφράζοντας πιο «κυρίαρχα συναισθήματα» όπως ο θυμός) περισσότερο από τις γυναίκες και ένα βασικό κίνητρο αυτής της συμπεριφοράς είναι η δημόσια –κοινωνική– δήλωση του ετεροφυλόφιλου σεξουαλικού τους προσανατολισμού (βλ. και Συζήτηση πέμπτης έρευνας). Όπως ήταν αναμενόμενο, η ανάγνωση αποκλειστικά αρρενωπών χαρακτηριστικών και λαμβάνοντας υπόψη ότι η αρρενωπότητα στην Ελλάδα συνδέεται κυρίως με την αποφυγή οτιδήποτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως θηλυπρεπές (συμπεριλαμβανομένης της

αγκαλιάς ή της έκφρασης συναισθημάτων σε άλλους άνδρες) και με τη διατήρηση της παραδοσιακής ιδεολογίας της αρρενωπότητας (Rivera & Scholar, 2020) είναι σχεδόν φυσικό επακόλουθο ότι μετά την ανάγνωση αυτής της βινιέτας, οι συμμετέχοντες θα παρουσιάσουν υψηλότερη βαθμολογία στο αντίστοιχο μοτίβο της ΣΡΦ.

Στη βινιέτα 2B παρουσιάζεται μια υποτιθέμενη εμπειρία προδοσίας από στενό φίλο (σχέσεις με οικογένεια και φίλους ως πλαίσιο αναφοράς) λόγω παραβιάσεων των κοινωνικών κανόνων φύλου. Και πάλι, η καταπραϋντική επίδραση της αφήγησης και της κοινής εμπειρίας του συμμετέχοντα με αυτόν που υποτίθεται αφηγείται την εμπειρία του μείωσε τα αρνητικά συναισθήματα των συμμετεχόντων σχετικά με το μοτίβο της Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνιστικότητας μετά την ανάγνωση αυτής της βινιέτας. Το μοτίβο της επιτυχίας, της ισχύος και του ανταγωνισμού αντανακλά σχέσεις εξουσίας μεταξύ ανδρών και σε αυτή τη βινιέτα παρουσιάζεται μια υποτιθέμενη «συνέντευξη» από έναν άντρα που εξαπατήθηκε εμπιστευόμενος έναν φίλο, τον οποίο αντιμετώπισε ως ίσο με ορισμένες εξαιρέσεις όπου φάνηκε να νοιώθει ανώτερος και στο τέλος κατάφερε να ξεπεράσει κάθε δυσκολία, παρά το αντίξοο περιβάλλον χωρίς υποστήριξη. Μέσω των μηχανισμών «συμπάθειας» όπως περιγράφονται παραπάνω και της κοινωνικής σύγκρισης (Suls et al., 2002), η βαθμολογία των συμμετεχόντων στο μοτίβο αυτό της ΣΡΦ μειώθηκε, καθώς ενδεχομένως οι συμμετέχοντες να αξιολόγησαν τη συμπεριφορά τους ως λιγότερο επηρεασμένη από το μοτίβο αυτό («σύγκριση πτωτικής τάσης», downward comparison· Wheeler & Miyake, 1992), ενισχύοντας την αυτοεικόνα τους.

Το ίδιο μοτίβο αντανακλάται και στη βινιέτα 3A (Συμμόρφωση στην ιδεολογία της αρρενωπότητας, Βία – Ομοαρνητικότητα) που δίνει έμφαση στον ρόλο του άνδρα ως ηγέτη, ο οποίος είναι άκρως ανταγωνιστικός υποβαθμίζοντας τους άλλους, εκφράζοντας ανεπαίσθητη (subtle) ή έκδηλη (blatant) επιθετικότητα. Παρόλο που τα αποτελέσματα βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά,

το μέγεθος επίδρασης ήταν μικρό – μία ένδειξη που δείχνει ότι, παρόλο που το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας βρέθηκε να μειώνεται μετά την ανάγνωση της βινιέτας 3A, ο οιοσδήποτε πειραματικός τρόπος της χορήγησης βινιέτας ή και τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται σε αυτή δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη μείωση του εν λόγω μοτίβου της ΣΡΦ (d του Cohen = 0.10). Μια πιθανή εξήγηση για τη σύνδεση μεταξύ συναισθήματος και επιθετικότητας περιγράφεται πλήρως στην ανασκόπηση των Robertson et al. (2012). Η υπερβολική ρύθμιση του συναισθήματος (περιοριστική συναισθηματικότητα) μπορεί να οδηγήσει σε επιθετική συμπεριφορά αυξάνοντας το αρνητικό συναίσθημα, μειώνοντας τις αναστολές του ατόμου ως προς την έκφραση επιθετικής συμπεριφοράς και επηρεάζοντας αντίστοιχα τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, μεταξύ άλλων αρνητικών συνεπειών. Επιπλέον, οι Hsieh και Chen (2017) εξέτασαν τη σχέση μεταξύ της ρύθμισης των συναισθημάτων και του ελέγχου αναστολών στην πρόβλεψη της επιθετικότητας και διαπίστωσαν ότι οι συμμετέχοντες που εμφάνιζαν μη ικανοποιητική ρύθμιση συναισθημάτων εμφάνισαν υψηλότερα επίπεδα επιθετικότητας από τους συμμετέχοντες με ικανοποιητική ρύθμιση. Έτσι, ενδεχομένως όταν οι συμμετέχοντες διάβασαν τη βινιέτα 3A που εκφράζει υψηλά επίπεδα τόσο άμεσης όσο και έμμεσης επιθετικότητας (Osterman, 2010), η βαθμολογία για το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας να μειώθηκε μέσω της κοινωνικής σύγκρισης. Μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν επιπλέον ένα εργαλείο μέτρησης της επιθετικότητας των συμμετεχόντων μετά την ανάγνωση αυτής της συγκεκριμένης βινιέτας, καθώς αναμένεται ότι ενδεχομένως και η βαθμολογία της επιθετικότητας θα μειωθεί.

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές μελέτες

Παρά τα αποτελέσματα που βρέθηκαν με τη χορήγηση των βινιετάων, διευρύνοντας την κατανόηση για τους υποκείμενους μηχανισμούς των μοτίβων της ΣΡΦ, πρέπει να αναφερθούν ορισμένοι

περιορισμοί. Πρώτον, παρόλο που στα πλαίσια της έρευνας κατασκευάστηκαν οι συγκεκριμένες βινιέτες και υπήρξε χειρισμός τους (μία βινιέτα ανά ομάδα συμμετεχόντων), ο ερευνητικός σχεδιασμός δεν ήταν πραγματικά πειραματικός (ο έλεγχος των ανεξάρτητων μεταβλητών δεν ήταν απόλυτος) και η τεχνική της δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε δεν ήταν τυχαία. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να προσδιοριστούν αιτιώδεις σχέσεις (Kim & Steiner, 2016). Συνιστάται οι μελλοντικές μελέτες να χρησιμοποιήσουν μια τυχαιοποιημένη ελεγχόμενη δοκιμασία (randomized controlled trial) για την περαιτέρω αξιολόγηση των επιπτώσεων που βρέθηκαν στην παρούσα έρευνα. Επιπλέον, παρόλο που εφαρμόστηκαν επαναλαμβανόμενες μετρήσεις με το μέγιστο δυνατό διάστημα μεταξύ των δύο χρονικών στιγμών που επέτρεπε η διαδικασία συλλογής δεδομένων της παρούσας έρευνας (20 – 25 λεπτά κατά μέσο όρο), μια επίδραση σειράς μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις των συμμετεχόντων κατά τη δεύτερη χρονική στιγμή. Η συντριπτική πλειονότητα των ερευνών που εφαρμόζουν ερευνητικό σχεδιασμό επαναλαμβανόμενων μετρήσεων, χρησιμοποιούν ένα χρονικό διάστημα τουλάχιστον δύο έως τριών εβδομάδων. Στην παρούσα μελέτη, αρχικά υποτέθηκε ότι ένα διάστημα μεγαλύτερο των δέκα λεπτών θα ήταν αρκετό, καθώς τόσο η οδηγία για την ανάγνωση των ερωτήσεων της ΣΡΦ όσο το δυνατόν γρηγορότερα όσο και η διπλή δοκιμασία που καλούνταν να επιτελέσουν (αυθόρμητη απόκριση στις ερωτήσεις και ταυτόχρονα καταγραφή του χρόνου που χρειάστηκαν) κατά την πρώτη χρονική στιγμή δειγματοληψίας θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την παγίωση της μνήμης (consolidation) των πληροφοριών (από τη βραχυπρόθεσμη στη μακροπρόθεσμη μνήμη).

Επιπλέον, η χρήση διασπαστών (distractors) στη δεύτερη χρονική στιγμή συλλογής δεδομένων και ο αποκλεισμός των συμμετεχόντων που δήλωσαν ότι θυμούνται καλά τις ερωτήσεις της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ κατά την πρώτη δειγματοληψία χρησιμοποιήθηκαν για να μειωθεί η πιθανότητα επιτυχούς μνημονικής ανάκτησης των ερωτήσεων της κλίμακας (για μια πλήρη

ανασκόπηση της χρήσης του «διπλού έργου» και των «διασπαστών», βλ. Robertson, 2012· Levy et al., 2018· Kliegl & Bäuml, 2021). Ωστόσο, παρά όλους αυτούς τους ελέγχους, ορισμένοι συμμετέχοντες μπορεί να έχουν απαντήσει κατά τη δειγματοληψία της δεύτερης χρονικής στιγμής όχι αυθόρμητα αλλά επειδή θυμούνταν την πρώτη τους απάντηση, ακόμη και αν δήλωσαν ότι δε θυμούνταν τις ερωτήσεις. Τέλος, μελλοντικές μελέτες θα πρέπει να περιλαμβάνουν επιπρόσθετες μετρήσεις για τη στάση των συμμετεχόντων απέναντι στους ρόλους φύλου και την ιδεολογία της αρρενωπότητας καθώς και ερευνητικούς σχεδιασμούς αντιστοιχισμένων δειγμάτων (matched pairs) για να διασφαλιστούν συγκρίσιμα αποτελέσματα μεταξύ των συμμετεχόντων που διαβάζουν διαφορετικές βινιέτες ΣΡΦ.

Πρακτικές εφαρμογές

Η εμπειρική υποστήριξη και ο προσδιορισμός της επίδρασης του πλαισίου αναφοράς στη συμπεριφορά ρόλου φύλου σε ένα ταχύτατα μεταβαλλόμενο και ποικίλο κοινωνικό πλαίσιο αποτελεί μια δύσκολη πρόκληση, αλλά με πολλαπλά οφέλη. Η κατασκευή και η εφαρμογή των βινιέτων ΣΡΦ μπορεί να ενημερώσει τα υπάρχοντα ψυχομετρικά εργαλεία για την αξιολόγηση των μοτίβων της ΣΡΦ και να διερευνήσει περισσότερο τις αιτίες τους, όπως το οικογενειακό περιβάλλον και οι δυσάρεστες – έως και τραυματικές – εμπειρίες κατά την εφηβεία. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να παρέχουν πληροφορίες για τη βελτίωση των ψυχολογικών και εκπαιδευτικών παρεμβατικών προγραμμάτων σε άνδρες που εκφράζουν άκαμπτους ρόλους φύλου ώστε εντέλει να μπορούν πιο εύκολα να εκφράσουν την πραγματική τους ταυτότητα, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές προσδοκίες, τόσο οι ενήλικες όσο και οι έφηβοι. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα θα μπορούσαν να σχεδιαστούν με βάση της βινιέτες της ΣΡΦ για την περισσότερη και καλύτερη υποστήριξη των ανδρών και των εφήβων που θεωρούν ότι έχουν αποτύχει να συμμορφωθούν με τους

κοινωνικά επιβεβλημένους ρόλους του φύλου τους, να προλάβουν κατά το μέγιστο δυνατό τη σύγκρουση από ασυμβίβαστα μηνύματα σχετικά με τη φύση της πραγματικής ταυτότητας των ανδρών και να καθοδηγήσουν τους γονείς πώς να μεγαλώσουν τα παιδιά τους με λιγότερους περιορισμούς και τιμωρίες για αντιστεροτυπική συμπεριφορά, εξαλείφοντας το «φαινόμενο της τιμωρητικής αντίδρασης» (Backlash effect, δηλαδή αρνητικές συνέπειες σε πολλαπλά επίπεδα για τα άτομα που παραβιάζουν τα στερεότυπα φύλου· Rudman, 1998), ειδικά για τα αγόρια (Sullivan et al., 2018). Αυτές οι στρατηγικές θα μπορούσαν να αναπτυχθούν μέσα από τις βινιέτες ΣΡΦ και να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση των ψυχολογικών παρεμβάσεων όχι μόνο των ενήλικων ανδρών και των εφήβων αλλά και των παιδιών τα οποία θα κοινωνικοποιούνται ως προς το ρόλο φύλου τους χωρίς όμως σαφή, διακριτά όρια για να αποφευχθούν αρνητικές συνέπειες σε ενδοτομικό επίπεδο αλλά και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις μελλοντικά κατά την ενήλικη ζωή τους.

Τέταρτη έρευνα (Πιλοτική έρευνα για την αξιολόγηση των εικόνων ΣΕΡΦΑ)

Ο σκοπός της τέταρτης και πιλοτικής έρευνας ήταν να αναπτυχθεί μια νέα βάση δεδομένων από οπτικά ερεθίσματα που ονομάζεται ΣΕΡΦΑ (Συναισθηματικές Εικόνες Ρόλων Φύλου Άνδρα / Gender Roles Affective System Pool, GRASP) για την περαιτέρω διερεύνηση των συναισθηματικών αντιδράσεων των συμμετεχόντων στα τέσσερα μοτίβα της ΣΡΦ, όπως έχουν προσδιοριστεί στις προηγούμενες έρευνες. Οι περισσότερες εικόνες βρέθηκαν από μια ήδη επικυρωμένη βάση δεδομένων από οπτικά ερεθίσματα, το NAPS (Nencki Affective Picture System), ενώ μερικές επιπλέον φωτογραφίες συμπεριλήφθηκαν από το διαδίκτυο. Αυτές οι φωτογραφίες βαθμολογήθηκαν από 22 συμμετέχοντες (στρέιτ και γκέι άντρες) σε σχέση με το σθένος / αρέσκεια (valence), τη διέγερση (arousal), την ανησυχία (uneasiness) καθώς και ποιο μοτίβο της ΣΡΦ πιστεύουν ότι αντανακλά κάθε φωτογραφία. Με βάση αυτές τις αξιολογήσεις, επιλέχθηκαν συνολικά 31 εικόνες,

6 για το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας, 8 για το μοτίβο της Επιτυχίας – Ισχύος – Ανταγωνισμού, 12 για την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών και 5 για τη Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων. Βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών σε σχέση με το σθένος και την ανησυχία για τις εικόνες της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και σε όλες τις αξιολογήσεις για τις εικόνες της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Επίσης, παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με χαμηλή και υψηλή ΣΡΦ ως προς το σθένος και τη διέγερση φωτογραφιών Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και ως προς την ανησυχία για τις φωτογραφίες Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι ακόμη και σε αυτήν την αρχική αξιολόγηση της νέας βάσης δεδομένων της ΣΕΡΦΑ, μπορούν να παρατηρηθούν σημαντικές διαφορές για διαφορετικά επίπεδα ΣΡΦ, με τους συμμετέχοντες με τα υψηλότερα επίπεδα σύγκρουσης να σκοράρουν υψηλότερα σε όλες τις αξιολογήσεις, ειδικότερα για τις διαστάσεις της διέγερσης και της ανησυχίας.

Ωστόσο, η τελική επιλογή των φωτογραφιών δεν έδειξε διαφορές για τις βαθμολογίες των συμμετεχόντων ως προς την Επιτυχία – Ισχύος – Ανταγωνισμό και την Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων. Ίσως μια πιθανή εξήγηση θα μπορούσε να οφείλεται στις αρχικές διαφορές (baseline measures) που βρέθηκαν αρχικά μεταξύ στρέιτ και γκέι ανδρών και στο μικρό μέγεθος του δείγματος. Παρόλο που οι τιμές του στατιστικού ελέγχου *t test* σε ορισμένες συγκρίσεις ήταν πάνω από 1.50 και τα μεγέθη επίδρασης πάνω από 0.20 (μικρό προς μεσαίο σύμφωνα με τα κριτήρια του Cohen, 1988), το ανεπαρκές μέγεθος δείγματος μπορεί να οδηγήσει σε σφάλμα τύπου II (αποδοχή της μηδενικής υπόθεσης, ενώ είναι λανθασμένη) ακόμη και με την χρήση ενός παραμετρικού ελέγχου (Shreffler & Huecker, 2020) και να θέτει συγκεκριμένους περιορισμούς στη γενικευσιμότητα των ευρημάτων. Τα ίδια χαρακτηριστικά των φωτογραφιών και

οι διαφορετικές βαθμολογίες που έδωσαν οι συμμετέχοντες έδειξαν ότι είναι μάλλον απίθανο να διαφέρουν ως προς την κατανομή των χρωμάτων, την πολυπλοκότητα και την ένταση (Thieleking et al., 2020) και έτσι μια πιθανή προκατάληψη λόγω αυτών των χαρακτηριστικών μοιάζει εξίσου απίθανη, καθώς οι περισσότερες εικόνες προέρχονταν από μια ήδη σταθμισμένη βάση δεδομένων. Επίσης, οι υπόλοιπες εικόνες που επιλέχθηκαν από το διαδίκτυο ήταν παρόμοιες με τις εικόνες από το NAPS ως προς την πολυπλοκότητά τους (αριθμός ατόμων και αντικείμενα που απεικονίζονται), τα χρώματα (αποφεύχθηκαν τα έντονα χρώματα), τη φωτεινότητα (η αναλογία μεταξύ των εικόνων που είχαν εξωτερικό και εσωτερικό φωτισμό ήταν παρόμοια), το μέγεθος (όλες είχαν συγκεκριμένο μέγεθος με οριζόντιο προσανατολισμό) και τη «δράση» (η αναλογία μεταξύ των εικόνων όπου οι εικονιζόμενοι είχαν κίνηση και αυτών που δεν είχαν ήταν παρόμοια). Συνολικά, οι υπόλοιπες παράμετροι των φωτογραφιών προσπάθησαν να διατηρηθούν όσο το δυνατόν πιο σταθερές.

Παρόλα αυτά, μελλοντικές μελέτες θα πρέπει να αξιολογήσουν περαιτέρω τη βάση δεδομένων ΣΕΡΦΑ σε περισσότερους συμμετέχοντες, στρείτ και γκέι άνδρες καθώς και σε πληθυσμούς με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως η ηλικία ή το μορφωτικό επίπεδο. Επιπλέον, θα πρέπει μελλοντικά να συμπεριληφθούν και γυναίκες, καθώς έχουν βρεθεί διαφορές φύλου ως προς νευροβιολογική ενεργοποίηση των συμμετεχόντων όταν αποκρίνονται σε οπτικά ερεθίσματα (Lithari et al., 2010). Επιπλέον, για τη γενίκευση των ευρημάτων της τρέχουσας πιλοτικής έρευνας, θα πρέπει να εξεταστούν οι ιδιότητες της ΣΕΡΦΑ σε άλλες χώρες και πολιτισμικά πλαίσια.

Εκτός από το μέγεθος του δείγματος, θα πρέπει να αναφερθούν και άλλοι περιορισμοί της παρούσας μελέτης. Πρώτον, οι βαθμολογίες των φωτογραφιών πραγματοποιήθηκαν στο εργαστήριο του Παντείου Πανεπιστημίου, σε χωριστό χώρο (δωμάτιο) αλλά σε κοντινή απόσταση από τον

ερευνητή, ενισχύοντας πιθανώς την επίδραση της κοινωνικής επιθυμητότητας (social desirability) στην απόκριση των συμμετεχόντων, είτε λόγω ενός σταθερού χαρακτηριστικού προσωπικότητας (DeMaio, 1984) είτε λόγω των χαρακτηριστικών των εικόνων (Groves 1989). Οι εικόνες που έπρεπε να βαθμολογηθούν ήταν αρκετά ευαίσθητες και παρουσιάστηκαν σε ένα πολιτισμικό πλαίσιο όπως αυτό της Ελλάδας, όπου η συμμετοχή σε έρευνες γίνεται ως επί το πλείστον διαδικτυακά και αφορά τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων (εργαλείων αυτοαναφοράς) και όχι την απόκριση σε δοκιμασίες που γίνονται μέσω υπολογιστή. Μια ενδεχόμενη λύση θα ήταν η διαδικτυακή πραγματοποίηση της μελέτης με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων όπως το JATOS (πλατφόρμα) για πειραματικούς σχεδιασμούς που έχουν γίνει στο OpenSesame (Lange et al., 2015) όπως και ο παρών σχεδιασμός, είτε με άλλες πλατφόρμες όπως το Qualtrics (<https://www.qualtrics.com/>), το E – prime (3^η έκδοση) (<https://pstnet.com/products/e-prime/>) ή το Gorilla (<https://gorilla.sc/>). Πρόσθετες μετρήσεις της κοινωνικής επιθυμητότητας, όπως η Κλίμακα Κοινωνικής Επιθυμητότητας των Marlowe – Crowne (Social Desirability Scale· Crowne & Marlowe, 1960) θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τον έλεγχο της μεροληψίας απαντήσεων των συμμετεχόντων.

Επιπλέον, βρέθηκε άνισος αριθμός φωτογραφιών που να εκφράζουν κάθε μοτίβο της ΣΡΦ: σε αυτήν την περίπτωση ίσως μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να διατηρήσουν τον ελάχιστο αριθμό φωτογραφιών που βρέθηκε για το μοτίβο της Σύγκρουσης Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων ($n = 5$) και να είναι ο αριθμός αυτός σταθερός και στους άλλους τρεις τομείς, με την τελική βάση δεδομένων να αποτελείται από συνολικά 20 φωτογραφίες. Εναλλακτικά, ο αριθμός των φωτογραφιών στη βάση ΣΕΡΦΑ μπορεί να αυξηθεί συλλέγοντας περισσότερες αξιολογήσεις για τις φωτογραφίες που απορρίφθηκαν ή μπορεί να συμπεριληφθούν περισσότερες φωτογραφίες. Αυτές οι αξιολογήσεις μπορούν να διεξαχθούν ελέγχοντας επίσης την αξιοπιστία των αξιολογήσεων των συμμετεχόντων και τους συντελεστές συσχέτισης (για μεγάλο μέγεθος

δείγματος) για την εξεύρεση των συσχετίσεων μεταξύ των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ και των αξιολογήσεων στις αντίστοιχες εικόνες. Επίσης, η σύγκριση των συντελεστών συσχέτισης (χρησιμοποιώντας τον μετασχηματισμό $r-to-z$ του Fisher) θα μπορούσε να είναι απαραίτητη για να υποδείξει πιθανές διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων με χαμηλή και υψηλή ΣΡΦ.

Τέλος, παρόλο που είναι ευρέως αποδεκτό ότι η έκφραση συναισθήματος συνοδεύεται από ορισμένες φυσιολογικές αποκρίσεις, δεν μετρήθηκε η φυσιολογική –οργανική– κατάσταση των συμμετεχόντων σε αυτήν την έρευνα. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο οι μελλοντικές μελέτες να συμπεριλάβουν τη φυσιολογική απόκριση των συμμετεχόντων σε αυτά τα οπτικά ερεθίσματα και ιδιαίτερα τις κινήσεις των ματιών χρησιμοποιώντας έναν καταγραφέα οφθαλμικών κινήσεων (eye tracker). Λαμβάνοντας πληροφορίες για την ενεργοποίηση των οφθαλμικών κινήσεων σε περιοχές των εικόνων που ενδιαφέρουν τον κάθε συμμετέχοντα, των σακκαδικών του κινήσεων (γρήγορες κινήσεις των ματιών), την εναλλαγή της εστίασης του βλέμματος (fixation sequence· για πόσο και σε ποια περιοχή κοίταξε ο συμμετέχοντας) και τη διάρκεια εστίασης του βλέμματος (fixation duration) σε ορισμένες περιοχές των εικόνων (Dell’Osso & Daroff, 1990) όχι μόνο θα υποστηρίξουν περαιτέρω τις ψυχομετρικές ιδιότητες της ΣΕΡΦΑ, αλλά θα διευρύνουν επίσης τη σχετική θεωρία σχετικά με τον μηχανισμό της ΣΡΦ και την πιθανή σύνδεσή της με την αλεξιθυμία και την αδυναμία αναγνώρισης συναισθημάτων προσώπου (πέμπτη έρευνα).

Πέμπτη έρευνα (Πειραματικός έλεγχος της επίδρασης της ΣΡΦ στην αναγνώριση συναισθημάτων)

Στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η επίδραση των φωτογραφιών της ΣΡΦ όπως προσδιορίστηκαν στην πιλοτική μελέτη για τον έλεγχο της βάσης εικόνων ΣΕΡΦΑ (βλ. τέταρτη έρευνα) στην

αναγνώριση τριών βασικών συναισθημάτων (χαρά, λύπη, θυμός) προσώπων και προσώπων που δεν απεικονίζοταν συναίσθημα (ουδέτερο συναίσθημα). Αν και πλήθος ερευνών έχουν συνδέσει τους ρόλους φύλου του άνδρα και της αλεξιθυμίας (μειωμένη ικανότητα αναγνώρισης και περιγραφής συναισθημάτων· Levant, 1995) (Berger et al., 2005· Boisjolie, 2013· Guvensel, 2016, 2018· Levant et al., 2014· McGlenn, 2020) και υπάρχει συγκεκριμένη μέτρηση για τη μέτρηση των σχέσεων τους (Normative Male Alexithymia Scale· Levant et al., 2007), ο O'Neil (2015) προτείνει ότι η σύνδεση αυτή είναι μεταξύ της ΣΡΦ και χρήζει περαιτέρω διερεύνησης, κυρίως μέσω πειραματικών σχεδιασμών. Έτσι, στην παρούσα έρευνα, ελέγχθηκε πειραματικά μέσω ενός παραδείγματος επίδρασης ευόδωσης (priming effect), η επίδραση των τεσσάρων μοτίβων της ΣΡΦ όπως απεικονίστηκαν στις εικόνες ΣΕΡΦΑ στην αναγνώριση προσώπων που απεικόνιζαν τέσσερα βασικά συναισθήματα. Επιπλέον, ελέγχθηκε και η αλληλεπίδραση της επίδρασης των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ με τις τρεις διαστάσεις της αλεξιθυμίας όπως μετρήθηκαν από το εργαλείο TAS-20.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι γενικά οι συμμετέχοντες ήταν πιο ακριβείς στην αναγνώριση του συναισθήματος της χαράς και λιγότερο του ουδέτερου συναισθήματος. Επιπλέον, η μεγαλύτερη διάρκεια παρουσίασης των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ (500ms έναντι 150ms) χειροτέρευσε την ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων, ιδίως οι φωτογραφίες που απεικόνιζαν Περιορισμένη Συναισθηματικότητα και Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Οι επιδράσεις αυτές διερευνήθηκαν μέσω μιας σειράς μοντέλων μικτής ανάλυσης διακύμανσης και για τον έλεγχο των τεσσάρων μοτίβων της ΣΡΦ όπως υπολογίστηκαν από τις κλίμακες αυτοαναφοράς που συμπλήρωσαν οι συμμετέχοντες χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα συνδιακύμανσης. Τα μοντέλα συνδιακύμανσης έδειξαν ότι η μεταβλητή που επηρέαζε σταθερά την ακρίβεια των απαντήσεων ήταν η διάσταση της σκέψης προσανατολισμένης σε εξωτερικά ερεθίσματα (ΕΟΤ) από τις διαστάσεις της αλεξιθυμίας, ενώ από τα μοτίβα της ΣΡΦ βρέθηκε μόνο η εξουσία

– ισχύς – ανταγωνιστικότητα. Οι ίδιες οι φωτογραφίες ΣΕΡΦΑ που επηρέασαν περισσότερο την ακρίβεια των απαντήσεων ήταν οι φωτογραφίες της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας ειδικά για τη χαρά και το θυμό ενώ οι φωτογραφίες της Περιορισμένης Εκδήλωσης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών επηρέασαν την ακρίβεια των απαντήσεων σχεδόν για όλα τα συναισθήματα.

Τα αποτελέσματα για τη σύνδεση της αλεξιθυμίας με τη ΣΡΦ υποστηρίζονται από τη σχετική βιβλιογραφία, η οποία εξέτασε τους ρόλους φύλου του άνδρα και την αλεξιθυμία ως προς την αναγνώριση προσώπων και βρήκε τις μεγαλύτερες διαφορές ειδικά για πρόσωπα που απεικονίζουν θυμό, λύπη και συναίσθημα που είναι διαφορούμενο με μειωμένη ακρίβεια αναγνώρισης προσώπων (Vermeulen et al., 2006). Το εν λόγω εύρημα μπορεί να εξηγείται από τη μειωμένη προτίμηση των ατόμων που παρουσιάζουν (ή είναι επίφοβες περιπτώσεις) αλεξιθυμία να κοιτούν την περιοχή των ματιών εν αντιθέσει με άλλα μέρη του προσώπου (Fujiwara, 2018). Ο McGlenn (2020) έδειξε ότι η πρόβλεψη της αλεξιθυμίας από τη ΣΡΦ ίσως είναι πιο περίπλοκη, καθώς βρήκε κάποιες επιπλέον μεταβλητές όπως τη «γνωστική συγχώνευση» (cognitive fusion, όπου εκφράζει την ικανότητα αποστασιοποίησης του ατόμου από τις σκέψεις και τις αναμνήσεις του και τη συνέχιση επιδίωξης των προσωπικών στόχων και αξιών ανεξάρτητα από εσωτερικά γεγονότα που μπορεί να βιώνει· Hayes et al., 2006, 2009) και την «ψυχολογική ακαμψία» (psychological inflexibility, δηλαδή τη μη αποδοχή καινούργιων εμπειριών ενσυνείδητα, ή την αντίσταση στην αλλαγή σε γνωστικό και συμπεριφορικό επίπεδο παρά τις ειδικές απαιτήσεις της εκάστοτε συνθήκης και χωρίς το άτομο να επιδιώκει την επίτευξη των προσωπικών του στόχων· Hayes et al., 2006). Αν και στην έρευνα του McGlenn (2020), η αλεξιθυμία που συνδέεται με τους άνδρες ήταν ο πιο σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας στην πρόβλεψη της ΣΡΦ, ενδεχομένως να την προβλέπει μέσω της θετικής συσχέτισης της αλεξιθυμίας με την γνωστική συγχώνευση και την ψυχολογική

ακαμψία. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι τα προαναφερθέντα ελλείματα μπορεί να προέκυψαν κατά την κοινωνικοποίηση των ρόλων φύλου του ατόμου και να αφορούν τη συναισθηματική αντίληψη και τη συγκρότηση ταυτότητας. Η γνωστική συγχώνευση και η ψυχολογική ακαμψία όπως περιγράφηκαν παραπάνω μπορεί να επιφέρουν αρνητικές ενδοατομικές και διαπροσωπικές συνέπειες όταν οι άνδρες στρέφουν την προσοχή τους από τις εσωτερικές τους ανάγκες (εσωτερικά ερεθίσματα) και αγνοούν την πραγματική τους κατάσταση εστιάζοντας σε λιγότερο αρνητικά και εξωτερικά ερεθίσματα. Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω από μελλοντικές έρευνες.

Ανάμεσα στα μοτίβα της ΣΡΦ που έχουν βρεθεί να συνδέονται περισσότερο με την αλεξιθυμία συγκαταλέγονται η Περιορισμένη Συναισθηματικότητα και η Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών (Berger et al., 2005· Eicken, 2003· Fisher & Good, 1997· Hayashi, 1999· Shepard, 2001· Levant et al., 2006) όπως βρέθηκε και στην παρούσα έρευνα. Στην έρευνα των Levant και συνεργατών (2014) αν και δεν χρησιμοποιήθηκαν εικόνες, η πειραματική τους προσέγγιση με «σημασιολογική ευόδωση» (semantic priming), δηλαδή χρήση λέξεων, έδειξε παρόμοια αποτελέσματα. Ο κύριος στόχος των ερευνητών ήταν η διερεύνηση δύο παλαιότερων υποθέσεων του Levant (1995, 1998, 2011) αναφορικά με την κανονιστική αλεξιθυμία των ανδρών: (α) οι άνδρες με αλεξιθυμία αναμενόταν να παρουσιάσουν τα μεγαλύτερα ελλείματα στην αναγνώριση και έκφραση συναισθημάτων που γενικά αποθαρρύνονται από τα παραδοσιακά πρότυπα για τους ρόλους φύλου του άνδρα, ειδικά για τα συναισθήματα που εκφράζουν ευαλωτότητα ή σύναψη δεσμού και (β) οι άνδρες με και χωρίς αλεξιθυμία αναμενόταν ότι δε θα διέφεραν ως προς την ικανότητά τους να εντοπίσουν συναισθήματα που ενθαρρύνονται από παραδοσιακά πρότυπα για τους ρόλους φύλου του άνδρα, ειδικά για τα συναισθήματα που εκφράζουν επιθετικότητα ή σεξουαλικό πόθο. Γι' αυτό οι ερευνητές (Levant et al., 2014)

χρησιμοποίησαν για την πρώτη υπόθεση λέξεις όπως «μοναχικός» και «τρυφερός» (χαρακτηρισμένες ως «πειραματικές λέξεις») και για τη δεύτερη υπόθεση λέξεις όπως «θυμωμένος» και «πρόστυχος» (χαρακτηρισμένες ως «λέξεις ελέγχου»). Στην έρευνα αυτή χρησιμοποιήθηκε μια δοκιμασία λήψης αποφάσεων για λέξεις (lexical decision-making task) με τρεις διαφορετικές ασυγχρονίες έναρξης ερεθισμάτων (stimulus onset asynchronies, SOA), ώστε να προσδιοριστεί με μεγαλύτερη ακρίβεια ο χρόνος εμφάνισης του ελλείμματος της αλεξιθυμίας. Οι ερευνητές προέβλεψαν ότι δεν θα υπήρχε προτεραιοποίηση στο διάστημα των 100ms επειδή ο αντίκτυπος των ερεθισμάτων ευόδωσης (primes) θα εξαφανιζόταν πριν την παρουσίαση των ερεθισμάτων στα οποία έπρεπε να αποκριθούν οι συμμετέχοντες (targets), ενώ τα διαστήματα των 300ms θα αντιστοιχούσαν σε πολύ πρόωμη αυτόματη προσυνείδητη ευόδωση (automatic preconscious priming), η οποία ταυτίζεται με την συναισθηματική αντίδραση, διαχωρίζοντας τις συναισθηματικές από τις γνωστικές αντιδράσεις. Τέλος, τα διαστήματα των 500ms θα είχαν ως αποτέλεσμα την αργότερη συνειδητή ευόδωση, η οποία ταυτίζεται με τον μηχανισμό της «καταστολής» (βλ. και παρακάτω). Βρέθηκε ότι όντως τα διαφορετικά χρονικά διαστήματα είχαν διαφορετικό αντίκτυπο στις απαντήσεις των συμμετεχόντων, όπως και στην παρούσα έρευνα που οι αποκρίσεις των συμμετεχόντων ήταν πιο ανακριβείς όταν παρουσιάζονταν οι φωτογραφίες ΣΡΦ για 500ms (συνειδητή ευόδωση) από ότι στα 150ms (υπο-ουδική ευόδωση). Συνοπτικά, η παρουσίαση των εικόνων ΣΕΡΦΑ λειτούργησε ως ερέθισμα ευόδωση και οι συμμετέχοντες που σημείωσαν υψηλότερες βαθμολογίες στην Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ επηρεάζονταν περισσότερο από τους συμμετέχοντες που σημείωσαν χαμηλότερες βαθμολογίες ως προς την ακρίβεια των απαντήσεών τους. Οι συμμετέχοντες που επηρεάστηκαν περισσότερο αρνητικά από την υπο-ουδική ευόδωση των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ, φαίνεται να υποστηρίζουν ακόμη περισσότερο την υπόθεση ότι η ΣΡΦ ενδεχομένως αποτελεί μια ασυνείδητη διεργασία, σύμφωνα με τις αρχικές υποθέσεις του O'Neil (2015).

Αν και στην έρευνα των Levant και συνεργατών (2014), επιβεβαιώθηκαν και οι δύο ερευνητικές υποθέσεις αναφορικά με την έκφραση και την κατανόηση συναισθημάτων ως διαστάσεις της αλεξιθυμίας και επηρεάζουν την ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων, στην παρούσα έρευνα δεν επιβεβαιώθηκαν. Η μόνη διάσταση που βρέθηκε να επηρεάζει την ακρίβεια των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην αναγνώριση προσώπου ήταν η διάσταση της «*Σκέψης προσανατολισμένης σε εξωτερικά ερεθίσματα*» (Externally Oriented Thinking, EOT). Ενδεχομένως, η απόκλιση αυτών των ευρημάτων να έγκειται στη χρήση των ερεθισμάτων (σημασιολογικά ερεθίσματα έναντι οπτικών) και στα χαρακτηριστικά του δείγματος (κλινικός πληθυσμός έναντι γενικού πληθυσμού). Η παρούσα έρευνα απευθυνόταν στο γενικό πληθυσμό χωρίς να συμπεριλαμβάνει άτομα με διαγνωσμένη αλεξιθυμία. Αν και σύμφωνα με τη μέτρηση του TAS-20 βρέθηκαν 7 άτομα με πιθανή αλεξιθυμία, κανένας συμμετέχοντας δεν είχε επίσημη διάγνωση. Ακόμη όμως και σε αυτές τις περιπτώσεις, φαίνεται ότι τουλάχιστον μία από τις διαστάσεις της αλεξιθυμίας έχει ιδιαίτερη σημασία σε πειραματικές συνθήκες (οπτικά ερεθίσματα ή βίντεο) όπου άτομα του γενικού πληθυσμού καλούνται να αποκριθούν (Davydov et al., 2011 και 2013).

Ο ιδιαίτερος ρόλος της διάστασης της αλεξιθυμίας, EOT, έχει βρεθεί και σε άλλες έρευνες όπως αυτή των Davydov και συνεργατών (2013). Οι ερευνητές αυτοί βρήκαν ότι η συγκεκριμένη διάσταση της αλεξιθυμίας μειώνει τη «*συναισθηματική αντιδραστικότητα*» (emotional reactivity, δηλαδή την τάση για συχνή και έντονη συναισθηματική διέγερση, συνήθως εκφράζοντας αρνητικά συναισθήματα: Karrass et al., 2006) με την αποσύνδεση των φυσιολογικών (οργανικών) συνεπειών από τη συναισθηματική απόκριση, ενώ η υποκειμενική εμπειρία παρέμεινε ανεπηρέαστη. Με άλλα λόγια, ενώ οι συμμετέχοντες είχαν την αίσθηση ότι αντέδρασαν συναισθηματικά στα πειραματικά ερεθίσματα, στην πραγματικότητα δεν παρουσίασαν τις αναμενόμενες φυσιολογικές (οργανικές) αντιδράσεις που συνοδεύουν τα συναισθήματα αυτά. Επιπλέον, στην ίδια έρευνα

βρέθηκε ότι οι άλλες δύο διαστάσεις της αλεξιθυμίας («δυσκολίες αναγνώρισης συναισθημάτων» και «δυσκολία έκφρασης συναισθημάτων») δεν έδειξαν να επηρεάζουν τη συμφωνία φυσιολογικών (οργανικών), συναισθηματικών αντιδράσεων με την υποκειμενική εμπειρία: εάν το άτομο δεν είχε την ευχέρεια κατανόησης ή έκφρασης των συναισθημάτων, τότε η έλλειψη αυτή ήταν συνειδητή.

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Κάποιοι συγκεκριμένοι περιορισμοί της πέμπτης έρευνας μπορεί να περιορίζουν τη γενικευσιμότητα των αποτελεσμάτων. Αρχικά, η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν άνδρες κάτοχοι πτυχίου, ηλικίας κάτω των 30 ετών και στρέιτ περιορίζοντας τη δυνατότητα γενίκευσης των ευρημάτων σε άλλους πληθυσμούς των ανδρών ή στις γυναίκες. Μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να προσπαθήσουν να αναπαράγουν τα παρόντα ευρήματα σε δείγμα με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά όπως η ηλικία, το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και με επιπλέον μετρήσεις αναφορικά με το αίσθημα της θρησκευτικότητας (religiosity) το οποίο έχει βρεθεί να σχετίζεται με τους ρόλους φύλου του άνδρα (Morgan, 1987· Siordia, 2016) και ενδεχομένως με τη ΣΡΦ. Επιπλέον, θα είχε νόημα και σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες όπως έχουν παρουσιαστεί και παραπάνω, να διερευνηθούν περισσότερο τα τρία συστήματα της συναισθηματικής αντιδραστικότητας (reactivity), της αναστολής (repression) και του διαχωρισμού (dissociation) τόσο σε γενικό όσο και σε ειδικό –κλινικό– πληθυσμό για τον ακριβέστερο εντοπισμό των συναισθηματικών ελλειμμάτων που συνδέονται με την αλεξιθυμία και τους ρόλους φύλου.

Επιπλέον, υπάρχουν περιορισμοί όπως η επίδραση της σειράς των πειραματικών συνθηκών (order effect). Αν και δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων συμμετεχόντων, δηλαδή αυτών που πρώτα αποκρίθηκαν στις πειραματικές συνθήκες και μετά

απάντησαν στα εργαλεία αυτοαναφοράς σε σχέση με αυτούς που οι συνθήκες τους παρουσιάστηκαν αντιστρόφως, ενδεχομένως εντός των ίδιων των πειραματικών συνθηκών η άνιση κατανομή συγκεκριμένων συναισθημάτων στις φωτογραφίες προσώπου ανά μοτίβο ΣΡΦ (π.χ. τρεις εικόνες χαρούμενου προσώπου μετά την παρουσίαση των φωτογραφιών της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας εν αντιθέσει με δύο μόνο φωτογραφίες που απεικόνιζαν Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων) να επηρέασαν τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Με αυτόν τον τρόπο, ενδεχομένως οι συμμετέχοντες να θεωρούσα ότι επειδή έβλεπαν περισσότερες χαρούμενες εικόνες προσώπου μετά την παρουσίαση των φωτογραφιών Περιορισμένης Συναισθηματικότητας να συνέδεσαν το συγκεκριμένο μοτίβο φωτογραφιών περισσότερο με το αίσθημα της χαράς. Επιπλέον, η πιθανή κόπωση συμμετεχόντων, η αδυναμία ελέγχου των συνθηκών υπό τις οποίες οι συμμετέχοντες αποκρίθηκαν στις πειραματικές δοκιμασίες (διαδικτυακή χορήγηση), η πιθανότητα μεροληπτικών απαντήσεων λόγω κοινωνικής επιθυμητότητας και η ομοιότητα μεταξύ ορισμένων φωτογραφιών της ΣΕΡΦΑ να επηρέασαν εξίσου τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα παραπάνω ζητήματα.

Τρίτον, η ίδια η επιλογή των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ να επιφέρει επιπρόσθετους προβληματισμούς. Αν και οι φωτογραφίες αυτές ελέγχθηκαν σε δείγμα στρέιτ και γκέι ανδρών (βλ. τέταρτη έρευνα), οι έλεγχοι αυτοί ήταν πιλοτικοί και παρά το γεγονός ότι τα μεγέθη επίδρασης στις στατιστικές αναλύσεις ήταν μέτριας έως μεγάλης έντασης, η στατιστική σημαντικότητα δεν επιβεβαιώθηκε σε όλες τις περιπτώσεις. Μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να εξετάσουν περαιτέρω τις τη βάση δεδομένων ΣΕΡΦΑ. Ωστόσο, το γεγονός ότι παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ της διάρκειας παρουσίασης των φωτογραφιών ΣΕΡΦΑ, του μοτίβου της ΣΡΦ που απεικόνιζαν και το είδος συναισθήματος στο οποίο αποκρίνονταν οι συμμετέχοντες υποδηλώνει ότι η επίδραση ήταν ισχυρή.

Έκτη έρευνα (Σχέσεις των διαστάσεων της στρείτ ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών κατά Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε ένα μοντέλο διαδρομών)

Στην παρούσα έρευνα, τα συμπεριφορικά μοτίβα της ΣΡΦ, οι διαστάσεις της στρείτ ταυτότητας, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης κατά Sternberg και η σχεσιακή ικανοποίηση μετρήθηκαν σε Έλληνες στρείτ άνδρες που κατά τη διαδικασία δειγματοληψίας βρίσκονταν σε σχέση. Για να διερευνηθούν οι σχέσεις μεταξύ αυτών των μεταβλητών, χρησιμοποιήθηκε ένα μοντέλο ανάλυσης διαδρομών με τις πέντε διαστάσεις στρείτ ταυτότητας όπως προσδιορίστηκαν από το εργαλείο ΜΕΤΣΑ (βλ. πρώτη έρευνα), τα τρία ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης κατά Sternberg (Εγγύτητα, Πάθος, Δέσμευση) και τη σχεσιακή ικανοποίηση όπως προσδιορίστηκε από το εργαλείο των Hendrick και συνεργατών (1988).

Το μοντέλο ανάλυσης διαδρομών έδειξε ότι οι στρείτ άντρες που σημείωσαν υψηλή βαθμολογία στα μοτίβα της ΣΡΦ, ειδικά στα μοτίβα της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας και της Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών, σημείωσαν χαμηλές βαθμολογίες στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης καθώς και στην σχεσιακή ικανοποίηση, σύμφωνα με τις αρχικές ερευνητικές υποθέσεις. Στη σχετική βιβλιογραφία έχει βρεθεί ότι η άκριτη υιοθέτηση ρόλων φύλου και η ιδεολογία της αρρενωπότητας σχετίζονται αρνητικά με τη σχεσιακή ικανοποίηση (Burn & Ward, 2005· Rochlen & Mahalik, 2004), ενώ είναι πιθανόν να εκδηλώνουν «φόβο εγγύτητας» (fear of intimacy· Sullivan et al., 2015) και περισσότερη σεξουαλική ικανοποίηση (Πάθος), η οποία εκφράζεται με διαφορετικό τρόπο από τους άνδρες που βρίσκονται στα πλαίσια μιας ισότιμης σχέσης. Οι άνδρες με ΣΡΦ που εκδηλώνουν παράλληλα και φόβο εγγύτητας βασίζουν τις σεξουαλικές τους επαφές σε σχέσεις κυριαρχίας – υποταγής περισσότερο από τους άνδρες που δεν υιοθετούν στερεοτυπικά ρόλους φύλου του άνδρα (Kurpisz et al., 2016). Αναφορικά με τη Δέσμευση, η ΣΡΦ μειώνει την πρόθεση των ανδρών να συνεχίζουν να παραμένουν σε μια στενή

διαπροσωπική σχέση, ενώ μακροπρόθεσμα παρουσιάζονται σχέσεις υποταγής – εξουσίας (όπως και στην περίπτωση του Πάθους). Με βάση αυτό, ενδεχομένως η βία που εκδηλώνουν οι στρέιτ άνδρες στα πλαίσια μιας σχέσης (επίσημης ή μη) να οφείλεται αρχικά στη ΣΡΦ, η οποία σταδιακά οδηγεί σε μειωμένες ικανότητες προσαρμογής και διαπραγμάτευσης (Breiding, 2004· Breiding et al., 2008) ενώ η εκφρασμένη επιθετικότητα μπορεί να λειτουργεί ως τρόπος αποκατάστασης της αίσθησης της αρρενωπότητας και της δύναμης που μπορεί να νοιώθει ο άνδρας ότι πρέπει να έχει στη σχέση (Bosson & Vandello, 2011). Το συγκεκριμένο θεωρητικό μοντέλο θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω από μελλοντικές έρευνες.

Παρά τα ευρήματα που επιβεβαιώνουν και προεκτείνουν τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, οι διαστάσεις προσωπικότητας ενδέχεται να επηρεάζουν εξίσου τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης καθώς και την σχεσιακή ικανοποίηση. Ειδικά για τη σεξουαλική συμπεριφορά, οι Kurpisz και συνεργάτες (2016) εντόπισαν ότι ο νευρωτισμός συσχετίστηκε αρνητικά με την σεξουαλική ικανοποίηση, την αποδοχή του εαυτού, ενώ τα άτομα με υψηλό νευρωτισμό είχαν πιο αρνητικές στάσεις απέναντι στη σεξουαλικότητά τους. Από την άλλη, η εξωστρέφεια σχετίστηκε με υψηλότερη σεξουαλική επιθυμία, περισσότερες και πιο ποικίλες σεξουαλικές επαφές, υψηλότερη σεξουαλική ικανοποίηση και υψηλότερες βαθμολογίες ως προς την αντίληψη των ατόμων για την αρρενωπότητά τους. Οι ανοιχτές αντιλήψεις βρέθηκαν να σχετίζονται με καλύτερη συνεργασία μεταξύ των συντρόφων, πιο θετικές στάσεις απέναντι σε ποικίλες σεξουαλικές δραστηριότητες και με αυξημένα επίπεδα αντιληπτής αρρενωπότητας. Η συνειδητότητα βρέθηκε να σχετίζεται με πιο συχνές και ποικίλες σεξουαλικές συμπεριφορές αλλά με χαμηλότερα επίπεδα αυτοϊκανοποίησης, με υψηλότερη σεξουαλική ικανοποίηση, ικανοποίηση με το σώμα και με περισσότερα εκφρασμένα θηλυπρεπή χαρακτηριστικά. Τέλος, η συγκαταβατικότητα βρέθηκε να συνδέεται με καλύτερη ποιότητα σχέσης, ικανοποίηση με το σώμα, λιγότερους προηγούμενους

ερωτικούς συντρόφους και συχνότερες σεξουαλικές επαφές. Αυτές οι σχέσεις μεταξύ των διαστάσεων της προσωπικότητας, της αρρενωπότητας και των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης θα μπορούσαν να μελετηθούν περαιτέρω από μελλοντικές έρευνες, συμπεριλαμβάνοντας τα μοτίβα της ΣΡΦ και την Εγγύτητα και τη Δέσμευση σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια (για παράδειγμα διαφορές μεταξύ ατομοκεντρικών και κολεκτιβιστικών πολιτισμικών περιβαλλόντων· Marshall, 2008), αλλά και στην Ελλάδα.

Στην παρούσα έρευνα βρέθηκε ότι μοναδικό μοτίβο της ΣΡΦ που βρέθηκε να προβλέπει θετικά το Πάθος ήταν η Περιορισμένη Στοργική Συμπεριφορά μεταξύ Ανδρών και όπως σημειώθηκε παραπάνω υψηλότερα επίπεδα εκφραζόμενης αρρενωπής συμπεριφοράς από τους άνδρες συνδέονταν με υψηλότερη σεξουαλική ικανοποίηση και καλύτερη εικόνα εαυτού. Οι McMahon, Tiernan και Moane (2020) ειδικά για το μοτίβο αυτό της ΣΡΦ έδειξαν ότι οι στρέιτ άνδρες περισσότερο από τους γκέι έχουν μεγαλύτερη δυσκολία να εκφράσουν τα συναισθήματά τους σε άλλους άνδρες – εύρημα που επιβεβαιώνεται σε αρκετές έρευνες (π.χ. Herdman et al., 2012· Shepard, 2001· Simonsen et al., 2000). Η έκφραση στοργικής συμπεριφοράς για το ίδιο φύλο θα μπορούσε να παρερμηνευθεί κοινωνικά ως έλξη για το ίδιο φύλο (κοινωνική προκατάληψη των στρέιτ ανδρών – βλ. και Klein, 1993· Vincent et al., 2011) και να εκφράζει το φόβο των ανδρών αυτών μην τυχόν χαρακτηριστούν ως γκέι (Wilkinson, 2004). Για όλους τους παραπάνω λόγους, οι άνδρες που δηλώνουν υψηλότερα επίπεδα αρρενωπότητας και μεγαλύτερη αποφυγή στοργικής συμπεριφοράς προς άλλους άνδρες φαίνεται να έχουν καλύτερη αντίληψη του εαυτού ως προς τη σεξουαλικότητά τους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παρατηρείται θετικός αντίκτυπος σε άλλες πτυχές της σχέσης όπως η εγγύτητα και η δέσμευση.

Από την άλλη, όσον αφορά τις διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας, η Αβεβαιότητα Ταυτότητας όπως μετρήθηκε με το εργαλείο ΜΕΤΣΑ (βλ. πρώτη έρευνα) συσχετίστηκε

αρνητικά με τις μεταβλητές ικανοποίησης από τη σχέση και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης. Επιπλέον, φάνηκε ότι όλες οι διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας συνδέονταν με τα μοτίβα της ΣΡΦ και ενδεχομένως να επηρεάζουν πτυχές ποιότητας της σχέσης μέσω των μοτίβων αυτών. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η πεποίθηση των ανδρών ότι εκφράζουν αρρενωπά χαρακτηριστικά και έχουν σταθερή εικόνα εαυτού είναι σημαντική για τις διαστάσεις του πάθους και τη σχεσιακή ικανοποίηση. Στη σχετική βιβλιογραφία, αν και τα ευρήματα για την Αβεβαιότητα ταυτότητας (όπως και γενικά για τις διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας) αφορούν συνήθως ΛΟ-ΑΤΚΙ+ πληθυσμό, φαίνεται να επιβεβαιώνονται και για τους στρέιτ άνδρες. Ειδικά για την αβεβαιότητα ταυτότητας (ή σύγχυση ταυτότητας), ο Troiden (1993) αναφέρει πολλούς δυνάμει αιτιολογικούς παράγοντες. Αρχικά, σε ενδοατομικό επίπεδο, αναφέρονται λόγοι όπως: (α) ασυμφωνία μεταξύ της τρέχουσας σεξουαλικής εμπειρίας και των παλαιότερων σεξουαλικών εμπειριών –ενδεικτικές διαφορετικού σεξουαλικού προσανατολισμού, (β) ασυμφωνία των πεποιθήσεων του ατόμου για το σεξουαλικό του προσανατολισμό και των σεξουαλικών εμπειριών του και (γ) έλλειψη πληροφοριών και ανακριβείς γνώσεις σχετικά με το πώς ορίζεται ο σεξουαλικός προσανατολισμός. Σε διαπροσωπικό / κοινωνικό επίπεδο, ο Troiden περιγράφει το κοινωνικό κλίμα που αποθαρρύνει τη δέσμευση σε μια κοινωνικά υποτιμημένη ταυτότητα και επίσης αποθαρρύνει την εξερεύνηση και συζήτηση των σεξουαλικών επιθυμιών του ατόμου που μπορεί να διαφέρουν από τα κυρίαρχα πρότυπα ή από αυτά που νόμιζε το άτομο για τη σεξουαλικότητά του. Τέλος, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι πολιτισμικοί / πολιτιστικοί κανόνες που διχοτομούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό σε ετεροφυλόφιλο και ομοφυλόφιλο μη δίνοντας επαρκή κοινωνικά περιθώρια στην έκφραση άλλων πιο σύνθετων πτυχών σεξουαλικότητας.

Ειδικά για την Αβεβαιότητα ταυτότητα και την Ανωτερότητα ταυτότητας, ο Mohr (2006) βρήκε ότι συσχετίστηκαν αρνητικά με την αντιληπτή ποιότητα σχέσης καθώς και με την σχεσιακή

ικανοποίηση. Όπως και στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, με την επίδραση της Ανωτερότητας ταυτότητας αλλά όχι στον ίδιο βαθμό με την Αβεβαιότητα, η έμφαση στην ανωτερότητα της σεξουαλικής ταυτότητας μπορεί να οδηγήσει το άτομο στην υποτίμηση των σχέσεων με μη ετεροφυλόφιλους οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι υποστηρικτικοί στο άτομο. Επίσης, σύμφωνα με τον Mohr (2006) η ταυτόχρονη παρουσία υψηλών επιπέδων Αβεβαιότητας και Ανωτερότητας ταυτότητας μπορεί να υποκρύπτει εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα και να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα ενός ατόμου να εκτιμά και να επενδύει στη σχέση του. Εντέλει, αυτές οι δύο διαστάσεις της ταυτότητας ταυτόχρονα ενεργοποιημένες σε υψηλό βαθμό στο άτομο μπορεί να αποτελούν παράγοντες κινδύνου για τη σύναψη ή τη συντήρηση στενών διαπροσωπικών σχέσεων. Συγκεκριμένα για την Αβεβαιότητα ταυτότητας, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας υποδηλώνουν ότι τα άτομα αυτά έβλεπαν τη σχέση τους πιο αρνητικά καθώς ενδεχομένως η αβεβαιότητα της σεξουαλικής ταυτότητας να αποτελεί μια απειλή για την σχέση. Στην ίδια κατεύθυνση με τη βιβλιογραφία και ειδικά με τις έρευνες για τις στάσεις και τα στερεότυπα σχετικά με την αμφιφυλοφιλία, τα υψηλά ποσοστά σύγχυσης ή αβεβαιότητας ταυτότητας ή όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι Lewandowski, Nardone και Raines (2010) η μειωμένη «σαφήνεια αυτοαντίληψης» (self-concept clarity) από το άτομο για την ίδια του τη σεξουαλικότητα μπορεί να θεωρηθεί από το σύντροφό του εσφαλμένα ως ένδειξη σεξουαλικών επαφών με άτομα του ίδιου φύλου, ή ακόμη και ως έλλειψη δέσμευσης. Αν και το εύρημα αυτό έχει επιβεβαιωθεί για τις ομόφυλες σχέσεις (Israel & Mohr, 2004), φαίνεται ότι και για τις ετεροφυλόφιλες θα μπορούσε να ισχύει (π.χ. Yoon & Theiss, 2022· για μια λεπτομερή ανασκόπηση του αντίκτυπου της αβεβαιότητας σε διεργασίες συναισθηματος και στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις βλ. Anderson et al., 2019). Συμπερασματικά, τα ευρήματα της έκτης έρευνας για τις διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας επιβεβαιώνουν τα αντίστοιχα ευρήματα της βιβλιογραφίας και στους Έλληνες στρέιτ άνδρες.

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Υπήρχαν αρκετοί περιορισμοί σε αυτή τη μελέτη που μπορεί να επηρεάσουν την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Τα δεδομένα των συμμετεχόντων συλλέχθηκαν σχεδόν αποκλειστικά από την Αττική και άλλα μεγάλα αστικά κέντρα, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν κάτοχοι πτυχίου ή μεταπτυχιακού τίτλου. Ως εκ τούτου, τα ευρήματα ενδέχεται να μην μπορούν να γενικευτούν σε άλλους πληθυσμούς, κατοίκους της επαρχίας ή χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου. Επιπλέον, λόγω των περιορισμών της πανδημίας και επακόλουθα της διαδικτυακής χορήγησης των εργαλείων αυτοαναφοράς, ενδεχομένως συμμετέχοντες με δυσκολίες πρόσβασης στο διαδίκτυο ή ελλιπούς προγενέστερης επαφής με διαδικτυακές πλατφόρμες συλλογής δεδομένων, να μην κατάφεραν να συμπληρώσουν επιτυχώς τα εργαλεία της έρευνας. Αναφορικά με την ίδια την φύση των ερωτήσεων, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε πολύ προσωπικές και αρκετές ευαίσθητες ερωτήσεις, όπως η σεξουαλική τους ταυτότητα και η ταυτότητα φύλου, και οι απαντήσεις τους να επηρεάστηκαν από την κοινωνική επιθυμητότητα (social desirability). Ωστόσο, η ηλεκτρονική δειγματοληψία μέσω της πλατφόρμας Google Forms πιθανότατα περιορίσε την επίδραση της μεροληψίας, καθώς η συμμετοχή ήταν ανώνυμη. Επιπλέον, η παρούσα έρευνα αξιολόγησε τις διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας, και εκτός από την κλίμακα του Kinsey δεν συμπεριέλαβε άλλες μετρήσεις για τη διερεύνηση του σεξουαλικού προσανατολισμού, όπως η έλξη ή η συμπεριφορά, περιορίζοντας δυνατότητα να ερμηνευτούν τα αποτελέσματα σε ένα ενιαίο πλαίσιο σεξουαλικού προσανατολισμού. Επιπλέον, αξιολογήθηκε η ταυτότητα φύλου όπως την αντιλαμβάνονταν οι συμμετέχοντες και δεν αξιολογήθηκαν άλλες κομβικής σημασίας έννοιες όπως η έκφραση φύλου, επιτείνοντας τους υπάρχοντες περιορισμούς. Τέλος, επειδή η παρούσα έρευνα εξετάζει τη σχεσιακή ικανοποίηση και τις διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας, απαιτείται μελλοντική έρευνα για την εξέτασή των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών αυτών

και στους γκέι άνδρες, όπως αποπειράται στην επόμενη έρευνα (βλ. έβδομη έρευνα). Οι Naranjo (2001), Shepard (2001) και Van Hyfte & Rabinowitz (2001) αναφέρουν ότι γενικά οι στρέιτ άνδρες παρουσιάζουν υψηλότερες βαθμολογίες στα μοτίβα της ΣΡΦ από τους γκέι άνδρες, οπότε θα ήταν σημαντικό να ερευνηθούν αυτοί οι παράγοντες σε γκέι άνδρες.

Έβδομη έρευνα (Σχέσεις των διαστάσεων της γκέι ταυτότητας, της ΣΡΦ, των ποιοτικών χαρακτηριστικών κατά Sternberg και τις σχεσιακής ικανοποίησης σε ένα μοντέλο διαδρομών)

Στην έβδομη έρευνα, επεκτείνοντας τα αποτελέσματα της έκτης για τους γκέι άνδρες, η σύνδεση μεταξύ των μοτίβων της ΣΡΦ, των διαστάσεων της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης κατά Sternberg και της σχεσιακής ικανοποίησης (RS) διερευνήθηκε σε ένα δείγμα Ελλήνων γκέι ανδρών που κατά τη διαδικασία δειγματοληψίας βρίσκονταν σε σχέση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα μισά μοτίβα της ΣΡΦ συσχετίζονταν αρνητικά με την RS και όλα εκτός από ένα (Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων) σχετίζονταν ομοίως με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης. Όπως αναμενόταν, οι γκέι άντρες που σημείωσαν υψηλή βαθμολογία στη ΣΡΦ παρουσίαζαν λιγότερη σχεσιακή ικανοποίηση, Εγγύτητα, Πάθος και Δέσμευση. Όσον αφορά τις διαστάσεις της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, όπως μετρήθηκαν από το εργαλείο LGBIS (Lesbian Gay Bi Identity Scale) σχεδόν όλες συνδέονται είτε θετικά είτε αρνητικά με την σχεσιακή ικανοποίηση και πάνω από τις μισές με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης. Το μοντέλο ανάλυσης διαδρομών έδειξε ότι η Συντροφική αγάπη (Companionate love), που περιλαμβάνει τη Δέσμευση και την Εγγύτητα αποτελεί βασική μεταβλητή που διαμεσολαβεί την αρνητική επίδραση των μοτίβων της ΣΡΦ, τη θετική και αρνητική επίδραση ορισμένων διαστάσεων της ομοφυλόφιλης ταυτότητας και τη θετική επίδραση των άλλων δύο τύπων

σχέσης όπως βρέθηκαν στην παρούσα έρευνα (Fatuous love, δηλαδή «Παράφορη αγάπη» και Infatuation, δηλαδή «Κεραυνοβόλος έρωτας») στην πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης.

Για την σχεσιακή ικανοποίηση, οι υψηλότερες βαθμολογίες στο μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας μόνο από όλα τα μοτίβα της ΣΡΦ την προέβλεπαν αρνητικά στους γκέι άνδρες. Αυτό το εύρημα για το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας αποκλίνει από τη μελέτη των Sánchez et al. (2009) οι οποίοι διαπίστωσαν ότι κανένα από τα μοτίβα της ΣΡΦ δεν προβλέπει την σχεσιακή ικανοποίηση. Ίσως αυτή η αντίφαση μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι στην έρευνα των Sánchez et al. (2009), οι συμμετέχοντες μπορεί να μην σημείωσαν υψηλή βαθμολογία στα μοτίβα της ΣΡΦ καθώς κατά μέσο όρο για περισσότερο από μια δεκαετία αυτοπροσδιορίζονταν ανοιχτά ως γκέι, μειώνοντας ενδεχομένως κάθε πιθανή επίδραση της ΣΡΦ στην σχεσιακή ικανοποίηση.

Η βαθμολογία της σχεσιακής ικανοποίησης επίσης προβλέφθηκε άμεσα από τη Συντροφική αγάπη (Companionate love) από τον τύπο αγάπης δηλαδή που συνδυάζει Εγγύτητα και Δέσμευση. Αυτό το εύρημα συνάδει με προηγούμενες μελέτες για μη παντρεμένα (π.χ. Andrade et al., 2015) αλλά και για παντρεμένα ζευγάρια (π.χ. Sanderson & Cantor, 2001) και ιδιαίτερα στις γκέι σχέσεις στις οποίες η συναισθηματική εγγύτητα και η επικοινωνία προβλέπουν υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από τη σχέση (Deenen et al., 1994). Ο θεμελιώδης ρόλος της Εγγύτητας στην πρόβλεψη της σχεσιακής ικανοποίησης μαζί με την εμπιστοσύνη και την ικανοποίηση από την επικοινωνία μεταξύ των συντρόφων υποστηρίζεται επίσης στη διαδικτυακή μελέτη των Anderson και Emmers-Sommer (2006). Στην ίδια κατεύθυνση, η Δέσμευση προβλέπει θετικά την σχεσιακή ικανοποίηση (Adams & Jones, 1999) ενώ τα άτομα που βρίσκονται σε μια σχέση που κυριαρχεί και η δέσμευση είναι πιο πιθανό να περιγράψουν τη σχέση τους ως θετική και ικανοποιητική (Acker & Davis, 1992).

Φαίνεται ότι το σεξουαλικό πάθος είτε μόνο του (Infatuation) είτε μαζί με τη Δέσμευση (Κεραυνοβόλος έρωτας) δεν προέβλεψε την σχεσιακή ικανοποίηση. Για την καλύτερη κατανόηση της έννοιας του Πάθους και της συσχέτισής του με τη σχεσιακή ικανοποίηση, ο Vallerand (2015) εισήγαγε το «*Δυϊστικό Μοντέλο του Πάθους*» (Dualistic Model of Passion), σύμφωνα με το οποίο το Πάθος διαχωρίζεται σε δύο τύπους: τον «*αρμονικό*» (harmonious) και τον «*εμμονικό*» (obsessive). Ο αρμονικός τύπος του Πάθους δίνει έμφαση στην ελεύθερη βούληση του ατόμου να διεκδικήσει σεξουαλικά κάποιον άλλο χωρίς να έρχεται σε αντίθεση με άλλες πτυχές της ζωής του (Ratelle et al., 2013). Αντίθετα, ο εμμονικός τύπος του Πάθους καθοδηγείται από την ανάγκη του ατόμου για εσωτερική αποδοχή ή / και από τις εξωτερικές επιρροές που προσπαθεί να ελέγξει (Vallerand et al., 2003). Οι Rousseau και Vallerand (2008) βρήκαν ότι το Πάθος προβλέπει την ατομική ευημερία και τη σχεσιακή ικανοποίηση (Waugh & Fredrickson, 2006) αλλά μόνο μέσω της μεσολάβησης θετικών εμπειριών έκφρασης συναισθήματος. Έτσι, το σεξουαλικό πάθος πιθανώς προβλέπει θετικές ή αρνητικές συναισθηματικές εμπειρίες (ανάλογα με το αν είναι αρμονικού ή εμμονικού τύπου) και στη συνέχεια προβλέπει την σχεσιακή ικανοποίηση, υποστηρίζοντας επιπρόσθετα το μοντέλο διαδρομής που βρέθηκε στην παρούσα έρευνα.

Τύποι σχέσεων με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά σχέσης κατά Sternberg. Για το πρώτο από τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μόνο το μοτίβο της Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών προέβλεψε αρνητικά τη βαθμολογία συμμετεχόντων στη Συντροφική αγάπη, ενώ το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας προέβλεψε αρνητικά την Εμμονική αγάπη ενώ ο Κεραυνοβόλος έρωτας δεν επηρεάστηκε από κανένα μοτίβο της ΣΡΦ. Το μοτίβο της Περιορισμένης Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών σε χώρες όπως η Ελλάδα όπου τα χαρακτηριστικά της κοινωνικά προσδιοριζόμενης ως τυπικής συμπεριφοράς του άνδρα μέσα στην οικογένεια δεν έχει αλλάξει δραματικά όπως στις δυτικές κοινωνίες

(Wester & Vogel, 2002), μπορεί να περιορίσει πολλούς Έλληνες γκέι άνδρες στην έκφραση των συναισθημάτων Εγγύτητας. Χρειάζονται όμως επιπρόσθετες έρευνες με Έλληνες συμμετέχοντες για την περαιτέρω επιβεβαίωση αυτών των ευρημάτων. Το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας από την άλλη πλευρά έχει συνδεθεί με την σχεσιακή ικανοποίηση (Wester et al., 2005) και εξηγεί τα παρόντα ευρήματα καθώς μπορεί να συνδέεται με μια κρίσιμης σημασίας μεταβλητή που ονομάζεται «*Δυσκολία με τη συναισθηματική επικοινωνία*» (Difficulty with emotional communication· Wong & Rochlen, 2005) εξηγώντας γιατί το μοτίβο της Περιορισμένης Συναισθηματικότητας έχει αντίκτυπο σε όλα σχεδόν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης (Εμμοονική και Συντροφική αγάπη).

Ο κεραυνοβόλος έρωτας (ο οποίος χαρακτηρίζεται από το Πάθος και τη Δέσμευση) δεν προβλέφθηκε στην έβδομη έρευνα από τη ΣΡΦ. Ενώ ορισμένες έρευνες έχουν επιβεβαιώσει τον αντίκτυπο της ΣΡΦ στην σχεσιακή ικανοποίηση (π.χ. Alexander, 1999· Rochlen & Mahalik, 2004), στις «*συμπεριφορές απαίτησης / απόσυρσης*» (demand/ withdraw behaviors· Windle & Smith, 2009), στην εκφραστικότητα και τη συναισθηματική ευημερία (Sharpe et al., 1995) και στην αύξηση των συμπτωμάτων άγχους για τους άνδρες και τους συντρόφους τους (Celentana, 2000), καμία έρευνα μέχρι σήμερα δεν έχει διερευνήσει τον αντίκτυπο της ΣΡΦ στην πρόθεση διατήρησης της σχέσης ή στην πρόβλεψη των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης όπως έχουν οριστεί από τον Sternberg. Ως εκ τούτου, η παρούσα έρευνα επεκτείνει προηγούμενα ευρήματα υποστηρίζοντας ότι τα μοτίβα της ΣΡΦ έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην Συντροφική αγάπη (σχέσεις που χαρακτηρίζονται κυρίως από Εγγύτητα και Δέσμευση) και την Εμμοονική αγάπη (ή σχέσεις που χαρακτηρίζονται κυρίως από Πάθος) που με τη σειρά τους επηρεάζουν τον Κεραυνοβόλο έρωτα (ή σχέσεις που κυρίως χαρακτηρίζονται από Πάθος και Δέσμευση), χωρίς άμεση επίδραση της ΣΡΦ στη διάσταση της Δέσμευσης.

Από την άλλη πλευρά, η εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα βρέθηκε να επηρεάζει αρνητικά τόσο την Εμμοτική όσο και τη Συντροφική αγάπη. Σύμφωνα με τον Meyer (2003) η εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα εκδηλώνεται λόγω του «μειονοτικού άγχους» (minority stress), καθώς τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ+ αντιλαμβάνονται το ετεροσεξιστικό περιβάλλον στο οποίο συνήθως μεγαλώνουν και ζουν ως απειλητικό, λόγω των διακρίσεων, της υποτίμησης, της προκατάληψης και των βίαιων συμπεριφορών που υφίστανται λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού. Ως εκ τούτου, τα υψηλότερα επίπεδα εσωτερικευμένης ομοαρνητικότητας των γκέι ανδρών έχουν συνδεθεί με χαμηλότερα επίπεδα Εγγύτητας στα πλαίσια μιας ρομαντικής σχέσης (π.χ., Meyer & Dean, 1998). Εκτός από την Εγγύτητα, άλλες διαστάσεις της σχέσης όπως η μικρότερη διάρκεια, τα χαμηλότερα επίπεδα Δέσμευσης και οι τεχνικές αρνητικής επίλυσης προβλημάτων (καθώς ενώ φαίνεται να επιλύονται τα προβλήματα, είναι μόνο επιφανειακή η επίλυσή τους και στη συνέχεια προκύπτουν μεγαλύτερα) συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα εσωτερικευμένης ομοαρνητικότητας (Ross & Rosser, 1996), υποστηρίζοντας τα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

Ίσως το πιο αξιοσημείωτο εύρημα είναι η θετική πρόβλεψη της Εμμοτικής αγάπης από τη διάσταση της Απόκρυψης ταυτότητας. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι καθώς οι γκέι άντρες αισθάνονται την ανάγκη να κρύψουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό για να αποφύγουν περαιτέρω κοινωνικό στιγματισμό και να μειώσουν το μειονοτικό άγχος, τείνουν να εκδηλώνουν υψηλότερα επίπεδα σεξουαλικού πάθους. Μια ποιοτική μελέτη από τον Elder και τους συνεργάτες του (2015) έδειξε ότι ορισμένα από τα σεξουαλικά σχήματα (δηλαδή «γνωστικές γενικεύσεις σχετικά με τις σεξουαλικές πτυχές του εαυτού που προέρχονται από προηγούμενη εμπειρία, εκδηλώνονται στην τρέχουσα εμπειρία, επηρεάζουν την επεξεργασία πληροφοριών σχετικών με το σεξ και καθοδηγούν τη σεξουαλική συμπεριφορά» Andersen & Cyranowski, 1994, σελ. 1079) που αναφέρθηκαν από τους γκέι άνδρες είναι η αποφυγή συναισθηματικής έκφρασης, η χρήση

πορνογραφικού υλικού και η εστίαση σχεδόν αποκλειστικά σε εμφανισιακά ελκυστικούς άνδρες. Σύμφωνα με τους Andersen και Cyranowski (1994, σελ. 954: «*Η σωματική οικειότητα αποτελούσε λιγότερο κίνδυνο ευλωτότητας από τη συναισθηματική αυτοαποκάλυψη, και οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι είχαν μάθει ότι το σεξ θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί αντί για τη λεκτική ή/ και τη συναισθηματική έκφραση*». Επιπλέον, η σχετική βιβλιογραφία δείχνει ότι, κατά μέσο όρο, οι γκέι άντρες τείνουν να έχουν περισσότερους συντρόφους, να υιοθετούν πιο επικίνδυνη σεξουαλική συμπεριφορά και είναι πιο πιθανό να αναζητήσουν σεξουαλικές εμπειρίες εν αντιθέσει με άλλες ομάδες πληθυσμού, όπως οι στρέιτ άνδρες, οι στρέιτ γυναίκες και οι λεσβίες (π.χ. Ekstrand et al., 1999). Επιπλέον, σύμφωνα με τη μελέτη των Brown και συνεργατών (2013) εντοπίζονται τέσσερα στάδια στη διαμόρφωση των σχέσεων των γκέι ανδρών, με την λύση της εσωτερικής σύγκρουσης του ατόμου σχετικά με τη σεξουαλικότητά του να αναγνωρίζεται ως το πρώτο βήμα. Στη συνέχεια, η λύση της σύγκρουσης αντικαθίσταται από την εξερεύνηση της σεξουαλικότητας, που εκφράζει κυρίως τα χαρακτηριστικά του Πάθους – στην παρούσα έρευνα η Εμμονική αγάπη. Στη συνέχεια, το Πάθος συνδυάζεται με την Εγγύτητα και οι γκέι άνδρες πειραματίζονται συχνά με διάφορους τύπους σχέσεων πριν αρχίσουν να δημιουργούν μακροχρόνιες σχέσεις (Δέσμευση).

Συνολικά, φαίνεται ότι η συναισθηματική επικοινωνία είτε λεκτική είτε σωματική εντός των σχέσεων ρυθμίζεται από άλυτα ζητήματα που συνδέονται με την ομοφυλόφιλη ταυτότητα και την ΣΡΦ. Με την αρνητική επιρροή της ποιότητας των «ανταλλαγών στα πλαίσια του σεξ» (sexual exchange), της έκφρασης και της απολαβής συναισθημάτων και της αίσθησης του ατόμου ότι έχει έναν καλά θεμελιωμένο ρόλο σε μια στενή ερωτική σχέση με δημόσιο χαρακτήρα, υπονομεύεται εντέλει και η ικανοποίηση από τη σχέση (Calvillo et al., 2020· Calvillo et al., 2018· Shepler et al., 2018). Η Εγγύτητα και η Δέσμευση ή ο τύπος σχέσης όπως εκφράζεται από τη Συντροφική αγάπη μπορεί να αποτελεί ένα καλύτερο πλαίσιο αντιμετώπισης και διαχείρισης προβλημάτων που

συνδέονται με την ομοφυλόφιλη ταυτότητα και τη ΣΡΦ, ίσως μέσω της αποδοχής και της ενδυνάμωσης του άλλου ή μέσω της διαπραγμάτευσης του ρόλου κάποιου στη σχέση. Αυτό ενδεχομένως αν και μπορεί να λειτουργήσει με τις διαστάσεις της ομοφυλόφιλης ταυτότητας, να μην μπορεί εξ ολοκλήρου να αντιμετωπιστεί στην περίπτωση της ΣΡΦ, καθώς αφορά πιο έντονα και ευρύτερα τη συμμόρφωση κάποιου με τη δημόσια ή και τη στερεότυπη αναπαράσταση των χαρακτηριστικών της ιδεολογίας αρρενωπότητας, εκτός από το πλαίσιο μιας δυαδικής σχέσης.

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Οι περιορισμοί της έβδομης έρευνας περιλαμβάνουν τη μέθοδο δειγματοληψίας (δείγμα ευκολίας καθώς συμμετείχαν κυρίως άτομα από ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις, οι γνωστοί και οι φίλοι τους, ενώ χρησιμοποιήθηκαν και οι σελίδες των οργανώσεων αυτών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης), η χρήση μετρήσεων αυτοαναφοράς και ένας συσχετιστικός ερευνητικός σχεδιασμός χωρίς επαναλαμβανόμενες μετρήσεις (διαχρονική έρευνα). Επομένως, η γενικευσιμότητα των αποτελεσμάτων περιορίζεται από το ομοιογενές δείγμα και το προτεινόμενο μοντέλο διαδρομών πρέπει να δοκιμαστεί σε άλλους πληθυσμούς, όπως μεσήλικες και άνδρες που δεν ανήκουν σε τέτοιες οργανώσεις, ώστε να επιβεβαιωθούν περαιτέρω οι σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών. Όπως επιβεβαιώνεται σχεδόν σε όλες τις έρευνες που χρησιμοποιούν μετρήσεις αυτοαναφοράς, τα ευρήματα θα μπορούσαν να οφείλονται σε μια γενική τάση των συμμετεχόντων να ανταποκρίνονται με κοινωνικά επιθυμητό τρόπο και οι συμμετέχοντες μπορεί να μην έχουν απαντήσει ειλικρινά (π.χ. Caputo, 2017).

Επιπλέον, η συγχρονική αυτή έρευνα (cross-sectional) αποκλείει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις αιτιώδεις συνδέσεις μεταξύ των μεταβλητών και θα μπορούσαν να προτεθούν εναλλακτικές εξηγήσεις. Για παράδειγμα, άλλες μεταβλητές που σχετίζονται με τα μοτίβα

της ΣΡΦ και τις διαστάσεις της ομοφυλόφιλης ταυτότητας μπορεί να μειώσαν την σχεσιακή ικανοποίηση, την Εγγύτητα, το Πάθος και τη Δέσμευση. Μερικές από αυτές τις μεταβλητές θα μπορούσαν να είναι το ύψος σύναψης δεσμού (για μια ανασκόπηση βλ. Allan & Westhaver, 2018), οι οικογενειακές σχέσεις των ατόμων (Farr et al., 2017) και η κοινωνική υποστήριξη (Graham & Barnow, 2013). Έτσι, χρειάζονται πειραματικοί σχεδιασμοί ή μελέτες κοόρτης (cohort studies).

Η παρούσα έρευνα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση της σύγκρουσης ρόλων των φύλων. Ωστόσο, υπάρχουν άλλα μοντέλα, όπως η συμμόρφωση με τα παραδοσιακά, περιοριστικά πρότυπα για τους ρόλους φύλου και το «Πρότυπο Εξώθησης σε υιοθέτηση Ρόλων Φύλου» (Gender Role Strain Paradigm: Mahalik et al., 2003; Pleck, 1995) και θα πρέπει να συμπεριληφθούν σε μελλοντικές έρευνες για να διαπιστωθεί αν μπορούν να επεκτείνουν το παρόν μοντέλο για την επίδραση στη σχεσιακή ικανοποίηση ή την εκδήλωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης. Επίσης, η εξερεύνηση θετικών διαστάσεων της αρρενωπότητας (όπως το θάρρος, η τόλμη και η ανάληψη μη παράλογων κινδύνων από τους άνδρες: Kiselica & Englar-Carlson, 2010) είναι απαραίτητη και μπορεί να σχετίζεται με μεγαλύτερη ικανοποίηση από τη σχέση. Αν και προηγήθηκε η έρευνα με τις διαστάσεις της στρέιτ ταυτότητας (βλ. έκτη έρευνα) και η σύνδεσή της με την σχεσιακή ικανοποίηση, δεν βρέθηκαν μεγάλες διαφορές μεταξύ των δύο πληθυσμών αντίθετα από τους ισχυρισμούς των Naranjo (2001), Shepard (2001) και Van Hyfte & Rabinowitz (2001) σύμφωνα με τους οποίους οι στρέιτ άνδρες παρουσιάζουν υψηλότερες βαθμολογίες ΣΡΦ από τους γκέι άνδρες. Ως εκ τούτου, μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να διερευνήσουν συνδυαστικά αυτούς τους δύο πληθυσμούς στις ίδιες ερευνητικές συνθήκες. Τέλος, σε μελλοντικές μελέτες, θα ήταν ζωτικής σημασίας να διερευνηθεί η αντίληψη των γκέι ανδρών σχετικά με την αρρενωπότητά τους (πραγματική και ιδανική) και οι αντιλήψεις τους για το σύντροφό τους, καθώς μπορεί να παρέχει περισσότερες πληροφορίες για τη σχέση μεταξύ των διαστάσεων της ομοφυλόφιλης ταυτότητας,

της ΣΡΦ και της επιλογής συντρόφου, υποστηρίζοντας και επεκτείνοντας προηγούμενα ευρήματα (π.χ. Sánchez et al., 2009). Τέλος, η εφαρμογή ποιοτικής έρευνας θα μπορούσε να προσφέρει μια πλούσια και περιγραφική κατανόηση της αρρενωπότητας και της αλληλεπίδρασής της με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης και την σχεσιακή ικανοποίηση, όπως αποπειράται να κάνει η όγδοη και τελευταία έρευνα της παρούσας διατριβής.

Όγδοη έρευνα (Αντιλήψεις των γκέι ανδρών απέναντι στην αρρενωπότητα, τον αντίκτυπο των πεποιθήσεων της ελληνικής κοινωνίας και της αυτοαποκάλυψης στις ερωτικές τους σχέσεις)

Η όγδοη και τελευταία έρευνα της παρούσας διατριβής είχε σαν στόχο την επέκταση ευρημάτων προηγούμενων ερευνών της σχετικής βιβλιογραφίας αλλά και της έβδομης έρευνας εξετάζοντας τις στάσεις απέναντι στην αρρενωπότητα, τα χαρακτηριστικά του ιδανικού συντρόφου καθώς και τις αντιλήψεις για τις ομόφυλες ερωτικές σχέσεις σε ένα δείγμα Ελλήνων γκέι ανδρών. Η κριτική θεματική ανάλυση (critical thematic analysis) των συνεντεύξεων έδειξε ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες διατύπωσαν αρνητικές απόψεις για τις ερωτικές σχέσεις μεταξύ ανδρών, προτιμούσαν αρρενωπούς συντρόφους, απέφευγαν τους θηλυπρεπείς και όπως ανέφερε χαρακτηριστικά ένας συμμετέχοντας, «οι θηλυπρεπείς [γκέι άνδρες] είναι προτιμότεροι ως φίλοι παρά ως σεξουαλικοί παρτενέρ». Παρόλο που πολλοί συμμετέχοντες χαρακτήρισαν τους αρρενωπούς γκέι άνδρες ως ανέκφραστους, απόμακρους και με περιορισμένη εκδήλωση συναισθημάτων, εξακολουθούσαν να δηλώνουν ότι θα τους επέλεγαν για σεξουαλικούς συντρόφους αλλά και για να συνάψουν μια μακροχρόνια σχέση δέσμευσης (David & Brannon, 1976· O'Neil, 1981a, 1981b· Pleck, 1981). Επιπλέον, σχετικά με την αυτοαποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού (coming out), οι συμμετέχοντες εξέφρασαν διαφορετικές απόψεις: κάποιιοι τάχθηκαν υπέρ ενώ άλλοι όχι, χαρακτηρίζοντας το coming out ως «η πολιτική της κλειδαρότρυνας». Τέλος, όσον

αφορά τις διάφορες δράσεις και εκδηλώσεις για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ+ (π.χ. Pride) στην Ελλάδα, οι συμμετέχοντες ήταν δήλωσαν ότι έκαναν περισσότερο κακό παρά καλό, μπερδεύοντας και παραπλανώντας την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

Οι αρνητικές απόψεις των συμμετεχόντων για τις ερωτικές σχέσεις των γκέι ανδρών θα μπορούσαν να εξηγηθούν από την εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα, το μειονοτικό στρες (minority stress) και τον ετεροσεξισμό. Η εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα και το μειονοτικό στρες επηρεάζουν αρνητικά τους γκέι άνδρες οι οποίοι νοιώθουν σε μειονεκτική κοινωνική θέση καθώς απαιτούν την προσαρμογή σε ένα «αφιλόξενο» κοινωνικό περιβάλλον που διέπεται από τον ετεροσεξισμό (Meyer et al., 2008, για μια εκτενέστερη ανασκόπηση βλ. την μετα-ανάλυση του Meyer, 2003). Σε αυτό το ετεροσεξιστικό κοινωνικό περιβάλλον, κυριαρχούν τα στερεότυπα, οι προκαταλήψεις και οι διακρίσεις κατά των ατόμων με μη ετεροφυλόφιλο σεξουαλικό προσανατολισμό. Σταδιακά, το αναπτυσσόμενο άτομο αξιολογεί το περιβάλλον αυτό ως απειλητικό και απορριπτικό με αποτέλεσμα να προσπαθεί να αποκρύψει τον σεξουαλικό του προσανατολισμό για να αποφύγει το κοινωνικό στίγμα (Frost & Meyer, 2009).

Ειδικά ο ρόλος της ομοαρνητικότητας κατέχει κεντρική θέση στην ψυχολογική ευεξία και την σχεσιακή ικανοποίηση στις γκέι σχέσεις. Οι Thies, Starks, Denmark και Rosenthal (2016) στις αναλύσεις διαμεσολάβησης με τη μέθοδο bootstrap (bootstrap mediation) έδειξαν ότι η εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα συσχετίστηκε άμεσα με μεγαλύτερα συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης, καθώς και έμμεσα με λιγότερη σχεσιακή ικανοποίηση από τη σχέση και Εγγύτητα καθώς τα άτομα εκδήλωναν σε μεγαλύτερο βαθμό καταθλιπτικά συμπτώματα, τα οποία μείωναν την σχεσιακή ικανοποίηση, την ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ των συντρόφων και το πλήθος των κοινών τους δραστηριοτήτων. Οι Frost και Meyer (2009) αναφέρουν ότι τα αρνητικά αυτά συναισθήματα που νοιώθουν λόγω της ομοαρνητικότητας (και για τον ίδιο τον εαυτό λόγω σεξουαλικού

προσανατολισμού) ωθούν τα άτομα να αποφεύγουν μόνιμες και ουσιαστικές σχέσεις με άλλα ΛΟ-ΑΤΚΙ+ άτομα ή / και να αναζητούν τρόπους σεξουαλικής έκφρασης χωρίς Εγγύτητα. Τα άτομα αυτά προτιμούν ειδικά τους θηλυπρεπείς γκέι ως φίλους παρά ως συντρόφους καθώς λαμβάνουν πιο ουσιαστική κοινωνική υποστήριξη σε ένα φιλικό παρά ερωτικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση του μειονοτικού στρες και την επιβεβαίωση της μειονοτικής τους ταυτότητας (Detrie & Lease, 2007· Gillespie et al., 2015· Ueno, 2005). Στα πλαίσια μιας στενής ερωτικής σχέσης, οι κοινές εμπειρίες με το σύντροφο και το σεξ λειτουργούν σαν συνεχή υπενθύμιση του σεξουαλικού προσανατολισμού του ατόμου και αποφεύγονται. Με αυτόν τον τρόπο, η εσωτερικευμένη ομοφοβία μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα που αντανακλώνται σε αισθήματα αμφιθυμίας, σε διαπροσωπικές συγκρούσεις, σε παρεξηγήσεις και σε ασυμβίβαστους στόχους μεταξύ των συντρόφων (Mohr & Fassinger, 2006). Όλα τα παραπάνω ενδεχομένως να εξηγούν την αρνητική γνώμη απέναντι στις γκέι σχέσεις και την αυτοαποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού μεταξύ των συμμετεχόντων της παρούσας έρευνας.

Ειδικά για τη σαφή προτίμηση σε αρρενωπούς άνδρες και την αποφυγή των θηλυπρεπών, τα ευρήματα της έρευνας συμφωνούν με τους Sánchez et al. (2009) και O'Neil et al. (1986) για τον κρίσιμο ρόλο της αρρενωπότητας και της αποφυγή της θηλυκότητας στους γκέι άνδρες όχι μόνο στην επιλογή συντρόφων αλλά και στην έκφραση της δικής τους ταυτότητας. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι συμμετέχοντες δεν αναγνώρισαν ότι εξέφραζαν αντιφατικές πεποιθήσεις και επιθυμίες: στην αρχή της συνέντευξης όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα ήθελαν μια «ζεστή σχέση φροντίδας», οι περισσότεροι χαρακτήριζαν τους αρρενωπούς άνδρες ως απόμακρους και ψυχρούς, αλλά παρόλα αυτά δήλωσαν στη συνέχεια της συνέντευξης ότι θα ήθελαν να συνάψουν σχέση σχεδόν αποκλειστικά με αρρενωπούς άνδρες (π.χ. Lippa, 1983, 2005). Αυτή η έντονη εστίαση στην αρρενωπότητα ενός συντρόφου μπορεί να εξηγηθεί όχι μόνο από την ιδεολογία του

αρρενωπότητας αλλά και από την αυτοαντίληψη και το αυτοστίγμα (self-stigma, δηλαδή την ενσωμάτωση, σε κάποιο βαθμό, των αρνητικών στάσεων της κοινωνίας απέναντι στον μειονοτικό σεξουαλικό προσανατολισμό τους) των συμμετεχόντων (Feinstein et al., 2012). Σύμφωνα με τον Campbell (1990), η αυτοαντίληψη αντιπροσωπεύει ένα γνωστικό σχήμα που οργανώνει και επεξεργάζεται πληροφορίες για τον εαυτό και είναι απαραίτητο να επιλυθεί το αυτοστίγμα για την καθιέρωση μιας υγιούς αυτοαντίληψης, καθώς η παρουσία του αυτοστίγματος σχετίζεται με συμπτώματα κατάθλιψης και χαμηλότερη αυτοεκτίμηση (Szymanski et al., 2008).

Ειδικά για την αντιστοιχία μεταξύ των πεποιθήσεων και των προτιμήσεων των συμμετεχόντων για αρρενωπούς συντρόφους, εκτός από τις έννοιες της ομοαρνητικότητας και του ετεροσεξισμού, ενδεχομένως να υπάρχουν και επιπρόσθετοι παράγοντες. Η σαφής προτίμηση των συμμετεχόντων για τους αρρενωπούς άνδρες και η ιδεολογία της αρρενωπότητας που ήταν έκδηλη σε πολλές από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων ενδεχομένως να αντανακλά την ανάγκη τους για συντρόφους με σταθερά χαρακτηριστικά όπως η προσωπικότητα και η σεξουαλική έκφραση (ή αλλιώς «σταθερά σεξουαλικά σχήματα», βλ. και Συζήτηση έκτης έρευνας) οι οποίες ευθυγραμμίζονται με τα κοινωνικά πρότυπα. Παρόλο που η ταυτότητα είναι πολυδιάστατη, ρευστή και εξαρτάται ως ένα βαθμό από το πλαίσιο αναφοράς (Larson, 2006), οι συμμετέχοντες σε αυτή τη μελέτη ενδέχεται να μην έχουν συνοχή στην οργάνωση του εαυτού τους ή σε ορισμένες πτυχές της σεξουαλικής τους ταυτότητας (σύγχυση ταυτότητας) (Cass, 1979). Ως εκ τούτου, επιδιώκουν έναν σύντροφο που όχι μόνο είναι μόνο κοινωνικά επιθυμητός, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να αποκρύψουν περαιτέρω τη σεξουαλική τους ταυτότητα και να μειώσουν τις αρνητικές ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες, αλλά και έναν σύντροφο που φαίνεται να έχει σταθερό εαυτό και προβλέψιμη συμπεριφορά. Η σταθερότητα στην έκφραση εαυτού και η προβλέψιμη συμπεριφορά του αρρενωπού ιδανικού συντρόφου μπορούν όχι μόνο να επιδράσουν θετικά στην αντιληπτή

ποιότητα σχέσης αλλά και ως ένα σύνολο από κατάλληλα γνωστικά σχήματα και συμπεριφορικά μοτίβα που το άτομο θα μπορούσε να μιμηθεί, κυρίως ασυνείδητα (Karremans & Verwijmeren, 2008· Maister & Tsakiris, 2016).

Τα ευρήματα για τη σεξουαλική ταυτότητα, τον αυτοστίγμα και τον εσωτερικευμένο ετεροσεξισμό (ή ομοαρνητικότητα) είναι σύμφωνα με προηγούμενες μελέτες και τη θεωρία της Cass (1979, 1984). Τα στάδια της ανάπτυξης της ομοφυλοφιλικής ταυτότητας συνδέονται με τον εσωτερικευμένο ετεροσεξισμό, ειδικά στα πρώτα στάδια, όταν οι γκέι άνδρες είτε αμφιβάλλουν για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό είτε έχουν επίγνωση του προσανατολισμού τους αλλά εξακολουθούν να πιστεύουν ότι είναι απλώς ένα κομμάτι της ευρύτερης ετεροφυλοφιλικής τους ταυτότητας το οποίο μπορεί να διαχειριστεί κατάλληλα και ενδεχομένως σε βάθος χρόνου να εκλείψει (Herek et al., 2009· Rostosky & Riggle, 2002· Szymanski et al., 2001). Αυτό φαίνεται στην προτίμηση των συμμετεχόντων για αρρενωπούς άνδρες, ενώ την ίδια στιγμή αποφεύγεται οτιδήποτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως θηλυπρεπές. Λαμβάνοντας υπόψη ότι πολλοί συμμετέχοντες αποφεύγουν την αυτοαποκάλυψη, ενδεχομένως να είναι ένδειξη αυτοστίγματος, καθώς η μετάβαση από το ένα στάδιο στο άλλο επιτυγχάνεται μέσω της αυξανόμενης αποδοχής του εαυτού και με την ταυτόχρονη μείωση της εσωτερικευμένης ομοφοβίας (Coleman, 1982· Diaz et al., 2001· Loiacano, 1993· Malyon, 1981-1982· Meyer & Dean, 1998· Rotheram-Borus & Fernandez, 1995· Troiden, 1988). Οι Greene και Britton (2012), εξετάζοντας την επίδραση του σταδίου ανάπτυξης ταυτότητας, κατά τη θεωρία της Cass, στην εσωτερικευμένη ομοφοβία, υποστήριξαν ότι το αυτοστίγμα μειώνεται σημαντικά καθώς το άτομο φτάνει στο έκτο και τελευταίο στάδιο, δηλαδή την ενσωμάτωση της σεξουαλικής ταυτότητας στην ευρύτερη ταυτότητα. Αντίθετα, η εσωτερικευμένη ομοφοβία φαίνεται να αυξάνεται όσο το άτομο βρίσκεται προς τα αρχικά στάδια διαμόρφωσης της

ταυτότητας όπου κυριαρχεί η άρνηση ή / και η σύγχυση γύρω από το σεξουαλικό προσανατολισμό (Rowen & Malcolm, 2003).

Τέλος, ο αυτοστιγματισμός και ο ετεροσεξισμός που φάνηκε μετά την κριτική θεματική ανάλυση είναι επίσης εμφανής στις απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην Ελλάδα και την αυτοαποκάλυψη. Σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες που ήταν κατά της διεκδίκησης των δικαιωμάτων ήταν επίσης κατά της αυτοαποκάλυψης. Ενδεχομένως, εκτός από τον αυτοστιγματισμό και τον ετεροσεξισμό, αρκετοί από τους συμμετέχοντες της παρούσας έρευνας να παρουσίαζαν και σύγχυση ταυτότητας. Η σύγχυση ταυτότητας έχει βρεθεί να συσχετίζεται αρνητικά με την Κεντρικότητα ταυτότητας (δηλαδή στο κατά πόσο ο σεξουαλικός προσανατολισμός αποτελεί κεντρικό στοιχείο της ταυτότητας κάποιου· Shramko et al., 2018) με πολλές αρνητικές επιπτώσεις (βλ. επίσης πρώτη και έβδομη έρευνα) (Cramer et al., 2018). Συμπερασματικά, στην παρούσα έρευνα υποστηρίζεται ο έντονος αντίκτυπος της ιδεολογίας αρρενωπότητας, του ετεροσεξισμού και του αυτοστίγματος τόσο στις απόψεις των Ελλήνων γκέι ανδρών απέναντι στις ομόφυλες σχέσεις, στα χαρακτηριστικά του ιδανικού συντρόφου, αλλά και στη στάση τους απέναντι στη διεκδίκηση δικαιωμάτων και της αυτοαποκάλυψης.

Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Η παρούσα έρευνα είχε αμιγώς διερευνητικό χαρακτήρα (exploratory research) και τυχόν συμπεράσματα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με προσοχή. Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις διεξήχθησαν δια ζώσης και μπορεί οι συμμετέχοντες να ένοιωσαν άβολα με την παρουσία του ερευνητή (Locke & Gilbert, 1995; Richman et al., 1999), ακόμη και μετά την εισαγωγική συζήτηση η οποία σε κάποιες περιπτώσεις ξεπερνούσε και τα 20 λεπτά, προκειμένου ο συμμετέχοντας να νοιώσει

άνετα. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες βρέθηκαν με την τεχνική του δείγματος ευκολίας και στη συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν Καυκάσιας φυλής, μεσαιάς τάξης και άνω των 35. Ενώ όμως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά της παρούσας έρευνας φαίνεται να είναι παρόμοια με άλλες έρευνες για γκέι άνδρες (π.χ. Halkitis et al., 2004), θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές τεχνικές δειγματοληψίας ώστε να διερευνηθεί ο αντίκτυπος των βασικών αυτών τριών φαινομένων που προαναφέρθηκαν (ιδεολογία της αρρενωπότητας, ετεροσεξισμός / ομοαρνητικότητα και αυτοστίγμα) και σε νεαρά άτομα κάτω των 30. Επιπλέον, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί το διαδίκτυο για μεγαλύτερη ποικιλομορφία στο δείγμα (π.χ. Szymanski & Carr, 2008), αλλά και για τη μείωση του ενδεχόμενου άγχους που ένοιωθαν οι συμμετέχοντες απαντώντας δια ζώσης στον ερευνητή και συνειδητά ή ασυνείδητα να μην ήταν απόλυτα ειλικρινείς.

Αν και προέκυψαν διάφορα ενδιαφέροντα θέματα από αυτή τη διερευνητική προσέγγιση, διαφορετικές ερευνητικές μέθοδοι θα μπορούσαν να δώσουν πιο πλούσια δεδομένα. Για παράδειγμα, πιο παραδοσιακές ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι όπως αυτές που χρησιμοποίησε ο Halkitis (2001) θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να εξηγήσουν τις δυσμενείς επιπτώσεις της αρρενωπότητας στους γκέι άνδρες. Αν και στα πλαίσια της παρούσας διατριβής χρησιμοποιήθηκαν ποσοτικές μέθοδοι για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των μεταβλητών της αρρενωπότητας και της δυσκολίας των γκέι ανδρών στην έκφραση συναισθημάτων και επιβεβαιώθηκαν τόσο από την πέμπτη (επίδραση του «τρόπου σκέψης προσανατολισμένου σε εξωτερικά ερεθίσματα» ως διάσταση της αλεξιθυμίας στην αντίληψη των συναισθημάτων) και την έβδομη έρευνα (πρόβλεψη των ποιοτικών χαρακτηριστικών της σχέσης κατά Sternberg από τη ΣΡΦ και τις διαστάσεις της ομοφυλόφιλης ταυτότητας) θα μπορούσε να μελετηθεί περαιτέρω η κεντρική έννοια της αρρενωπότητας. Αν και οι συμμετέχοντες ανέφεραν κυρίως τις αρνητικές επιπτώσεις της παραδοσιακής αρρενωπότητας και η ανάλυση των δεδομένων στηρίχθηκε αναπόφευκτα σε αυτό, μπορεί να υπάρχουν

και θετικές πτυχές της αρρενωπότητας (βλ. και Συζήτηση έβδομης έρευνας) ωφέλιμες για τους γκέι άνδρες αλλά και για τις στενές ερωτικές σχέσεις που συνάπτουν.

Συμπεράσματα και επίλογος

Η παρούσα διατριβή είχε σαν στόχο την περαιτέρω διερεύνηση της ΣΡΦ των ανδρών και συναφών εννοιών, όπως η ιδεολογία της αρρενωπότητας και οι διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας των στρέιτ και γκέι ανδρών στον αντίκτυπο που μπορεί να επιφέρει τόσο ενδοατομικά (αλεξιθυμία και ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων προσώπου) όσο και διαπροσωπικά (ποιότητα σχέσεων και σχεσιακή ικανοποίηση). Γι' αυτό το λόγο διεξήχθησαν 8 εμπειρικές έρευνες, επτά ποσοτικές και μία ποιοτική και αρχικά συμμετείχαν συνολικά 5,236 άτομα από τα οποία αναλύθηκαν τα δεδομένα των 3,990 συμμετεχόντων, μετά την εφαρμογή των κριτηρίων συμπερίληψης / απόρριψης των συμμετεχόντων και τους προκαταρκτικούς στατιστικούς ελέγχους (data screening techniques). Για να παρουσιαστούν καλύτερα τα αποτελέσματα των ερευνών η διατριβή χωρίστηκε σε τέσσερις ενότητες, κάθε μία από τις οποίες διερευνούσε συγκεκριμένα στάδια στο θεωρητικό μοντέλο της διατριβής (βλ. και Σχήμα 1 στο Κεφάλαιο 3^ο): «Προκαταρκτικές έρευνες: Διερεύνηση στρέιτ ταυτότητας και έλεγχος εργαλείου ΣΡΦ» (Μέρος 1^ο), «Οιονεί πειραματική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ: Επίδραση πλαισίου» (Μέρος 2^ο), «Η κοινωνιογνωστική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ: ΣΡΦ και αλεξιθυμία» (Μέρος 3^ο) και «Η κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση στη διερεύνηση της ΣΡΦ» (Μέρος 4^ο).

Ξεκινώντας από την πρώτη έρευνα, η κλίμακα αυτοαξιολόγησης ΜΕΤΣΑ μετρά τις διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας με ικανοποιητικές ψυχομετρικές ιδιότητες. Παρόλα αυτά πρέπει να επιβεβαιωθούν τα παρόντα ευρήματα σε μελέτες με επιπλέον μετρήσεις για τη διερεύνηση συγκεκριμένων πτυχών της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας / θηλυπρέπειας, τις σχέσεις

που μπορεί να έχουν μεταξύ τους αλλά και με τις δύο άλλες μετρήσεις που έχουν καταγραφεί στη βιβλιογραφία για τη μέτρηση των διαστάσεων της ετεροφυλόφιλης ταυτότητας (βλ. Κεφάλαιο 1^ο). Η κλίμακα ΜΕΤΣΑ μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση των επιπτώσεων της σεξουαλικής ταυτότητας, να αυξήσει την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ορισμένες πτυχές ταυτότητας, όπως η Ανωτερότητα ταυτότητας, η Κεντρικότητα και η Ετεροκανονικότητα μπορούν να επηρεάσουν τη σκέψη και τη συμπεριφορά των ανδρών για να εδραιώσουν την κοινωνική τους θέση απολαμβάνοντας τα κοινωνικά προνόμια που συνδέονται με το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και να συνεισφέρει στη βελτίωση τόσο της ψυχολογικής υγείας των ανδρών όσο και των γυναικών καθώς και της ποιότητας των σχέσεων που συνάπτουν. Ο αυξανόμενος αυτός όγκος εμπειρικών δεδομένων εμπλουτίζει σταδιακά και τη βιβλιογραφία για τον τρόπο αλλά και τους λόγους που η ετεροφυλοφιλική ταυτότητα συνδέεται με συγκεκριμένες συμπεριφορές όπως η εχθρότητα κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων καθώς και των γυναικών, οι οποίες εκτός από το διαπροσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, θα πρέπει να ερμηνεύονται και σε ενδοατομικό.

Ένας από τους λόγους για την πιθανή σχέση μεταξύ των διαστάσεων της στρέιτ ταυτότητας και αρνητικών συμπεριφορών όπως αναφέρθηκαν παραπάνω μπορεί να είναι η ΣΡΦ (Closson et al., 2010· Pourshahbaz et al., 2020) για τη μέτρηση της οποίας χρησιμοποιούνται κάποια εργαλεία με σημαντικότερο τη Σύντομη Κλίμακα για τη ΣΡΦ (GRC-SF). Η κλίμακα αυτή εξετάστηκε ψυχομετρικά στη δεύτερη έρευνα και βρέθηκε με παρόμοια εσωτερική δομή και αξιοπιστία και για το δείγμα των στρέιτ αλλά και των γκέι ανδρών. Αν και η έρευνα παρουσιάζει περιορισμούς, η ελληνική έκδοση της Σύντομης Κλίμακας ΣΡΦ αποτελεί ένα έγκυρο εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ερευνητικά για να μεγιστοποιήσει την κατανόηση για τις αλλαγές των ρόλων φύλου που παρατηρούνται στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και των συνεπειών τους στην ψυχολογική ευημερία και τις διαπροσωπικές δεξιότητες των στρέιτ και γκέι ανδρών. Με την έρευνα αυτή

και παρέχοντας ένα εργαλείο ελληνικής στάθμισης, κατάλληλες παρεμβάσεις και προγράμματα ψυχοεκπαίδευσης βασισμένα σε εμπειρικά δεδομένα μπορούν να ενθαρρυνθούν, ώστε τόσο οι άνδρες και οι γυναίκες που αναζητούν βοήθεια, όσο και ο γενικός πληθυσμός να γνωρίζει τις διεργασίες που συνιστούν σύγκρουση ρόλων φύλου καθώς και τις ψυχολογικές και διαπροσωπικές συνέπειές τους.

Για την περαιτέρω διερεύνηση της ΣΡΦ, αναπτύχθηκαν βινιέτες στην τρίτη έρευνα οι οποίες βασίστηκαν στα πλαίσια αναφοράς που μπορεί να ρυθμίζουν τη ΣΡΦ σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο του O'Neil (2015). Καθώς ορισμένα πλαίσια αναφοράς ήταν δύσκολο να αποδοθούν, οι βινιέτες που κατασκευάστηκαν αντανακλούσαν τρία πλαίσια αναφοράς (αναπτυξιακό στάδιο, οικογένεια / φίλοι και συμμόρφωση με την ιδεολογία της αρρενωπότητας / κακοποίηση / επιθετική συμπεριφορά) με τα αποτελέσματα να υποστηρίζουν ότι ο ρόλος της οικογένειας τόσο στο παρόν του ατόμου όσο και στο παρελθόν (αναπτυξιακό πλαίσιο με έμφαση στην παιδική ηλικία) να επηρεάζει περισσότερο την Περιορισμένη Συναισθηματικότητα και την Περιορισμένη Εκδήλωση Στοργικής Συμπεριφοράς μεταξύ Ανδρών. Παρά τους περιορισμούς της, αυτή η έρευνα μπορεί να ενημερώσει τη σχετική βιβλιογραφία αναφορικά με τους αιτιώδεις παράγοντες της ΣΡΦ προσανατολίζοντας την έρευνα και την κλινική πράξη ενδεχομένως περισσότερο στο οικογενειακό πλαίσιο. Τα ευρήματα αυτής της μελέτης θα μπορούσαν να καθοδηγήσουν και να παρέχουν τις κατάλληλες πληροφορίες στους ψυχολόγους και τους σύμβουλους ψυχικής υγείας σχετικά με τη σημασία της αξιολόγησης, της διερεύνησης και της απεμπλοκής των ανδρών από τα στερεότυπα της ιδεολογίας της αρρενωπότητας και το ρόλο των γονέων του ίδιου φύλου στην κοινωνικοποίηση των ρόλων φύλου των παιδιών. Η συμμόρφωση με τέτοιες άκαμπτες προσδοκίες φύλου ειδικά κατά την πρώιμη παιδική ηλικία και ο ανασφαλής τύπος δεσμού φαίνεται να επιδρούν

επιζήμια στη μελλοντική συναισθηματική έκφραση και τη συνολική ψυχολογική λειτουργία των ανδρών.

Εκτός από τη Σύντομη Κλίμακα ΣΡΦ και τις βινιέτες της ΣΡΦ, στην τέταρτη έρευνα αναπτύχθηκε και εξετάστηκε πιλοτικά η βάση οπτικών ερεθισμάτων ΣΕΡΦΑ με βάση τη θεωρία του Ο'Neil για τον πειραματικό χειρισμό της συναισθηματικής απόκρισης των ανδρών στους ρόλους φύλου, λαμβάνοντας υπόψιν τους εμπλεκόμενους γνωστικούς και συναισθηματικούς παράγοντες. Αν και η ΣΕΡΦΑ περιέχει λιγότερες εικόνες από άλλες επικυρωμένες βάσεις δεδομένων (π.χ. IAPS, NAPS, OASIS), είναι η μόνη βάση δεδομένων που φαίνεται να διαφοροποιεί ακόμη και εν μέρει τους συμμετέχοντες που εκδηλώνουν χαμηλά και υψηλά επίπεδα ΣΡΦ, όπως και μεταξύ των στρέιτ και γκέι ανδρών. Οι ελάχιστες προηγούμενες μελέτες έχουν χρησιμοποιήσει εικόνες αξιολογώντας είτε την επιθυμία του ατόμου για βελτίωση της εικόνα του σώματός του (π.χ. αύξηση μυϊκής μάζας) είτε για την αξιολόγηση της σεξουαλικής αντικειμενοποίησης (sexual objectification) των γυναικών. Δεδομένου ότι η βάση εικόνων ΣΕΡΦΑ αποτελείται κυρίως από εικόνες που διερευνήθηκαν σε παλαιότερη έρευνα ως προς την εγκυρότητα και αξιοπιστία τους σε μεγάλο δείγμα συμμετεχόντων και υπάρχει συμφωνία μεταξύ ανεξάρτητων κριτών, μελλοντικοί ερευνητές θα μπορούν να εξετάσουν πειραματικά τον συναισθηματικό αντίκτυπο της ΣΡΦ σε πλήθος ψυχολογικών μεταβλητών, όπως η αλεξιθυμία και η αναγνώριση συναισθημάτων προσώπου, με μεγαλύτερη ακρίβεια.

Οι εικόνες ΣΕΡΦΑ χρησιμοποιήθηκαν για τη μελέτη της σχέσης των ρόλων φύλου του άνδρα και των διαστάσεων αλεξιθυμίας σε ένα πειραματικό ερευνητικό σχεδιασμό στην πέμπτη έρευνα. Αν και έχουν καταγραφεί ερευνητικές προσπάθειες, οι δοκιμασίες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν σημασιολογικής ευόδωσης (Levant et al., 2014· Suslow & Junghanns, 2002· Wong et al., 2006) και όχι με οπτικά ερεθίσματα. Ακόμη όμως και με διαφορετικό τύπο ερεθισμάτων, τα

αποτελέσματα της πέμπτης έρευνα σε μεγάλο βαθμό συμφωνούν με τη βιβλιογραφία και μπορούν να βοηθήσουν την περαιτέρω ανάπτυξη της θεωρίας για το «Πρότυπο Εξώθησης σε υιοθέτηση Ρόλων Φύλου» (Gender Role Strain Paradigm· Levant, 2011· Pleck, 1981, 1995· Pollack, 1998), σύμφωνα με την οποία η διαδικασία συναισθηματικής κοινωνικοποίησης που εμφανίζεται κατά την παιδική ηλικία θεωρείται «εξώθηση τραύματος» (trauma strain). Ωστόσο, είναι πιθανό ότι δεν υπάρχουν κοινοί παράγοντες που ρυθμίζουν και ίσως προκαλούν μια τέτοια διαταραχή στην επεξεργασία των συναισθημάτων σε άνδρες που ταυτόχρονα παρουσιάζουν υψηλή ΣΡΦ. Ενδεχομένως, η σχέση μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών να μην είναι άμεση και γραμμική και να πρέπει να μελετηθούν οι μηχανισμοί της καταστολής (suppression), της αναστολής (repression) και του διαχωρισμού (dissociation) ως τρόποι επεξεργασίας των συναισθημάτων (βλ. και Συζήτηση πέμπτης έρευνας). Οι μηχανισμοί αυτοί κατά πάσα πιθανότητα διαφοροποιούνται ανάλογα με το κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου και αναμένεται να επιδρούν διαφορετικά ανάμεσα σε κλινικό και μη πληθυσμό (Bernstein & Putnam, 1986· Levant et al., 2006· Mendolia, 2002).

Μετά τη διερεύνηση των επιπτώσεων της ΣΡΦ σε ενδοατομικό επίπεδο (αλεξιθυμία και ικανότητα αναγνώρισης συναισθημάτων προσώπου), μελετήθηκαν οι σχέσεις της ΣΡΦ με την ποιότητα των σχέσεων και τη σχεσιακή ικανοποίηση σε στρέιτ και γκέι άνδρες (έκτη και έβδομη έρευνα αντίστοιχα). Τα ευρήματα γενικά συμφωνούν με τη βιβλιογραφία και αποκαλύπτουν αφενός το σημαντικό ρόλο των διαστάσεων της σεξουαλικής ταυτότητας Ανωτερότητα και Αβεβαιότητα ταυτότητας ανεξάρτητα από το σεξουαλικό προσανατολισμό, με την Ετεροκανονικότητα ειδικά για τους στρέιτ άνδρες και η Ομοαρνητικότητα και το Κίνητρο απόκρυψης ειδικά για τους γκέι άνδρες. Οι επιβλαβείς επιπτώσεις της ΣΡΦ στην ψυχοκοινωνική ευημερία ενός άνδρα έχουν καταγραφεί και επιβεβαιωθεί αρκετές φορές, ενώ οι απαντήσεις των συμμετεχόντων στην όγδοη έρευνα φανερώνουν πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το κοινωνικό περιβάλλον της Ελλάδας

στην ενίσχυση των στερεοτύπων φύλου γενικά και ειδικά για τους γκέι άνδρες, ο αυτοστιγματισμός και το μειονοτικό άγχος. Οι μεταβλητές αυτές είναι σημαντικό να εξεταστούν καθώς μπορεί να οδηγήσουν σε δυσλειτουργία των ανδρών αυτών σε κάθε τύπου σχέση. Είναι σημαντικό, ειδικά την εποχή της πανδημίας, τόσο οι στρέιτ όσο και οι γκέι άνδρες να κατανοήσουν πώς οι σκέψεις και η συμπεριφορά τους μπορούν να επηρεάσουν τις σχέσεις τους και να εντοπίσουν τους παράγοντες που μπορούν είτε να ευνοήσουν είτε να επιδεινώσουν τα επίπεδα δέσμευσης σε κάθε είδους σχέση ειδικά σε μια εποχή που λόγω της επίδρασης των ψηφιακών μέσων (π.χ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης) και των απαγορεύσεων της πανδημίας οι δια ζώσης επαφές έχουν μειωθεί σημαντικά. Συνολικά, τα ευρήματα των τριών ερευνών του τέταρτου μέρους της διατριβής υπογραμμίζουν την ανάγκη να χρησιμοποιηθούν τα αποτελέσματα για τα παραδοσιακά πρότυπα αρρενωπότητας και για ορισμένες πτυχές της ετεροφυλόφιλης και της ομοφυλόφιλης ταυτότητας σε παρεμβάσεις που στοχεύουν στην υποστήριξη στρέιτ και γκέι ανδρών.

Συνοψίζοντας, το θεωρητικό μοντέλο όπως παρουσιάστηκε στο θεωρητικό μέρος της διατριβής (βλ. Κεφάλαιο 3^ο και Γράφημα 1) φαίνεται να υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό, υπογραμμίζοντας τη συμβολή της παρούσας διατριβής στην ελληνική αλλά και παγκόσμια βιβλιογραφία αναφορικά με τις πρόδρομες αιτίες της ΣΡΦ αλλά και τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις της σε ένα ενιαίο μοντέλο που φαίνεται να είναι κοινό τόσο στους στρέιτ όσο και στους γκέι άνδρες. Αρχικά εμφανίζονται οι διεργασίες κοινωνικοποίησης ρόλων φύλου μέσω αρχικά του οικογενειακού περιβάλλοντος και δευτερευόντως από άλλα περιβάλλοντα, όπως το σχολικό, οι παρέες συνομηλίκων, οι συμμαθητές και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (π.χ. γειτονιά). Στη συνέχεια, ενώ αναπτύσσεται παράλληλα η κοινωνική και ατομική ταυτότητα, αναδύονται οι έννοιες του πραγματικού εαυτού και τις πραγματικής αρρενωπότητας, καθώς και τα προβαλλόμενα πρότυπα της ιδεολογίας της αρρενωπότητας και της ηγεμονικής αρρενωπότητας. Το αναπτυσσόμενο άτομο

διερευνά διαφορετικές ταυτότητες και εντέλει δεσμεύεται σε μία την οποία εξατομικεύει. Οι διαφορετικές αυτές ταυτότητες εξαρτώνται από τη σεξουαλική ταυτότητα του ατόμου η οποία κυρίως ορίζεται από το σεξουαλικό προσανατολισμό. Σε περίπτωση που το άτομο δε διερευνήσει ή / και δεν εξατομικεύσει την ταυτότητά του αλλά υιοθετεί άκριτα την ταυτότητα του άνδρα όπως ορίζεται από το κοινωνικό περιβάλλον το άτομο πιθανώς να αρχίζει να αναπτύσσει σύγκρουση ρόλων φύλου. Αυτό το φαινόμενο ενδεχομένως μπορεί να εξηγηθεί περαιτέρω από την παράλληλη ανάπτυξη της κοινωνικής και της προσωπικής ταυτότητας και την ανάπτυξη της μίας σε βάρος της άλλης: όταν το άτομο αρχίσει να δεσμεύεται σε μια κοινωνική ταυτότητα, χωρίς πρώτα να έχει διερευνήσει επαρκώς εναλλακτικές ταυτότητες και δεν την εξατομικεύει, τότε σταδιακά αρχίζει να φθίνει η ανάπτυξη της προσωπικής –ατομικής– ταυτότητας. Με βάση αυτήν την προσέγγιση, Η ΣΡΦ αρχίζει να αναπτύσσεται όταν το άτομο έχει δώσει υπερβολικά μεγάλη έμφαση στην κοινωνική του ταυτότητα, η οποία κυρίως στους άνδρες ρυθμίζεται από την ιδεολογία της αρρενωπότητας, ενώ η ανάπτυξη της προσωπικής του ταυτότητας έχει μείνει στάσιμη και αρχίζουν να αναδύονται δυσάρεστα συναισθήματα με κυριότερη την ψυχολογική δυσφορία. Η ΣΡΦ μεταξύ των άλλων αρνητικών επιπτώσεων σε ενδοπροσωπικό επίπεδο, όπως η δυσφορία που αναφέρθηκε, επηρεάζει τις διαστάσεις αναγνώρισης / έκφρασης των συναισθημάτων, τις γνωστικές στρατηγικές που χρησιμοποιεί στην κωδικοποίηση και έκφραση των συναισθημάτων του (αλεξιθυμία), αλλά και τις δεξιότητες επιτυχούς αναγνώρισης συναισθημάτων προσώπου: ένας λόγος για την έκπτωση αυτή της λειτουργικότητάς του να βρίσκεται στη χρήση συγκεκριμένων γνωστικών στρατηγικών όπως το «γνωστικό στυλ προσανατολισμένο σε εξωτερικά ερεθίσματα» (Externally Oriented Thinking, EOT), που αποτελεί μία από τις βασικές διαστάσεις της αλεξιθυμίας. Τα χαρακτηριστικά της αλεξιθυμίας επηρεάζουν τόσο το ίδιο το άτομο όσο και τις διαπροσωπικές του σχέσεις (ποιοτικά χαρακτηριστικά και σχεσιακή ικανοποίηση), καθώς η επεξεργασία των

συναισθημάτων του αρχίζει να γίνεται ρηχή, ενώ το άτομο προτιμά να κατευθύνει την προσοχή του σε εξωτερικά ερεθίσματα, μη απειλητικά και χρηστικά, από ερεθίσματα που απαιτούν βαθιά συναισθηματική επεξεργασία, είτε είναι του ίδιου του ατόμου είτε των άλλων. Η αλλαγή αυτή στον τρόπο επεξεργασίας (γνωστικές στρατηγικές) των συναισθημάτων ενδέχεται να επιφέρει αρνητικό αντίκτυπο στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης και στην σχεσιακή ικανοποίηση των στρέιτ και γκέι ανδρών.

Εντέλει, μπορεί να μην καταλάβουμε ποτέ πλήρως τον βαθμό και τον τρόπο που οι στρέιτ και οι γκέι άντρες επηρεάζονται από τα παραδοσιακά πρότυπα ρόλων φύλου και την ιδεολογία της αρρενωπότητας. Ωστόσο, τα εμπειρικά δεδομένα των ποσοτικών ερευνών και της μίας ποιοτικής στην παρούσα διατριβή κατάφεραν να αναδείξουν τους τρόπους που οι στρέιτ και οι γκέι άντρες υιοθετούν και εκφράζουν βασικές αρχές αρρενωπότητας και σε ποιο βαθμό τους επηρεάζει τόσο ενδοατομικά όσο και διαπροσωπικά, επιβεβαιώνοντας και επεκτείνοντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία, προσφέροντας ταυτόχρονα νέα εργαλεία μέτρησης και ένα ενιαίο μοντέλο που συνδέει την αρχική κοινωνικοποίηση των ρόλων φύλου, τις έννοιες της κοινωνικής και προσωπικής ταυτότητας, τις διαστάσεις της ετεροφυλόφιλης και ομοφυλόφιλης ταυτότητας, τη ΣΡΦ, την αλεξιθυμία και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της σχέσης. Στη βάση του, το προτεινόμενο μοντέλο υπαγορεύεται από την έννοια της «παραδοσιακής αρρενωπότητας» η οποία συνεχίζει ακόμη και στον 21^ο αιώνα να αποτελεί το κλειδί για την εξήγηση τόσο των κοινωνικών όσο και των ενδοατομικών πιέσεων στη διαμόρφωση της ταυτότητας. Η αρρενωπότητα εξακολουθεί να αναδύεται ως μείζων ιδεολογία στην ελληνική κοινωνία, με αντικειμενικά αποδεκτά χαρακτηριστικά και ενιαία όπως την περιέγραψε ο Pleck πάνω από 25 χρόνια πριν (1995), ενώ ελέγχει και ρυθμίζει τη συμπεριφορά των ανδρών από την απαρχή της κοινωνικοποίησης των ρόλων φύλου, στην πρώιμη παιδική ηλικία έως και την ύστερη ενήλικη ζωή.

Βιβλιογραφία

- Aarseth, H. (2009). From modernized masculinity to degendered lifestyle projects: Changes in men's narratives on domestic participation 1990–2005. *Men and Masculinities*, 11(4), 424–440. <https://doi.org/10.1177/1097184X06298779>
- Abdi, H. (2007). The Bonferroni and Sidák Corrections for Multiple Comparisons. *Encyclopedia of Measurement and Statistics*, 3, 103–107.
- Acker, M., & Davis, M. H. (1992). Intimacy, passion and commitment in adult romantic relationships: A test of the triangular theory of love. *Journal of social and personal Relationships*, 9(1), 21-50. <https://doi/10.1177/0265407592091002>
- Adams, G. R. (1992). Introduction and overview. In G. R. Adams, T. P. Gullotta, & R. Montemayor (Eds.), *Adolescent identity formation* (pp. 1-8). Sage.
- Adams, L. A., & Govender, K. (2008). “Making a Perfect Man”: traditional masculine ideology and perfectionism among adolescent boys. *South African Journal of Psychology*, 38(3), 551-562. <https://doi.org/10.1177%2F008124630803800309>
- Adams, J. M., & Jones, W. H. (1999). Interpersonal commitment in historical perspective. In *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability* (pp. 3-33). Springer, Boston, MA.
- Akturk, A. O., & Sahin, I. (2011). Literature review on metacognition and its measurement. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 15, 3731-3736. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.364>
- Alexander, P. E. (1999). *The relationship between masculinity ideology and gender role conflict to parenting and marital issues*. (Doctoral dissertation, University of Missouri-Columbia).

- Allan, R., & Westhaver, A. (2018). Attachment theory and gay male relationships: A scoping review. *Journal of GLBT Family Studies*, 14(4), 295-316. <https://doi.org/10.1080/1550428X.2017.1347076>
- Allen, D. J., & Oleson, T. (1999). Shame and internalized homophobia in gay men. *Journal of gayity*, 37(3), 33-43. https://doi.org/10.1300/j082v37n03_03
- Amato, F. J. (2012). The relationship of violence to gender role conflict and conformity to masculine norms in a forensic sample. *The journal of men's studies*, 20(3), 187-208. <https://doi.org/10.3149%2Fjms.2003.187>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, (5th ed.). Author.
- American Psychological Association (2012). Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients. *Am. Psychol.* 67, 10–42. <https://doi.org/10.1037/a0024659>
- Amorello, B. (2016). An Investigation of the Relationships between Gay Identity, Perceived Social Support, Gender-Role Conflict, and Parenting Intention in Childless Gay Men. *Seton Hall University Dissertations and Theses (ETDs)*. 2185. <https://scholarship.shu.edu/dissertations/2185>
- Andersen, B. L., & Cyranowski, J. M. (1994). Women's sexual self-schema. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(6), 1079–1100. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.6.1079>
- Anderson, E. (2011). Updating the outcome: Gay athletes, straight teams, and coming out in educationally based sport teams. *Gender & Society*, 25(2), 250-268. <https://doi.org/10.1177%2F0891243210396872>
- Anderson, E. C., Carleton, R. N., Diefenbach, M., & Han, P. K. (2019). The relationship between uncertainty and affect. *Frontiers in psychology*, 2504. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02504>

- Anderson, T. L., & Emmers – Sommer, T. M. (2006). Predictors of relationship satisfaction in online romantic relationships. *Communication Studies*, 57(2), 153-172. <https://doi.org/10.1080/10510970600666834>
- Andrade, C. (2018). Internal, external, and ecological validity in research design, conduct, and evaluation. *Indian journal of psychological medicine*, 40(5), 498-499. https://doi.org/10.4103%2FIJPSYM.IJPSYM_334_18
- Andrade, A., Wachelke, J., & Howat-Rodrigues, A. B. (2015). Relationship satisfaction in young adults: Gender and love dimensions. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 9(1), 19-31. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v9i1.157>
- Antill, J. K. (1983). Sex role complementarity versus similarity in married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 145. <https://doi/10.1037/0022-3514.45.1.145>
- Antill, J. K., & Cunningham, J. D. (1980). The relationship of masculinity, femininity, and androgyny to self-esteem. *Australian Journal of Psychology*, 32(3), 195-207. <https://doi.org/10.1080/00049538008254689>
- Archakis, A., & Lampropoulou, S. (2015). Constructing hegemonic masculinities: evidence from Greek narrative performances. *Gender and Language*, 9(1), 83-103. <https://doi.org/10.1558/genl.v9i1.18348>.
- Ateljevic, I., & Hall, D. (2007). The Embodiment of the Macho Gaze in South-eastern Europe: Performing Femininity and Masculinity in Albania and Croatia. In A. Pritchard, N. Morgan, I. Ateljevic, & C. Harris (Eds.), *Tourism and Gender; embodiment, sensuality, and experience* (pp. 138-157). CABI.
- Athanassoulis, N., & Wilson, J. (2009). When is deception in research ethical?. *Clinical Ethics*, 4(1), 44-49. <https://doi.org/10.1258/ce.2008.008047>

- Awang, Z. (2015). *SEM made simple: A gentle approach to learning Structural Equation Modeling*. MPWS Rich Publication.
- Backman, C. W. (1985). Interpersonal congruency theory revisited: A revision and extension. *Journal of Social and Personal Relationships*, 2(4), 89-505. <https://doi.org/10.1177%2F0265407585024008>
- Backman, C. W., & Secord, P. F. (1962). Liking, selective interaction, and misperception in congruent interpersonal relations. *Sociometry*, 25(4), 321-335. <https://doi.org/10.2307/2785772>
- Bailey, J. M., Kim, P. Y., Hills, A., & Linsenmeier, J. A. (1997). Butch, femme, or straight acting? Partner preferences of gay men and lesbians. *Journal of personality and social psychology*, 73(5), 960. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.73.5.960>
- Baltar, F., & Brunet, I. (2012). Social research 2.0: virtual snowball sampling method using Facebook. *Internet research*, 22(1), 57-74. <https://doi.org/10.1108/10662241211199960>
- Bankier, B., Aigner, M., & Bach, M. (2001). Clinical validity of ICD-10 neurasthenia. *Psychopathology*, 34(3), 134–139. <https://doi.org/10.1159/000049296>
- Banos, N. (2017). *Gender Role Conflict and Situational Context* (Doctoral dissertation, Western Carolina University).
- Bartholome, A., Tewksbury, R., & Bruzzone, A. (2000). “I want a man”: Patterns of attraction in all-male personal ads. *The journal of men’s studies*, 8(3), 309-321. <https://doi.org/10.3149%2Fjms.0803.309>
- Barrada, J. R., Castro, Á., Correa, A. B., & Ruiz-Gómez, P. (2018). The tridimensional structure of sociosexuality: Spanish validation of the Revised Sociosexual Orientation Inventory. *Journal of sex & marital therapy*, 44(2), 149-158. <https://doi.org/10.1080/0092623x.2017.1335665>

- Beaglaioich, C. Ó., Sarma, K. M., & Morrison, T. G. (2014). New directions in gender role conflict research. In *Masculinities in a global era* (pp. 17-51). Springer, New York, NY.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of consulting and clinical psychology*, 42(2), 155. <https://doi.org/10.1037/h0036215>
- Berg, R. C., Munthe-Kaas, H. M., & Ross, M. W. (2016). Internalized homonegativity: A systematic mapping review of empirical research. *Journal of homosexuality*, 63(4), 541-558. <https://dx.doi.org/10.1080%2F00918369.2015.1083788>
- Berger, J. M., Levant, R., McMillan, K. K., Kelleher, W., & Sellers, A. (2005). Impact of Gender Role Conflict, Traditional Masculinity Ideology, Alexithymia, and Age on Men's Attitudes Toward Psychological Help Seeking. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(1), 73 – 86. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.6.1.73>
- Bernstein, E. M., & Putnam, F. W. (1986). Development, reliability, and validity of a dissociative scale. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 174, 727 – 735. <https://doi.org/10.1097/00005053-198612000-00004>
- Berzonsky, M. D., Cieciuch, J., Duriez, B., & Soenens, B. (2011). The how and what of identity formation: Associations between identity styles and value orientations. *Personality and Individual Differences*, 50(2), 295–299. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.10.007>
- Bird, G., Press, C., & Richardson, D. C. (2011). The role of alexithymia in reduced eye-fixation in autism spectrum conditions. *Journal of autism and developmental disorders*, 41(11), 1556-1564. <http://dx.doi.org/10.1007/s10803-011-1183-3>
- Bjornsdottir, R. T., & Rule, N. O. (2020). Emotion and gender typicality cue sexual orientation differently in women and men. *Archives of sexual behavior*, 49(7), 2547 – 2560. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01700-3>

- Blashill, A. J., & Hughes, H. M. (2009). Gender role and gender role conflict: Preliminary considerations for psychotherapy with gay men. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 13(3), 170-186. <http://dx.doi.org/10.1080/19359700902914300>
- Blazina, C. (1997). The fear of the feminine in the western psyche and the masculine task of dis-identification: Their effect on the development of masculine gender role conflict. *The Journal of Men's Studies*, 6(1), 55-68. <https://doi.org/10.1177%2F106082659700600103>
- Blazina, C., Eddins, R., Burrige, A., & Settle, A. G. (2007). The relationship between masculinity ideology, loneliness, and separation-individuation difficulties. *The Journal of Men's Studies*, 15(1), 101–109. <https://doi.org/10.3149/jms.1501.101>
- Blazina, C., & Watkins Jr, C. E. (2000). Separation/individuation, parental attachment, and male gender role conflict: Attitudes toward the feminine and the fragile masculine self. *Psychology of Men & Masculinity*, 1(2), 126. <http://doi.org/10.1037/1524-9220.1.2.126>
- Blazina, C., & Watkins Jr, C. E. (1996). Masculine gender role conflict: Effects on college men's psychological well-being, chemical substance usage, and attitudes towards help-seeking. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 461–465. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.4.461>
- Boisjolie, J. (2013). Gender role conflict and attitudes toward seeking help. Retrieved from Sophia, the St. Catherine University repository website: https://sophia.stkate.edu/msw_papers/154
- Bosson, J. K., & Vandello, J. A. (2011). Precarious manhood and its links to action and aggression. *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 82-86. <https://doi.org/10.1177%2F0963721411402669>
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger. In *Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger* (pp. 1-429). London: The Hogarth press and the institute of psycho-analysis.

- Brammer, R. (2012). *Diversity in counseling*. Cengage Learning.
- Brannon, R. (1976). The male sex role: Our culture's blueprint for manhood, what it's done for us lately. In D. David & R. Brannon (Eds.). *The forty-nine percent majority: The male sex role*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Brannon, R., & Juni, S. (1984). A scale for measuring attitudes about masculinity. *Psychological Documents*, 14(Doc.# 2612).
- Breiding, M. J. (2004). Observed Hostility and Dominance as Mediators of the Relationship Between Husbands' Gender Role Conflict and Wives' Outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 51(4), 429–436. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.51.4.429>
- Breiding, M. J., Windle, C. R., & Smith, D. A. (2008). Interspousal criticism: A behavioral mediator between husbands' gender role conflict and wives' adjustment. *Sex Roles: A Journal of Research*, 59(11-12), 880–888. <https://doi.org/10.1007/s11199-008-9491-6>
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46–76). The Guilford Press.
- Brewer, R., Cook, R., Cardi, V., Treasure, J., & Bird, G. (2015). Emotion recognition deficits in eating disorders are explained by co-occurring alexithymia. *Royal Society open science*, 2(1), 140382. <https://doi.org/10.1098/rsos.140382>
- Brislin, R. W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of cross-cultural psychology*, 1(3), 185-216. <https://doi.org/10.1177/135910457000100301>
- Brown, L. B. (2015). *Examining Masculine Gender-Role Conflict and Stress in Relation to Religious Orientation, Spiritual Well-Being, and Sex-Role Egalitarianism in Latter-day Saint Men*. (Doctoral dissertation, Brigham Young University).

- Brown, J., Ramirez, O. M., & Schniering, C. (2013). Finding love: Passion, intimacy, and commitment in the relationships of gay men. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 34(1), 32-53. <https://doi.org/10.1002/anzf.1004>
- Buckley, W., Schwendt, D., & Goldstein, J. A. (2008). Society as a complex adaptive system. *Emergence: Complexity and Organization*, 10(3), 86-113.
- Burkley, M., Wong, Y. J., & Bell, A. C. (2016). The Masculinity Contingency Scale (MCS): Scale development and psychometric properties. *Psychology of Men & Masculinity*, 17(2), 113-125. <https://doi.org/10.1037/a0039211>.
- Burn, S. M., & Ward, A. Z. (2005). Men's Conformity to Traditional Masculinity and Relationship Satisfaction. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(4), 254–263. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.6.4.254>
- Burns, S. M., & Mahalik, J. R. (2008). *Conformity to Masculine Norms Inventory--22 items* [Database record]. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t27381-000>
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452–459. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- Cafri, G., & Thompson, J. K. (2004). Measuring male body image: a review of the current methodology. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(1), 18–29. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.5.1.18>
- Calvillo, C., del Mar Sánchez-Fuentes, M., & Carlos Sierra, J. (2018). Revisión sistemática sobre la satisfacción sexual en parejas del mismo sexo. *Revista Iberoamericana de Psicología y Salud*, 9(2). <https://doi.org/10.23923/j.rips.2018.02.018>
- Calvillo, C., del Mar Sánchez-Fuentes, M., Parrón-Carreño, T., & Sierra, J. C. (2020). Validation of the Interpersonal Exchange Model of Sexual Satisfaction Questionnaire in adults with a

- same-sex partner. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 20(2), 140-150.
<https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2019.07.005>
- Calvillo, C., Sánchez-Fuentes, M. D. M., & Sierra, J. C. (2020). An explanatory model of sexual satisfaction in adults with a same-sex partner: An analysis based on gender differences. *International journal of environmental research and public health*, 17(10), 3393.
<https://doi.org/10.3390/ijerph17103393>
- Campbell, J. D. (1990). Self-esteem and clarity of the self-concept. *Journal of personality and social psychology*, 59(3), 538-549. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.59.3.538>
- Campbell, J. L., & Snow, B. M. (1992). Gender role conflict and family environment as predictors of men's marital satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 6(1), 84-87.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.6.1.84>
- Caputo, A. (2017). Social desirability bias in self-reported well-being measures: Evidence from an online survey. *Universitas Psychologica*, 16(2). <https://doi.org/10.11144/Javeriana.upsy16-2.sds>
- Carver, L. F., Vafaei, A., Guerra, R., Freire, A., & Phillips, S. P. (2013). Gender differences: Examination of the 12-item Bem Sex Role Inventory (BSRI-12) in an older Brazilian population. *PloS one*, 8(10), e76356. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0076356>
- Cass, V. C. (1990). The implications of homosexual identity formation for the Kinsey model and scale of sexual preference. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders, & J. M. Reinisch (Eds.), *Homosexuality/heterosexuality: Concepts of sexual orientation* (pp. 239–266). Oxford University Press.
- Cass, V. C. (1984). Homosexual identity formation: Testing a theoretical model. *Journal of sex research*, 20(2), 143-167. <https://doi.org/10.1080/00224498409551214>

- Cass, V. C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of homosexuality*, 4(3), 219-235. https://doi.org/10.1300/J082v04n03_01
- Celentana, M. A. (2000). Men's gender role adherence, relational partner's psychological well-being, and constructivist measures of intimacy (Doctoral dissertation, Miami University, 2000). *Dissertation Abstracts International*, 61, 5555.
- Chafer, S. (1976). Sexual and social problems of lesbians. *The Journal of Sex Research*, 12, 50-69. <https://doi/10.1080/00224497609550921>
- Chapman, B. E., & Brannock, J. C. (1987). Proposed model of lesbian identity development: An empirical examination. *Journal of Homosexuality*, 14(3-4), 69-80. https://doi.org/10.1300/J082v14n03_05
- Check, J. V. P., Malamuth, N. M., Elias, B., & Barton, S. A. (1985). Hostility Toward Women and Hostility Toward Men. *Psychology Today*, April, 56-61.
- Chu, J. Y., Porche, M. V., & Tolman, D. L. (2005). The Adolescent Masculinity Ideology in Relationships Scale: Development and Validation of a New Measure for Boys. *Men and Masculinities*, 8(1), 93-115. <https://doi.org/10.1177/1097184X03257453>
- Clarkson, J. (2007). "Everyday Joe" versus "pissy, bitchy, queens": Gay masculinity on StraightActing.com. *The Journal of Men's Studies*, 14(2), 191-207. <https://doi.org/10.3149%2Fjms.1402.191>
- Closson, K., Hatcher, A., Sikweyiya, Y., Washington, L., Mkhwanazi, S., Jewkes, R., Dunkle, K., & Gibbs, A. (2020). Gender role conflict and sexual health and relationship practices amongst young men living in urban informal settlements in South Africa. *Culture, Health & Sexuality*, 22(1), 31-47. <https://doi.org/10.1080/13691058.2019.1568578>

- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1994). Perceived stress scale. *Measuring stress: A guide for health and social scientists*, 10(2), 1-2.
- Cohen, S., Kamarck, T., and Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 386-396. <https://doi/10.2307/2136404>
- Cohn, A., & Zeichner, A. (2006). Effects of masculine identity and gender role stress on aggression in men. *Psychology of Men & Masculinity*, 7(4), 179-190. <https://doi/10.1037/1524-9220.7.4.179>
- Coleman, E. (1982). Developmental stages of the coming out process. *Journal of homosexuality*, 7(2-3), 31-43. <https://doi.org/10.1177%2F000276482025004009>
- Connell, R. W. (2003). The role of men and boys in achieving gender equality. *United Nations Development Programme (UNDP) Expert Group Meeting on "The role of men and boys in achieving gender equality" 21 to 24 October 2003*.
- Connell, R. W. (2001). *The men and the boys*. University of California Press.
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. University of California Press
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society*, 19(6), 829-859. <https://doi.org/10.1177%2F0891243205278639>
- Cook, R., Brewer, R., Shah, P., & Bird, G. (2013). Alexithymia, not autism, predicts poor recognition of emotional facial expressions. *Psychological science*, 24(5), 723-732. <https://doi.org/10.1177%2F0956797612463582>

- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). The five-factor model of personality and its relevance to personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 6(4), 343–359. <https://doi.org/10.1521/pedi.1992.6.4.343>
- Cournoyer, R. J., & Mahalik, J. R. (1995). Cross-sectional study of gender role conflict examining college-aged and middle-aged men. *Journal of Counseling Psychology*, 42(1), 11–19. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.42.1.11>
- Cousineau, D., & Chartier, S. (2010). Outliers' detection and treatment: a review. *International Journal of Psychological Research*, 3(1), 58-67. <https://doi.org/10.21500/20112084.844>
- Cox, S., & Gallois, C. (1996). Gay and lesbian identity development: A social identity perspective. *Journal of Homosexuality*, 30(4), 1–30. https://doi.org/10.1300/J082v30n04_01
- Cramer, R. J., Golom, F. D., Gemberling, T. M., Trost, K., Lewis, R., & Wright, S. (2018). Examining the Lesbian, Gay, and Bisexual Identity Scale among members of an alternative sexuality special interest group. *Archives of Sexual Behavior*, 47(4), 1251-1264. <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1120-4>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of consulting psychology*, 24(4), 349–354. <https://doi.org/10.1037/h0047358>
- D'agostino, R. B., Belanger, A., & D'Agostino Jr, R. B. (1990). A suggestion for using powerful and informative tests of normality. *The American Statistician*, 44(4), 316-321. <https://doi.org/10.1080/00031305.1990.10475751>
- Daley, A., Solomon, S., Newman, P. A., & Mishna, F. (2007). Traversing the margins: Intersectionalities in the bullying of lesbian, gay, bisexual and transgender youth. *Journal of gay & lesbian social services*, 19(3-4), 9-29. <https://doi.org/10.1080/10538720802161474>

- Dan-Glauser, E. S., & Scherer, K. R. (2011). The Geneva affective picture database (GAPED): a new 730-picture database focusing on valence and normative significance. *Behavior research methods*, 43(2), 468-477. <https://doi.org/10.3758/s13428-011-0064-1>
- David, D. S., & Brannon, R. (Eds.). (1976). *The forty-nine percent majority: The male sex role*. Addison Wesley Publishing Company.
- Davis, J. E., & Jordan, W. J. (1994). The effects of school context, structure, and experiences on African American males in middle and high school. *The Journal of Negro Education*, 63(4), 570-587. <https://doi/10.2307/2967296>
- Davydov, D. M., Luminet, O., & Zech, E. (2013). An externally oriented style of thinking as a moderator of responses to affective films in women. *International Journal of Psychophysiology*, 87(2), 152-164. <https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2012.12.003>
- Davydov, D. M., Stewart, R., Ritchie, K., & Chaudieu, I. (2010). Resilience and mental health. *Clinical psychology review*, 30(5), 479-495. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2010.03.003>
- Davydov, D. M., Zech, E., & Luminet, O. (2011). Affective context of sadness and physiological response patterns. *Journal of Psychophysiology*, 25(2), 67–80. <https://doi.org/10.1027/0269-8803/a000031>
- Deaux, K., & Kite, M. E. (1987). Thinking about gender. In B. B. Hess & M. M. Ferree (Eds.), *Analyzing gender: A handbook of social science research* (pp. 92-117). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc
- Deenen, A. A., Gijs, L., & Van Naerssen, A. X. (1994). Intimacy and sexuality in gay male couples. *Archives of Sexual Behavior*, 23(4), 421-431. <https://doi.org/10.1007/bf01541407>
- Decety, J., & Chaminade, T. (2003). Neural correlates of feeling sympathy. *Neuropsychologia*, 41(2), 127-138. [https://doi.org/10.1016/s0028-3932\(02\)00143-4](https://doi.org/10.1016/s0028-3932(02)00143-4)

- Dell'Osso, L. F., & Daroff, R. B. (1990). Eye movement characteristics and recording techniques. *Neuroophthalmology*, 2, 279-297.
- DeMaio, T. J. (1984). Social desirability and survey. In C. F. Turner and E. Martin (Eds.), *Surveying Subjective Phenomena (Vol. 2)*. Russell Sage Foundation.
- Detrie, P. M., & Lease, S. H. (2007). The relation of social support, connectedness, and collective self-esteem to the psychological well-being of lesbian, gay, and bisexual youth. *Journal of Homosexuality*, 53(4), 173-199. <https://doi.org/10.1080/00918360802103449>
- Devos, T., & Banaji, M. R. (2003). Implicit self and identity. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity* (pp. 153–175). The Guilford Press.
- Diamond, J. (2004). *The irritable male syndrome: Managing the four key causes of depression and aggression*. Rodale.
- Diaz, R. M., Ayala, G., Bein, E., Henne, J., & Marin, B. V. (2001). The impact of homophobia, poverty, and racism on the mental health of gay and bisexual Latino men: findings from 3 US cities. *American journal of public health*, 91(6), 927. <https://dx.doi.org/10.2105%2Fajph.91.6.927>
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1998). Attitude structure and function. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (pp. 269–322). McGraw-Hill.
- Eccles, J. S., Freedman-Doan, C., Frome, P., Jacobs, J., & Yoon, K. S. (2000). Gender-role socialization in the family: A longitudinal approach. *The developmental social psychology of gender* (pp. 333-360). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Edwards, T. (2004) 'Queering the Pitch? Gay Masculinities', in Kimmel, Michael S., Hearn, Jeff and Connell, Robert W. (eds.) *Handbook of Studies on Men and Masculinities* (pp. 51-68). Sage.

- Eicken, I. M. (2003). *The relationship of emotional intelligence, alexithymia, and universal-diverse orientation, to gender role conflict* (Doctoral dissertation, Oklahoma State University).
- Eisinga, R., Te Grotenhuis, M., & Pelzer, B. (2013). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach, or Spearman-Brown?. *International journal of public health, 58*(4), 637-642. <https://doi.org/10.1007/s00038-012-0416-3>
- Eisler, R. M. (1995). The relationship between masculine gender role stress and men's health risk: The validation of a construct. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *A new psychology of men* (pp. 207–225). Basic Books/Hachette Book Group.
- Eisler, R. M., & Blalock, J. A. (1991). Masculine gender role stress: Implications for the assessment of men. *Clinical Psychology Review, 11*(1), 45-60. [https://doi/10.1016/0272-7358\(91\)90137-J](https://doi/10.1016/0272-7358(91)90137-J)
- Eisler, R. M., & Skidmore, J. R. (1987). Masculine gender role stress: Scale development and component factors in the appraisal of stressful situations. *Behavior modification, 11*(2), 123-136. <https://doi.org/10.1177/01454455870112001>
- Ekstrand, M. L., Stall, R. D., Paul, J. P., Osmond, D. H., & Coates, T. J. (1999). Gay men report high rates of unprotected anal sex with partners of unknown or discordant HIV status. *Aids, 13*(12), 1525-1533. <https://doi/10.1097/00002030-199908200-00013>
- Elder, W. B., Morrow, S. L., & Brooks, G. R. (2015). Sexual self-schemas of gay men: A qualitative investigation. *The Counseling Psychologist, 43*(7), 942-969. <https://doi/10.1177/0011000015606222>
- Elgendi, M., Kumar, P., Barbic, S., Howard, N., Abbott, D., & Cichocki, A. (2018). Subliminal priming—state of the art and future perspectives. *Behavioral Sciences, 8*(6), 54. <https://doi.org/10.3390/bs8060054>

- Eliason, M. J. (1995). Accounts of sexual identity formation in heterosexual students. *Sex Roles*, 32(11-12), 821-834. <https://doi.org/10.1007/BF01560191>
- Elizur, Y., & Mintzer, A. (2003). Gay males' intimate relationship quality: The roles of attachment security, gay identity, social support, and income. *Personal Relationships*, 10(3), 411-435. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00057>
- Englar-Carlson, M., & Vandiver, B. (2002). Comparing the dimensionality of the GRCS, MGRS, and SRES. In J.M. O'Neil & G.E. Good (Chairs) *Gender role conflict research _ Empirical Studies and 20-year summary*. Symposium presented at the annual meeting of the American Psychological Association, Chicago, IL.
- Erdfelder, E., Faul, F., & Buchner, A. (1996). GPOWER: A general power analysis program. *Behavior research methods, instruments, & computers*, 28(1), 1-11. <https://doi.org/10.3758/BF03203630>
- Erikson, E. H. (1950). Growth and crises of the "healthy personality." In M. J. E. Senn (Ed.), *Symposium on the healthy personality* (pp. 91–146). Josiah Macy, Jr. Foundation.
- Faria, M. (2000). Analysis of the components of gender role conflict. *Lisbon, Portugal: Universidade Lusofona de Humanidades e Tecnologias, Lisboa, Mestrado de Sexologia*.
- Farooqi, S. R. (2014). The construct of relationship quality. *Journal of Relationships Research*, 5, E2. <https://doi.org/10.1017/jrr.2014.2>
- Farr, R. H., Simon, K. A., & Bruun, S. T. (2017). LGBTQ relationships: Families of origin, same-sex couples, and parenting. In *Family Dynamics and Romantic Relationships in a Changing Society* (pp. 110-136). IGI Global.

- Farrington, D. P., & Loeber, R. (2000). Some benefits of dichotomization in psychiatric and criminological research. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 10(2), 100–122. <https://doi.org/10.1002/cbm.349>
- Fassinger, R. E., & Miller, B. A. (1997). Validation of an inclusive model of sexual minority identity formation on a sample of gay men. *Journal of Homosexuality*, 32(2), 53-78. https://doi.org/10.1300/j082v32n02_04
- Fasteau, M. F. (1974). *The Male Machine*. New York.
- Feinstein, B. A., Davila, J., & Yoneda, A. (2012). Self-concept and self-stigma in lesbians and gay men. *Psychology & Sexuality*, 3(2), 161-177. <https://doi.org/10.1080/19419899.2011.592543>
- Fernkopf, D. C. (2017). *LGBTQ Perceptions of High School Bullying*. [Doctoral dissertation, Baker University].
- Ferring, D., & Filipp, S. H. (1996). Messung des Selbstwertgefühls: Befunde zu Reliabilität, Validität und Stabilität der Rosenberg-Skala [Measurement of self-esteem: Findings on reliability, validity, and stability of the Rosenberg Scale]. *Diagnostica*, 42(3), 284–292.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Fischer, A. R., & Good, G. E. (1997). Men and psychotherapy: An investigation of alexithymia, intimacy, and masculine gender roles. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 34(2), 160–170. <https://doi.org/10.1037/h0087646>.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1991). *Social cognition (2nd edition)*. McGraw-Hill Book Company.
- Fitness, J. (2001). Emotional intelligence and intimate relationships. In J. Ciarrochi, J. P. Forgas, & J. D. Mayer (Eds.), *Emotional intelligence in everyday life: a scientific inquiry* (pp. 98-112). Psychology Press.

- Fitzpatrick, M. K., Salgado, D. M., Suvak, M. K., King, L. A., & King, D. W. (2004). Associations of Gender and Gender-Role Ideology With Behavioral and Attitudinal Features of Intimate Partner Aggression. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(2), 91-102. <https://doi/10.1037/1524-9220.5.2.91>
- Fleming, P. J., Lee, J. G., & Dworkin, S. L. (2014). “Real Men Don’t”: constructions of masculinity and inadvertent harm in public health interventions. *American journal of public health*, 104(6), 1029-1035. <https://doi.org/10.2105/ajph.2013.301820>
- Fragoso, J. M., & Kashubeck, S. (2000). Machismo, gender role conflict, and mental health in Mexican American men. *Psychology of Men & Masculinity*, 1(2), 87–97. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.1.2.87>
- Fraley, R. C., Heffernan, M. E., Vicary, A. M., & Brumbaugh, C. C. (2011). The experiences in close relationships—Relationship Structures Questionnaire: A method for assessing attachment orientations across relationships. *Psychological assessment*, 23(3), 615–625. <https://doi.org/10.1037/a0022898>.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of personality and social psychology*, 78(2), 350–365. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.350>.
- Franck, E., De Raedt, R., Barbez, C., & Rosseel, Y. (2008). Psychometric properties of the Dutch Rosenberg self-esteem scale. *Psychologica Belgica*, 48(1), 25-35. <http://doi.org/10.5334/pb-48-1-25>
- Frederick, R. J., Jr. (1996). Internalized homophobia, gender roles, self-esteem and fear of intimacy in gay men. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 56(9-B), 5169.

- Frost, D. M., & Meyer, I. H. (2009). Internalized homophobia and relationship quality among lesbians, gay men, and bisexuals. *Journal of counseling psychology*, 56(1), 97-109. <https://doi.org/10.1037/a0012844>
- Fujiwara, E. (2018). Looking at the eyes interferes with facial emotion recognition in alexithymia. *Journal of Abnormal Psychology*, 127(6), 571-577. <https://doi.org/10.1037/abn0000361>
- Garlinger, P. P. (1999). " Homo-ness" and the fear of femininity. *Diacritics*, 29, 57 - 71.
- García-Cueto, E., Rodríguez-Díaz, F. J., Bringas-Molleda, C., López-Cepero, J., Paíno-Quesada, S., & Rodríguez-Franco, L. (2015). Development of the gender role attitudes scale (GRAS) amongst young Spanish people. *International journal of clinical and health psychology*, 15(1), 61-68. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2014.10.004>
- García-Sánchez, R., Almendros, C., Gámez-Guadix, M., Martín, M. J., Aramayona, B., & Martínez, J. M. (2018). Assessment of conflicts associated with a traditional masculine gender role in Spanish college men and women. *Sex Roles*, 78(1), 81-93. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0765-8>
- Gattario, K. H., Frisén, A., Fuller-Tyszkiewicz, M., Ricciardelli, L. A., Diedrichs, P. C., Yager, Z., Franko, D. L. & Smolak, L. (2015). How is men's conformity to masculine norms related to their body image? Masculinity and muscularity across Western countries. *Psychology of Men & Masculinity*, 16(3), 337–347. <https://doi.org/10.1037/a0038494>
- Gemberling, T. M., Cramer, R. J., Miller, R. S., Stroud, C. H., Noland, R. M., & Graham, J. (2015). Lesbian, gay, and bisexual identity as a moderator of relationship functioning after sexual assault. *Journal of interpersonal violence*, 30(20), 3431-3452. <https://doi.org/10.1177/0886260514563834>

- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference* (10. Baski). *GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc.*
- Gilbert, R., & Gilbert, P. (1998). Masculinity crises and the education of boys. *Change: Transformations in Education, 1*(2), 31-40.
- Gillespie, B. J., Frederick, D., Harari, L., & Grov, C. (2015). Homophily, close friendship, and life satisfaction among gay, lesbian, heterosexual, and bisexual men and women. *PloS one, 10*(6), e0128900. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0128900>
- Good, G. E., Dell, D. M., & Mintz, L. B. (1989). Male role and gender role conflict: Relations to help seeking in men. *Journal of Counseling Psychology, 36*(3), 295–300. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.36.3.295>
- Good, G. E., & Mintz, L. B. (1990). Depression and the male gender role: Evidence for compounded risk. *Journal of Counseling and Development, 69*(1), 17-21. <https://doi/10.1002/j.1556-6676.1990.tb01447.x>
- Good, G. E., & Wood, P. K. (1995). Male gender role conflict, depression, and help seeking: Do college men face double jeopardy? *Journal of Counseling & Development, 74*(1), 70-75. <https://doi/10.1002/j.1556-6676.1995.tb01825.x>
- Gordon, A. R., & Meyer, I. H. (2007). Gender nonconformity as a target of prejudice, discrimination, and violence against LGB individuals. *Journal of LGBT health research, 3*(3), 55-71. <https://doi.org/10.1080/15574090802093562>
- Graham, J. M., & Barnow, Z. B. (2013). Stress and social support in gay, lesbian, and heterosexual couples: Direct effects and buffering models. *Journal of Family Psychology, 27*(4), 569-578. <https://doi.org/10.1037/a0033420>

- Greene, D. C., & Britton, P. J. (2012). Stage of sexual minority identity formation: The impact of shame, internalized homophobia, ambivalence over emotional expression, and personal mastery. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health, 16*(3), 188–214. <https://doi.org/10.1080/19359705.2012.671126>
- Gottman, J. M., Levenson, R. W., Gross, J., Frederickson, B. L., McCoy, K., Rosenthal, L., Ruef, A. & Yoshimoto, D. (2003). Correlates of gay and lesbian couples' RS and relationship dissolution. *Journal of gayity, 45*(1), 23-43. https://doi.org/10.1300/J082v45n01_02
- Grifn, P. (1998). *Strong women, deep closets: Lesbians and homophobia in sports*. Human Kinetics.
- Graham, J. M., Diebels, K. J., & Barnow, Z. B. (2011). The reliability of relationship satisfaction: A reliability generalization meta-analysis. *Journal of Family Psychology, 25*(1), 39-48. <https://doi.org/10.1037/a0022441>
- Grollman, E. (2012). What is transphobia? And what is cissexism. *Kinsey Con.*
- Grynberg, D., Chang, B., Corneille, O., Maurage, P., Vermeulen, N., Berthoz, S., & Luminet, O. (2012). Alexithymia and the processing of emotional facial expressions (EFEs): systematic review, unanswered questions and further perspectives, 7(8), e42429. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0042429>
- Guvensel, O. (2016). *The Relationship Among Normative Male Alexithymia, Gender Role Conflict, Men's Non-romantic Relationships With Other Men, and Psychological Well-being*. (Dissertation, Georgia State University).
- Guvensel, K., Dixon, A., Chang, C., & Dew, B. (2018). The relationship among gender role conflict, normative male alexithymia, men's friendship discords with other men, and psychological well-being. *The Journal of Men's Studies, 26*(1),56-76. <https://doi/10.1177/1060826517719543>

- Haas, S. M., & Stafford, L. (2005). Maintenance behaviors in same-sex and marital relationships: A matched sample comparison. *The Journal of Family Communication*, 5(1), 43-60. https://doi.org/10.1207/s15327698jfc0501_3
- Haas, S. M., & Stafford, L. (1998). An initial examination of maintenance behaviors in gay and lesbian relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(6), 846-855. <https://doi/10.1177/0265407598156008>
- Haizlip, B. N. (2009). *A qualitative inquiry of conceptualized heterosexuality and its influence on the counseling process*. Old Dominion University.
- Haizlip, B. N., Schaeffle, S., Hays, D., & Cates, J. (2008). [Conceptualized Heterosexual Theory and Identity Development]. Georgia Southern University.
- Halkitis, P. N. (2001). An exploration of perceptions of masculinity among gay men living with HIV. *The Journal of Men's Studies*, 9(3), 413–429. <https://doi.org/10.3149/jms.0903.413>
- Halkitis, P. N., Green, K. A., & Wilton, L. (2004). Masculinity, body image, and sexual behavior in HIV-seropositive gay men: a two-phase formative behavioral investigation using the internet. *International Journal of Men's Health*, 3(1), 27–42. <https://doi.org/10.3149/jmh.0301.27>
- Halkitis, P. N., Moeller, R. W., & DeRaleau, L. B. (2008). Steroid use in gay, bisexual, and nonidentified men-who-have-sex-with-men: Relations to masculinity, physical, and mental health. *Psychology of Men & Masculinity*, 9(2), 106–115. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.9.2.106>
- Halpern, H. P., & Perry-Jenkins, M. (2016). Parents' gender ideology and gendered behavior as predictors of children's gender-role attitudes: A longitudinal exploration. *Sex roles*, 74(11-12), 527-542. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0539-0>

- Halpin, S. A., & Allen, M. W. (2004). Changes in psychosocial well-being during stages of gay identity development. *Journal of gayity*, 47(2), 109-126. https://doi.org/10.1300/J082v47n02_07
- Hardiman, R., & Jackson, B. W. (1992). Racial identity development: Understanding racial dynamics in college classrooms and on campus. In M. Adams (Ed.), *Promoting diversity in college classrooms: Innovative responses for the curriculum, faculty, and institutions* (pp. 21–37). Jossey-Bass/Wiley.
- Harmon-Jones, E., & Mills, J. (1999). An introduction to cognitive dissonance theory and an overview of current perspectives on the theory. In E. Harmon-Jones & J. Mills (Eds.), *Cognitive dissonance: Progress on a pivotal theory in social psychology* (pp. 3–21). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10318-001>
- Harper, S. R. (2004). The measure of a man: Conceptualizations of masculinity among high-achieving African American male college students. *Berkeley Journal of Sociology*, 48(1), 89-107.
- Harper, S. R., & Harris, F., III. (2010). Beyond the model gender majority myth: Responding equitably to the developmental needs and challenges of college men. In S. R. Harper & F. Harris III (Eds.), *College men and masculinities: Theory, research, and implications for practice* (pp. 1-16). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Harper, S. R., Harris, F., III, & Mmeje, K. (2005). A theoretical model to explain the overrepresentation of college men among campus judicial offenders: Implications for campus administrators. In S. R. Harper & F. Harris III (Eds.), *College men and masculinities: Theory, research, and implications for practice* (pp. 221–238). Jossey-Bass/Wiley.

- Harrington, A. G., Overall, N. C., & Cross, E. J. (2021). Masculine gender role stress, low relationship power, and aggression toward intimate partners. *Psychology of Men & Masculinities*, 22(1), 48–62. <https://doi.org/10.1037/men0000262>
- Harris, J. R. (1998). *The nurture assumption: Why children turn out the way they do*. Free Press.
- Harrison, J. (1978). Warning: The male sex role may be dangerous to your health. *Journal of Social Issues*, 34(1), 65-86. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1978.tb02541.x>
- Haverkamp, N., & Beauducel, A. (2017). Violation of the sphericity assumption and its effect on type-I error rates in repeated measures ANOVA and multi-level linear models (MLM). *Frontiers in psychology*, 8, 1841. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01841>
- Hayashi, S. (1999). Masculinity and mental health: The relationship between men's attitudes toward male gender roles and mental health indices: Anxiety, depression, affect regulation, and self-esteem. *JASS Proceedings*, 11(1), 2-13.
- Hayes, S. C., Luoma, J. B., Bond, F. W., Masuda, A., & Lillis, J. (2006). Acceptance and commitment therapy: Model, processes and outcomes. *Behaviour research and therapy*, 44(1), 1-25. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2005.06.006>
- Hayes, S. C., Strosahl, K. D., & Wilson, K. G. (2009). *Acceptance and commitment therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Hawkins, R. L. (1992). Therapy with the male couple. In S. H. Dworkin & F. J. Gutie' rrez (Eds.), *Counseling gay men and lesbians: Journey to the end of the rainbow* (pp. 81–94). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Hawley, R. A. (1993). *Boys will be men: Masculinity in troubled times*. Paul s Eriksson.
- Helms, J. E. (Ed.). (1990). *Black and White racial identity: Theory, research, and practice*. Greenwood.

- Hencken, J. D., & O'Dowd, W. T. (1977). Coming out as an aspect of identity formation. *Gai Saber*, 1(1), 18-22.
- Henderson, A. R. (2006). Testing experimental data for univariate normality. *Clinica chimica acta*, 366(1-2), 112-129. <https://doi.org/10.1016/j.cca.2005.11.007>
- Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2002). Linking romantic love with sex: Development of the Perceptions of Love and Sex Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19(3), 361–378. <https://doi.org/10.1177/0265407502193004>
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50(1), 93–98. <https://doi.org/10.2307/352430>
- Hendrick, S. S., Dicke, A., & Hendrick, C. (1998). The relationship assessment scale. *Journal of social and personal relationships*, 15(1), 137-142. <https://doi/10.1177/0265407598151009>
- Herek G. M. (2009). The psychology of sexual prejudice. *Current Directions in Psychological Science*, 9, 19–22. <https://doi.org/10.1111/cdir.2000.9.issue-1>
- Herek, G. M. (2004). Beyond “homophobia”: Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research & Social Policy*, 1(2), 6-24. <https://doi/10.1525/srsp.2004.1.2.6>
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50(1), 93–98. <https://doi.org/10.2307/352430>
- Herdman, K. J., Fuqua, D. R., Choi, N., & Newman, J. L. (2012). Gender Role Conflict Scale: Validation for a sample of gay men and lesbian women. *Psychological reports*, 110(1), 227-232. <https://doi.org/10.2466/02.07.PR0.110.1.227-232>

- Herman, B. C. (2015). The influence of global warming science views and sociocultural factors on willingness to mitigate global warming. *Science Education*, 99(1), 1–38. <https://doi.org/10.1002/sce.21136>
- Hibbard, D. R., & Buhrmester, D. (2010). Competitiveness, gender, and adjustment among adolescents. *Sex roles*, 63(5), 412-424. <https://doi/10.1007/s11199-010-9809-z>
- Higgins, D. J. (2002). Gay men from heterosexual marriages: Attitudes, behaviors, childhood experiences, and reasons for marriage. *Journal of Homosexuality*, 42(4), 15–34. https://doi.org/10.1300/J082v42n04_02
- Hinkin, T. R. (1995). A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of management*, 21(5), 967-988. <https://doi.org/10.1177/014920639502100509>
- Hobza, C. L., & Rochlen, A. B. (2009). Gender role conflict, drive for muscularity, and the impact of ideal media portrayals on men. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(2), 120-130. <https://doi.org/10.1037/a0015040>
- Hockenberry, S. L., & Billingham, R. E. (1987). Sexual orientation and boyhood gender conformity: Development of the Boyhood Gender Conformity Scale (BGCS). *Archives of Sexual Behavior*, 16(6), 475–492. <https://doi.org/10.1007/BF01541712>
- Hoffman, R. M. (2004). Conceptualizing heterosexual identity development: Issues and challenges. *Journal of Counseling & Development*, 82, 375-380. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00323.x>
- Horn, S. S. (2007). Adolescents' acceptance of same-sex peers based on sexual orientation and gender expression. *Journal of youth and adolescence*, 36(3), 363-371. <https://doi/10.1007/s10964-007-9176-4>

- Horn, S. S., & Nucci, L. (2006). HaRS sment of gay and lesbian youth and school violence in America. *In International Perspectives on Youth Conflict and Development*, Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195178425.003.0009>
- Horn, S. S., & Nucci, L. P. (2003). *Student attitudes about gender norms and sexual orientation*. Center for Moral Development and Character Formation.
- Horne, A. M., Jolliff, D. L., & Roth, E. W. (1996). Men mentoring men in groups. In M. P. Andronico (Ed.), *Men in groups: Insights, interventions, and psychoeducational work* (pp. 97–112). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10284-007>
- Hsieh, I. J., & Chen, Y. Y. (2017). Determinants of aggressive behavior: Interactive effects of emotional regulation and inhibitory control. *PloS one*, *12*(4), e0175651. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0175651>
- Hu, L.-T., & Bentler, P. M. (1995). Evaluating model fit. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (pp. 76–99). Sage Publications, Inc.
- Hume D. A. (1888/1990). *A treatise of human nature*. Oxford: Clarendon Press.
- Huston, M., & Schwartz, P. (2002). Gendered dynamics in the romantic relationships of lesbians and gay men. In A. E. Hunter & C. Forden (Eds.), *Readings in the psychology of gender: Exploring our differences and commonalities* (pp. 167–178). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Ihme, K., Sacher, J., Lichev, V., Rosenberg, N., Kugel, H., Rufer, M., Grabe, H. J., Pampel, A., Lepsien, J., Kersting, A., Villringer, A., & Suslow, T. (2014). Alexithymia and the labeling of facial emotions: response slowing and increased motor and somatosensory processing. *BMC neuroscience*, *15*(1), 1-10. <https://doi.org/10.1186/1471-2202-15-40>

- Israel, T., & Mohr, J. J. (2004). Attitudes Toward Bisexual Women and Men: Current Research, Future Directions. In R. C. Fox (Ed.), *Current Research on Bisexuality* (pp. 117–134). Harrington Park Press/The Haworth Press.
- Jack, R. E., & Schyns, P. G. (2015). The human face as a dynamic tool for social communication. *Current Biology*, 25(14), R621-R634. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2015.05.052>
- Javaid, A. (2018). The interconnectedness of chemsex, drugs, sexual promiscuity and sexual violence. *Irish Journal of Sociology*, 26(2), 183-207. <https://doi.org/10.1177%2F0791603518773703>
- Ji, J. L., Heyes, S. B., MacLeod, C., & Holmes, E. A. (2016). Emotional mental imagery as simulation of reality: Fear and beyond—A tribute to Peter Lang. *Behavior Therapy*, 47(5), 702-719. <https://doi/10.1016/j.beth.2015.11.004>
- Jolliff, D., & Horne, A. M. (1999). Growing up male: The development of mature masculinity. In A. M. Horne & M. S. Kiselica (Eds.), *Handbook of counseling boys and adolescent males: A practitioner's guide* (pp. 3–23). Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781452220390.n1>
- Jordan, K. M., & Deluty, R. H. (2000). Social support, coming out, and RSin lesbian couples. *Journal of Lesbian Studies*, 4(1), 145-164. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.54.3.504>
- Josselson, R., & Harway, M. (Eds.). (2012). *Navigating multiple identities: Race, gender, culture, nationality, and roles*. OUP USA.
- Kachel, S., Steffens, M. C., & Niedlich, C. (2016). Traditional masculinity and femininity: Validation of a new scale assessing gender roles. *Frontiers in psychology*, 7, 956. <https://doi.org/10.338/fpsyg.2016.00956>

- Kalichman, S. C., & Rompa, D. (1995). Sexual sensation seeking and sexual compulsivity scales: Reliability, validity, and predicting HIV risk behavior. *Journal of Personality Assessment*, 65(3), 586–601. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6503_16
- Karakis, E. N., & Levant, R. F. (2012). Is Normative Male Alexithymia associated with relationship satisfaction, fear of intimacy and communication quality among men in relationships? *The Journal of Men's Studies*, 20(3), 179–186. <https://doi.org/10.3149/jms.2003.179>
- Karrass, J., Walden, T. A., Conture, E. G., Graham, C. G., Arnold, H. S., Hartfield, K. N., & Schwenk, K. A. (2006). Relation of emotional reactivity and regulation to childhood stuttering. *Journal of communication disorders*, 39(6), 402-423. <https://doi.org/10.1016%2Fj.jcomdis.2005.12.004>
- Karremans, J. C., & Verwijmeren, T. (2008). Mimicking attractive opposite-sex others: The role of romantic relationship status. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(7), 939-950. <http://doi.org/10.1177/0146167208316693>
- Kassam, K. S., & Mendes, W. B. (2013). The effects of measuring emotion: Physiological reactions to emotional situations depend on whether someone is asking. *PloS one*, 8(6), e64959. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0064959>
- Kassing, L. R., Beesley, D., & Frey, L. L. (2005). Gender role conflict, homophobia, age, and education as predictors of male rape myth acceptance. *Journal of Mental Health Counseling*, 27(4), 311-328. <https://doi/10.17744/mehc.27.4.9wfm24f52kqgav37>
- Katan, D. (2012). Cultural approaches to translation. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, 1-9. <http://doi.org/10.1002/9781405198431.wbeal0293>

- Kathimerini, Newsroom (2021, August 24). New femicide, the ninth in Greece in 2021 (Νέα γυναικοκτονία, η ένατη στην Ελλάδα μέσα στο 2021). Kathimerini. <https://www.kathimerini.gr/society/561473257/nea-gynaikoktonia-i-enati-stin-ellada-mesa-sto-2021/>
- Katz, P. A. (1987). Variations in family constellation: Effects on gender schemata. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1987(38), 39-56. Katz, P. A., & Ksansnak, K. R. (1994). Developmental aspects of gender role flexibility and traditionality in middle childhood and adolescence. *Developmental Psychology*, 30(2), 272–282. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.30.2.272>
- Kerr, P. S., & Holden, R. R. (1996). Development of the gender role beliefs scale (GRBS). *Journal of Social Behavior and Personality*, 11(5), 3-16.
- Kilianski, S. E. (2003). Explaining heterosexual men's attitudes toward women and gay men: The theory of exclusively masculine identity. *Psychology of Men & Masculinity*, 4(1), 37–56. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.4.1.37>
- Kim, J., Choi, H., Ha, C., & O'Neil, J. M. (2006, August). Self-esteem as a mediator between gender role, gender role conflict, and depression in university male students. In J. M. O'Neil & G. E. Good (Co-Chairs), *Gender role conflict research and diversity: Sexual orientation, physical injuries, and nationality*. Symposium conducted as the 114th Annual Convention of the American Psychological Association, New Orleans, LA.
- Kim, H., Lu, X., Costa, M., Kandemir, B., Adams Jr, R. B., Li, J., Wang, J. W., & Newman, M. G. (2018). Development and validation of Image Stimuli for Emotion Elicitation (ISEE): A novel affective pictorial system with test-retest repeatability. *Psychiatry research*, 261, 414-420. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.12.068>

- Kim, E. J., O'Neil, J. M., & Owen, S. V. (1996). Asian-American men's acculturation and gender-role conflict. *Psychological Reports*, 79(1), 95-104. <https://doi.org/10.2466/pr0.1996.79.1.95>
- Kim, Y., & Steiner, P. (2016). Quasi-experimental designs for causal inference. *Educational psychologist*, 51(3-4), 395-405. <https://doi.org/10.1080/00461520.2016.1207177>
- King, L. A., & Smith, N. G. (2004). Gay and straight possible selves: Goals, identity, subjective well-being and personality development. *Journal of personality*, 72(5), 967-994. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00287.x>
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Saunders.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E., & Gebhard, P. (1953). *Sexual behavior in the human female*. Philadelphia: W. B. Saunders.
- Kiselica, M. S., & Englar-Carlson, M. (2010). Identifying, affirming, and building upon male strengths: The positive psychology/positive masculinity model of psychotherapy with boys and men. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 47(3), 276-287. <https://doi.org/10.1037/a0021159>
- Klein, F. (1993). *The Bisexual Option*. The Haworth Press.
- Kliegl, O., & Bäuml, K. H. T. (2021). The Mechanisms Underlying Interference and Inhibition: A Review of Current Behavioral and Neuroimaging Research. *Brain Sciences*, 11(9), 1246. <https://doi.org/10.3390/brainsci11091246>
- Klimstra, T. (2013). Adolescent personality development and identity formation. *Child Development Perspectives*, 7(2), 80-84. <https://doi.org/10.1111/cdep.12017>
- Kolden, G. G., Wang, C. C., Austin, S. B., Chang, Y., & Klein, M. H. (2018). Congruence/genuineness: A meta-analysis. *Psychotherapy*, 55(4), 424. <http://dx.doi.org/10.1037/pst0000162>

- Komlenac, N., Siller, H., Bliem, H. R., & Hochleitner, M. (2018). Validation of the Internal Structure of a German-Language Version of the Gender Role Conflict Scale–Short Form. *Frontiers in psychology, 9*, 1161. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01161>
- Kordoutis, P., & Manesi, Z. (2012). Love components, duration and sexual intercourse in unofficial romantic relationships. *Hellenic Journal of Psychology, 19*(1), 103-124. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23610
- Kurpisz, J., Mak, M., Lew-Starowicz, M., Nowosielski, K., Bieńkowski, P., Kowalczyk, R., & Samochowiec, J. (2016). Personality traits, gender roles and sexual behaviours of young adult males. *Annals of general psychiatry, 15*(1), 1-15. <https://doi.org/10.1186/s12991-016-0114-2>
- Kurdek, L. A. (1998). Relationship outcomes and their predictors: Longitudinal evidence from heterosexual married, gay cohabiting, and lesbian cohabiting couples. *Journal of Marriage and the Family, 55*3-568. <https://doi.org/10.2307/353528>
- Kurdek, L. A., & Schmitt, J. P. (1986). Relationship quality of partners in heterosexual married, heterosexual cohabiting, and gay and lesbian relationships. *Journal of Personality and Social psychology, 51*(4), 711–720. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.4.711>
- Kurdi, B., Lozano, S., & Banaji, M. R. (2017). Introducing the open affective standardized image set (OASIS). *Behavior research methods, 49*(2), 457-470. <https://doi.org/10.3758/s13428-016-0715-3>
- Lalou, T. (2020). *Gender inequalities in Greece: A critical discourse analysis on the 2016-2020 National Plan for Gender Equality in Greece*. (Master Thesis, Umea University).
- Landolt, M. A., Bartholomew, K., Saffrey, C., Oram, D., & Perlman, D. (2004). Gender nonconformity, childhood rejection, and adult attachment: A study of gay men. *Archives of sexual behavior, 33*(2), 117-128. <https://doi.org/10.1023/b:aseb.0000014326.64934.50>

- Lang, P. J., Bradley, M. M., & Cuthbert, B. N. (2008). *International affective picture system (IAPS): affective ratings of pictures and instruction manual*. University of Florida, Gainesville. Tech Rep A-8.
- Lang, P. J., Bradley, M. M., Cuthbert, B. N. (1999). *International Affective Picture System (IAPS): Instruction Manual and Affective Ratings*. The Center for Research in Psychophysiology University of Florida, Gainesville.
- Lange, K., Kühn, S., & Filevich, E. (2015). " Just Another Tool for Online Studies" (JATOS): An easy solution for setup and management of web servers supporting online studies. *PloS one*, 10(6), e0130834. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0130834>
- Larson, N. C. (2006). Becoming "One of the Girls" The Transition to Lesbian in Midlife. *Affilia*, 21(3), 296-305. <https://doi.org/10.1177%2F0886109906288911>
- Larson, R. W., & Brown, J. R. (2007). Emotional development in adolescence: What can be learned from a high school theater program?. *Child development*, 78(4), 1083-1099. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01054.x>
- Lee, J. A. (1977). Going public: A study in the sociology of homosexual liberation. *Journal of homosexuality*, 3(1), 49-78. https://doi.org/10.1300/j082v03n01_05
- Lemieux, R. (1996). Behavioral indicators of intimacy, passion, and commitment in young versus mature romantic relationships: A test of the triangular theory of love. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences Vol. 57(3-A)*, (UMI No. 9624062).
- Lench, H. C., Flores, S. A., & Bench, S. W. (2011). Discrete emotions predict changes in cognition, judgment, experience, behavior, and physiology: a meta-analysis of experimental emotion elicitations. *Psychological bulletin*, 137(5), 834-855. <https://doi.org/10.1037/a0024244>

- Levant, R. F. (2011). Research in the psychology of men and masculinity using the gender role strain paradigm as a framework. *American psychologist*, 66(8), 765. <https://doi.org/10.1037/a0025034>
- Levant, R. F. (1996). The new psychology of men. *Professional Psychology: Research and Practice*, 27(3), 259–265. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.27.3.259>
- Levant, R. F., Allen, P. A., & Lien, M. C. (2014). Alexithymia in men: How and when do emotional processing deficiencies occur?. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(3), 324-334. <https://doi/10.1037/men0000241>
- Levant, R. F., & Brooks, G. R. (Eds.). (1997). *Men and sex: New psychological perspectives*. John Wiley & Sons, Inc.
- Levant, R. F., Good, G. E., Cook, S. W., O'Neil, J. M., Smalley, K. B., Owen, K., & Richmond, K. (2006). The normative Male Alexithymia Scale: Measurement of a gender-linked syndrome. *Psychology of Men & Masculinity*, 7(4), 212-224. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.8.3.199>
- Levant, R. F., Hall, R. J., Weigold, I. K., & McCurdy, E. R. (2015). Construct distinctiveness and variance composition of multi-dimensional instruments: Three short-form masculinity measures. *Journal of Counseling Psychology*, 62(3), 488. <https://doi.org/10.1037/cou0000092>
- Levant, R. F., Hirsch, L. S., Celentano, E., & Cozza, T. M. (1992). The male role: An investigation of contemporary norms. *Journal of Mental Health Counseling*, 14(3), 325–337.
- Levant, R. F., & Powell, W. A. (2017). The gender role strain paradigm. In R. F. Levant & Y. J. Wong (Eds.), *The psychology of men and masculinities* (pp. 15–43). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000023-002>

- Levant, R. F., Richmond, K., Majors, R. G., Inclan, J. E., Rossello, J. M., Heesacker, M., ... & Sellers, A. (2003). A multicultural investigation of masculinity ideology and alexithymia. *Psychology of Men & Masculinity*, 4(2), 91–99. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.4.2.91>
- LeVay, S. (1994). *The sexual brain*. MIT press.
- Levy, E. (2013). Animus in the Closet: Outing the Addiction Parallels in Anti-Gay Legal Rhetoric. *UC Irvine L. Rev.*, 3, 151.
- Levy, D. A., Mika, R., Radzyski, C., Ben-Zvi, S., & Tibon, R. (2018). Behavioral reconsolidation interference with episodic memory within-subjects is elusive. *Neurobiology of Learning and Memory*, 150, 75-83. <https://doi.org/10.1016/j.nlm.2018.03.004>
- Lewandowski Jr, G. W., Nardone, N., & Raines, A. J. (2010). The role of self-concept clarity in relationship quality. *Self and Identity*, 9(4), 416-433. <http://doi.org/10.1080/15298860903332191>
- Lippa, R. A. (2005). How do lay people weight information about instrumentality, expressiveness, and gender-typed hobbies when judging masculinity–femininity in themselves, best friends, and strangers?. *Sex Roles*, 53(1), 43-55. <https://doi/10.1007/s11199-005-4277-6>
- Lippa, R. (1983). Sex typing and the perception of body outlines. *Journal of Personality*, 51(4), 667-682. <https://doi/10.1111/j.1467-6494.1983.tb00873.x>
- Lippa, R. A., & Tan, F. D. (2001). Does culture moderate the relationship between sexual orientation and gender-related personality traits? *Cross-Cultural Research: The Journal of Comparative Social Science*, 35(1), 65–87. <https://doi.org/10.1177/106939710103500104>
- Lithari, C., Frantzidis, C. A., Papadelis, C., Vivas, A. B., Klados, M. A., Kourtidou-Papadeli, C., & Bamidis, P. D. (2010). Are females more responsive to emotional stimuli? A

- neurophysiological study across arousal and valence dimensions. *Brain topography*, 23(1), 27-40. <https://doi.org/10.1007/s10548-009-0130-5>
- Locke, S. D., & Gilbert, B. O. (1995). Method of psychological assessment, self-disclosure, and experiential differences: A study of computer, questionnaire, and interview assessment formats. *Journal of Social Behavior and Personality*, 10(1), 255-263.
- Loiacano, D. K. (1993). Gay identity issues among Black Americans: Racism, homophobia, and the need for validation. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences* (pp. 364–375). Columbia University Press. (Reprinted in modified form from "Journal of Counseling and Development," 68(1), 1989, pp. 21–25)
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1995). Attitudinal antecedents of rape myth acceptance: A theoretical and empirical re-examination. *Journal of personality and social psychology*, 68(4), 704-711. <https://doi/10.1037/0022-3514.68.4.704>
- Ludeman, R. B. (2004). Arrested emotional development: Connecting college men, emotions, and misconduct. In G. E. Kellom (Ed.), *Developing effective programs and services for college men* (New Directions for Student Services No. 107, pp. 75-86). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Lysenko, N. E., & Davydov, D. M. (2011). The role of psychoticism and sex differences in the evaluation of the textual descriptions of scenes of violence. *Psychol J High Sch Econ*, 8, 110-119.
- Lytton, H., & Romney, D. M. (1991). Parents' differential socialization of boys and girls: A meta-analysis. *Psychological bulletin*, 109(2), 267-296. <https://doi/10.1037/0033-2909.109.2.267>
- MacNaughton, G. (2006). Constructing gender in early-years education. In Skelton, C (Ed.). Francis, B (Ed.). Smulyan, L (Ed.). *The Sage Handbook of Gender and Education* (pp. 127-138). Sage Publications.

- Madon, S. (1997). What do people believe about gay males? A study of stereotype content and strength. *Sex Roles*, 37(9-10), 663-685. <https://doi/10.1007/BF02936334>
- Mahalik, J. R. (2000). Gender role conflict in men as a predictor of self-ratings of behavior on the interpersonal circle. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19(2), 276-292. <https://doi.org/10.1521/jscp.2000.19.2.276>
- Mahalik, J. R., & Cournoyer, R. J. (2000). Identifying gender role conflict messages that distinguish mildly depressed from nondepressed men. *Psychology of Men & Masculinity*, 1(2), 109–115. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.1.2.109>
- Mahalik, J. R., Cournoyer, R. J., DeFranc, W., Cherry, M., & Napolitano, J. M. (1998). Men's gender role conflict and use of psychological defenses. *Journal of Counseling Psychology*, 45(3), 247–255. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.45.3.247>
- Mahalik, J. R., Locke, B. D., Ludlow, L. H., Diemer, M. A., Scott, R. P., Gottfried, M., & Freitas, G. (2003). Development of the conformity to masculine norms inventory. *Psychology of men & masculinity*, 4(1), 3–25. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.4.1.3>
- Mahalik, J. R., Locke, B. D., Theodore, H., Cournoyer, R. J., & Lloyd, B. F. (2001). A cross-national and cross-sectional comparison of men's gender role conflict and its relationship to social intimacy and self-esteem. *Sex Roles*, 45(1-2), 1-14. <https://doi/10.1023/A:1013008800019>
- Maister, L., & Tsakiris, M. (2016). Intimate imitation: Automatic motor imitation in romantic relationships. *Cognition*, 152, 108-113. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2016.03.018>
- Malyon, A. K. (1981-1982). Psychotherapeutic implications of internalized homophobia in gay men. *Journal of Homosexuality*, 7(2-3), 59–69. https://doi.org/10.1300/J082v07n02_08

- Manley, E., Levitt, H., & Mosher, C. (2007). Understanding the bear movement in gay male culture: Redefining masculinity. *Journal of Homosexuality*, 53(4), 89-112. <https://doi.org/10.1080/00918360802103365>
- Mattila, A. K., Salminen, J. K., Nummi, T., & Joukamaa, M. (2006). Age is strongly associated with alexithymia in the general population. *Journal of psychosomatic research*, 61(5), 629-635. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2006.04.013>
- Marchewka, A., Żurawski, Ł., Jednoróg, K., & Grabowska, A. (2014). The Nencki Affective Picture System (NAPS): Introduction to a novel, standardized, wide-range, high-quality, realistic picture database. *Behavior research methods*, 46(2), 596-610. <https://doi.org/10.3758/s13428-013-0379-1>
- Marcia, J. E. (1987). The identity status approach to the study of ego identity development. In T. Honess & K. Yardley (Eds.), *Self and identity: Perspectives across the lifespan* (pp. 161–171). Routledge.
- Marks, J. L., Lam, C. B., & McHale, S. M. (2009). Family patterns of gender role attitudes. *Sex roles*, 61(3-4), 221-234. <https://doi.org/10.1007%2Fs11199-009-9619-3>
- Marshall, T. C. (2008). Cultural differences in intimacy: The influence of gender-role ideology and individualism—collectivism. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(1), 143-168. <https://doi.org/10.1177%2F0265407507086810>
- Martin, B. E., & Harris III, F. (2007). Examining productive conceptions of masculinities: Lessons learned from academically driven African American male student-athletes. *The Journal of Men's studies*, 14(3), 359-378. <https://doi/10.3149/jms.1403.359>

- Martin, C. L., & Ruble, D. (2004). Children's search for gender cues: Cognitive perspectives on gender development. *Current directions in psychological science*, 13(2), 67-70. <https://doi/10.1111/j.0963-7214.2004.00276.x>
- Martin, C. R., Thompson, D. R., & Chan, D. S. (2006). An examination of the psychometric properties of the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES) in Chinese acute coronary syndrome (ACS) patients. *Psychology, Health & Medicine*, 11(4), 507-521. <https://doi.org/10.1080/13548500500407367>
- Martínez-López, J. Á., Lázaro-Pérez, C., Gómez-Galán, J., & Fernández-Martínez, M. D. M. (2020). Psychological impact of COVID-19 emergency on health professionals: Burnout incidence at the most critical period in Spain. *Journal of Clinical Medicine*, 9(9), 3029-3047. <https://doi.org/10.3390/jcm9093029>.
- Martinez, L. R., & Smith, N. A. (2019). Development of a scale to measure heterosexual identity. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 6(2), 138–148. <https://doi.org/10.1037/sgd0000313>
- Masters, W. H., Johnson, V. E., & Kolodny, R. C. (1994). *Heterosexuality*. Gramercy Books.
- Mateo, M. A., & Fernández, J. (1991). La dimensionalidad de los conceptos de masculinidad y feminidad. *Investigaciones Psicológicas*, 9, 95-116. <https://doi.org/10.6018/analesps.481821>
- Mathôt, S., Schreij, D., & Theeuwes, J. (2012). OpenSesame: An open-source, graphical experiment builder for the social sciences. *Behavior research methods*, 44(2), 314-324. <https://doi.org/10.3758/s13428-011-0168-7>
- McCreary, D. R. (1994). The male role and avoiding femininity. *Sex roles*, 31(9), 517-531. <https://doi/10.1007/BF01544277>

- McCreary, D. R., Saucier, D. M., & Courtenay, W. H. (2005). The drive for muscularity and masculinity: Testing the associations among gender-role traits, behaviors, attitudes, and conflict. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(2), 83. <http://dx.doi.org/10.1037/1524-9220.6.2.83>
- McDermott, R. C., Levant, R. F., Hammer, J. H., Borgogna, N. C., & McKelvey, D. K. (2019). Development and validation of a five-item Male Role Norms Inventory using bifactor modeling. *Psychology of Men & Masculinities*, 20(4), 467-477. <https://doi.org/10.1037/men0000178>
- McGill, O.D. (2011). *The influence of masculinity on restrictive emotionality among African American men*. (Doctoral dissertation: Walden University, Minnesota, 3428416).
- McGlenn, M. P. (2020). *The Relationship between Psychological Inflexibility, Cognitive Fusion, Gender Role Conflict, and Normative Male Alexithymia in a Sample of Cisgender Males* (Doctoral dissertation, Alliant International University).
- McGuire, J. K., Beek, T. F., Catalpa, J. M., & Steensma, T. D. (2019). The Genderqueer Identity (GQI) Scale: Measurement and validation of four distinct subscales with trans and LGBTQ clinical and community samples in two countries. *International Journal of Transgenderism*, 20(2-3), 289-304. <https://doi.org/10.1080/15532739.2018.1460735>
- McLellan, E. A. (1977). *Lesbian identity: a theological and psychological inquiry into the developmental stages of identity in a lesbian*. (Doctoral dissertation, Claremont School of Theology).
- McMahon, J., Tiernan, J., & Moane, G. (2020). Differences in gay and heterosexual men's emotional restriction through their femininity: An Irish study. *Journal of Gender Studies*, 29(4), 457-469. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/09589236.2020.1724084>
- Means-Christensen, A. J., Snyder, D. K., & Negy, C. (2003). Assessing nontraditional couples: validity of the marital satisfaction inventory-revised with gay, lesbian, and cohabiting

- heterosexual couples. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(1), 69-83. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2003.tb00384.x>
- Meeus, W., van de Schoot, R., Keijsers, L., & Branje, S. (2012). Identity statuses as developmental trajectories: A five-wave longitudinal study in early-to-middle and middle-to-late adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 41(8), 1008-1021. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9730-y>
- Meeussen, L., Veldman, J., & Van Laar, C. (2016). Combining gender, work, and family identities: the cross-over and spill-over of gender norms into young adults' work and family aspirations. *Frontiers in Psychology*, 7(1781), 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01781>
- Mejias, J. C. (2009). *Male gender role conflict as seen through the muscularity concerns of self-identified Latino men*. (Doctoral dissertation). City University of New York.
- Mendolia, M. (2002). An index of self-regulation of emotion and the study of repression in social contexts that threaten or do not threaten self-concept. *Emotion*, 2, 215–232. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.2.3.215>
- Meskó, N., Láng, A., & Kocsor, F. (2014). The Hungarian version of sociosexual orientation inventory revised (SOI-R): Sex and age differences. *Interpersona*, 8(1), 85-99. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v8i1.130>
- Messerschmidt, J. W. (1993). *Masculinities and crime: Critique and reconceptualization of theory*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological bulletin*, 129(5), 674-697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>

- Meyer I. H. (1995). Minority stress and mental health in gay men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36, 38–56. <https://doi.org/10.2307/2137286>
- Meyer, I. H., & Dean, L. (1998). Internalized homophobia, intimacy, and sexual behavior among gay and bisexual men. In G. M. Herek (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals* (pp. 160–186). Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452243818.n8>
- Michaelson, R. & Sidiropoulou, M. (2021, Nov). A woman murdered every month: is this Greece's moment of reckoning on femicide? *The Guardian*. Available at <https://www.theguardian.com/global-development/2021/nov/10/a-woman-murdered-every-month-greeces-moment-of-reckoning-on-femicide>
- Mihail, D. M. (2006). Women in management: gender stereotypes and students' attitudes in Greece. *Women in Management Review*, 21(8), 681-689. <https://doi.org/10.1108/09649420610712054>
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., & Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and emotion*, 27(2), 77-102. <https://doi/10.1023/A:1024515519160>
- Miller, S., & Church, E.B. (2002). I'm a boy & you're a girl! *Early Childhood Today*, 17(20), 29-31.
- Miller, C. F., Lurye, L. E., Zosuls, K. M., & Ruble, D. N. (2009). Accessibility of gender stereotype domains: Developmental and gender differences in children. *Sex roles*, 60(11-12), 870-881. <https://doi.org/10.1007%2Fs11199-009-9584-x>
- Minton, H. L., & McDonald, G. J. (1983-1984). Homosexual identity formation as a developmental process. *Journal of Homosexuality*, 9(2-3), 91–104. https://doi.org/10.1300/J082v09n02_06

- Misawa, M. (2010). Racist and homophobic bullying in adulthood: Narratives from gay men of color in higher education. *New Horizons in Adult Education and Human Resource Development*, 24(1), 7-23. <https://doi.org/10.1002/nha3.10370>
- Mishna, F., Newman, P. A., Daley, A., & Solomon, S. (2008). Bullying of lesbian and gay youth: A qualitative investigation. *The British Journal of Social Work*, 39(8), 1598-1614. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcm148>
- Mitchell, J. E., Baker, L. A., & Jacklin, C. N. (1989). Masculinity and femininity in twin children: Genetic and environmental factors. *Child Development*, 60(6), 1475-1485. <https://doi.org/10.2307/1130936>
- Mohr, J. J. (2002). Heterosexual identity and the heterosexual therapist: An identity perspective on sexual orientation dynamics in psychotherapy. *The Counseling Psychologist*, 30(4), 532-566. <https://doi.org/10.1177/00100002030004003>
- Mohr, J. J., & Daly, C. A. (2008). Sexual minority stress and changes in relationship quality in same-sex couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(6), 989-1007. <https://doi.org/10.1177/0265407508100311>
- Mohr, J. J., & Fassinger, R. E. (2006). Sexual orientation identity and romantic relationship quality in same-sex couples. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(8), 1085-1099. <https://doi.org/10.1177/0146167206288281>
- Mohr, J. J., & Kendra, M. S. (2011). Revision and extension of a multidimensional measure of sexual minority identity: The Lesbian, Gay, and Bisexual Identity Scale. *Journal of Counseling Psychology*, 58(2), 234-245. <https://doi.org/10.1037/a0022858>

- Moleiro, C., & Pinto, N. (2015). Sexual orientation and gender identity: review of concepts, controversies and their relation to psychopathology classification systems. *Frontiers in psychology*, 6, 1511. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01511>
- Morey, C. C., & Cowan, N. (2005). When Do Visual and Verbal Memories Conflict? The Importance of Working-Memory Load and Retrieval. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 31(4), 703–713. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.31.4.703>
- Morgan, M. Y. (1987). The impact of religion on gender-role attitudes. *Psychology of Women Quarterly*, 11(3), 301-310. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1471-6402.1987.tb00905.x>
- Morris, J. F. (1997). Lesbian coming out as a multidimensional process. *Journal of Homosexuality*, 33(2), 1–22. https://doi.org/10.1300/J082v33n02_01
- Mosher, C. M., Levitt, H. M., & Manley, E. (2006). Layers of leather: The identity formation of leathermen as a process of transforming meanings of masculinity. *Journal of homosexuality*, 51(3), 93-123. https://doi.org/10.1300/j082v51n03_06
- Murray, T., & Lewis, V. (2014). Gender-role conflict and men's body satisfaction: The moderating role of age. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(1), 40-48. <https://doi/10.1037/a0030959>
- Naranjo, S. (2001). The self-destructive man: A study of gender role conflict (Doctoral dissertation, Central Michigan University, 2001). *Dissertation Abstracts International*, 62, 1592.
- Nemiah, J. C., Freyberger, H., & Sifneos, P. E. (1976). Alexithymia: A view of the psychosomatic process. In O. W. Hill (Ed.), *Modern trends in psychosomatic medicine* (Vol. 3; pp. 430-439). London: Butterworths.

- Neto, F. (2016). Psychometric properties of a Portuguese version of the Revised Sociosexual Orientation Inventory. *Journal of Relationships Research*, 7(5), 1–7. <https://doi.org/10.1017/jrr.2016.3>
- Nowosielski, K., Kurpisz, J., Kowalczyk, R., & Lew-Starowicz, M. (2021). Sexual inhibition and sexual excitation scales in men: psychometric properties of a polish adaptation. *Archives of sexual behavior*, 50(6), 2741-2753. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01837-1>
- Ogolsky, B. G., & Bowers, J. R. (2013). A meta-analytic review of relationship maintenance and its correlates. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(3), 343-367. <https://doi.org/10.1177%2F0265407512463338>
- O'Neil, J. M. (2015). *Men's gender role conflict: Psychological costs, consequences, and an agenda for change*. American Psychological Association.
- O'Neil, J. M. (2008). Summarizing 25 years of research on men's gender role conflict using the Gender Role Conflict Scale: New research paradigms and clinical implications. *The counseling psychologist*, 36(3), 358-445. <https://doi.org/10.1177/0011000008317057>
- O'Neil, J. M. (1990). Assessing men's gender role conflict. In D. Moore & F. Leafgren (Eds.), *Men in conflict: Problem solving strategies and interventions* (pp. 23–38). Alexandria, VA: American Association for Counseling and Development (AACD) Press.
- O'Neil, J. M. (1981a). Male sex role conflicts, sexism, and masculinity: Psychological implications for men, women, and the counseling psychologist. *The Counseling Psychologist*, 9(2), 61-80. <https://doi/10.1177/001100008100900213>
- O'Neil, J. M. (1981b). Patterns of gender role conflict and strain: Sexism and fear of femininity in men's lives. *The personnel and guidance journal*, 60(4), 203-210. <https://doi/10.1002/j.2164-4918.1981.tb00282.x>

- O'Neil, J. M., Egan, J., Owen, S. V., & Murry, V. M. (1993). The gender role journey measure: Scale development and psychometric evaluation. *Sex Roles*, 28(3-4), 167-185. <https://doi/10.1007/BF00299279>
- O'Neil, J. M., Good, G. E., & Holmes, S. (1995). Fifteen years of theory and research on men's gender role conflict. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *The new psychology of men* (pp. 164–206). New York, NY: Basic Books.
- O'Neil, J. M., Helms, B. J., Gable, R. K., David, L., & Wrightsman, L. S. (1986). Gender-Role Conflict Scale: College men's fear of femininity. *Sex roles*, 14(5), 335-350. <https://doi.org/10.1007/BF00287583>
- O'Neil, J. M., Wester, S. R., Heesacker, M., & Snowden, S. J. (2017). Masculinity as a heuristic: Gender role conflict theory, superorganisms, and system-level thinking. In R. F. Levant & Y. J. Wong (Eds.), *The psychology of men and masculinities* (pp. 75–103). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000023-004>
- Ossana, S. M. (2000). Relationship and couples counseling. In R. M. Perez, K. A. DeBord, & K. J. Bieschke (Eds.), *Handbook of counseling and psychotherapy with lesbian, gay, and bisexual clients* (pp. 275–302). Washington, DC: American Psychological Association.
- Osterman, K. (2010). *Indirect and direct aggression*. Peter Lang.
- Osterrieder, A., Cuman, G., Pan-Ngum, W., Cheah, P. K., Cheah, P. K., Peerawaranun, P., Silan, M., Orazem, M., Perkovic, K., Groselj, U., Schneiders, M. L., Poomchaichote, T., Waithira, N., Asarath, S., Naemiratch, B., Ruangkajorn, S., Skof, L., Kulpijit, N. Mackworth-Young, C. R. S., Ongkili, D., Chanviriyavuth, R. Mukaka, M., & Cheah, P. Y. (2021). Economic and social impacts of COVID-19 and public health measures: results from an anonymous online survey in

- Thailand, Malaysia, the UK, Italy and Slovenia. *BMJ open*, 11(7), e046863. <http://doi.org/10.1136/bmjopen-2020-046863>
- Parke, R. D. (1994). Progress, paradigms, and unresolved problems: A commentary on recent advances in our understanding of children's emotions. *Merrill-Palmer Quarterly (1982-)*, 157-169.
- Parkhurst, J. (2004). *Attitudes, Identity, and Self-Esteem: Implications for Lesbian, Bisexual, and Questioning Women* (Doctoral dissertation, Miami University).
- Parrott, D. J., Peterson, J. L., & Bakeman, R. (2011). Determinants of aggression toward sexual minorities in a community sample. *Psychology of Violence*, 1(1), 41–52. <https://doi.org/10.1037/a0021581>
- Pascoal, P. M., Alvarez, M. J., Pereira, C. R., & Nobre, P. (2017). Development and initial validation of the beliefs about sexual functioning scale: A gender invariant measure. *The journal of sexual medicine*, 14(4), 613-623. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2017.01.021>
- Pascoe, C. J. (2011). *Dude, you're a fag*. University of California Press.
- Pascoe, C. J. (2005). 'Dude, you're a fag': Adolescent masculinity and the fag discourse. *Sexualities*, 8(3), 329-346. <https://doi.org/10.1177%2F1363460705053337>
- Penke, L., & Asendorpf, J. B. (2008). Beyond global sociosexual orientations: a more differentiated look at sociosexuality and its effects on courtship and romantic relationships. *Journal of personality and social psychology*, 95(5), 1113. <http://doi.org/10.1037/0022-3514.95.5.1113>
- Pennebaker, J. W. (2018). Expressive writing in psychological science. *Perspectives on Psychological Science*, 13(2), 226-229. <https://doi.org/10.1177/1745691617707315>
- Peplau, L. A. (1993). Lesbian and gay relationships. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences* (pp. 395–419). Columbia

- University Press. (Reprinted in modified form from J. Consiorek et al (Eds.), "Homosexuality: Research Implications for Public Policy," Newbury Park, CA: Sage, 1991, pp. 177–196)
- Peplau, L. A., & Fingerhut, A. W. (2007). The close relationships of lesbians and gay men. *Annu. Rev. Psychol.*, 58, 405-424. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085701>
- Perlman, D., & Fehr, B. (1987). The development of intimate relationships. In D. Perlman & S. Duck (Eds.), *Intimate relationships: Development, dynamics, and deterioration* (pp. 13–42). Sage Publications, Inc.
- Pepping, C. A., Lyons, A., & Morris, E. M. (2018). Affirmative LGBT psychotherapy: Outcomes of a therapist training protocol. *Psychotherapy*, 55(1), 52-62. <https://doi.org/10.1037/pst0000149>
- Portney L. G., Watkins, M. P. (2009). *Foundations of clinical research: applications to practice*. Pearson Education.
- Pourshahbaz, A., Ardebili, M. E., Dolatshahi, B., Ranjbar, H., & Taban, M. (2020). Gender role conflict: Is it a predictor of marital dissatisfaction? A cross sectional study in Tehran. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran*, 34, 84. <https://doi.org/10.34171/mjiri.34.84>
- Phillips, G., & Over, R. (1992). Adult sexual orientation in relation to memories of childhood gender conforming and gender nonconforming behaviors. *Archives of Sexual Behavior*, 21(6), 543–558. <https://doi.org/10.1007/BF01542255>
- Phua, V. C. (2002). Sex and sexuality in men's personal advertisements. *Men and masculinities*, 5(2), 178-191. <https://doi/10.1177/1097184X02005002004>
- Pleck, J. H. (1995). The gender role strain paradigm: An update. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *A new psychology of men* (pp. 11–32). Basic Books/Hachette Book Group.

- Pleck, J. H. (1981). *The myth of masculinity*. Cambridge, Massachusetts Institute of Technology Press.
- Pleck, J. H., Sonenstein, F. L., & Ku, L. C. (1993). Masculinity ideology: Its impact on adolescent males' heterosexual relationships. *Journal of Social Issues*, 49(3), 11-29. <http://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1993.tb01166.x>
- Plummer, K. (1975). *Sexual stigma: An interactionist account*. Routledge & Kegan Paul.
- Prikhidko, A., Long, H., & Wheaton, M. G. (2020). The effect of concerns about COVID-19 on anxiety, stress, parental burnout, and emotion regulation: the role of susceptibility to digital emotion contagion. *Frontiers in public health*, 8, 894. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.567250>
- Ratelle, C. F., Carbonneau, N., Vallerand, R. J., & Mageau, G. (2013). Passion in the romantic sphere: A look at relational outcomes. *Motivation and Emotion*, 37(1), 106-120. <https://doi/10.1007/s11031-012-9286-5>
- Reczek, C. (2016). Ambivalence in gay and lesbian family relationships. *Journal of Marriage and Family*, 78(3), 644-659. <https://doi.org/10.1111/jomf.12308>
- Reed, S. M. (2018). *Boys to Men: Masculinity, Victimization, and Offending* (Doctoral dissertation, University of Nevada, Las Vegas).
- Reker, M., Ohrmann, P., Rauch, A. V., Kugel, H., Bauer, J., Dannlowski, U., & Suslow, T. (2010). Individual differences in alexithymia and brain response to masked emotion faces. *Cortex*, 46(5), 658-667. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2009.05.008>
- Richman, W. L., Kiesler, S., Weisband, S., & Drasgow, F. (1999). A meta-analytic study of social desirability distortion in computer-administered questionnaires, traditional questionnaires, and

- interviews. *Journal of applied psychology*, 84(5), 754-775. <http://dx.doi.org/10.1037/0021-9010.84.5.754>
- Richter, A., Schraml, K., & Leineweber, C. (2015). Work–family conflict, emotional exhaustion and performance-based self-esteem: reciprocal relationships. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 88(1), 103-112. <https://doi.org/10.1007%2Fs00420-014-0941-x>
- Riggio, R. E. (2005). The Social Skills Inventory (SSI): measuring nonverbal and social skills. *The sourcebook of nonverbal measures: Going beyond words*, 25-33.
- Rice C. (2006). The myth of ‘straight-acting.’ *The Advocate*, 972(8). Available at: [\[https://www.advocate.com/politics/commentary/2006/09/25/myth-straight-acting\]](https://www.advocate.com/politics/commentary/2006/09/25/myth-straight-acting)
- Rivera, A., & Scholar, J. (2020). Traditional masculinity: a review of toxicity rooted in social norms and gender socialization. *Advances in Nursing Science*, 43(1), E1-E10. <https://doi.org/10.1097/ans.0000000000000284>
- Rizwan, M., Aftab, S., Shah, I., & Dharwarwala, R. (2012). Psychometric properties of the Rosenberg Self-esteem Scale in Pakistani late adolescents. *The International Journal of Educational and Psychological Assessment*, 10(1), 125–138.
- Robertson, T., Daffern, M., & Bucks, R. S. (2012). Emotion regulation and aggression. *Aggression and violent behavior*, 17(1), 72-82. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.09.006>
- Robertson, E. M. (2012). New insights in human memory interference and consolidation. *Current Biology*, 22(2), R66-R71. <https://doi.org/10.1016%2Fj.cub.2011.11.051>
- Robertson, J. M., & Fitzgerald, L. F. (1992). Overcoming the masculine mystique: Preferences for alternative forms of assistance among men who avoid counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 39(2), 240–246. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.39.2.240>

- Rochlen, A. B., & Mahalik, J. R. (2004). Women's Perceptions of Male Partners' Gender Role Conflict as Predictors of Psychological Well-Being and Relationship Satisfaction. *Psychology of men & masculinity*, 5(2), 147-157. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.5.2.147>
- Rodríguez, Y., Lameiras, M., Carrera, M., & Failde, J. (2010). Evaluación de las actitudes sexistas en estudiantes españoles/as de educación secundaria obligatoria. *Psychologia*, 4(1), 11-24.
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21, 95–103. <http://dx.doi.org/10.1037/h0045357>
- Rosario, M., Schrimshaw, E. W., Hunter, J., & Braun, L. (2006). Sexual identity development among lesbian, gay, and bisexual youths: Consistency and change over time. *Journal of sex research*, 43(1), 46-58. <https://doi.org/10.1080%2F00224490609552298>
- Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). *Acceptance and commitment therapy. Measures package*, 61(52), 18.
- Rosenberg, N., Ihme, K., Lichev, V., Sacher, J., Rufer, M., Grabe, H. J., Kugel, H., Pampel, A., Lepsien, J., Kersting, A., Villringer, A. & Suslow, T. (2020). Alexithymia and automatic processing of facial emotions: behavioral and neural findings. *BMC neuroscience*, 21(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s12868-020-00572-6>
- Rosenman, R. H., Brand, R. J., Sholtz, R. I., & Friedman, M. (1976). Multivariate prediction of coronary heart disease during 8.5-year follow-up in the Western Collaborative Group Study. *The American journal of cardiology*, 37(6), 903-910. [https://doi.org/10.1016/0002-9149\(76\)90117-x](https://doi.org/10.1016/0002-9149(76)90117-x)
- Ross, M. W., & Rosser, B. S. (1996). Measurement and correlates of internalized homophobia: A factor analytic study. *Journal of clinical psychology*, 52(1), 15-21. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1097-4679\(199601\)52:1%3C15::aid-jclp2%3E3.0.co;2-v](https://doi.org/10.1002/(sici)1097-4679(199601)52:1%3C15::aid-jclp2%3E3.0.co;2-v)

- Rossi, A. S. (1988). Equality between the sexes: An immodest proposal. *Daedalus*, 117(3), 25-71.
- Rostosky, S. S., Cardom, R. D., Hammer, J. H., & Riggle, E. D. B. (2018). LGB positive identity and psychological well-being. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 5(4), 482-489. <https://doi/10.1037/sgd0000298>
- Rostosky, S. S., & Riggle, E. D. B. (2002). "Out" at work: The relation of actor and partner workplace policy and internalized homophobia to disclosure status. *Journal of Counseling Psychology*, 49(4), 411-419. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.49.4.411>
- Rotheram-Borus, M. J., & Fernandez, I. (1995). Sexual orientation and development challenges experienced by gay and lesbian youths. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 25(Suppl), 26-34.
- Rowen, C. J., & Malcolm, J. P. (2003). Correlates of internalized homophobia and gay identity formation in a sample of gay men. *Journal of Gayity*, 43(2), 77-92. https://doi.org/10.1300/j082v43n02_05
- Rounds, D. (1994). Predictors of homosexual intolerance on a college campus: Identity, intimacy, attitudes toward homosexuals and gender role conflict. *Unpublished master's thesis, Department of Psychology, University of Connecticut*.
- Rousseau, F. L., & Vallerand, R. J. (2008). An examination of the relationship between passion and subjective well-being in older adults. *The International Journal of Aging & Human Development*, 66(3), 195-211. <https://doi.org/10.2190/AG.66.3.b>
- Rudman, L. A. (1998). Self-promotion as a risk factor for women: the costs and benefits of counter-stereotypical impression management. *Journal of personality and social psychology*, 74(3), 629-645. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.74.3.629>

- Rudman, L. A., & Fairchild, K. (2004). Reactions to Counterstereotypic Behavior: The Role of Backlash in Cultural Stereotype Maintenance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(2), 157–176. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.2.157>
- Salerno, J. M., & Peter-Hagene, L. C. (2013). The interactive effect of anger and disgust on moral outrage and judgments. *Psychological Science*, 24(10), 2069–2078. <https://doi.org/10.1177/0956797613486988>
- Sánchez, F. J., Greenberg, S. T., Liu, W. M., & Vilain, E. (2009). Reported effects of masculine ideals on gay men. *Psychology of men & masculinity*, 10(1), 73-87. <https://doi.org/10.1037%2Fa0013513>
- Sánchez, F. J., Westefeld, J. S., Liu, W. M., & Vilain, E. (2010). Masculine gender role conflict and negative feelings about being gay. *Professional Psychology: Research and Practice*, 41(2), 104-111. <https://doi.org/10.1037%2Fa0015805>
- Sanchis-Sanchis, A., Grau, M. D., Moliner, A. R., & Morales-Murillo, C. P. (2020). Effects of age and gender in emotion regulation of children and adolescents. *Frontiers in Psychology*, 11, 946. <https://doi.org/10.3389%2Ffpsyg.2020.00946>
- Sanderson, C. A., & Cantor, N. (2001). The association of intimacy goals and marital satisfaction: A test of four mediational hypotheses. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(12), 1567–1577. <https://doi.org/10.1177/01461672012712001>
- Sanderson, C. A., & Cantor, N. (1997). Creating satisfaction in steady dating relationships: The role of personal goals and situational affordances. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 1424-1433. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.6.1424>
- Saracostti, M., Lara, L., Martella, D., Miranda, H., Miranda-Zapata, E. D., & Reininger, T. (2019). Influence of family involvement and children's socioemotional development on the learning

- outcomes of Chilean students. *Frontiers in Psychology*, 10, 335. <https://doi.org/10.3389%2Ffpsyg.2019.00335>
- Schaub, M., & Williams, C. (2007). Examining the relations between masculine gender role conflict and men's expectations about counseling. *Psychology of Men & Masculinity*, 8(1), 40 – 52. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.8.1.40>
- Schreier, B. A., & Lassiter, K. D. (2010). Competencies for working with sexual orientation and multiple cultural identities. In J. A. Erickson Cornish, B. A. Schreier, L. I., Nadkarni, L. Henderson – Metzger, & E. R. Rodolfa (Eds.), *Handbook of multicultural counseling competencies*, 291-316. Wiley & Sons.
- Schultz, S. (1976). *Coming out and the growth of gay people and society*. Unpublished manuscript, University of California, Berkeley.
- Secord, P., & Backman, C. (1974). *Social psychology (2nd edition)*. McGraw-Hill. Available at: [\[https://philpapers.org/go.pl?id=SECPTA-2&prox-yId=&u=https%3A%2F%2Fdx.doi.org%2F10.1037%2Fh0045625\]](https://philpapers.org/go.pl?id=SECPTA-2&prox-yId=&u=https%3A%2F%2Fdx.doi.org%2F10.1037%2Fh0045625)
- Secord, P. F., & Backman, C. W. (1961). Personality theory and the problem of stability change in individual behavior: An interpersonal approach. *Psychological Review*, 68(1), 21-36. <https://doi.org/10.1037/h0045625>
- Secord, P. F., Backman, C. W., & Eachus, H. T. (1964). Effects of imbalance in the self-concept on the perception of persons. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 68(4), 442 – 446. <https://doi.org/10.1037/h0044914>
- Sharpe, M. J., & Heppner, P. P. (1991). Gender role, gender-role conflict, and psychological well-being in men. *Journal of Counseling Psychology*, 38(3), 323-330. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.38.3.323>

- Sharpe, M. J., Heppner, P. P., & Dixon, W. A. (1995). Gender role conflict, instrumentality, expressiveness, and well-being in adult men. *Sex Roles*, 33(1-2), 1-18. <https://doi/10.1007/BF01547932>
- Shepard, W. D. (2001). *Masculine gender role conflict and psychological well-being: A comparative study of heterosexual and gay men* (Doctoral dissertation, University of North Texas).
- Shepherd, C. B., & Rickard, K. M. (2012). Drive for muscularity and help-seeking: The mediational role of gender role conflict, self-stigma, and attitudes. *Psychology of Men & Masculinity*, 13(4), 379–392. <https://doi.org/10.1037/a0025923>
- Shepler, D. K. (2012). *An examination of sexual orientation and identity status in relation to self-esteem and psychological distress*. PhD thesis, Ball State University.
- Shepler, D. K., Smendik, J. M., Cusick, K. M., & Tucker, D. R. (2018). Predictors of sexual satisfaction for partnered lesbian, gay, and bisexual adults. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 5(1), 25–35. <https://doi.org/10.1037/sgd0000252>
- Shramko, M., Toomey, R. B., & Anhalt, K. (2018). Profiles of minority stressors and identity centrality among sexual minority Latinx youth. *American Journal of Orthopsychiatry*, 88(4), 471-482. <https://dx.doi.org/10.1037%2Fort0000298>
- Siedlecka, E., & Denson, T. F. (2019). Experimental methods for inducing basic emotions: A qualitative review. *Emotion Review*, 11(1), 87-97. <https://doi/10.1177/1754073917749016>
- Siegel, K., & Meunier, É. (2019). Awareness and perceived effectiveness of HIV treatment as prevention among men who have sex with men in New York City. *AIDS and Behavior*, 23(7), 1974-1983. <https://doi.org/10.1007/s10461-019-02405-y>
- Shreffler, J., & Huecker, M. R. (2020). Type I and Type II errors and statistical power. Available at [<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557530/>]

- Sifneos, P. E. (1973). The prevalence of "alexithymic" characteristics in psychosomatic patients. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 22(2-6), 255–262. <https://doi.org/10.1159/000286529>
- Simoni, J. M., & Walters, K. L. (2001). Heterosexual identity and heterosexism: Recognizing privilege to reduce prejudice. *Journal of Homosexuality*, 41(1), 157-172. https://doi.org/10.1300/j082v41n01_06
- Simonsen, G., Blazina, C., & Watkins, C. E., Jr. (2000). Gender role conflict and psychological well-being among gay men. *Journal of Counseling Psychology*, 47(1), 85–89. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.1.85>
- Sinn, J. S. (1997). The predictive and discriminant validity of masculinity ideology. *Journal of Research in Personality*, 31(1), 117–135. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2172>
- Siordia, C. (2016). On the relationship between gender roles attitudes, religious ideology and feminism in a sample of adults in the United States. *Journal of International Women's Studies*, 17(4), 229-244. Available at: [<https://vc.bridgew.edu/jiws/vol17/iss4/16>]
- Smith, N. C., Goldstein, D. G., & Johnson, E. J. (2013). Choice without awareness: Ethical and policy implications of defaults. *Journal of Public Policy & Marketing*, 32(2), 159-172. <https://doi/10.1509/jppm.10.114>
- Sophie, J. (1985-1986). A critical examination of stage theories of lesbian identity development. *Journal of Homosexuality*, 12(2), 39–51. https://doi.org/10.1300/J082v12n02_03
- Sotiriou, S., Ntinapogias, S., & Petroulaki, K. (2011). Attitudes on gender stereotypes and gender-based violence among youth. *Country report: Greece: European Anti-Violence Network*.
- Sousa, V. E., Matson, J., & Dunn Lopez, K. (2017). Questionnaire adapting: Little changes mean a lot. *Western journal of nursing research*, 39(9), 1289-1300. <https://doi.org/10.1177%2F0193945916678212>

- Stafford, L., & Canary, D. J. (2006). Equity and interdependence as predictors of relational maintenance strategies. *The Journal of Family Communication*, 6(4), 227-254. https://doi.org/10.1207/s15327698jfc0604_1
- Stein, A. (1997). *Sex and sensibility*. University of California Press.
- Steffens, M. C., Niedlich, C., & Ehrke, F. (2016). Discrimination at work on the basis of sexual orientation: Subjective experience, experimental evidence, and interventions. *Sexual orientation and transgender issues in organizations*, 367-388. https://doi.org/10.1007/978-3-319-29623-4_22
- Sternberg, R. J. (1988). *The triangle of love: Intimacy, passion, commitment*. Basic Books (AZ).
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119-135. <https://doi/10.1037/0033-295X.93.2.119>
- Stillson, R. W., O'Neil, J. M., & Owen, S. V. (1991). Predictors of adult men's gender-role conflict: Race, class, unemployment, age, instrumentality-expressiveness, and personal strain. *Journal of Counseling Psychology*, 38(4), 458-464. <http://doi.org/10.1037/0022-0167.38.4.458>
- Sudkämper, A., Ryan, M. K., Kirby, T. A., & Morgenroth, T. (2020). A comprehensive measure of attitudes and behaviour: Development of the support for gender equality among men scale. *European journal of social psychology*, 50(2), 256-277. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2629>
- Sullivan, P. (1998). Sexual identity development: The importance of target or dominant group membership (pp. 3-12). In R. L. Sanlo (Ed.), *Working with lesbian, gay, bisexual, and transgender college students: A handbook for faculty and administrators*. Greenwood.
- Sullivan, J., Moss-Racusin, C., Lopez, M., & Williams, K. (2018). Backlash against gender stereotype-violating preschool children. *PloS one*, 13(4), e0195503. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0195503>

- Suls, J., Martin, R., & Wheeler, L. (2002). Social comparison: Why, with whom, and with what effect?. *Current directions in psychological science*, *11*(5), 159-163. <https://doi.org/10.1111%2F1467-8721.00191>
- Suslow, T., Junghanns, K., Donges, U. S., & Arolt, V. (2001). Alexithymia and automatic processing of verbal and facial affect stimuli. *Cahiers de Psychologie Cognitive/Current Psychology of Cognition*, *20*(5), 297–324.
- Sullivan, P. (1998). Sexual identity development: The importance of target or dominant group membership (pp. 3-12). In R. L. Sanlo (Ed.), *Working with lesbian, gay, bisexual, and transgender college students: A handbook for faculty and administrators*. Greenwood.
- Sullivan, L., Camic, P. M., & Brown, J. S. (2015). Masculinity, alexithymia, and fear of intimacy as predictors of UK men's attitudes towards seeking professional psychological help. *British journal of health psychology*, *20*(1), 194-211. <https://doi/10.1111/bjhp.12089>
- Swain, J. (2005). Masculinities in education. *Handbook of studies on men and masculinities*, *8*, 213-229. <http://doi.org/10.4135/9781452233833.n13>
- Swami, V., & Barron, D. (2019). Translation and validation of body image instruments: Challenges, good practice guidelines, and reporting recommendations for test adaptation. *Body image*, *31*, 204-220. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2018.08.014>
- Schwartz, J. P., Buboltz, W. C., Seemann, E., & Flye, A. (2004). Personality Styles: Predictors of Masculine Gender Role Conflict in Male Prison Inmates. *Psychology of Men & Masculinity*, *5*(1), 59–64. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.5.1.59>
- Schwartz, J. P., Grammas, D. L., Sutherland, R. J., Siffert, K. J., & Bush-King, I. (2010). Masculine gender roles and differentiation: Predictors of body image and self-objectification in men. *Psychology of Men & Masculinity*, *11*(3), 208–224. <https://doi.org/10.1037/a0018255>

- Schwartz, J. P., & Tylka, T. L. (2008). Exploring entitlement as a moderator and mediator of the relationship between masculine gender role conflict and men's body esteem. *Psychology of Men & Masculinity*, 9(2), 67–81. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.9.2.67>
- Shepherd, C. B., & Rickard, K. M. (2012). Drive for muscularity and help-seeking: The mediational role of gender role conflict, self-stigma, and attitudes. *Psychology of Men & Masculinity*, 13(4), 379- 392. <https://doi.org/10.1037/a0025923>
- Szegedy-Maszak, M. (2001). The power of gender. *U.S. News & World Report*, 130(22), 52.
- Szymanski, D. M., & Carr, E. R. (2008). The roles of gender role conflict and internalized heterosexism in gay and bisexual men's psychological distress: Testing two mediation models. *Psychology of Men & Masculinity*, 9(1), 40-54. <https://doi/10.1037/1524-9220.9.1.40>
- Szymanski, D. M., Chung, Y. B., & Balsam, K. F. (2001). Psychosocial correlates of internalized homophobia in lesbians. *Measurement and Evaluation in counseling and Development*, 34(1), 27-38. <https://doi.org/10.1080/07481756.2001.12069020>
- Szymanski, D. M., & Ikizler, A. S. (2013). Internalized heterosexism as a mediator in the relationship between gender role conflict, heterosexist discrimination, and depression among sexual minority men. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(2), 211-219. <https://doi.org/10.1037/a0027787>
- Szymanski, D. M., Kashubeck-West, S., & Meyer, J. (2008). Internalized heterosexism: Measurement, psychosocial correlates, and research directions. *The Counseling Psychologist*, 36(4), 525-574. <https://doi/10.1177/0011000007309489>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics (Vol. 5, pp. 481-498)*. Pearson.

- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in science education*, 48(6), 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Taylor, G. J., & Bagby, R. M. (2000). An overview of the alexithymia construct. In R. Bar-On & J. D. A. Parker (Eds.), *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the workplace* (pp. 40–67). Jossey-Bass.
- Theodore, H., & Lloyd, B. F. (2000). Age and gender role conflict: A cross-sectional study of Australian men. *Sex Roles*, 42(11), 1027-1042. <https://doi.org/10.1023/A:1007088617819>
- Thieleking, R., Medawar, E., Disch, L., & Witte, A. V. (2020). Art. pics database: An open access database for art stimuli for experimental research. *Frontiers in psychology*, 11, 3537. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.576580>
- Thies, K. E., Starks, T. J., Denmark, F. L., & Rosenthal, L. (2016). Internalized homonegativity and relationship quality in same-sex romantic couples: A test of mental health mechanisms and gender as a moderator. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 3(3), 325–335. <https://doi.org/10.1037/sgd0000183>
- Thomas, D. B. (2005). *The effects of gender role conflict and psychological reactance on relationship beliefs*. Louisiana Tech University.
- Thompkins, C. D., & Rando, R. A. (2003). Gender role conflict and shame in college men. *Psychology of Men & Masculinity*, 4(1), 79–81. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.4.1.79>
- Thompson, E. H., Jr., & Pleck, J. H. (1995). Masculinity ideologies: A review of research instrumentation on men and masculinities. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *A new psychology of men* (pp. 129–163). Basic Books/Hachette Book Group. (Reprinted in modified form from "Sex Roles," 27, Dec 1992, pp. 573–607)

- Thompson, E. H., Jr., & Pleck, J. H. (1987). The structure of male role norms. In M. S. Kimmel (Ed.), *Changing men: New directions in research on men and masculinity* (pp. 25–36). Sage Publications, Inc.
- Troiden, R. R. (1993). The formation of homosexual identities. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences* (pp. 191–217). Columbia University Press. (Reprinted in modified form from "Journal of Homosexuality," 17(1/2), 1989, pp. 43–73)
- Troiden, R. R. (1988). Homosexual identity development. *Journal of Adolescent Health Care*, 9(2), 105–113. [https://doi.org/10.1016/0197-0070\(88\)90056-3](https://doi.org/10.1016/0197-0070(88)90056-3)
- Troiden, R. R. (1977). *Becoming a homosexual- Research on acquiring a homosexual identity*. Unpublished manuscript. State University of New York.
- Truman, D. M., Tokar, D. M., & Fischer, A. R. (1996). Dimensions of masculinity: Relations to date rape supportive attitudes and sexual aggression in dating situations. *Journal of Counseling & Development*, 74(6), 555-562. <https://doi/10.1002/j.1556-6676.1996.tb02292.x>
- Tsagarakis, M., Kafetsios, K., & Stalikas, A. (2007). Factor structure, validity, and reliability of the Greek version of the Revised Experiences in Close Relationships (ECR-R) measure of adult attachment. *European Journal of Psychological Assessment*, 23(1), 47-55. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.23.1.47>
- Tucker, L. R., & Lewis, C. (1973). A reliability coefficient for maximum likelihood factor analysis. *Psychometrika*, 38(1), 1-10. <https://doi/10.1007/BF02291170>
- Tyng, C. M., Amin, H. U., Saad, M. N., & Malik, A. S. (2017). The influences of emotion on learning and memory. *Frontiers in psychology*, 8, 1454. <https://doi/10.3389/fpsyg.2017.01454>

- Ueno, K. (2005). The effects of friendship networks on adolescent depressive symptoms. *Social Science Research*, 34(3), 484–510. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2004.03.002>
- Vallerand, R.J. (2015). *The psychology of passion: A dualistic model*. Oxford University Press.
- Vallerand, R. J., Blanchard, C., Mageau, G. A., Koestner, R., Ratelle, C., Léonard, M., Gagne, M. & Marsolais, J. (2003). Les passions de l'ame: on obsessive and harmonious passion. *Journal of personality and social psychology*, 85(4), 756-767. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.4.756>
- van der Velde, J., Servaas, M. N., Goerlich, K. S., Bruggeman, R., Horton, P., Costafreda, S. G., & Aleman, A. (2013). Neural correlates of alexithymia: A meta-analysis of emotion processing studies. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 37(8), 1774-1785. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2013.07.008>
- Van Hyfte, G. J., & Rabinowitz, F. E. (2001, August). Men's group affiliation and same-sex intimacy. In *109th Annual Convention of the American Psychological Association, San Francisco, CA*.
- Vaughn, M. J., & Matyastik Baier, M. E. (1999). Reliability and validity of the relationship assessment scale. *American Journal of Family Therapy*, 27(2), 137-147. <https://doi.org/10.1080/019261899262023>
- Velasco, C., & Bond, A. (1998). Personal relevance is an important dimension for visceral reactivity in emotional imagery. *Cognition and Emotion*, 12(2), 231–242. <https://doi.org/10.1080/026999398379736>
- Vermeulen, N., Luminet, O., & Corneille, O. (2006). Alexithymia and the automatic processing of affective information: Evidence from the affective priming paradigm. *Cognition & Emotion*, 20(1), 64-91. <https://doi.org/10.1080/02699930500304654>

- Vrana, S. R., & Rollock, D. (2002). The role of ethnicity, gender, emotional content, and contextual differences in physiological, expressive, and self-reported emotional responses to imagery. *Cognition and Emotion*, *16*(1), 165-192. <https://doi.org/10.1080/02699930143000185>
- Wade, J. C., & Donis, E. (2007). Masculinity ideology, male identity, and romantic relationship quality among heterosexual and gay men. *Sex Roles*, *57*(9-10), 775-786. <https://doi/10.1007/s11199-007-9303-4>
- Waldis, L., Borter, N., & Rammsayer, T. H. (2021). The interactions among sexual orientation, masculine and feminine gender role orientation, and facets of sociosexuality in young heterosexual and homosexual men. *Journal of homosexuality*, *68*(12), 2003-2023. <https://doi.org/10.1080/00918369.2020.1717837>
- Waugh, C. E., & Fredrickson, B. L. (2006). Nice to know you: Positive emotions, self-other overlap, and complex understanding in the formation of a new relationship. *The journal of positive psychology*, *1*(2), 93-106. <https://doi.org/10.1080%2F17439760500510569>
- Weil, S., Corradi, C., & Naudi, M. (2018). *Femicide across Europe: Theory, research and prevention* (p. 200). Policy Press.
- Weinberg, T. (1978). On "doing" and "being" gay: Sexual behavior and homosexual male self-identity. *Journal of Homosexuality*, *4*(2), 143-156. https://doi.org/10.1300/j082v04n02_02
- Wellard, I. (2002). Men, sport, body performance and the maintenance of 'exclusive masculinity'. *Leisure studies*, *21*(3-4), 235-247. <https://doi.org/10.1080/0261436022000030641>
- Wester, S. R., Christianson, H. F., Vogel, D. L., & Wei, M. (2007). Gender role conflict and psychological distress: The role of social support. *Psychology of Men & Masculinity*, *8*(4), 215. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.8.4.215>

- Wester, S. R., Pionke, D. R., & Vogel, D. L. (2005). Male Gender Role Conflict, Gay Men, and Same-Sex Romantic Relationships. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(3), 195-208. <https://doi/10.1037/1524-9220.6.3.195>
- Wester, S. R., Vogel, D. L., O'Neil, J. M., & Danforth, L. (2012). Development and evaluation of the Gender Role Conflict Scale Short Form (GRCS-SF). *Psychology of Men & Masculinity*, 13(2), 199-210. <https://doi.org/10.1037/a0025550>
- Wheeler, L., & Miyake, K. (1992). Social comparison in everyday life. *Journal of personality and social psychology*, 62(5), 760–773. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.62.5.760>
- Wilkinson, W. W. (2004). Authoritarian Hegemony, Dimensions of Masculinity, and Male Antigay Attitudes. *Psychology of Men & Masculinity*, 5(2), 121–131. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.5.2.121>
- Windle, C. R., & Smith, D. A. (2009). Withdrawal moderates the association between husband gender role conflict and wife marital adjustment. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(4), 245–260. <https://doi.org/10.1037/a0016757>.
- Witt, S. D. (1997). Parental influence on children's socialization to gender roles. *Adolescence*, 32(126), 253-260.
- Woerner, S. W. (2013). *Masculinity, gender role conflict, and attachment between fathers and adolescent sons* (Doctoral dissertation, Fordham University).
- Wong, Y. J., & Rochlen, A. B. (2005). Demystifying Men's Emotional Behavior: New Directions and Implications for Counseling and Research. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(1), 62 – 72. <https://doi.org/10.1037/1524-9220.6.1.62>.

- World Medical Association. (2013). World Medical Association Declaration of Helsinki: ethical principles for medical research involving human subjects. *Jama*, *310*(20), 2191-2194. <https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053>
- World Health Organization (1998). *The World Health Organization Quality of Life (WHOQOL)*. World Health Organization Publications.
- Worthington, R. L. (2004). Sexual identity, sexual orientation, religious identity, and change: Is it possible to depolarize the debate? *The Counseling Psychologist*, *32*(5), 741-749. <https://doi.org/10.1177/0011000004267566>
- Worthington, R. L., & Mohr, J. J. (2002). Theorizing heterosexual identity development. *The Counseling Psychologist*, *30*(4), 491-495. <https://doi.org/10.1177/001100002030004001>
- Worthington, R. L., Navarro, R. L., Savoy, H. B., & Hampton, D. (2008). Development, reliability, and validity of the Measure of Sexual Identity Exploration and Commitment (MoSIEC). *Developmental Psychology*, *44*(1), 22-33. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.1.22>
- Worthington, R. L., Savoy, H. B., Dillon, F. R., & Vernaglia, E. R. (2002). Heterosexual identity development: A multidimensional model of individual and social identity. *The Counseling Psychologist*, *30*(4), 496-531. <https://doi.org/10.1177/001100002030004002>
- Yarbrough, D. G. (2004). Gay adolescents in rural areas: Experiences and coping strategies. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, *8*(2-3), 129-144. https://doi.org/10.1300/J137v08n02_08
- Yates, T., Ostrosky, M. M., Cheatham, G. A., Fettig, A., Shaffer, L., & Santos, R. M. (2008). Research synthesis on screening and assessing social-emotional competence. *The Center on the Social and Emotional Foundations for Early Learning*.

- Yoon, D. B., & Theiss, J. A. (2022). The role of identity uncertainty in predicting relational turbulence and perceived partner communication for women coping with infertility. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(3), 670-691. <https://doi.org/10.1177%2F02654075211044493>
- Yucel, D. (2017). Work-family balance and marital satisfaction: The mediating effects of mental and physical health. *Society and Mental Health*, 7(3), 175-195. <https://doi.org/10.1177%2F2156869317713069>
- Zara, G., & Gino, S. (2018). Intimate partner violence and its escalation into femicide. Frailty thy name is “Violence Against Women”. *Frontiers in psychology*, 9(1777), 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01777>
- Zhang, C., Blashill, A. J., Wester, S. R., O'Neil, J. M., Vogel, D. L., Wei, J., & Zhang, J. (2015). Factor structure of the Gender Role Conflict Scale-Short Form in Chinese heterosexual and gay samples. *Psychology of men & masculinity*, 16(2), 229-233. <https://doi.org/10.1037/a0036154>
- Zurbriggen, E. L. (2010). Rape, war, and the socialization of masculinity: Why our refusal to give up war ensures that rape cannot be eradicated. *Psychology of Women Quarterly*, 34(4), 538-549. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2010.01603.x>

Παράρτημα Α (Πρώτο μέρος, Δεύτερη έρευνα)**Η ελληνική μετάφραση της Σύντομης Κλίμακας Σύγκρουσης Ρόλων Φύλου (GRC-SF)**

Λήμμα	Μοτίβο	Πρωτότυπο / Μετάφραση
1	RE	Talking (about my feelings) during sexual relations is difficult for me. <i>Είναι δύσκολο για μένα να συζητάω τα συναισθήματά μου στις σεξουαλικές μου σχέσεις.</i>
2	SPC	I strive to be more successful than others <i>Προσπαθώ συνέχεια να είμαι πιο επιτυχημένος από τους άλλους.</i>
3	RABBM	Hugging someone of the same sex is difficult for me. <i>Είναι δύσκολο για μένα να αγκαλιάζω κάποιον του ίδιου φύλου.</i>
4	CBWFR	Overwork and stress, caused by a need to achieve on the job or in school, affects/ hurts my life <i>Οι υπερβολικές ώρες δουλειάς και το στρες, από την ανάγκη να πετύχω πράγματα στη δουλειά ή τη σχολή, επηρεάζουν/ βλάπτουν τη ζωή μου</i>
5	RE	I have difficulty expressing my emotional needs to my partner. <i>Έχω δυσκολία να εκφράσω τις συναισθηματικές μου ανάγκες στον/στην σύντροφό μου.</i>
6	SPC	Being smarter or physically stronger than other men is important to me <i>Είναι σημαντικό για μένα να είμαι πιο έξυπνος ή σωματικά ισχυρότερος από άλλους άντρες.</i>
7	RABBM	Being very personal with people of the same sex makes me feel uncomfortable <i>Νοιώθω άβολα να μιλάω για πολύ προσωπικά πράγματα με άτομα του ίδιου φύλου.</i>
8	CBWFR	Finding time to relax is difficult for me <i>Είναι δύσκολο να βρω ελεύθερο χρόνο για χαλάρωση.</i>

- 9 RE I have difficulty expressing my tender feelings
Έχω δυσκολία να εκφράσω τα τρυφερά μου συναισθήματα.
- 10 SPC Winning is a measure of my value and personal worth
Το να κερδίζω δείχνει πόση αξία έχω και πόσο «μετρώω» προσωπικά.
- 11 RABBM Men who touch other men make me uncomfortable
Οι άνδρες που αγγίζουν άλλους άνδρες με κάνουν να νοιώθω άβολα.
- 12 CBWFR My needs to work or study keep me from my family or leisure more than I would like.
Η ανάγκη μου να δουλεύω ή να σπουδάζω μου στερεί πολύ περισσότερο χρόνο από την οικογένειά μου από όσο θα ήθελα.
- 13 RE I do not like to show my emotions to other people
Δεν μου αρέσει να δείχνω τα συναισθήματά μου σε άλλους ανθρώπους.
- 14 SPC I like to feel superior to other people
Μου αρέσει να αισθάνομαι ανώτερος από τους άλλους.
- 15 RABBM Affection with other men makes me tense.
Το να δείχνω συναισθήματα σε άλλους άνδρες μου φέρνει ένταση
- 16 CBFWR My work or school often disrupts other parts of my life (home, health, leisure, etc).
Η δουλειά μου ή οι σπουδές συχνά παρεμποδίζουν άλλους τομείς της ζωής μου (οικογένεια, υγεία, ελεύθερο χρόνο κλπ).

Σημείωση. Η μετάφραση των τεσσάρων μοτίβων ΣΡΦ στα Ελληνικά: Restrictive Emotionality = Περιοριστική συναισθηματικότητα, Success, Power, and Competition = Επιτυχία, Ισχύς και Ανταγωνισμός, Restrictive Affectionate Behavior Between Men = Περιορισμένη Στοργική Συμπεριφορά μεταξύ Ανδρών, Conflict Between Work and Family Relations = Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων

Παράρτημα Β (Δεύτερο μέρος, τρίτη έρευνα)**Βινιέτες ΣΡΦ****1^ο πλαίσιο αναφοράς: Αναπτυξιακό στάδιο / Ηλικία*****Βινιέτα 1α (βασισμένη στο Boyhood Gender Conformity Scale) (Hockenberry & Billingham, 1987)***

Ως παιδί ένιωθα σαν κάθε άλλο αγόρι στη γειτονιά και όταν θα μεγάλωνα ήθελα να γίνω πυροσβέστης ή αστυνομικός, όπως και πολλά από τα αγόρια που πηγαίναμε μαζί στο Δημοτικό... Δε θα φανταζόμουν ποτέ να ασχοληθώ με τα καλλιτεχνικά ή το χορό. Όταν έβλεπα ταινίες πάντα ταυτιζόμουν με τους ανδρικούς ρόλους και έπαιζα με αυτοκινητάκια και στρατιωτάκια... Το παιχνίδι ποτέ δεν τελείωνε χωρίς μια εικονική καταστροφή ή πόλεμο και συνήθως έκανα πολύ θόρυβο. Από την άλλη, οι κούκλες δε μου άρεσαν καθόλου, ενώ ο ξάδερφός μου που ερχόταν συχνά σπίτι έπαιζε συνέχεια με αυτές. [...] Διάβαζα συχνά ιστορίες περιπέτειας και έπαιζα κυρίως με αγόρια -μπορεί και μόνο με αγόρια. Φανταζόμουν πως όταν θα μεγάλωνα, θα είχα αθλητικό σώμα [...] Πάντα ήμουν αποδεκτός από τα άλλα αγόρια της τάξης μου. Με κορίτσια δεν έκανα πολύ παρέα και προτιμούσα να μιλάω με τον μπαμπά παρά με τη μαμά. [...] Δε θα ήθελα να γίνω σαν αυτόν τον ξάδερφό μου που τον αποφεύγανε τα άλλα αγόρια στο σχολείο και τον έλεγαν «αδερφή» και δεν τον έπαιζε κανένας [...].

Βινιέτα 1β (βασισμένη στο άρθρο «Adult Sexual Orientation in Relation to Memories of Childhood Gender Conforming and Gender Nonconforming Behaviors) (Phillips & Over, 1992) και (Gender Role Journey Measure) (O'Neil, Egan, Owen & McBride - Murry, 1993)

Όταν ήμουν μικρός έπαιζα πολύ συχνά με τον μπαμπά: ανέβαινα πάνω του, τρέχαμε στις αλάνες, μου μάθαινε ποδόσφαιρο, παίζαμε μπουνιές, ενώ κάποιες φορές προσποιούμασταν ότι καυγαδίζαμε άγρια -πάντα στ' αστεία φυσικά, μην παρεξηγηθώ... Μου μάθαινε να σπάω πλάκα με τους άλλους και πως να φαίνομαι πάντα ο καλύτερος. Ήθελα να του μοιάσω πολύ όταν μεγαλώσω, καθώς φαινόταν πάντα τόσο σίγουρος για τον εαυτό του και με τη μαμά δεν διαφωνούσαν ποτέ, γιατί η γνώμη του ήταν πάντα η καλύτερη και όλοι το ξέρανε αυτό. [...] Κάποιες φορές η μαμά πήγαινε να του αντιμιλήσει, αλλά ο μπαμπάς την κοίταζε άγρια και δεν την είδα να το ξανακάνει. [...] Ο μπαμπάς μου έπαιρνε πάντα πρωτοβουλίες, ενώ ακόμη και τις αργίες και τα

Σαββατοκύριακα πάντα ασχολούταν με κάτι: είτε επισκευάζε κάποια συσκευή, είτε έβαφε είτε περιποιόταν τον κήπο και τις περισσότερες φορές -αν όχι όλες- τον βοηθούσα κι εγώ. [...] Τα παιδικά μου χρόνια έτσι τα θυμάμαι: τον μπαμπά να είναι έξω και να επισκευάζει και τη μαμά μέσα και να μαγειρεύει ή να κάνει δουλειές του σπιτιού -μεγάλος μάγκας [...].

Βινιέτα 1γ (βασισμένη στο άρθρο «Racist and homophobic bullying in adulthood: Narratives from gay men of color in higher education») (Misawa, 2010)

Το να είσαι έφηβος μπορεί να είναι πολύ σκληρό. Όταν ήμουν 16 χρονών ένοιωθα πραγματικά μόνος, σα να 'μουν στην τέλεια απομόνωση. Είναι σκληρό, γιατί νοιώθεις ότι όλοι γνωρίζουν τα βαθύτερα μυστικά σου -ό,τι και να 'χεις κάνει... Κοιτάς συνέχεια πίσω από την πλάτη σου είτε στο σχολείο είτε στο δρόμο -συνέχεια. Φοβάσαι τα αρνητικά σχόλια, τις προσβολές, τι θα πουν οι φίλοι σου, τι θα πει ο κόσμος... Είναι απλώς κάτι που δεν τελειώνει ποτέ. [...] Κρατούσα τις παρέες στο Λύκειο για να μη νοιώθω μόνος, αν και βαθιά μέσα μου ένοιωθα. Με τους γονείς μου και τ' αδέρφια μου τα πηγαίναμε πολύ καλά γιατί ήθελα να είναι υποστηρικτικοί και να τους έχω δίπλα μου - βοηθάει [...] Είχαμε ένα παιδί σε άλλη τάξη που συνέχεια κρυβόταν και απέφευγε τα περισσότερα παιδιά στο σχολείο, γιατί κάποιες φορές τον φωνάζανε: «Ψόφα αδερφάρα» και τέτοια «κοσμητικά». [...] Ναι, μπορεί κι εγώ να τον είχα βρῖσει -με είχαν παρασύρει, δεν ήταν δικό μου λάθος [...] Η ζωή μερικών ανθρώπων μπορεί να είναι πραγματική κόλαση, χωρίς ποτέ να καταλαβαίνουν τι έχουν κάνει λάθος, αλλά τώρα που το ξανασκεφτομαι ίσως κατά βάθος να ξέρουν [...].

2^ο πλαίσιο αναφοράς: Σχέσεις με οικογένεια - συνομηλίκους

Βινιέτα 2α (βασισμένη στο άρθρο «The measurement of psychological androgyny») (Bem, 1974)

[...] Τα περισσότερα άτομα που κάνουμε παρέα τα ξέρω χρόνια. Είμαι πολύ ευχαριστημένος από τους φίλους μου και το περιβάλλον που έχω δημιουργήσει [...] Συνήθως επιλέγω φίλους που νοιώθεις σιγουριά δίπλα τους – είναι πάντα πρώτοι – είναι φιλόδοξοι και δυναμικοί και νοιάζονται για το σώμα τους, όπως και γενικά για την εμφάνισή τους. [...] Μια φορά προσπάθησα να κάνω παρέα με έναν συνάδελφο από τη δουλειά, που ήταν πάντα χαμογελαστός, μέσα στην τρελή χαρά και όλοι στο γραφείο έλεγαν ότι «κρύβει ένα παιδί μέσα του»... Προσπάθησα για κάποιο καιρό, αλλά δεν είχαμε επαφή. Με τον καιρό ένοιωθα πως ήταν ντροπαλός, ότι συχνά δάκρυζε, ότι έμενε

με τη μάνα του και ότι ο τόνος της φωνής του -ήρεμος, χωρίς εντάσεις- με εκνεύριζαν [...] Εμένα, οι καλύτεροι μου φίλοι είναι ανταγωνιστικοί στη δουλειά τους, υπερασπίζονται τα «πιστεύω» τους, μένουν μόνοι τους και ίσως είναι και λίγο φωνακλάδες. [...] Για να καταλάβεις, ο κολλητός μου πηγαίνει συχνά στο γυμναστήριο, έχει προσωπικότητα που δεν την ξεχνάς εύκολα, του αρέσει να παίρνει ρίσκα στη ζωή του και όλοι τον βρίσκουν πολύ αρρενωπό στα πάντα του [...].

Βινιέτα 2β (βασισμένη στο άρθρο «Gay Adolescents in Rural Areas») (Yarbrough, 2008)

[...] Είχα έναν συμφοιτητή που κάναμε πολύ παρέα -ήταν πολύ χαβαλές και πλάκα. Τότε είχα σχέση και όταν του αποκάλυψα ότι είχαμε διάφορα προβλήματα, θέματα στο κρεβάτι -δε θέλω να πω περισσότερα- αυτός έκανε διάφορα αστεία... Σχολίασε κοροϊδευτικά τα προβλήματα που είχα, κάτι που δεν βρήκα καθόλου εντάξει, με πρόσβαλε, ενώ λίγο καιρό μετά άρχισε να με αποφεύγει. [...] Τα 'χε πει πίσω από την πλάτη μου και με άλλα άτομα που κάναμε παρέα -τους τα «ξέρασε» όλα- και άρχισαν να με αποφεύγουν ή να με δείχνουν με το δάχτυλο. [...] Μια μέρα καθώς πήγαίνα στο μάθημα πρόσεξα κάποιους φίλους συμφοιτητές μου να με κοιτάζουν παράξενα και μετά να συζητάνε, ενώ οι μόνες φράσεις που άκουσα ήταν ειρωνείες σχετικά με τα «προβλήματα» που είχα εμπιστευτεί σε εκείνον τον μαλ...κα. [...] Αρκετές φορές περπατάω στο δρόμο ή συναντάω συμφοιτητές και πιάνω διάφορα σχόλια... Από τότε αποφάσισα να αλλάξω – δε θα με πιάνουν κότσο εμένα ούτε είμαι κάνα κορόιδο. Σταμάτησα να συζητάω για τα συναισθήματά μου με άλλους άντρες φίλους μου και είναι καλύτερα έτσι. Αναγκάστηκα να χωρίσω και από τη σχέση μου [...].

Βινιέτα 2γ (βασισμένη στο άρθρο «Ambivalence in Gay and Lesbian Family Relationships») (Reczek, 2016)

Όταν απέκτησα την πρώτη μου σχέση, οι γονείς μου έδειχναν να χαίρονται, ενώ ο αδερφός μου ενθάρρυνε [...] Όμως μέχρι τώρα παρά το ότι ψάχνω και δοκιμάζω δεν έχω βρει μια σχέση να με ικανοποιεί. Η μάνα μου και ο πατέρας μου μού λένε να συμμαζευτώ και η μητέρα μου ειδικά θεωρεί ότι πρέπει να αρχίσω να σκέφτομαι το γάμο και τα παιδιά. Για παράδειγμα, κάποια Χριστούγεννα ήμασταν όλοι εδώ μαζί για να τα γιορτάσουμε στο σπίτι και η μάνα μου κάποια στιγμή είπε στο τραπέζι: «Δεν είναι κατάσταση αυτή. Θα είσαι πάντα γιος μου, σε αγαπώ αλλά σκέψου καμιά φορά τι θα πει ο κόσμος για την άστατη ζωή που κάνεις». [...] Ο πατέρας μου επίσης (συμφωνεί με τη μάνα μου). Λέει ότι ένας σωστός άντρας πρέπει να βρει μια σταθερή δουλειά για να

μπορεί να συντηρεί σπίτι και οικογένεια και να πληρώνει τους λογαριασμούς [...] Όλα αυτά μου δημιουργούν άγχος και καυγάδες με την οικογένεια, γιατί δεν είμαι σίγουρος αν είμαι κατάλληλος να στηρίξω τη σταθερή σχέση που ονειρεύονται οι γονείς μου. Θα ήθελα πολύ οι γονείς μου να καταλάβουν ότι θέλω την προσωπική μου ζωή όπως την ονειρεύομαι, αλλά θέλω να το κάνω χωρίς να χρειαστεί να αποξενωθούμε.

3^ο πλαίσιο αναφοράς: Βία και εκφοβισμός

Βινιέτα 3α (βασισμένη στο Aggression Questionnaire) (Buss & Perry, 1992)

[...] Δε γουστάρω και πολλά – πολλά. Προσπαθώ να λύνω τα προβλήματα με διάλογο και επιχειρήματα, αλλά όπως λέει και η Βίβλος «Όπου δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος» - ποιος είμαι εγώ να τα βάλω με τα θεία; [...] Ρώτα τους φίλους μου: «Α, αυτός; Πολύ θερμοκέφαλος, αρπάζεται με το παραμικρό και συχνά μπλέκεται σε ιστορίες... - ξέρεις». Βέβαια, οι ίδιοι οι φίλοι μου δεν μου το λένε, ό,τι μαθαίνω είναι από κουτσομπολιά. [...] Και τι με κοιτάς; Τι είμαι εγώ, κάνας φλώρος να τα δέχομαι όλα χωρίς ν' αντιδρώ; Ας είναι άλλος ο καλός Σαμαρείτης. [...] Εμένα έτσι μου μάθαν – «όταν κάποιος σου συμπεριφέρεται καλά, σκέψου τι μπορεί να θέλει από σένα» - είναι σαν το «και καλημέρα να σου λένε, κοίτα τον ουρανό για καλό και για κακό»... Ακολουθώ κι εγώ τη σοφή αυτή συμβουλή «κρατάω μικρό καλάθι» και είμαι επιφυλακτικός -αναρωτιέμαι πάντα τι μπορεί να θέλει ο άλλος από μένα. [...] Τη γνώμη μου αν την κρατούσα για τον εαυτό μου, δε θα τη ρωτούσε ποτέ κανείς. [...] Ένας φίλος μου τις προάλλες αγόρασε υπολογιστή, διαφώνησαμε έντονα και ένοιωθα την έντονη επιθυμία να τον χτυπήσω. Αν δεν τον ενδιαφέρει η γνώμη μου, τι σκ...τά με ρωτάει;

Βινιέτα 3β (βασισμένη στο άρθρο «Discrimination at Work on the Basis of Sexual Orientation: Subjective Experience, Experimental Evidence and Interventions» (Steffens, Niedlich & Ehrke, 2017)

Στη δουλειά θέλω να είμαι απόλυτα τυπικός. «Γεια», «γεια», «τι κάνεις», «καλά, εσύ;», ούτε αγκαλιές, ούτε κοινές δραστηριότητες -φίλους έχω και δεν χρειάζομαι άλλους. [...] Όσο περισσότερο ανοίγεσαι και λες πράγματα για σένα, τόσο βρίσκουν «πατήματα» οι άλλοι που μπορούν άνετα να εκμεταλλευτούν. Υπάρχουν κάποια άτομα που είναι «έξω καρδιά» και λένε τα πάντα -τι

κάναν το Σαββατοκύριακο, που πήγαν διακοπές, με ποιον βγήκαν χθες το βράδυ... Εντάξει, κάποιες φορές μπορεί να έχει πλάκα, αλλά όχι πάντα. [...] Ένας τύπος που τον είχαν προσλάβει πρόσφατα για τη θέση του βοηθού και του έδειχνα κάτι στον υπολογιστή πρόσεξα ότι κοιτούσε αντί για την οθόνη εμένα και μάλιστα... σε συγκεκριμένα σημεία. Δε μ' άρεσε καθόλου και του το 'κοψα. Μερικές εβδομάδες μετά κυκλοφόρησε η φήμη ότι ο καινούργιος βοηθός ήταν γκέι και ψωνίζοταν συχνά σε ένα μπαρ. [...] Τον κάνανε πέρα οι περισσότεροι, ενώ πολλές φορές τον σχολίαζαν αρνητικά – χώρια οι πλάκες που του κάνανε. [...] Δε θέλει και πολύ για να σε σχολιάζουν, οπότε εγώ γιατί να ανοιχτώ;

Βινιέτα 3γ (βασισμένη στην διδακτορική διατριβή «LGBTQ Perceptions of High School Bullying») (Fernkopf, 2017)

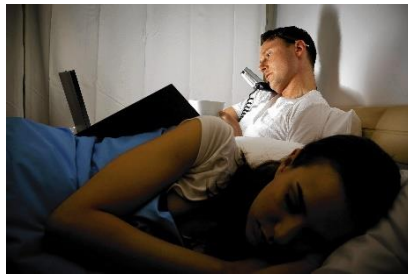
[...] Ρατσισμό και βία; Φυσικά και έχω βιώσει... Υπήρχε ένα παιδί πιο νέο από εμένα και είχε πέσει σε κατάθλιψη όταν κατάλαβε ότι είναι γκέι. Ένοιωθε ότι πάντα έφταιγε, είχε τρελές ενοχές... Εγώ -τεσπα... Ευτυχώς τόσες τύψεις δεν ένοιωθα. Ίσως... Δεν ξέρω. Αυτός έκανε το coming out του όταν ήταν στο λύκειο... Κι εγώ περίπου τότε κατάλαβα ότι... [...] Τα άλλα παιδιά, στη γειτονιά, ο κόσμος... Τον κορόιδευαν συνέχεια... Και με τους γονείς του, τα πράγματα ήταν σκ...τα. Γινόταν χάλια συχνά, δεν έβγαινε από το σπίτι -του κόστιζε πολύ. Εγώ είχα φάει και ξύλο -αισθανόμουν αβοήθητος- δεν υπήρχε βοήθεια από πουθενά, κανείς δεν ενδιαφερόταν. Προσπάθησα να το κρύψω, αλλά πάντα είχα ύποπτα βλέμματα, στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στη δουλειά... Ακόμη και στην ίδια μου την πολυκατοικία. [...] Μου είχαν λερώσει και τον τοίχο έξω από την πόρτα [...] Έγραφαν βρισιές... Δε θέλω να μιλήσω γι' αυτό -συγγνώμη. Ευτυχώς έφυγα -ποτέ όμως δεν έδωσα δικαιώματα -τίποτα! Τους αγνοώ – δε θέλω να μπλέκω. [...] Ο κόσμος συνεχώς μιλάει – οι άνθρωποι πάντα υποθέτουν πράγματα, όπως και αν είσαι ό,τι κι αν κάνεις.

Παράρτημα Γ1 (Τρίτο μέρος, τέταρτη και πέμπτη έρευνα).

Υποδειγματικές φωτογραφίες της ΣΕΡΦΑ

Περιορισμένη Συναισθηματικότητα (Restrictive emotionality, RE)***Επιτυχία – Ισχύς – Ανταγωνισμός (Success – Power – Competition, SPC)******Περιορισμένη Στοργική Συμπεριφορά Μεταξύ Ανδρών (Restrictive Affectionate Behaviour Between Men (RABBM))***

Σύγκρουση Μεταξύ Εργασίας και Οικογενειακών Σχέσεων (Conflict Between Work and Family Relations (CBWFR))

Παράρτημα Γ2 (Τρίτο μέρος, τέταρτη και πέμπτη έρευνα).

Λίστα φωτογραφιών που λήφθηκαν από τη βάση δεδομένων του NAPS:

(α) Από την κατηγορία φωτογραφιών «Πρόσωπα» (“Faces” category)

Faces_103_h, Faces_107_h, Faces_184_h, Faces_194_h, Faces_213_h, Faces_224_h,
Faces_242_h, Faces_258_h, Faces_314_h, Faces_321_h, Faces_331_h, Faces_345_h,
Faces_350_h

(β) Από την κατηγορία φωτογραφιών «Άνθρωποι» (“People” category)

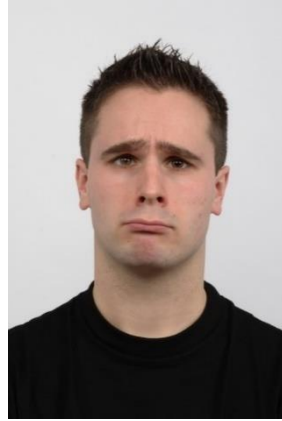
People_056_h, People_118_h, People_132_h, People_146_h, People_148_h, People_154_h, Peo-
ple_176_h, People_185_h, People_194_h, Opposite-sex_couple_004_v, Opposite-sex_cou-
ple_011_v, Opposite-sex_couple_019_v, Opposite-sex_couple_021_h, Opposite-sex_cou-
ple_028_h, Opposite-sex_couple_035_v, Male_couple_002_h, Male_couple_003_v, Male_cou-
ple_007_v, Male_couple_012_v, Male_couple_013_h, Male_couple_014_h, Male_cou-
ple_016_h, Male_couple_022_h, Female_couple_003, Female_couple_007, Male_001_v,
Male_007_h Male_020_v

Παράρτημα Γ3 (Τρίτο μέρος, πέμπτη έρευνα).

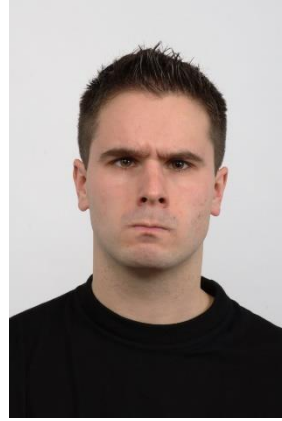
Παραδείγματα εικόνων προσώπου (Radbound faces) που χρησιμοποιήθηκαν στην οιονεί πειραματική μελέτη για τη σύνδεση της ΣΡΦ και της αλεξιθυμίας και της ικανότητας αναγνώρισης συναισθημάτων προσώπου

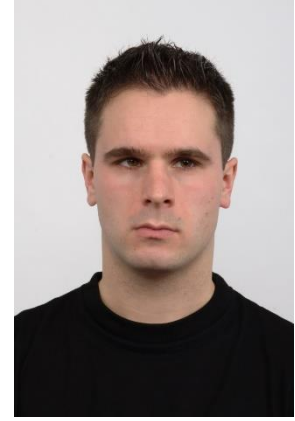
(Χαρά)

(Λύπη)

(Θυμός)

(Ουδέτερο)